

ს.ს.ს.რ. განათლების სახალხო აკადემიის
ყოველთვიური პედაგოგიური ჟურნალი

წელ. VI

ახალ სკოლისათვის

№ 11-12

აბრეშქო-საქტაბიანი
1929

ბეჭდის

ეროვნული საკითხები
გამოცემა

ხელისმომწერთა საპუბლიკაციო.

როგორც წარსულ წელს, ამ წლიდანაც ხელისმომწერა ჟურნალზე მიიღება ოქტომბრიდან ოქტომბრამდე და ისევ „დაუსწრებელი კურსების“ მასალით. ამის გამო ჟურნალი წრეულსაც ეღირება წელიწადში (12 ნომერი, დამატებით) 5 მანეთი.

ერთ წელზე ნაკლები ვადით ჟურნალის გამოწერა არ შეიძლება.

ცალკე ნომრები არ იყიდება.

არ შეიძლება აგრეთვე „დაუსწრებელი კურსების“ მასალის ცალკე გამოწერა.

ხელისმომწერის პირობები შემდეგია:

1. გამოწერისას არა ნაკლებ 2 მანეთისა.
2. შემდეგი გადასახადი (1 მან.) არა უგვიანეს თებერვლისა.
3. შემდეგი (1 მან.)—მარტ-აპრილში.
4. 1 მან. არა უგვიანეს მაისისა.

ჟურნალის წესიერი მიღებისათვის ვთხოვთ ერთიდამივე სკოლის მასწავლებლებს ერთად გამოიწერონ ჟურნალი.

წარსული წლების დარჩენილი ვალი უნდა ახალი გამოწერის წინ იყოს განაღდებული.

შენიშვნა: ვთხოვთ ამხანაგებს დაწერილებით აღნიშნონ ზოლზე ფულის გადმოსაგზავნ ბლანკზე. ჟურნალის რამდენ კომპლექტს იწერენ და რა მოსამართლით უნდა გაეგზავნოთ ჟურნალი. ვთხოვთ გამოწერისას სრული თანხა გამოგზავნონ ზემოაღნიშნული პირობის მიხედვით.

სარედაქციო კოლეგია.

ს.ს.ს.რ. განათლების სახალხო აკადემიის
ყოველთვიური პედაგოგიური ჟურნალი

წიგ. VI

ახალ სკოლისათვის

4880

№ 11-12

აბვისტო-საქტაობარი
1929

ტფილისი

ქართული საზოგადოება
გერბი

ამიერკავკასიის პიონერთა პირველი
შეკრებისათვის ტფილისში.

1929 წლის 5-8 აგვისტო.

1929 წლის 5-8 აგვისტო ტფილისში.

სოციალისტური შეჯიბრება
კულტურულ-საგანმანათლებლო
დაწესებულებებში.

ჩვენი ამოცანები.

ჩვენი პარტიისა და ხელისუფლების ძირითადი ამოცანაა — შედარებით მოკლე ისტორიულ ხანში ტექნიკურ-ეკონომიური მხრივ დავეწიოთ და გავასწროთ მოწინავე კაპიტალისტურ ქვეყნებს, თანაც თანდათანობით განვახორციელოთ მთელი სახალხო მეურნეობის სოციალისტური რეკონსტრუქცია. ეს მოითხოვს ჩვენგან ინდუსტრიის ფართო და ჩქარ განვითარებას, სოფლის მწარმოებელი ძალების გაუმჯობესება-განვითარებას, დიდი სამანქანო ტექნიკის საფუძველზე კოლმეურნეობისა და საბჭოთა მეურნეობის ძლიერი ტემპით გაფართოებას და შესატყვის კულტურულ და სამეურნეო დაწესებულებათა შექმნით ყოფა-ცხოვრების განსახოგადოებრიობის გაშლას.

ხუთწლიანი გეგმა და მისი სიძნელენი.

ყველა ამ ამოცანის განსახორციელებლად ჩვენი პარტიისა და საბჭოთა ხელისუფლების მიერ დამტკიცებულია სახალხო მეურნეობისა და კულტურული აღმშენებლობის განვითარების ხუთწლიანი გეგმა, რომელიც სოციალისტური აღმშენებლობის, და—სწორედ ამით საერთაშორისო პროლეტარული რევოლუციის ძლევაშილი გაშლის, — უახლოეს და გადაუდებელ პროგრამას წარმოადგენს.

ხუთწლიანი გეგმა მოითხოვს მშრომელთა მრავალმილიონიანი მასების გაშლილ სოციალისტურ შეტევას ჩვენი აღმშენებლობის ყველა ფრონტზე.

ხუთწლიანი გეგმა მეტის-მეტ დიდ სიძნელეებთანაა დაკავშირებული: საჭიროა ჩვენი ქვეყნის ტექნიკურ-ეკონომიური სიძნელეების გადალახვა, საჭიროა მრავალმილიონიანი გლეხური ინდივიდუალური მეურნეობის მოდუნება-ჩამორჩენილობის კოლექტიური შრომის საფუძველზე რეკონსტრუქციისაკენ მიმართვა, საჭიროა კულაკებისა და ნეპმანების მხრივ სოციალისტურ აღმშენებლობაში წინა-

აღმდგომის გაწევის დაძლევა და, სამეურნეო და კულტურული აღმშენებლობისადმი ყურადღების შეუსუსტებლად, პროლეტარიატის დიქტატურის მტრებისაგან, რომელნიც გამუდმებით ემზადებიან საბჭოთა რესპუბლიკაზე თავდასასხმელად, ჩვენი ქვეყნის მიერ თავისი თავის დაცვის უნარის განმტკიცება.

სოციალისტური შეჯიბრი გეგმის განხორციელების ბერკეტი.

ყველა ამ დიდი და ძნელი ამოცანის განხორციელება მხოლოდ იმ შემთხვევაში იქნება შესაძლებელი, თუ ჩავატარებთ მთელი მუშათა კლასის, სოფლის ყველა ცოცხალი ძალის სრულ მობილიზაციას. ამჟამად საჭიროა, რომ სოციალისტურმა აღმშენებლობამ მეტის-მეტად დიდი და მასიური მუშაობის ხასიათი მიიღოს. ქვეყნის სწრაფმა ინდუსტრიალიზაციამ მოითხოვა კაპიტალურ აღმშენებლობაში მრავალი ათეული მილიონი მანეთის დაბანდება, მაგრამ ეს არ კმარა — საჭიროა დიდ სოციალისტურ აღმშენებლობაში მრავალი ახალი ასეული ათასი მუშისა და მშრომელის ჩაბმა. როგორღონური ენტუზიაზმი და შრომის გაუმჯობესება, რომელიც მოედო მუშათა მასებს, საქმით გვიჩვენებს, რომ სოციალისტური შეჯიბრის ლოზუნგი მეტის-მეტად მნიშვნელოვანი ხდება ყოველი სიძნელის გადასალახავად და მუშათა კლასის მიერ ხუთწლიანი გეგმის განსახორციელებლად წარმოებულ ბრძოლაში.

„სოციალიზმი არა თუ არ აქრობს შეჯიბრს, პირიქით, პირველად იძლევა შესაძლებლობას მართლაც ფართოდ, მართლაც მასიურად გამოვიყენოთ იგი, მართლაც გავიყვანოთ მშრომელთა უმრავლესობა ისეთ სამუშაო სპარეზზე, სადაც მათ შეეძლებათ თავის გამოჩენა, თავისი ნიჭის გაშლა, სხვადასხვა ტალანტის გამომჟღავნება, რომლების ხელუხლებელი წყაროა ხალხში და რომლებსაც კაპიტალიზმი ზელდა, სრესდა და აღრჩობდა ათასობით და მილიონობით“. დიდი მასწავლებლის ლენინის ეს დიდი მითითებანი, რომელნიც ეხებიან მხოლოდ აღდგენის პერიოდს, მით უმეტეს უნდა გვახსოვდეს ახლა, სოციალისტური რეკონსტრუქციის პერიოდში, ისეთ პერიოდში, როდესაც წარმოების პროცესების გაუმჯობესებაში თვით მასების მონაწილეობა, მასების შემოქმედება არის ხუთწლიანი გეგმის მეტად დიდი ამოცანების განხორციელების აუცილებელი პირობა.

ლენინი გვასწავლიდა, რომ ჩვენ ახლა, როდესაც სოციალისტური მთავრობის ხელშია ძალა-უფლება, უნდა მოვაწყოთ შეჯიბრი, ვინაიდან „ახლა პირველად, სხვებისთვის საუკუნეთა განმავლობაში მუშაობის შემდეგ, გვეძლევა ჩვენთვის მუშაობის შესაძლებლობა“. ჩვენ ვხედავთ, რომ მუშათა მასები სწორედ ასრულებენ ლენინის ან-

დერძს და სოციალისტური აღმშენებლობის გაშლის თითოეულ ახალ ეტაპს სოციალისტური შეჯიბრის შესატყვისი ორგანიზაციით უბასუხებენ, კომუნისტური შაბათობით დაწყებული, რომ გადადიდონ შრომის ნაყოფიერება, რომ მოიპოვონ ზედმეტი ასი ფუთი ნახშირი, ბური, საწვავი მასალა, და იმ ფორმებითა და მეთოდებით გათავებული, რომლიც გვაქვს ახლა. ეს არის — ბრძოლა საწარმოო დისციპლინისთვის, გაცდენის შემცირებისთვის, თვითღირებულების შემცირებისთვის, ბრძოლა წვრილბურჟუაზიული თავაშვებულობის გამო შრომაში უუნარიანობასთან, ბრძოლა მოსავლიანობის გადიდებისთვის, სოფლად და ქალაქად აღმშენებლობისადმი წმინდა კლასობრივი მიდგომისათვის.

მართალი იყო ლენინი, რომელსაც სოციალისტური შეჯიბრი მიაჩნდა იმ საშუალებად, რაც მასებს ამოძრავებს კოლექტიური შრომისა და მშენებლობის ამოცანების გარშემო. ჩვენ ვართ იმის მოწმე, თუ როგორ მოედო სოციალისტური შეჯიბრი ყველგან მრეწველობის ყოველ დარგს, როგორ მოედო იგი მთელ მუშათა კლასს, შეაკავშირა მთლიან მოქმედებაში, ალანთო იგი საერთო შრომითი ენტუზიაზმით. სოციალისტური შეჯიბრი მართლაც მუშათა მასების მოძრაობად გადაიქცა, რომელიც მუშებს პროლეტარული დიქტატურის განმტკიცების საშუალებად მიაჩნიათ. მასამ შეიგნო სოციალისტური შეჯიბრის ლოზუნგი, მას იგი სერიოზულად ანხორციელებს ზედმეტი სიტყვების და ფრაზების დაუფრქვევლად, ვინაიდან შეისისხლობრა ლენინის ამ უდიდესი იდეის რაობა.

სოციალისტური შეჯიბრი და განათლება.

შეუძლებელია არ აღინიშნოს, რომ სოციალისტური შეჯიბრი ჯერ თითქმის არც კი დაწყებულია განათლების მუშაკთა შორის, არ დაწყებულია ჩვენს კულტურულ-საგანმანათლებლო დაწესებულებებში.

ჩვენ ჩამოვრჩით როგორც თვისებით, ისე ოდენობით; აქ შეუძლებელია იმის მომიზეზება, რომ ზაფხულში ეს ძნელია, ვინაიდან სკოლები არ მუშაობს, მასწავლებელნი შევებულიაში არიან. საქმე ისაა, რომ განათლების მუშაკის როლი, კერძოდ კი მასწავლებლობის, სოციალისტურ შეჯიბრში მეტად დიდია. ჩვენ ხომ კულტურული აღმშენებლობით უნდა განვაშუქოთ მთელი ჩვენი ხუთწლიანი გეგმა; იდეოლოგიურად ჩვენ უნდა გავუწიოთ სამსახური სოციალისტური აღმშენებლობის ყველა ფრონტს. ჩვენ უნდა მოვაშალოთ ახალი ადამიანები, ახალი კადრები, ჩვენვე უნდა გადა-

ვამუშაოთ ამჟამად სოციალისტურ შეჯიბრში მონაწილე, ამჟამად სოციალიზმის მშენებელი მასები. გარდა ამისა, ჩვენ უნდა დავეხმაროთ მუშებს და ლარბ გლეხობას სოციალისტური შეჯიბრის საკითხების წესიერად დასა-გადაჭრაში.

სოფლად სოციალისტური შეჯიბრის გაშლის საქმეში მეტად დიდი მნიშვნელობა აქვს მასწავლებლობის, მექოხის, წერაკითხვის უცოდინარობის ლიკვიდატორის, სოფლის ახალგაზრდობის სკოლების, სასოფლო-სამეურნეო სკოლების, აგროტექნიკუმების და სხვათა დახმარებას; ამ მუშაობის დაწყება შესაძლო იყო, და სკოლებში მუშაობის განახლებისათვის არ უნდა გვეცადა. უნდა გამოვტყდეთ, რომ ჩვენ დაგვაგვიანდა, დრო დაგვარგეთ და ამჟამად საჭიროა დიდი გარდატეხა მოხდეს განათლების მუშაკებში და გავაჩალოთ მუშაობა სოციალისტური შეჯიბრის გაშლა გაფართოებისათვის. **რა არის ამ ჩამორჩენილობის მიზეზები?** მუშაობის დაწყებისას ჩვენ, უპირველეს ყოვლისა, უნდა გვახსოვდეს, რაში სდებდა ბრალს ლენინი „განათლებულ ხალხს“ და, მათ შორის, ცხადია, განათლების მუშაკებსაც. „ეს უსაქმურობა, დაუდევრობა, ბინძურობა, უწყსრიგობა, ნერვიული სიჩქარე, მიდრეკილება დისკუსიით საქმის შეცვლისადმი, ლაპარაკით მუშაობის შეცვლისადმი, მიდრეკილება — ყველაფერს მოჰკიდოს ხელი და არაფერი კი არ მიიყვანოს ბოლომდე, — „განათლებული ხალხის“ ერთ-ერთი თვისებაა, რომელიც გამომდინარეობს არა მათი ცუდი ბუნებიდან, — მით უმეტეს არაა გამოწვეული ბოროტი განზრახვით, — არამედ ცხოვრების ყველა ჩვევიდან, მათი შრომის პირობებიდან, მეტის-მეტე დაღლისაგან, გონებრივი შრომის ფიზიკური შრომისაგან არანორმალური ჩამოშორებიდან და სხვ.“ და რა განაგრძობს, ლენინი უმატებს, რომ ჩვენ საქმეს აკლია „მუშების მხრივ ინტელიგენტების ორგანიზატორული მუშაობის კონტროლი“ და შემდეგ ამხ. ლენინი კიდევ ამბობს ერთ სიმართლეს ინტელიგენტების შესახებ: „ინტელიგენტები ხშირად იძლევიან მშვენიერ რჩევას და სახელმძღვანელო მითითებებს, მაგრამ იმდენად არ ძალუძთ ამ ჩვევებისა და მითითებების განხორციელება, იმდენად უძლურნი არიან, რომ ეს პირდაპირ სასაცილოა, უაზროა და სამარცხინო, არ შეუძლიათ პრაქტიკული კონტროლის ჩატარება, რომ სიტყვა საქმედ აქციონ“, და კიდევ: „მათ (ინტელიგენტებმა) უნდა შეიგნონ, რომ დადგა სწორედ ის ისტორიული მომენტი, როდესაც თეორია პრაქტიკად იქცევა, გამოცოცხლებულია პრაქტიკით, მიმართულება ეძლევა პრაქტიკით, შემოწმდება პრაქტიკით, როდესაც განსაკუთრებით სწორია მარქსის სიტყვები: „პრაქტიკული მოძრაობის

თითოეული ნაბიჯი დუჟინ პროგრამაზე უფრო საიმედოა“. მართალია, ამხ. ლენინი გაცილებით უკეთესი აზრის იყო ე. წ. სახალხო მასწავლებლობის შესახებ, მაგრამ საერთოდ საოცარი სწორი დახასიათებაა. ისიც სწორია, რომ ამ წლების განმავლობაში განათლების მუშაკნი ძალზე შეიცვალნენ, ალიზარდენ, მიეჩვიენ მეტ გეგმიანობას, კითხვების პრაქტიკულად დასმა-გადაწყვეტას, მაგრამ ბევრი რამ, რაც ლენინისაგან მოვისმინეთ, ჯერ კიდევ ძალაში რჩება. არ უნდა დავივიწყოთ ისიც, რომ ჩვენს განათლების მუშაკებს საერთოდ ნაკლები ინიციატივა აქვთ, უცდიან გეგმებს, მითითებებს და რჩევადარიგებებს ზევიდან. მაგრამ ყველაზე მეტი უბედურება ის არის, რომ განათლების მუშაკთა მასა პოლიტიკურად ჯერ კიდევ არ არის სავსებით მომზადებული, მან ჯერ კიდევ კარგად არ იცის, თუ რა ადგილი ეკუთვნის მას საერთო სოციალისტურ აღმშენებლობაში, ყოველთვის ვერ ერკვევა ამა თუ იმ დროის მიმდინარე საწარმოო ამოცანებში, ვინაიდან სავსებით კარგად არ იცის, არ ესმის **პარტიისა და მუშათა კლასის** საერთო ამოცანები. გარდა ამისა, იმის მიზეზი, რომ განათლების მუშაკნი ჩამორჩენ სოციალისტური აღმშენებლობის საერთო ტემპს, კერძოდ კი ჩამორჩენ სოციალისტური შეჯიბრის საქმეში, არის სკოლისა და მასწავლებლის არასაკმაო კავშირი წარმოებასთან, — ფაბრიკასთან, კომუნებთან, კოლმეურნეობებთან, კოოპერაციასთან, საბჭოთა მეურნეობასთან და სხვა. წარმოებასა და მუშათა მასებზე მოწყვეტა იმაშიაც გამოიხატება, რომ ჩვენი განათლების მუშაკებისაგან დახმარება, რჩევა და მითითება ვერ მიიღეს სოციალისტურ შეჯიბრში მშრომელთა ასიათასიანმა მასებმა. **ყოველივე ეს** უნდა მოვსპოთ, უნდა ჩავებათ დიდ აღმშენებლობაში, ფართოდ უნდა გავშალოთ სოციალისტური შეჯიბრი, მასში უნდა ჩავებათ მოწაფეთა მთელი მასა, განათლების ყველა მუშაკი, ყველა სახისა და ტიპის სკოლა, ყველა კულტურულ-საგანმანათლებლო დაწესებულება.

კულტმუშაკების და კულტდაწესებულებათა ორგვარი ამოცანა სოციალისტურ შეჯიბრში.

უნდა გვახსოვდეს, რომ ჩვენი მუშაკებისა და დაწესებულებების წინაშე იგივე ამოცანა დგას, რაც თითოეული მუშის წინ ყოველ წარმოებაში. საჭიროა მასწავლებელთა და მოსწავლეთა შრომითი დისციპლინის გაუმჯობესება, როგორც პირველთა, ისე მეორეთა მხრივ დღეების **გაცდენის** თუ მოსპობა არა, მინიმუმამდე დაყვანა

შინც, სკოლაში სამუშაო დღეების რიცხვის მაქსიმუმამდე გადიდება — არა ნაკლებ 210 დღისა, ბრძოლა სწავლების თვისებისათვის, შრომის ნაყოფიერებისათვის და სხვ. აი, ეს საკითხები უნდა გახდეს სოციალისტური შეჯიბრის ობიექტი.

არა ნაკლები მნიშვნელობა აქვს კულტაწესებულებათა საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ მუშაობას, ვინაიდან ერთი წამითაც არ უნდა დაევიწყოთ ლენინის სიტყვები, რომ არცერთი სკოლა, არცერთი უნივერსიტეტი არაფრად არ ღირს, თუ კი მას არა აქვს თავისი სწავლების პრაქტიკულ შრომასთან დაკავშირების უნარი და სხვა.

კულტაწესებულებებს შორის ფართოდ უნდა გავრცელდეს **შეჯიბრი სოფლად საუკეთესო და სასარგებლო მუშაობის ჩატარებისათვის**. სოციალისტური შეჯიბრის მეთოდი უნდა იყოს განათლების მუშაკთა მასების სოციალისტური აღზრდის და ამავე დროს მთელი ჩვენი კულტურულ-საგანმანათლებლო დაწესებულებების, პირველ რიგში კი სკოლის, მუშაობის რადიკალური გაუმჯობესების საუკეთესო საშუალება.

შეჯიბრმა უნდა დააჩქაროს სოციალისტური კულტურის შექმნა და თანაც უზრუნველყოს მისი მაღალი თვისება.

მეორე მხრით, განათლების მუშაკებმა და ჩვენმა დაწესებულებებმა უნდა უზრუნველყონ მუშათა და მშრომელ მასებს შორის სოციალისტური შეჯიბრის პირობების სისწრაფე და შედარებით ადვილად შესრულება, და ეს უნდა მოახერხონ არა მხოლოდ რჩევა დარიგებებით, არამედ რეალური დახმარებით, მაგალითის ჩვენებით, ცოდნით, უნარით ჩვევებით.

განათლების მუშაკი და სოციალისტურ შეჯიბრში სოფლისათვის დახმარების გაწევა.

განსაკუთრებით ძლიერ სჭირდება ასეთი დახმარება **ლარიზ გლეხობას**, სოფელს. ჯერ კიდევ ნაკლებად არიან სოციალისტურ შეჯიბრში ჩაბმული ლარიზები, მოჯამაგირეები, ქალთა ჩამორჩენილი მასები და თვით კოლმეურნეობანი, საბჭოთა მეურნეობანი და სხვა საზოგადოებრივი ორგანიზაციები.

ამ მხრივ სოფლად მხოლოდ პირველი ნაბიჯებია გადადგმული. ჩვენ ვიცით, რომ სოციალისტური შეჯიბრის წარმატების ძირითადი პირობაა მისი მასიური ხასიათი, მასში ფართო მასების მიერ მონაწილეობის მიღება. დაქსაქსული და წვრილი მეურნეობა, არა განსაზოგადოებული შრომა, უმრავლესობის ინდივიდუალისტური ფსიქო-

ლოგია, საზოგადოებრივ ორგანიზაციათა სისტემე, — ყოველივე ეს, ცხადია, ხელს უშლის სოფლად სოციალისტური შეჯიბრის გაშლა-გაფართოებას. ამ სუსტ მხარეებს ყურადღება უნდა მიექცეს. ახლა კარგი დახმარების გასაწევად ირაზმებიან მუშათა ბრიგადები და კომკავშირი სოფლად. მაგრამ განათლების მუშაკებს, განსაკუთრებით კი მასწავლებლობას, შეუძლიათ დიდი როლის შესრულება სოფლად სოციალისტური შეჯიბრის წესიერად და რაც შეიძლება მეტად გაფართოების საქმეში, აგრეთვე სოციალისტური შეჯიბრის პირობების უკეთ შესრულების საქმეში.

მწარმოებელი ძალების გაუმჯობესება სოფლად კოოპერაციისა და კოლექტივიზაციის მეოხებით.

სოციალისტური შეჯიბრის ობიექტი უნდა გახდეს მოსავლიანობის გადიდება, ბალის, ბოსტნის უკეთ მოწყობა, უფრო მეტი და უფრო კარგი აბრეშუმის ჭიის დასმა, საქონლის საუკეთესოდ მოვლა, ხილის და ბოსტნეულის საუკეთესოდ შენახვა, ბავშთა საზოგადოებრივი კვება, საბავშვო ბაღების, მოედნების, საზოგადოებრივი სასადილოების დაარსება და სხვა. ამის შესასრულებლად კი საჭიროა ცოდნა, უნარი, გამოცდილება, მასწავლებლისა და მექობის დახმარება. მაგრამ იმისთვის, რომ დაეხმარო გლეხს, შენ თვითონ უნდა გქონდეს ამ ცოდნის მარაგი, შენ თვითონ უნდა იყო სათანადოდ აღჭურვილი ამ საქმისათვის. მაშასადამე, საჭიროა ჟურნალ-გაზეთების კითხვა, დაუსწრებელი კურსების მსმენელად ჩაწერა, თვითგანვითარების წრეების განვითარება. ეს საკითხიც თავისთავად შეიძლება იყოს განათლების მუშაკებს შორის სოციალისტური შეჯიბრის საგანი. წითელი კუთხეების, დღეღვატთა ყრილობების, წრეების, კომკავშირის უჯრედების და კურსების და კონფერენციების მუშაობის წესიერად მოწყობა, მათი გაყენება აგროდახმარების, აგროცოდნის, სანიტარიისა, კოოპერაციის და სოფლისათვის საჭირო სხვა საკითხებით, — აი ეს იქნება სოფლისა და სკოლისათვის სოციალისტური შეჯიბრის საქმეში დახმარების გაწევა.

რა უნდა იყოს ჩვენი სკოლების სოციალისტური შეჯიბრის საგანი.

ამ საკითხშიც ორგვარი ამოცანა აქვს სკოლას: ერთი მხრით — სკოლის შინაგანი მუშაობა, მისი საწარმოო ამოცანები — ამ დარგში მუშაობის თითოეული პატარა ნაწილი შეიძლება გახდეს სოციალისტური შეჯიბრის საგანი; მეორე მხრით — სკოლის საზოგადოე-

ბრიგ-პოლიტიკური მუშაობა, — სკოლის მიერ ჩატარებული რაიმე მუშაობა, რომელიც თუნდაც პატარა დახმარებას უწევს სოფელს.

ერთ სკოლას შეუძლია შეეჯიბროს მეორეს, ან ერთი ჯგუფი შეეჯიბრება მეორეს წარმატების გაძლიერება-გადიდებაში — ნულამდე დაიყვანონ მეორე წელს იმავე ჯგუფში დატოვება, მოწაფეთა ცუდი წარმატების სალიკვიდაციოდ სავალდებულო სამუშაოს მიცემა საზაფხულოდ, გაადიდონ სამუშაო დღე წრეებში საღამოობით მუშაობით, გაადიდონ სასწავლო წელი, მოსპონ გაცდენა, დაგვიანება, დაამყარონ საუკეთესო შრომითი დისციპლინა, საუკეთესოდ მოემზადონ პროლეტარული ღღესასწაულისათვის, მოაწყონ საუკეთესო წარმოდგენა, შექმნან საუკეთესო გუნდი, საუკეთესო პიონერკოლექტივი, საუკეთესო ბიბლიოთეკა-სამკითხველო.

საწარმოო ამოცანებს უნდა მიეკუთვნოთ აგრეთვე ვალდებულებანა, სკოლის მუშაობის მტკიცე კლასობრივი ხაზის გატარებისაკენ მიმართულნი. კონკრეტულად: ვალდებულება — გააუმჯობესონ სკოლის სოციალური შემადგენლობა. მუშაობა მრავალგვარია: საერთო საცხოვრებლის მოწყობა მოჯამაგირეებისათვის, მათთვის სტიპენდიების დანიშვნა, მათი კვების საქმის მოგვარება, მათი უზრუნველყოფა სახელმძღვანელოებით და სასწავლო ნივთებით, რომ რაც შეიძლება ცოტა მათგანმა მიანებობს თავი სწავლას და, ბოლოს, მოჯამაგირეთა და ლაბობთა შეილებთან მეცადინეობა, რომ ისინი წამოეწიონ სხეებს, არ ჩამორჩენ.

საუკეთესო და კონკრეტული კავშირის გაბმა წარმოებასთან, — აი, სოციალისტური შეჯიბრის ერთ-ერთი ძირითადი ამოცანა.

ჩვენ პირობებში დიდი მნიშვნელობა აქვს აგრეთვე ანტირელიგიური და ინტერნაციონალური აღზრდის საკითხის დაყენებას, და ამ მხრივ უნდა შეეჯიბრონ ერთმანეთს როგორც ცალკეული სკოლები, აგრეთვე ცალკეული ჯგუფებიც.

სოციალისტური შეჯიბრის საინტერესო და საინტერესო ობიექტები იქნება უღმერთოთა წრის საუკეთესოდ მოწყობა, სხვა ეროვნების სკოლასთან ან საბავშვო სახლთან კავშირის გაბმა, მათთან საექსკურსიოდ წასვლის მოწყობა და სხვა.

ახალი ყოფა-ცხოვრებისათვის ბრძოლა სოციალისტური შეჯიბრის საგანი უნდა იყოს: შეჯიბრის ლოზუნგი უნდა იყოს: არცერთ მოსწავლე ქალს არ უნდა ექნეს საყურეები, ბეჭდები, ხატი, პუდრი და სხვა.

სოციალისტური შეჯიბრის ობიექტები სოფლად სკოლების მიერ საზოგადოებრივპოლიტიკური მუშაობის წარმოების დარგში ისევე მრავალფეროვანია, როგორც ჩვენი ამოცანები სოფლად: სოციალის-

ტური შეჯიბრის მთავარი საგანი დროის ამ მონაკვეთისათვის მოსახლეობაში წერაკითხვის უცოდინარობის ლიკვიდაცია უნდა იყოს. ჩვენმა პარტიამ და ხელისუფლებამ გადასწყვიტა **სამი წლის** განმავლობაში მოსპოს წერაკითხვის უცოდინარობა საქართველოში. ამ ამოცანის განხორციელება შეუძლებელია მხოლოდ სახელმწიფოებრივი ძალებით და თანხებით, ამ საქმეში დახმარება უნდა გაგვიწიონ განათლების მუშაკთა ფართო მასებმა და სკოლებმა. ეს საქმე ძნელი არ იქნება უფროსი ჯგუფების და პედაგოგიური ათწლეულების მოწაფეთათვის, თუ კი პედაგოგიკური სათანადო ხელმძღვანელობას გაუწევს მათ. ტექნიკუმებისა და ცალკეული ჯგუფების სოციალისტური შეჯიბრის ყველაზე უფრო აუცილებელი საგანი იქნება საუკეთესო ლიკპუნქტის მოწყობა სკოლასთან უფროსი ჯგუფების მოწაფეების მიერ.

სოციალისტური შეჯიბრის საინტერესო და საჭირო საგანია აგრეთვე პიონერკოლექტივის დახმარების მოწყობა, დელეგატთა კრებისათვის სამსახურის გაწევა დიავარამებით, მასალით, მომხსენებლებით, გუნდით, გამოფენით, ლოზუნგებით.

თითოეული საგანმანათლებლო დაწესებულების სოციალისტური შეჯიბრის ობიექტი უნდა იყოს: „ძირს წერაკითხვის უცოდინარობა“-ს საზოგადოების საუკეთესო უჯრედის მოწყობა. სწავლების თვისების გასაუმჯობესებლად სოციალისტური შეჯიბრის მოწყობა უშედეგო იქნება, თუ სკოლა ვერ შესძლებს იმას, რომ მოსახლეობამ სათანადო ყურადღება მიაქციოს საერთოდ სკოლის ინტერესებს და კერძოდ კი სკოლის ნივთიერი მდგომარეობის გაუმჯობესებას.

ერთმა სკოლამ მეორე უნდა გამოიწვიოს შეჯიბრში საუკეთესო დამხმარე საბჭოს შესაქმნელად, თანაც კონკრეტულად უნდა წამოაყენოს სკოლის რემონტის, დაწყებული შენობის დამთავრების, მოწყობილობის, ახალი მოძრავი მოხერხებული ავეჯის და სხვა საკითხები.

აგრეთვე მნიშვნელოვანი სამუშაო სოფლად სოფლის საბჭოებისათვის არჩევნების დროს ტექნიკური დახმარების აღმოჩენა, მოხსენებებისა და ანგარიშებისათვის მასალების მიწოდება. ძნელია და არც არის საჭირო ყოველი სახის მუშაობის ჩამოთვლა, რომელიც შეიძლება გახდეს სოციალისტური შეჯიბრის საგანი.

თითოეულმა სკოლამ, თითოეულმა ქოხ-სამკითხველომ, მასწავლებელთა თითოეულმა ჯგუფმა უნდა დაისახოს კონკრეტული მიზანი, შეიმუშაოს გეგმა, მიიღოს მხედველობაში შესაძლებლობანი, პირობები, გარემოებანი და მხოლოდ ამის შემდეგ უნდა მოჰკიდსო ხელი ხელშეკრულების დადებას სოციალისტური შეჯიბრის ჩასატარებლად.

როგორ ჩავატაროთ სოციალისტური შეჯიბრება და როგორ აღვრიცხოთ შედეგები.

კულტურულ-საგანმანათლებლო დაწესებულებებს უპირველეს ყოვლისა უნდა ახსოვდეს, რომ არ შეიძლება ძალ-ღონის დაქაჩვა, ყველაფრის ხელის მოკიდება და ბოლომდე მიუყვანლობა. საჭიროა სოციალისტურ შეჯიბრში მონაწილეობის მიღება თითოეულმა ერთეულმა გარკვეული კონკრეტული ამოცანა დაისახოს, რომლის შესრულება შესაძლოა განსაზღვრული დროის განმავლობაში და აგრეთვე შეიძლება მისი აღრიცხვაც. აუცილებელია მუშაობის გეგმის შედგენა, მისი შესრულების გზების და ყოველი შესაძლებლობის გათვალისწინება; საკმაო არ იქნება, თუ შეჯიბრში გამომწვევე მხარე მხოლოდ პირობებს გაითვალისწინებს — ის უნდა იცნობდეს იმ ორგანიზაციის, სკოლის, კოლექტივის თუ რგოლის მდგომარეობას, რომელსაც იწვევს შეჯიბრში, რომ მიზანს მიაღწიოს, აიძულოს გამოწვეული მხარე იმუშაოს ისეთ საკითხზე, რომელიც მისთვის აქტუალურია. შეუძლებელია, მაგალითად, ყოველი სკოლის გამოწვევა მეორე წელს იმავე ჯგუფში დატოვების საკითხების შესახებ, ვინაიდან ყველა სკოლისთვის კი არ არის ეს საკითხი მტკივნეული.

სოციალისტურ შეჯიბრში გამოწვევას ფართო ხასიათი უნდა მიეცეთ იმ მოსაზრებით, რომ მასწავლებელთა და მოწაფეთა მასები ჩავაბათ მეტი შემოქმედების, მეტი პრაქტიკული ნაპიჯების გადადგმის საქმეში. ცხადია, სოციალისტური შეჯიბრის ყველაზე უფრო მიზანშეწონილი ფორმაა ერთგვაროვან დაწესებულებათა შეჯიბრი. უშუალო მეზობლებისა და საწარმოო პროცესების მსგავსების გამო ეს შეჯიბრი გასაგები და საინტერესო ხდება ყველასთვის, ყველაზე უფრო ჩამორჩენილისათვისაც კი.

სოციალისტურ შეჯიბრში გამოწვევა, ცხადია, ნებაყოფლობითი უნდა იყოს, მის შესახებ უნდა იმსჯელოს შეჯიბრის ყველა მონაწილემ, მას საზოგადოებრივი ხასიათი უნდა ექნეს. ის უნდა იყოს კონკრეტული, გასაგები; მაგალითად, მოცემული სკოლა კისრულობს შეასწავლოს წერაკითხვა თავისი მოწაფეების უფროს და-ძმებს ან მშობლებს იმ თვეებში, როდესაც გლეხობა თავისუფალია სასოფლო-სამეურნეო სამუშაოსაგან.

რეალური შედეგების მიღება უნდა იყოს შეჯიბრის მოწყობის სისწორის ძირითადი საზომი. არ კმარა შეჯიბრში გამოწვევა, ხაჭირა სისტემატიური კავშირი ერთმანეთთან, ერთმანეთისთვის გამოცდილების გაზიარება, რჩევა დარიგებით დახმარება, მითი-

თება სიძნელეებზე და მიზნის მისაღწევად გამოსადეგ უახლოეს გზებზე.

„კონკურენციის პრინციპი, — ამბობს სტალინი, — ზოგიერთების დამარცხება და სიკვდილია, ზოგიერთების გამარჯვება და ბატონობა; სოციალისტური შეჯიბრის პრინციპი კი არის მოწინავეების მიერ ჩამორჩენილობისათვის ამხანაგური დახმარების გაწევა იმ მიზნით, რომ შევძლოთ საერთო გაუმჯობესება — ალგზნების მიღწევა. კონკურენცია ამბობს: გაანადგურე ჩამორჩენილი, რომ განამტკიცო შენი ბატონობა“; სოციალისტური შეჯიბრი ამბობს: „ერთნი ცუდად მუშაობენ, მეორენი — კარგად, მესამენი უკეთესად; დაეწიე უკეთესებს და მიაღწიე საერთო გაუმჯობესება-ალგზნებას“.

სწორედ ამით აიხსნება ის უჩვეულო საწარმოო ენტუზიაზმი, რომელიც მოედო მშრომელთა მილიონიან მასებს სოციალისტური შეჯიბრის გამო. ლაპარაკიც ზედმეტია იმაზე, რომ კონკურენციას არაოდეს არ შეუძლია მასების ამ ენტუზიაზმის მსგავსი რაიმეს გამოწვევა. კულტურულ უჯრედებში, განათლების მუშაკთ შორის, შეჯიბრმა ხელი უნდა შეუწყოს მუშაობის სანიმუშო მეთოდების შეერთებას, მოწაფეთა ფართო მასების ჩაბმას ახალი სკოლის შექმნის საქმეში, მუშათა და უღარიბესი გლეხობის ბავშთა საწარმოო-შემოქმედებითი მისწრაფების გაშლა-გაფართოებას.

ჩვენი სოციალისტური შეჯიბრი მედგრად და დაუნდობელ ბრძოლას უნდა აწარმოებდეს ყველას და ყოველივეს წინააღმდეგ, ვინც ან რაც ხელს უშლის და ანელებს ამ მძლავრ შემოქმედებითს ალგზნებას.

კულტაწესებულებათა კედლის გაზეთები მთლად ერთიან სოციალისტური შეჯიბრის მიზნებს და ამოცანებს უნდა ემსახურებოდეს, მათვე უნდა შესძლონ მიწერ-მოწერის გაჩაღება იმათ შორის, რომელნიც ეჯიბრებიან ერთმანეს, იმ მიზნით, რომ დაეხმარონ ერთმანეთს, კონტროლი გაუწიონ, შეამოწმონ და აღრიცხონ გამოცდილებით და სხვ.

სოციალისტური შეჯიბრის ამოცანების განსახორციელებლად მეტის-მეტად დიდი დახმარების გაწევა შეუძლია აგრეთვე ერთმანეთთან ექსკურსიებს, დელეგატების გაგზავნა-გამოგზავნას.

პედაგოგიურ ჟურნალებსა და გაზეთებში მონაწილეობის მიღების გაძლიერება და სოციალისტური შეჯიბრის საქმის მდგომარეობის შესახებ კონკრეტული იმფორმაციების გზავნაც დაგვეხმარება სოციალისტური შეჯიბრის წესიერად მოწყობაში და მასში განაღების მუშაკთა, მოსწავლე ბავშვების და ახალგაზრდობის ჩაბმაში.

ჩვენს საერთო პრესაში, პარტიულსა და საბჭოთა პრესაში, შეჯიბრი, განათლების ხაზით წარმოებული მეტის-მეტად სუსტად შუქდება და საჭიროა თვით განათლების მუშაკებმა იზრუნონ იმაზე, რომ მათ სათანადო ადგილი დაეთმოს.

პედაგოგიური საბჭოები, კონფერენციები და თათბირები ნამდვილ საწარმოო თათბირებად უნდა გადაიქცეს, სოციალისტური შეჯიბრის გაშლა-გაფართოებას უნდა ისახავდეს მიზნად.

საბჭოთა სპეციალური პლაკატების, ბროშურების, ფურცლების გამოშვება, სადაც გაშუქებული იქნება შეჯიბრის საკითხები, და მათი გაცემა-გამოცემა ერთმანეთთან.

ასევე უნდა მოიქცეს კლუბები, დასასვენებელი სახლები, ქოხ-სამკითხველოები.

საერთოდ სკოლებში, კულტდაწესებულებებში ჩვენში აღრიცხვის საქმე ფრიად ცუდად არის დაყენებული და ამიტომ არც თვითკრიტიკის საქმეა უკეთეს პირობებში. სოციალისტური შეჯიბრი მეტის-მეტად დიდ როლს ითამაშებს **კულტდაწესებულებათა მუშაობის მდგომარეობის ნაყოფიერების საქმეში**, მაშასადამე, ის დაგვეხმარება თვითკრიტიკის გაფართოებაში, რაც ხელს შეუწყობს შეცდომების, დეფექტების და ბოროტმოქმედების გამოსწორებას.

ყველგან, სადაც კი ვიწყებთ შეჯიბრს, ამ შეჯიბრის გამოსავალი პუნქტი უნდა იყოს მოცემული მდგომარეობის აღრიცხვა, საგანი კი — შეჯიბრის ცნობილი მაჩვენებელი.

მასების უფრო მეტი ინიციატივა, მათი მეტი შემოქმედება, მეტი გეგმიანობა და კონკრეტულობა, მეტი კავშირი და შეჯიბრის მონაწილეთა მიერ ერთმანეთისთვის თავისი გამოცდილების გაზიარება, — აი რა გადაუდებელი ამოცანები დგას ჩვენს წინაშე.

რა მონაწილეობა უნდა მიიღონ განათლების ორგანოებმა სოციალისტურ შეჯიბრში?

უნდა აღინშნოს, რომ ჩვენს განათლების ორგანოებს ჯერ თავის წინაშე არ დაუსვამთ სოციალისტურ შეჯიბრში ხელმძღვანელობის გაწევის საკითხი და ეს არც გასაკვირველია, ვინაიდან ჯერჯერობით ჩვენს ძირა რგოლებში არავითარი მუშაობა არ წარმოებს. განათლების სახალხო კომისარიატსაც დაავიანდა, თუმცა, მართალი რომ ვთქვათ. სასურველია თუნდაც რაიმე მოძრაობა იყოს ძირიდან, რომ ჩაგებლაუქოთ მას და ხელი მოეციდოთ დამაორგანიზებელ მუშაობას, სოციალისტური შეჯიბრის ხელმძღვანელობას, გამოცდილების აღრიცხვას, იმ მიღწევების კონტროლს, რაც კი გვექნება ამ დარგში. ის ვალდებულებანი, რის მიღებაც შესაძლოა თვით სკოლების, პედაგოგექტივების და ქოხ-სამკითხველოების ინიციატივით,

ზომ ისე მრავალფეროვანი, საინტერესო და ცოცხალია, რომ ამ საკითხების გადაჭრა ახალი სოც. კულტურის რაობას შეადგენს. შემდგომ ჩვენ, განათლების ორგანოებმა, ენერგიულად უნდა მოვკიდოთ ხელი საქმეს, ხელი მივყოთ შეჯიბრში ერთმანეთის გამომწვევი კოლექტივების დახმარების მოწყობას, ვუხელმძღვანელოთ, მიმართულება მივცეთ მუშაობას, აღვრიცხოთ და კონტროლი გავუწიოთ მიღწევებს, ისე კი, რომ არ შევზღუდოთ მასების ინიციატივა, არ ჩავერიოთ ყოველ წვრილმანში, არ დავიწყოთ ადმინისტრატურობა, არ შევზღუდოთ ისინი ღირეუტეებითა და ცირკულარებით.

განათლების განყოფილებების და განათლების სახალხო კომისარიატის მთელი **საინსტრუქციო-საინსპექტორო** მუშაობა უნდა შეიცვალოს იმ მხრივ, რომ ამ საქმეში დახმარება გაეწიოს უჯრედებს და განათლების ცალკეულ მუშაკებს, ამისთვის კი საჭიროა ჩვენი უჯრედების მიერ სოციალისტურ შეჯიბრში მონაწილეობის მიღების ცალკეული შემთხვევების, შეჯიბრის საგნების, ობიექტების, მუშაობის მსვლელობის, მიმართულების და შედეგების გულდასმით შესწავლა. ახლავე უნდა გამოენახოთ კორესპონდენტების — განათლების მუშაკების — მთელი ჯგუფი, რომელიც განათლების ორგანოებს მიაწვდის ხოლმე ცნობებს სოციალისტური შეჯიბრის ყველა მომენტისა და ელემენტის შესახებ.

როდესაც სკოლაში მივდივართ საერთო საინსტრუქტორო მუშაობისათვის, ჩვენ უნდა ვიცოდეთ, რას აკეთებს სკოლა სოციალისტური შეჯიბრის მხრივ და **თან უნდა მივიტანოთ რჩევა-დარიგებანი, მითითებანი მოცემული საკითხების შესახებ.** გარდა ამისა, ამაჟამად საჭიროა განათლების სახალხო კომისარიატსა და განათლების განყოფილებებთან შევექმნათ სკოლებისათვის სოციალისტური შეჯიბრის ჩასატარებლად მატერიალური დახმარების ფონდები. ყველასთვის ცხადია, რომ წერაკითხვის უცოდინარობის ლიკვიდაცია, სკოლაში მოწაფეების მიღების დროს კლასობრივი ბაზის გატარება და მცირემცოდნეთა სკოლების გახსნა იქნება სოციალისტური შეჯიბრის მთავარი საგანი. ცხადია, მოსახლეობას შორის, მატერიალური ბაზის შესაქმნელად, ამ ვალდებულებათა წარმატებით შესასრულებლად, თვით სკოლები ჩაატარებენ მუშაობას, მაგრამ განათლების ორგანოებმაც უნდა შექმნან თავისთვის ასეთი ფონდები, რომ დროზე დაეხმარონ სუსტებს, რომელნიც იმგვარსავე პირობებში არ არიან, როგორშიც ურთი-ერთ შეჯიბრის მონაწილენი; უნდა გვქონდეს აგრეთვე ფონდი სახელმძღვანელოების, სასწავლო ნივთების ლიტერატურის და სხვ. თვით განათლების განყოფილებები

უნდა შეეჯიბრონ ერთმანეთს უფრო კლასიური ბიუჯეტის შექმნაში, სადაც უფრო მეტად იქნება ღარიბების სხვადასხვა საჭიროება ანგარიშგაწეული; ამით დახმარება გაეწევა ძირა უჯრედების სოციალისტურ შეჯიბრსაც. როდესაც ამ საქმეს შეუდგებიან, სახალხო განათლების ხელმძღვანელებს მტკიცედ უნდა ახსოვდესთ ის ძირითადი ხაზი, რომელიც მოგვცა ამ საკითხის შესახებ ჩვენი პარტიის ცეკამ. მუშაობა არ უნდა იყოს შაბლონური, არ უნდა იყოს რეგლამენტაცია, ბიუროკრატიზმი, დაუშვებელია ყოველგვარი მეურვეობა და ადმინისტრატორობა.

ინიციატივა ძირა უჯრედებს უნდა ეკუთვნოდეს; მიზნები ნათელი და კონკრეტული უნდა იყოს, განათლების ორგანოებმა კი დახმარება უნდა გაუწიონ, უნდა უხელმძღვანელონ და თავისი მუშაობის მთელი სისტემით წესიერ კალაპოტში ჩააყენონ.

„უნდა ვებძოლოთ ყოველგვარ გაშაბლონებას და ზევიდან ერთგვარობის დამყარების ცდას, რის მიდრეკილებაც აქვთ ინტელიგენტებს. არც გაშაბლონებას, არც ზევიდან ერთგვარობის დამყარებას არაფერი არა აქვს საერთო არც დემოკრატიულ და არც სოციალისტურ ცენტრალიზმთან.“

„ძირითადის, არსებითის მთლიანობას კი არ არღვევს, არამედ უზრუნველყოფს დაწვრილებით გარემოებათა, ადგილობრივი პირობების და საქმისადმი მიდგომის ხერხების მრავალგვარობა“ (ლენინი!).

ვფიქრობ, საკმაოა ის, რაც უკვე ითქვა. ამოცანა საცესებით ნათელია. ამრიგად, ჩვენ დაევიგვიანეთ და მალე და ფართოდ უნდა მივყოთ საქმეს ხელი. სოციალისტური შეჯიბრის პროცესში უნდა მივიღოთ მოსახლეობას შორის წერაკითხვის უცოდინარობის ლიკვიდაცია, სუფთა სკოლები, ბაღები, ქოხ-სამკითხველოები, კარგი პიონერკოლექტივები, ახალი სახლები, სანიმუშო აბანოები, ახალი კოლმეურნეობანი და საბჭოთა მეურნეობანი, ახალი ყოფა-ცხოვრება, ე. ი. ადამიანების ახალი ურთიერთობა, ახალი დამოკიდებულება შრომისა და წარმოებისადმი.

კიდევ ვიმეორებთ — ჩვენ ჩამოვრჩით, ჩვენ კი, განათლების მუშაკნი, ყველაზე უფრო ახლოს ვართ მასებთან, ჩვენ არ შეგვიძლია შორიდან ვუტყვიროთ იმ შრომითს ენტუზიაზმს, რომელმაც შეიპყრო ეს მასები. ჩვენი აპარატები, მთელი ჩვენი კულტდაწესებულებების სისტემით უნდა შევიდეთ სოციალისტური შეჯიბრის საერთო ჯაჭვში და ამით ვიმუშაოთ სოციალიზმისა და კომუნიზმის განსახორციელებლად.

მ. ორახელაშვილი.

ჩვენი მხურვალე სალაშქრო ლენინელების მესამე თაობის სახელმწიფო რაზმის ამიერკავკასიის შეკრებას.

ამიერკავკასიის პიონერთა პირველი შეკრების გამო ტფილისში ა.წ. 5 ივლისს.

ნორჩო ამხანაგებო!

ოქტომბრის რევოლუცია კაპიტალიზმის ფრონტის მძლავრ გარღვევას წარმოადგენს და დიდ გზას გვიხსნის სოციალიზმისა და კომუნიზმისაკენ. ამ გზით, რომელიც ლენინმა გვიჩვენა, ძლევამოსილად და გადაუხრელად მიდის საბჭოთა კავშირი ლენინური კომუნისტური პარტიის ხელმძღვანელობით, მაღლა უჭირავს მსოფლიო სოციალისტური რევოლუციის ბოლშევიკური დროშა, და მთელი მსოფლიოს მშრომელი და ჩაგრული მასები მიჰყვებიან მას.

ოქტომბრის დღეებში დაიწყო საშინელი შეტაკება გამარჯვების გზით მსვლელ სოციალიზმსა და სასიკვდილოდ განწყობულ კაპიტალისტურ სამყაროს შორის და ეს ბრძოლა ახლაც წარმოებს.

მსოფლიო იმპერიალიზმს გამოცხადებული აქვს ბნელი ძალების მობილიზაცია, ის აგროვებს ცრუ-სოციალისტებს—მუშათა კლასის გამყიდველებს, პოლონეთის პანებს და მანჯურიის ბანდიტებს, რომ მოსპოს საბჭოთა კავშირი—ქვეყანა, სადაც შენდება სოციალიზმი, ქვეყანა, რომელიც წარმოადგენს მსოფლიო სოციალისტური რევოლუციის დასაყრდნობასა და ციხე-სიმაგრეს. საბჭოთა კავშირის წინააღმდეგ ბრძოლა—ეს არის მსოფლიო ბურჟუაზიის დიდი კლასობრივი ბრძოლა პროლეტარიატის წინააღმდეგ. ბურჟუაზია სასწრაფოდ და ენერგიულად ამზადებს დამხმარე ძალას, თავის შემცველებს—ბურჟუაზიის კლასობრივი პოზიციების განმტკიცებისათვის, ის ცდილობს დაიპყროს და დარაზმოს ახალგაზრდობა კაპიტალისტური წესწყობილების დასაცავად; შემოტევაზე გადმოსული სოციალიზმის წინააღმდეგ საბრძოლველად; სწორედ ამ თვალსაზრისით ზრდის იგი არა მხოლოდ ბურჟუაზიულ, არამედ მუშურ ახალგაზრდობასაც. ამ მიზნით ის აერთიანებს ახალგაზრდობას ფაშისტურ ორგანიზაციებში, აწყობს ამ ორგანიზაციების ყრილობებს და ყოველ ღონეს ხმარობს, რომ მოამზადოს კაპიტალისტური წესწყობილების დასაცავად შეგნებით, გრძნობით და მოქმედებით მუდამ მზად მყოფი თაობა.

ჩვენც, სოციალიზმის მშენებელნი, მზად უნდა ვიყოთ, რათაც გინდა დაგვიჯდეს, რევოლუციონური ტემპით უნდა გარდავექნათ

სახალხო მეურნეობა სოციალისტურ საფუძვლებზე და მაქსიმალურად გავაძლიეროთ საბჭოთა კავშირის ეკონომიური ძალ-ღონე იმ ანგარიშით, რომ უახლოეს ხანში არა თუ დავეწიოთ, კიდევ გავესწროთ ყველაზე მეტად განვითარებულ კაპიტალისტურ ქვეყნებს. ამისათვის იმდენად უნდა გავაძლიეროთ ჩვენი თავდაცვის უნარი, რომ მტრის ყოველგვარ შემოტევას აუღებელ ციხე-სიმაგრედ დახვდეს მშრომელი მასების კოლექტიური რევოლუციონური ნებისყოფა, იმ მშრომელი მასების, რომლების ძლიერ ბეჭებს გადააქვს სოციალიზმისა და კომუნიზმის შენების ყოველი სიძნელე, რომელნიც მტკიცედ და ურყევად დგანან საბჭოთა ქვეყნის წითელი საზღვრების დაცვის საგულშაფოებზე. ამასთანავე ჩვენ რაც შეიძლება მეტად უნდა გავაძლიეროთ ახალგაზრდობის კომუნისტურ-შრომითი აღზრდა, რომ განვაძლიეროთ ლენინური არმიის რიგები და რეზერვი, რომ მოვამზადოთ შემცველთა ახალ-ახალი კადრები. კომუნისტური აღზრდა მეტად მნიშვნელოვანი და მძიმე ამოცანაა, ის მთლიანად დაკავშირებულია ჩვენი სოციალისტური მშენებლობის საერთო ამოცანასთან.

ბავშვებო! უნდა გახსოვდესთ, რომ კომუნისტურად აღზრდა ნიშნავს აღზრდას ჩვენს სოციალისტურ აღმშენებლობაზე, მის ყველა ფაქტზე, მის ყველა ამოცანაზე და არა მხოლოდ საერთო, არამედ ყოველდღიურ ამოცანებზეც, აგრეთვე ცოცხალ კლასობრივ ბრძოლაზე, რომელიც წარმოებს ამ ამოცანების განსახორციელებლად როგორც ქალაქში, ისე სოფლად.

აღზრდა მით უფრო ღრმა და მტკიცე იქნება, რაც უფრო მეტად დაუკავშირდება მთელი თქვენი ცხოვრება, თქვენი სწავლა, თავისუფალი დრო და ყველა თქვენი ინტერესი ჩვენი აღმშენებლობის ამოცანებს, ფაქტებსა და პერსპექტივებს.

თქვენს შეკრებას განსაკუთრებით დიდი მნიშვნელობა აქვს, ეინაიდან ეს ხდება სოციალისტური აღმშენებლობის დიდი ამოცანების წამოყენებისა და გადაჭრის, თანაც კლასობრივი ბრძოლის შიგნით და საზღვარგარეთ მეტისმეტად გამწვავების მომენტი და უპირისპირდება ბურჟუაზიულ ქვეყნებში ამავე დროს მოწვეულ ფაშისტური ახალგაზრდობის ყრილობებს.

ამიერკავკასიის პირობებში თქვენი შეკრება არის ინტერნაციონალური გრძნობების არა მხოლოდ თქვენში, არამედ ყველა მშრომელში კონკრეტულად აღზრდის მნიშვნელოვანი მომენტი. ყოველი მოზარდის გონებაში ამ შეკრების გამო მტკიცედ უნდა ჩაიჭედოს შემდეგი დასკვნა: „ჩვენ—სომხები, თურქები, ქართველები, აფხაზე-

ბი, ოსები, ბერძნები, რუსები და სხვები—ერთმანეთისაგან განესხვავდებით მხოლოდ და მხოლოდ ენით, ცხოვრების გზები, ინტერესები, მიზნები და მისწრაფებანი ჩვენ ყველას ერთიდაიგივე გვაქვს, სახელდობრ: მუშათა კლასის მებრძოლი სოციალისტური ინტერესები“.

დარწმუნებული ვართ, რომ თქვენს შეკრებას, რასაც აწყობს ჩვენი სახელოვანი ლენინური კომკავშირი, მთელი ჩვენი საბჭოთა საზოგადოებრივობა უდიდეს ყურადღებას მიაქცევს, სიყვარულით მოეპყრობა, მას მიიჩნევს არა აღლუმად, არა კამპანიად, არამედ მშრომელთა ბავშვების კომუნისტური აღზრდის საქმის სოწვსრიგების ახალ ეტაპად. თქვენი შეკრება—ეს არის კომუნისტური, შრომითი, ინტერნაციონალური აღზრდის საქმეში ჩვენი მიღწევების შემოწმება, ნაკლისა და შეცდომების გამომკლავნება, ახალი პერსპექტივების, ახალი გზების დასახვა. საბჭოთა საზოგადოებრივობა, განსაკუთრებით კი ამიერკავკასიის განათლების მუშაკნი ამ დიდ საქმეში განზე ვერ იდგება, ის კომუნისტურ პარტიასა და კომკავშირთან იქნება. თქვენმა შეკრებამ, ნორჩო პიონერებო, უნდა დარაზმოს საბჭოთა საზოგადოებრივობა თქვენი **კომუნისტური** აღზრდის გაღრმავებისა და გაფართოებისათვის საბრძოლველად. კომუნისტური აღზრდის საქმეში ძირითადი ცოცხალი ბირთვის ირგვლივ ჩვენი საზოგადოებრივობის შემჭიდროება აუცილებლად მოახდენს გავლენას ჩვენს შრომის სკოლაზე. ჩვენი სკოლა და ბავშთა კომუნისტური მოძრაობა უკვე იმდენად მჭიდროდაა ერთმანეთთან დაკავშირებული, რომ თქვენი მუშაობის განვითარება აუცილებლად გამოაკეთებს, გააფართოებს და გააღრმავებს სკოლის მუშაობას. ჩვენს სკოლას დაბრკოლებების გადალახვა უხდება და მხოლოდ თქვენი დახმარებით, ბავშვებო, ასიათასობით რომ იღებთ აქტიურ მონაწილეობას მის შენებაში, შესძლებს ჩვენი სკოლა ყოველგვარი სიძნელის დაძლევას.

ასეთი დამაკავშირებელი როლი აქვს ამ შეკრებას. მთელმა პიონერულმა და მშომელმა ახალგაზრდობამ უნდა მიიღოს ენერგიული მონაწილეობა, თქვენი შეკრების დირექტივების თანახმად, ინდუსტრი-ალიზაციისა და კოლექტივიზაციის საფუძვლებზე ჩვენი მეურნეობის გარდასაქმნელად, უნდა იბრძოლოს შრომითი აღზრდისთვის, ნამდვილი სოციალისტური შრომის სკოლის შექმნისთვის, ახალგაზრდობის პროლეტარულ-კლასობრივი და ინტერნაციონალური აღზრდისათვის, შრომითი დისციპლინისა და სასკოლო მუშაობის ნაყოფიერების გადიდებისთვის, მასიური სკოლის ასაკამდე აღზრდისათვის, ბავშთა ორგანიზაციისათვის და ბავშთა მოსახლეობის ყოველივე

იმით უზრუნველყოფისათვის, რაც კი საჭიროა ჯანმრთელი თაობის კომუნისტური აღზრდის შექმნისათვის; კულტურული რევოლუციის გაღრმავება-გაფართოების მომენტში ახალგაზრდობა პირველ რიგებში უნდა იყოს, მან აქტიურად უნდა გააგრძელოს მარქსისტულ-ლენინური მსოფლმხედველობა, იბრძოლოს ახალი ყოფა-ცხოვრებისათვის, ახალი კომუნისტური მორალისათვის, სასტიკი ბრძოლა გამოუცხადოს სარწმუნოებრივ და სხვა ცრუმორწმუნეობას, უცილობას, ძველი ცხოვრების უარყოფით ნაშთებს. ლენინის ანდერძის განხორციელებისათვის ახალგაზრდობამ სწავლისა და აღზრდის თითოეული ნაბიჯი პრაქტიკულ საზოგადოებრივ აუცილებელ საქმეს უნდა დაუკავშიროს.

გეგმიანი, კოლექტიური მონაწილეობის მიღება სოციალიზმის და ცხოვრების ახალი ფორმების შენებაში,—აი კომუნისტური აღზრდის ძირითადი პრინციპი, რომელიც საესებით უნდა განხორციელდეს.

თქვენ, დიდი მსოფლიო კომუნისტური მოძრაობის ნორჩ რაზმებს, გიკეპრიან დღეს მშრომელნი!!

აღიჭურვეთ დიდი ცოდნით და უნარით, ისწავლეთ სოციალიზმის შენება, გამოიბრძმედეთ გრძნობა, ნებისყოფა და ენერგია მსოფლიო რევოლუციისათვის, კომუნიზმისათვის საბრძოლველად. გამოიწვიეთ ერთმანეთი სოციალისტურ შეჯიბრში ახალი ცხოვრების შენებაში მონაწილეობის მიღების საქმეში!!

მსოფლიო პროლეტარიატის ბელადისა და ახალგაზრდობის საუკეთესო მეგობრის ლენინის დიდი ანდერძების განხორციელებისათვის იყავით მზად!

მარიამ ორახელაშვილი.

პიონერთა შეიკრების შედეგები და სკოლა.

ოქტომბრის დიდი რევოლუციის მონაპოვარის შენარჩუნებისა და განმტკიცებისათვის მომავალი თაობის კომუნისტურად აღზრდის საკითხს გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს.

საბჭოთა კავშირის პროლეტარიატმა და მისმა ხელმძღვანელმა კომუნისტურმა პარტიამ შეუძლებელია ყურადღება არ მიაქციოს იმ მომავალი კადრების აღზრდის საქმეს, რომლებმაც უნდა შესცვალონ რევოლუციის ახლანდელი ხელმძღვანელნი, განაგრძონ მათი საქმე და კომუნიზმისათვის თავდადებული მებრძოლნი გახდენ.

კომუნისტურად აღზრდა იმ თაობის, რომელიც ოქტომბრის რევოლუციის დღეებში 2-3 წლის იყო და პროლეტარიატის თავდადე-

შულ რეგულაციონურ ბრძოლას მხოლოდ მოზრდილთა მოგონებებით იცნობს, უაღრესად დიდ ყურადღებას მოითხოვს. თუ კი მოწაფეები რეგოლ. ბრძოლას უშუალოდ არ იცნობენ, სამაგიეროდ ქვეყნის სოციალისტური მშენებლობა, და ამ ნიადაგზე წარმოებული კლასობრივი ბრძოლა ხელმისაწვდომია და ფართოდ უნდა იქნეს გამოყენებული მოზარდი თაობის კომუნისტურად აღზრდის საქმისათვის. „კომუნისტური აღზრდა ნიშნავს აღზრდას ფაქტზე, მის ყველა ამოცანაზე და არა მხოლოდ საერთო, არამედ ყოველდღიურ ამოცანებზეც, აგრეთვე ცოცხალ კლასობრივ ბრძოლაზე, რომელიც წარმოებს ამ ამოცანის განსახორციელებლად როგორც ქალაქში, ისე სოფლად“ (მარიამ ორახელაშვილი).

ბავშთა კომუნისტურად აღზრდის მთავარი ორგანიზატორი პიონერ ორგანიზაციაა. ეს ორგანიზაცია ჩვენს სოციალისტურ მშენებლობაში საპატიო ადგილს იკავებს. კომუნისტურად აღზრდის პრინციპებს ეს ორგანიზაცია სოციალისტური მშენებლობის კონკრეტ ამოცანებზე ანხორციელებს. ქვეყნის ინდუსტრიალიზაცია, სოფლის მეურნეობის კოლექტივიზაცია და კულტურული რეგულაცია პიონერორგანიზაციის სადღეისო საკითხებად გადაიქცა. პიონერორგანიზაციაში შეკავშირებულ 2 მილიონ ბავშს კომუნისტური აღზრდის გავლენა შეუქცევიათ ბავშვებზედაც გადააქვს და პროლეტარიატის ზეგავლენის გამტარებელი ხდება საერთოდ მოსახლეობაში.

ზემოაღნიშნული საკითხების გადაჭრით პიონერორგანიზაციასთან ერთად საბჭოთა სკოლაც არის დაინტერესებული, ბავშთა კომუნისტური ორგანიზაციების გამტკიცება, შრომის სკოლებზე ახდენს განსაკუთრებულ გავლენას. საბჭოთა შრომის სკოლასა და ბავშთა კომუნისტურ მოძრაობას შორის თვალსაჩინო ორგანიზებული კავშირი უკვე არსებობს. შრომის სკოლის მიზანდასახულობა, მუშაობის შინაარსი და მეთოდი მჭიდროდ არის დაკავშირებული პიონერორგანიზაციის მუშაობასთან. ყველა ის აღმზრდელობითი ხასიათის საკითხი, რომელიც განსაკუთრებით მწვავედ ისმება დღეს საგანმანათლებლო დაწესებულებების წინაშე, მაგ. შრომითი, ინტერნაციონალური და ანტირელიგიური აღზრდა და კლასობრივი შეგნების გაღრმავება, — პიონერორგანიზაციის აქტიური მონაწილეობით უნდა შეგვარდეს. და პიონერებიც სწორედ ყველაზე უფრო სკოლასთან არიან დაკავშირებული. სასკოლო მუშაობა პიონერებისათვის პირველ და უახლოეს სამოქმედო ასპარეზს წარმოადგენს. პიონერორგანიზაცია ეხმარება სკოლას და აღრმავებს სკოლის საზოგადოებრივ მუშაობას. სკოლამ პიონერორგანიზაციის აქტივობა უმთავრესად შეუქცევიათ ბავ-

შეების კომუნისტურად აღზრდისათვის უნდა გამოიყენოს სრულიად საკავშირო პიონერთა შეკრებამ სწორედ ამ საკითხებს მიაქცია მთავარი ყურადღება.

სხვადასხვა კუთხის და ეროვნების 7000 პიონერმა გულწრფელად აღუთქვა მუშებს და გლეხებს, რომ ისინი მუდამ მზად არიან მსოფლიო მუშათა კლასის განმანათლებლებელი ბრძოლისათვის ყოველთვის დაიცავენ მსოფლიო რევოლუციის საყრდენს—საბჭოთა კავშირს—და აქტიურ მონაწილეობას მიიღებენ მისი სოციალისტურად გარდაქმნის საქმეში. მესამე თაობის შემოწმებამ გვიჩვენა, რომ პარტიას და კამკავშირს ღირსეული მემკვიდრე ჰყავს. პიონერთა საქმიანობის შეჯიბრებამ კი ცხადყო, რომ მომავალი თაობა ამთავითვე იღებს მონაწილეობას სოციალისტურ მშენებლობაში!

მაგრამ თვალსაჩინო მიღწევებთან ერთად პიონერთა შორის მუშაობაში შეკრებამ საკმაო დეფექტებიც აღნიშნა; საბჭოთა საზოგადოებრივობა ხშირად ნაკლებად არის დაინტერესებული ბავშთა კომუნისტური აღზრდით. პიონერორგანიზაციის რიცხვობრივი ზრდა არადაამკაცოფილებელია, ხელმძღვანელობა მოისუსტებს და სხვა.

შემჩნეული დეფექტების გამოსასწორებლად შეკრებამ სთხოვა ყველა პირტიულ, საბჭოთა და საზოგადოებრივ ორგანიზაციას ჯეროვანი ყურადღება მიაქციონ ბავშთა კომუნისტურად აღზრდის საქმეს და პირველ რიგში განსაკუთრებული ყურადღება კულტურულ ფრონტს მიაპყრონ. თავის მხრივ კი პიონერორგანიზაციებმა დაივალდებულეს ხელი შეუწყონ ქვეყნის ინდუსტრიალიზაციას, მოსავლიანობის ზრდას—სოფლის მეურნეობის კოლექტივიზაციის გზით დაიკისრეს შეაკავშირონ ბავშთა მასები ორგანიზაციებში და იბრძოლონ სკოლებში აღმზრდელობითი და განმანათლებლობითა მუშაობის შესაფერ დონეზე დასაყენებლად. პიონერთა შეკრებამ ხაზი გაუსვა იმ გარემოებას, რომ აღმზრდელობითი ხასიათის საკითხები ჩვენს სკოლებში სუსტადაა მოგვარებული. მოზარდი თაობის შრომით, ინტერნაციონალურს და ანტირელიგიურ აღზრდას არ ექცევა შესაფერი ყურადღება.

პიონერთა შეკრებამ ერთხელ კიდევ დაადასტურა ის ფაქტი, რომ განათლების ფრონტი ამჟამად მესამე ფრონტს კი აღარ წარმოადგენს, არამედ ის სოციალისტური მშენებლობის ორგანიზებული ნაწილია. პიონერთა შეკრების დირექტივების გატარება ბავშთა კომუნისტურად აღზრდის და, მაშასადამე, ჩვენი სკოლების საბოლოოდ გაჯანსაღების აუცილებელი პირობაა.

გავშთა სოციალური შერჩევა საბჭოთა შრომის სკოლაში.

„თუ პროლეტარიატი ბურჟუაზიის წინააღმდეგ ბრძოლაში აუცილებლად ერთიანდება როგორც კლასი, ძალით სპობს წარმოების წინანდელ პირობებს, ამ უკანასკნელებთან ერთად იგი სპობს აგრეთვე კლასთა ანტაგონიზმის, საზოგადოდ კლასის არსებობის პირობებს, ამით კი სპობს საკუთარ კლასობრივ ბატონობასაც.“

ძველი ბურჟუაზიის ადგილს მისი კლასებითა და კლასთა ანტაგონიზმით დაიკავენ ასოციაცია, რომელშიც თვითუფლის თავისუფალი განვითარება ყველას თავისუფალი განვითარების პირობა იქნება“, — სწერდნენ 1847 წელს „კომუნისტურ მანიფესტში“ მარქსი და ენგელსი.

ახლა, 82 წლის შემდეგ, ჩვენ საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკების კავშირი ვანიცდის კაპიტალიზმიდან სოციალიზმში გარდამავალ ეპოქას. მუშათა კლასი მტკიცედ არის ჩამოყალიბებული როგორც კლასი, ხელისუფლება პროლეტარიატის ხელშია, საკმაო რამ არის გაკეთებული წარმოების ძველი პირობების მოსასპობად. მაგრამ ეს პირობები მთლიანად და სავსებით არის მოსპობილი თუ არა? რა თქმა უნდა, არა. მთელი წლები მოხმარდა იმას, რომ მომზადებულიყო ნიადაგი სოფლის მეურნეობის კოლექტივიზაციაზე გადასასვლელად. სახელდობრ ეს კოლექტივიზაცია წარმოადგენს მიდგომას წარმოების იმ ძველი პირობების მოსასპობად, რომლებიც წარმოშობენ კლასებსა და მათ ბრძოლას. ახლა, მე-XV ყრილობის შემდეგ, კოლექტივიზაციამ მასიური ხასიათი მიიღო, იგი უკვე თავისთავად მიმდინარეობს. სწარმოებს წარმოების ძველი პირობების მსხვერვეა, სახელდობრ ის მსხვერვეა, რაც აუცილებელია იმისათვის, რომ არა მარტო სოფლის მეურნეობა ჩამოყალიბდეს ახალ, სოციალისტურ ფორმებში, არამედ იმისათვისაც, რომ მსხვილი მრეწველობისათვის შეიქმნას სათანადო პირობები, ურომლისოდაც მას გაუძნელდება ნამდვილ სოციალისტურ ფორმებში ჩამოყალიბება.

უკიდურესი გულუბრყვილობი იქნებოდა გვეფიქრა, რომ კოლექტიურ მეურნეობაზე გადასვლა შეიძლება მოხდეს კლასობრივი ბრძოლის გაუმწავებლად, ბრძოლისა, რომელიც ხშირად მეტად მკაცრ ხასიათს ღებულობს. ჩვენ ვიცით, რომ კოლმეურნეობებს ცეცხლს უკიდებენ, ხოცავენ მუშკორებს და სხვ. და სხვ. რომ გამოცოცხლდნენ სექტები, რომ „წელმაგარ“ გლეხობაში, „ობიგატელების“ ზოგიერთ წრეებში დიდი უკმაყოფილება სუფევს. მაგრამ აქ თავისებური დია-

ლექტიკაა: რომ ძირიანად ამოიფხვრას კლასთა არსებობა, მოისპოს კლასთა ბრძოლა, ამისათვის აუცილებელია კლასობრივი ბრძოლის გამწვავება გავიაროთ. კლასობრივი ბრძოლა ამჟამად უფრო გამწვავებულია, ვინემ წინა წლებში იყო. და ჩვენ მასზე ხელს ვერ ავიღებთ.

მაგრამ არის კლასობრივი ბრძოლაც და კლასობრივი ბრძოლაც. არის კლასობრივი ბრძოლა სტიქიური, შეუფენებელი და არის შეფენებული, მწყობრი, ბოლომდე მოფიჭებული. როდესაც პროლეტარიატი მანქანებს ამტყრევდა, ესეც კლასობრივი ბრძოლა იყო, მაგრამ მხოლოდ ჩანასახის ფორმისა, შეუფენებლობა, დაურაზმავობა ახასიათებდა ამ პერიოდს. მეორე ფორმა კი — უკვე დარაზმული ბრძოლაა, მაგალითად, ცხრაას ხუთი წლის ოქტომბრის გაფიცვები, ან ლენის მუშების დახვერტის წინააღმდეგ მოწყობილი საპროტესტო გაფიცვა, ან მუშათა დეპუტატების საბჭოების ბრძოლა.

ჩვენს ქვეყანაში ხელისუფლება უკვე 11 წელიწადზე მეტია რაც მუშათა კლასის ხელშია. ეს ხელისუფლება მოპოვებულია მედგარი ბრძოლით. ჩვენი ქვეყნის მუშათა კლასს ახლა აქვს უზარმაზარი, შინაგანი დისციპლინით განმტკიცებული ძლიერი პარტია, ეს კლასი დარაზმულია პროფკავშირებში. თავისთავად ცხადია, რომ მის მიერ ამჟამად წარმოებული კლასობრივი ბრძოლა შეიძლება გულდასმით იქნეს მოფიჭებული, სათანადო ფორმებში ჩამოყალიბებული.

სამწუხაროდ, უნდა ითქვას, რომ კლასობრივი ბრძოლა სახალხო განათლების დარგში ჩვენში ხშირად ისეთი ფორმით სწარმოებს, თითქო ჩვენ არა გვქონდეს არავითარი რევოლუციონური გამოცდილება, თითქო ჩვენ მხოლოდ პირველ ნაბიჯებს ედგამდეთ ამ დარგში.

მოვიყვან მაგალითებს. სწარმოებს ბრძოლა კულაკების, მღვდლების, შავსიელების წინააღმდეგ.

და მერე რას შერებთან ჩვენში? ხშირად სკოლაში სდევნიან და ავიწროვებენ შავსიელების, მღვდლების შვილებს — პატარა ბავშვებს. მერე ეს რა უბრალო საქმეა, ეს ხომ იგივე არ არის, რაც მოზრდილებთან ბრძოლა. არ მოჰყავთ ექსკურსიაზე: „შენ მღვდლის შვილი-შვილი ხარ. სხვები წავლენ ექსკურსიაზე, შენ კი იჯექიო“. ან უფროს კლასებში: „შენ შავსიელის შვილი ხარ. ჩვენ რა გვესაქმება, რომ შენ კარგად სწავლობ. ცდილობ კომკავშირში შესვლას, რომ მშვენიერი ამხანაგი ხარ, აწარმოებ საზოგადოებრივ მუშაობას, რომ შენ მოსაქმე ხელები გაქვს, ცხელი გული, მდიდარი თაოსნობა, მტკიცე ნებისყოფა... ჩვენ რა გვესაქმება, რომ შენ ერთი წლის შემდეგ სკოლას ათავებ და შეგიძლია ჩვენს ქვეყანას არა მცირედი სარგებლობა მოუტანო... შენ შავსიელის შვილი ხარ — გასწი სკოლიდან!“

პარტიის პროგრამაში ნათქვამია, რომ სკოლამ ყველა ბავშვი უნდა აღზარდოს კომუნისტურად, იქონიოს მათზე გავლენა, დარაზმოს ისინი სოციალიზმის მშენებლობისათვის. ჰო, მართალია, იტყვის ზოგიერთი, მაგრამ ეს რთული საქმეა, უფრო ადვილია მათი სკოლიდან განდევნაო. და ჰყრიან სკოლიდან ჯგუფობით. განსახკომმა განმარტა, რომ ეს დაუშვებელია, მუშ. და გლეხ. ინსპექცია აღადგენს ხოლმე გამოყრილებს... მაგრამ მაინც განმტკიცებულია აზრი, რომ სკოლიდან მღვდლებისა და შავსიელების ბავშვების განდევნა—უნამდვილესი კლასობრივი ბრძოლაა.

სახელდობრ ის სკოლები, რომლებიც ემუშრებიან ბავშვებთან გასწორებას მათი წარმოშობის გამო, თითქო წესია, ძველი ყაიდის სკოლებს წარმოადგენენ. მათში ყველაზე ნაკლებ არის შეჭრილი საბჭოთა სკოლის იდეები, იქ გაბატონებულია აღზრდის ბურჟუაზიული მეთოდები, მეტად მცირეა კავშირი ცხოვრებასთან, სკოლის გამგეები ყველაზე ნაკლებ ფიქრობენ იმაზე, რომ ბავშვებს კომუნისტური აღზრდის საფუძვლები ჩაუნერგონ.

განცვიფრებული დავრჩი, როდესაც გავიგე, რომ ბევრმა ბიბლიოთეკამ ხელისმომწერთა სიიდან ამოშალა შავსიელები, მღვდლები, მათი შვილები, შესაძლებლობა მოუსპო მათ გასცნობოდენ მატერიალისტური და ანტირელიგიური შინაარსის წიგნებს, ედევნებინათ თვალყური, თუ რა სისწრაფით იზრდება ჩვენი საბჭოთა კავშირი... ეს მეტად უცნაური რამ არის. ნუთუ ეს არის „ბრძოლა“, ნუთუ ეს არის კლასობრივი თვალსაზრისის დაცვა?

სიიდან უცხო ელემენტების ამოშლა ადვილი საქმეა, გაცილებით უფრო ადვილი, ვიდრე საქმის ცოდნით, ნამდვილი კლასობრივი ხაზის დაცვით შერჩევა წიგნებისა ბიბლიოთეკებში, ვიდრე იმის ცდა, რომ ხელის მომწერთა შორის იყვნენ ღარიბები და მოჯამაგირეები, რომ ბიბლიოთეკა ყოველმხრივ უწყობდეს ხელს პარტიის ხაზის განხორციელებას.

სოციალიზმი ნიშნავს მეცნიერებისა და კულტურის ძლიერს, ბოზოქარ ზრდას, სოციალიზმი გულისხმობს არა მარტო წერაკითხვის საყოველთაო ცოდნას, არამედ მეტად მაღალ საყოველთაო მომზადებას, პოლიტექნიკურ მომზადებას. ყოველივე ეს ნათლად არის ნათქვამი საქ. კ. პ. (ბ) პროგრამაში. სოციალიზმი არავის არ უხშავს გზას ცოდნისაკენ.

სრულიად რუსეთის საბჭ. მე-III ყრილობაზე 1918 წ. ილიჩი ამბობდა: „უწინ ადამიანის გონების შემოქმედება იქითკენ იყო მიმართული, რომ ტექნიკისა და კულტურის ყოველივე ნაყოფი მიეცა

მხოლოდ ზოგიერთისათვის, დანარჩენთათვის კი წაერთმია ყველაზე აუცილებელი რამ — განათლება და განვითარება. ახლა კი ტენიკის ყველა სასწაული, კულტურის ყველა მონაპოვარი საერთო სახალხო კუთვნილებად იქცევა“. კომუნისტები, რომლებიც ვინმეს განათლებისა და განვითარების უფლებას ართმევენ — ეს რალაც ნამდვილი შეუსაბამობაა. კაპიტალისტებია, რომ მუშებს უზშავენ გზას ცოდნისაკენ, კომუნისტებს კი არასოდეს, არავეისთვის არ შეუძლიანთ გზის დახშვა ცოდნისაკენ, კომუნიზმისაკენ. რაც უფრო მეტი დრო გავა, მით უფრო მეტად ილაპლაპებს კომუნიზმის ჩირაღდანი, მით უფრო მეტად და მეტად გაუშუქებს იგი გზას არა მარტო მუშებსა და გლეხებს, არამედ მთელს კაცობრიობას.

წიგნების კითხვის აკრძალვა, მოსახლეობის ამა თუ იმ კატეგორიისათვის სკოლაში სიარულის აღკვეთა — კლასობრივი ბრძოლა არ არის.

საქმე მარტო წარმოშობა კი არ არის, არამედ ის, თუ რას წარმოადგენს კაცი თავისთავად. რა თქმა უნდა, სხვა კლასებიდან გამოსულებისადმი საჭიროა ერთგვარი სიფრთხილე, ვინაიდან ბავშვობის დროინდელი მოგონებები, გარემო იქონიებს ხოლმე თავის გავლენას, მაგრამ ეს სხვა საქმეა. თუ სკოლა საშუალო საუკუნეების მეთოდებს უბრუნდება, ამით ისობა განვითარების ყოველივე სტიმული, სტიმული კომუნიზმისადმი მიმზრობისა: როგორც არ უნდა ისწავლო როგორც არ უნდა იმუშაო, რანაირი საზოგადოებრივი მუშაობაც არ უნდა აწარმოო, სულერთია — დაბადებული ხარ მღვდლის ოჯახში და განდევნილმა უნდა დალიო სული...

თავისთავად ცხადია, რომ მუშების, ღარიბი გლეხობის, მოჯამაგირეების შეილები პირველ რიგში უნდა იქნან მიღებული სკოლაში. ეს აბსოლუტურად აუცილებელია და, რა თქმა უნდა, მათ უნდა მიეცეთ ყოველგვარი უპირატესობა მოსახლეობის დანარჩენი წრეების წინაშე. პირველ რიგში სახელდობრ ისინი უნდა შევადარალოთ ცოდნით, რომ შესძლონ სოციალიზმის მშენებლობის დაწყებული საქმის ბოლომდე მიყვანა და მოსახლეობის ფართო მასების გაყოლიება.

მუშათა კლასი იმიტომ კი არ იღებდა ხელში ძალაუფლებას, რომ თავისთვის პრივილეგიური მდგომარეობა შეექმნა, არამედ იმისთვის, რომ ქვეყანა ზავისებურად გარდაექმნა, რომ ბოლო მოეღო ყოველგვარი კლასების არსებობისათვის, რომ მთელი კაცობრიობა უმაღლეს საფეხურზე აეყვანა.

კლასობრივ ბრძოლაში, რომლის წარმოებაც აუცილებელია და რომელსაც აწარმოებენ კიდეც ჩვენი დაწესებულებანი, ჩვენ ეს მუდამ მხედველობაში უნდა გვქონდეს და არასოდეს არ უნდა მივცეთ ისეთი ფორმა, რომელიც განვითარების მკაფიოდ დასახულ მსვლელობას შეაფერხებს.

6. კრუპსკაია.

ანტიკომუნისტურ განწყობილებასთან ბრძოლის საკითხები.

1. სკოლა და გარემო.

კლასთა ბრძოლის გამწვავებასთან ერთად, რაც სახალხო მეურნეობის რეკონსტრუქციის პერიოდს ახასიათებს, ბავშთა კომუნისტური აღზრდის და სკოლაში ანტიკომუნისტურ გავლენებთან ბრძოლის საკითხი მეტად აქტიურ საკითხად გადაიქცა.

მიმდინარე პერიოდში საბჭოთა შრომის სკოლის ამოცანა სწავლების ხარისხის ამაღლებასთან ერთად აღზრდის საკითხების კომუნისტურად გადაწყვეტაში მდგომარეობს. როდესაც ლაპარაკია ანტიკომუნისტურ გავლენებთან ბრძოლის შესახებ, ჩვენ არ უნდა მივივიწყოთ ის გარემოება, თუ როგორია ამ მოვლენათა სოციალური საფუძველი და სად უნდა ვეძიოთ მისი წარმოშობის მიზეზები. როდესაც ირღვევა და იშლება ძველი საზოგადოების ეკონომიკა, მას თან მიჰყვება თავისი იდეოლოგია ყველა თავისი ატრიბუტით. მაგრამ ეს ერთი ხელის დაკვრით არ ხდება; ბრძოლა იდეოლოგიურ ფრონტზე, ძველი ყოფა-ცხოვრების დამახასიათებელი მომენტების ჩვენთვის მისაღებ ახალ საყოფაცხოვრებო ჩვევებად შეცვლა ხანგრძლივ, სისტემატიურ და შეურიგებელ ბრძოლას მოითხოვს, და სკოლის ამოცანაა განსაკუთრებით ამ მიმართებით ბრძოლის წარმოება.

სახალხო მეურნეობის ხუთი უმთავრესი ფორმა, ჩვენი ქვეყნის სინამდვილეში არსებული, ერთმანეთს ებრძვის. ყველაზე უფრო პროგრესიული სოციალისტური სექტორი დღითი-დღე იზრდება, რაც თავის მხრივ გულისხმობს სხვა დანარჩენი სექტორების გარდაქმნას. კერძო კაპიტალისტური სექტორი თავის პოზიციებს უბრძოლველად არ დასთმობს. ის ემყარება უმთავრესად ჩამორჩენილობის, უკულტურობისა და ძველი ყოფა-ცხოვრების ნაშთებს. ბრძოლა

ეკონომიურ სფეროში მარტოდენ სამეურნეო ხასიათის ბრძოლით არ იფარგლება. ეს ბრძოლა იდეოლოგიური ბრძოლის ხასიათსაც იღებს. საზოგადოებრივი ფსიქოლოგია კლასთა ბრძოლის დღევანდელი პროცესის საუკეთესო გამომხატველია, რომელიც თავის გამოსახვას იდეოლოგიის სხვადასხვა ფორმაში პოულობს. სოციალისტურ შეტევასთან ერთად, ჩვენი კლასობრივი მტრებიც—კულაკებისა და ნეპმანების სახით—აძლიერებენ თავის შემოტევას. კულაკური ტერორის გაჩენა, კომუნებზე და საბჭოთა მეურნეობაზე თავდასხმის მოწყობა, შახტის ამბები და სხვა,—კლასთა ბრძოლის თავისებურ გამოხატულებას წარმოადგენს. კლასიური მტრები ყოველთვის იქ აძლიერებენ შემოტევას, სადაც ჩვენ სუსტად ვმუშაობთ, სადაც ნაკლები ყურადღებით ვეპყრობით ამა თუ იმ საქმის შესრულებას. ბრძოლის ზოგიერთ ფორმებზე მტერი უკან იხევს, მაგრამ ეს კიდევ იმას არ ნიშნავს, რომ მან ხელი აიღო ბრძოლის გაგრძელებაზე. ასეთი დასკვნის გაკეთება ნაადრევი და შემცდარი იქნებოდა. სოციალიზმის გამარჯვების საქმე დიდად არის დამოკიდებული იმაზე, თუ როგორ არის და იქნება დაყენებული მოზარდი თაობის კომუნისტური აღზრდის საქმე. მტერმა ეს კარგად იცის და ამიტომ გასაკვირალი არ არის, როდესაც ჩვენი კლასიური მტრები განსაკუთრებულ ყურადღებას ბავშთა აღზრდის საკითხებს აქცევენ და დაინტერესებული არიან იმით, რომ მოსწავლე ახალგაზრდობის დიდი ნაწილი თავისი იდეოლოგიის გავლენის ქვეშ დააყენონ.

კომუნისტური აღზრდის წარმოება უმეტეს შემთხვევაში კერძო საკითხების ინსტინქტით შეპყრობილ გარემოცვაში გვიხდება, რაც დიდ სიძნელეს ქმნის და რის გადალახვა არც ისე ადვილი საქმეა. ბურჟუაზიული და წვრილბურჟუაზიული მსოფლმხედველობა და განწყობილება ოჯახის, ქუჩის და ნახევრად წვრილ-ბურჟუაზიული განწყობილების მქონე ზოგიერთ მასწავლებელთა ზეგავლენით იჭრება ჩვენს საბჭოთა შრომის სკოლაში. თითქმის ყოველი საფეხურის სკოლაში ვხვდებით წვრილი კერძო საკუთრების, ინდივიდუალურ და მეშჩანურ განწყობილებას. ამასთან ერთად ძლიერდება ეკლესიისა და სექტანტების მოძრაობა, რასაც თან ერთვის შოვინისტური და ნაციონალისტური განწყობილება მოსწავლე ახალგაზრდობაში. ზოგიერთ სკოლაში, განსაკუთრებით 10-წლეულებში, ფეხს იკიდებს ხულიგნობა, პესიმისტური განწყობილება და საზოგადოებრივი თვალსაზრისით ყოველად მიუღებელი სხვა მოვლენები.

II. მეშჩანობა და ინდივიდუალიზმი.

წვრილბურჯუაზიული და ინდივიდუალური განწყობილების შესახებ ამხ. ლენინი სწერდა: ძველი საზოგადოება ისეთ პრინციპზე იყო აგებული, რომ ან შენ სცარცვავ ვისმეს, ან შენ გცარცვავს ვინმე. შენ ხარ მონათმფლობელი, თუ არა და—მონა. გასაგებია, რომ ამ საზოგადოებაში აღზრდილი ადამიანები, შესაძლებელია ითქვას, დედის ძუძუსთან ერთად ითვისებენ ფსიქოლოგიას, ჩვევებს, ცნებას —ან მონათმფლობელი, ან მონა, ან წვრილი კერძო მესაკუთრე, წვრილი მოსამსახურე, წვრილი ჩინოვნიკი, ინტელიგენტი —ერთი სიტყვით, ადამიანი, რომელიც ზრუნავს მხოლოდ იმაზე, რომ თავისი ჰქონდეს, და სხვისი საქმე მას არ აწუხებს.

—თუ მე ვეწევი მეურნეობას ამ ნაქერ მიწაზე, სხვისი საქმე არ მაწუხებს, თუნდაც მეორეს შიმშილი მოელოდეს. მით უკეთესი—მე უფრო ძვირად გავყიდი ჩემს პურს. თუ მე მაქვს ჩემი უბანი, როგორც ექიმს, ინჟინერს, მასწავლებელს, მოსამსახურეს, მე რა მესაქმება, თუ რას აკეთებს მეორე (ლენინის სიტყვა კომკავშირის მე-3 ყრილობაზე).

ძველი საზოგადოების ეს ძირითადი პრინციპი სავსებით არ არის აღმოფხვრილი. ის ჯერ კიდევ ცოცხლობს, რამდენადაც კაპიტალიზმის ფესვები, კერძო კაპიტალისტური სექტორის სახით, ჩვენს სახალხო მეურნეობაში კვლავ მოიპოვება.

ბავშთა შორის წვრილი კერძო მესაკუთრეობის და ინდივიდუალისტური განწყობილება მანამ დარჩება, სანამ სავსებით არ აღმოფხვრება კაპიტალისტური საზოგადოების ნაშთები. სოციალისტური საზოგადოების სრულ გამარჯვებასთან ერთად აღმოიფხვრება ადამიანთა ანტიკომუნისტური ფსიქოლოგია, მაგრამ ეს იმას არ გულისხმობს, რომ ბრძოლა ახალი ადამიანის და ახალი ყოფა-ცხოვრებისათვის განზე გადაედოთ მანამ, სანამ ყველაფერი თავის თავად არ მოვა.

მარქსიზმი მოქმედების და ბრძოლის ფილოსოფიაა. ამ ფილოსოფიის სწავლების მიხედვით ადამიანები ქმნიან თავის საკუთარ ისტორიას. მოქმედება და ბრძოლა ახალი საზოგადოებისა და ახალი ადამიანის შექმნის ძირითადი პირობაა. ახალი ყოფა-ცხოვრების დამკვიდრების საქმეში სკოლის მონაწილეობა მეტად რთული და საპასუხისმგებლო ამოცანაა. სკოლა ვალდებულია იბრძოდეს მესაკუთრეთა უფლებების, მეშჩანობისა და ინდივიდუალიზმის წინააღმდეგ. წვრილი კერძო მესაკუთრის ინსტინქტი ბავშს ოჯახიდან მო-

აქვს. ამას ამტკიცებს საბავშვო ბაღის სინამდვილეც. საბავშვო ბაღში ხშირია ისეთი შემთხვევები, როდესაც ბავშვები წაიკიდებიან ხოლმე ამა თუ იმ ნივთის მითვისების და მასზე თავისი საკუთრების გამოცხადების ნიადაგზე. „ეს ჩემი სკამია“, „ეს ჩემი მაგიდაა“, „ეს ჩემი ქალაღია“, „ეს ჩემი სათამაშოებია“, „მას ხელს ნუ ახლებ“ და სხვა.

ზოგიერთი ბავშვი ყოველთვის თავისთვის მარტო თამაშობს და კოლექტივში მონაწილეობას არ იღებს. მას კიდევაც ეჯავრება, როდესაც სხვა ვინმე მასთან მიდის და მოისურვებს მასთან გართობას. ასე ინდივიდუალისტურად განწყობილი ბავშვები იშვიათი არ არის. საიდან იღებს ბავშვი კერძო საკუთრებისა და ინდივიდუალისტურ განწყობილებას? ცხადია, ოჯახიდან. სახლში მას ეუბნებიან: „აი ეს შენი სათამაშოებია, ნურავის ნუ მისცემ, თუ ვინმე წაგართმევს, სამაგიეროს ვერ მიიღებ“ და სხვა. სკოლაში „ჩემი“, „შენი“, „არ მოგცემ“, „ეს მე შეკუთვნის“ და „შენ ხელს რატო ახლებ“ კიდევ უფრო მეტის მნიშვნელობით აშკარავდება.

ხშირია შემთხვევები, როდესაც წიგნის განათხოვრების შემდეგ ჩხუბიც ხდება, ან კიდევ სულ არ ანათხოვრებს წიგნს მესაკუთრე. „წიგნი თუ არ გაქვს, სკოლაშიც ნუ დადიხარ, რა ჩემი საქმეა, რომ შენ წიგნი არა გაქვს. მით უკეთესი, მე შენზე უფრო კარგად ვისწავლი“ — აი წვრილბურჯუაზიული სულისკვეთებით გაუღენთილ მოსწავლეთა ფსიქოლოგიის მაჩვენებელი ნიმუშები.

ხშირია ისეთი შემთხვევები, როდესაც კოლექტივი ღარიბი მოწათსათვის წიგნის ან სხვა სასწავლო ხელსაწყოების შეძენის მიზნით ფულს აგროვებს, მაგრამ ამ საქმის მოწესრიგებაში ჯგუფის მცირე ნაწილი იღებს მონაწილეობას, დანარჩენები კოლექტივის გადაწყვეტილებას არ ასრულებენ. არა მატერიალური უსახსრობის გამო, არამედ იმ პრინციპის მიხედვით, რომ: „რა ჩემი საქმეა, თვით მან იყიდოს“.

ინდივიდუალისტურ განწყობილებას ზოგჯერ ხელს უწყობს სკოლის მუშაობის ცუდი ორგანიზაცია. ჯგუფურ და კოლექტიურ მუშაობას ნაკლები ყურადღება ექცევა, ან კიდევ დამახინჯებულ ფორმებში მიმდინარეობს, რაც ყოველად მიუღებელ შედეგებს იძლევა იმ მხრივ, რომ მოწათყეები ამჯობინებენ ინდივიდუალურად მუშაობას, ვიდრე კოლექტიური მუშაობით „დროს დაკარგვას“.

წვრილბურჯუაზიული განწყობილება თავს იჩენს საზოგადოებრივი სარგებლობის ნივთების მიმართ. სკრიან, აფუქებენ ახლად გაკეთებულ მაგიდებს, სკამებს, ამტვრევენ კარებს, ახლად შეღებილ

კედლებზე ხშირად შეხედებით უწმაწურ წარწერებს, გულცივად და უყურადღებოდ ჩაუვლიან დღისით ანთებულ ელექტრო-ლამპას და არ ჩააქრობენ, უყურადღებოდ და ღია სტოვებზე წყლის მიღებს, თუ შეამჩნიეს, რომ წყალი იქცევა, ყურადღებასაც არ მიაქცევენ. აქ მელანდება წვრილი მესაკუთრის ფსიქოლოგია. „ჩემი არ არის, რა მესაქმება, თუნდაც ყველაფერი დაინგრეს და დაიწვას, ეს ხომ სახელმწიფო ქონებაა“. ასეთ არა კომუნისტურ განწყობილებასთან ერთად მოსწავლე ახალგაზრდობის გარკვეული ნაწილის შეგნებაში ჩვენ საქმე გვაქვს სრულიად საწინააღმდეგო წარმოდგენასთან. მოსწავლე ახალგაზრდობის ნაწილი, განსაკუთრებით პროლეტარული ახალგაზრდობა, ან კიდევ პროლეტარული იდეოლოგიის გავლენის ქვეშ დაყენებული ახალგაზრდობა საზოგადოებრივი ხასიათის მქონე ნივთებს უფრო მეტის გულსყურით ეპყრობა. ასეთი განწყობილება სკოლამ საერთო განწყობილებად უნდა გახადოს. მაგრამ ეს შესაძლებელია არა ძალდატანებით, მუქარით, დაჯიბრებით და საყვედურის გამოცხადებით, არამედ შესაფერი აღმზრდელობითი მუშაობის წარმოებით. მუქარის გზით შესაძლებელია მხოლოდ იმის მიღწევა, რომ საერთო საკუთრების ნივთებს შენს თვალწინ არ დაამტვრევენ, მაგრამ იქ, სადაც კი ეს მოსახერხებელი იქნება აუცილებლად თავისას იზამენ.

წვრილი მესაკუთრის ფსიქოლოგიასთან ბრძოლა მეტად რთული და საპასუხისმგებლო ამოცანაა. ამ მიზნით გამოყენებულ უნდა იქნეს მოსწავლე ახალგაზრდობის ყოველი საზოგადოებრივად სასარგებლო მუშაობა, თვითმართველობა, კედლის გაზეთი, საზოგადოებრივი ხასიათის გასამართლება, შეჯიბრის მოწყობა ჯგუფებს შორის და სხვა.

ამ გზით ჩვენ უნდა მივალწიოთ ისეთ მდგომარეობას, რომ მოსწავლე ახალგაზრდობის მორალის გამოსავალი პუნქტი არა თავისი, არამედ საზოგადოებრივი ინტერესები იყოს. თუ ჩვენ თვალს გადავავლებთ იმას, რაც ბავშთა მისწრაფებას შეადგენს, დავინახავთ, რომ ეს იდეები სრულებით საწინააღმდეგო ტონს ჰქმნის. შეეკითხეთ მოსწავლე ახალგაზრდობას იმის შესახებ, თუ რა სურთ გამოვიდნენ, და დავინახავთ, რომ უმრავლესობა კერძო მესაკუთრეობის ინსტინქტითაა შეპყრობილი. კარიერიზმი, შეგუება, მეშინაობა, — აი გარკვეული ნაწილის ძირითადი მისწრაფებანი. მათი სურვილია ისეთი ადამიანები გამოვიდნენ, რომლებიც „კარგად იცხოვრებენ“, „კარგად ჩაიცვამენ“, სათავეებში იქნებიან და ბრძანებას გასცემენ. სოფ-

ლის ბავშვების იდეალია პიონერორგანიზაციაში შესვლა იმ მიზნით, რომ მათ „პრივილეგიას მისცემენ ქალაქის სკოლებში შესვლის დროს“. კომუნისტურ ორგანიზაციებში შესვლის სურვილი მართოდენ სარგებლიანობის თვალსაზრისით იმის დამამტკიცებელია, თუ რამდენად ძლიერია გლეხური ახალგაზრდობის, ჩვენთვის სოციალურად მიუღებელ ფენში კერძო საკუთრების ინსტინქტი და ინდივიდუალისტური გრძნობა. უსირცხვილო კარიერიზმი, საპარლამენტო ადგილების ბურჟუაზიული გამოყენება, საპარლამენტო მუშაობის გასაოცარი რეფორმისტული დამახინჯება, სრული მეშჩანური ჭაობი ექვს გარეშეა; ყოველივე ეს ჩვეულებრივი და უმთავრესი დამახასიათებელი თვისებებია, რომელთაც წარმოშობს კაპიტალიზმი ყველგან არა მარტო მუშათა მოძრაობის გარეშე, არამედ მის შიგნითაც, მაგრამ იგი კაპიტალიზმი და მის მიერ შექმნილი ბურჟუაზიული პირობები (რომელიც ბურჟუაზიის დამხობის შემდეგაც მეტად ნელა ისპობა). მუშაობისა და ცხოვრების ყოველ სფეროში ააღორძინებს ხოლმე არსებითად იმდაგვარსევე, მხოლოდ უმნიშვნელო ვარიანტით განსხვავებულ ბურჟუაზიულ კარიერიზმს, ნაციონალურ შოვინიზმს, მეშჩანურ გათახსირებას და სხვა¹⁾. აი როგორ ახასიათებდა ამხ. ლენინი ჩვენთვის მიუღებულ სოციალურ მოვლენათა წარმოშობას პროლეტარიატის დიქტატურის პირობებში. როდესაც ჯერ კიდევ სავსებით არ არის აღმოფხვრილი კაპიტალისტური მეურნეობის ფესვები.

ამ უმსგავსო მოვლენათა ჩანასახი, როგორც დავინახეთ, მოსწავლე ახალგაზრდობის ფსიქოლოგიაშიაც არსებობს. მოვიყვანოთ კიდევ რამდენიმე მაგალითი.

სოფლის სკოლებში კერძო საკუთრების ინსტინქტით გამსჭვალულ ახალგაზრდობაში დიდია ლტოლვა გაძლიერებისაკენ. გამოკვლევამ გვიჩვენა, რომ სოფლის ახალგაზრდობის ზოგიერთ სკოლაში ინდივიდუალისტურა გრძნობები სჭარბობს. ეს იმით აიხსნება, რომ ჯერ კიდევ ამ სკოლებში კოლექტიური აღზრდის საკითხები არ არის ისე დამუშავებული, როგორც უნდა იყოს. სოფლის მოსწავლე ახალგაზრდობის მნიშვნელოვანი ნაწილის სურვილია, რომ ჰქონდესთ საკუთარი დიდი მეურნეობა, ან კიდევ ბევრი ფული, რომ იცხოვრონ „თავისი სურვილების მიხედვით“. კულაკური ფსიქოლოგიის ზრდა გლეხურ ახალგაზრდობაში მეტად სახიფათო და საგულისხმო მოვლენაა, რასაც ჩვენმა სკოლებმა განსაკუთრებული ყურად-

¹⁾ ვ. ლენინი, ტომი XVII, გვ. 196.

ლება უნდა მიაქციოს. ის ახალგაზრდები, რომლებმაც სოფლის ახალგაზრდობის სკოლები დაამთავრეს და სოფლებში დარჩენ, წესიერად არ არიან გამოყენებული. იმის ნაცვლად, რომ მათ საშუალება მიეცეს საბჭოთა და კოლ-მეურნეობას ძოახმარონ თავისი ცოდნა-გამოცდილება, მარტოოდენ საკუთარი მეურნეობის რაციონალიზაციის საკითხებით არიან დაინტერესებული. ამ გარემოებას პრაქტიკულად დროზე უნდა მიექცეს ყურადღება, თორემ სოფლის ახალგაზრდობის სკოლები ახალგაზრდობის სოციალისტურად აღზრდის საქმეში მთელ რიგ წინააღმდეგობათა წინაშე დადგება. ამ წინააღმდეგობათა აღრიცხვა, მათი შესწავლა და მათ აღმოსაფხვრელად საჭირო ღონისძიებათა თავის დროზე გამომუშავება სოფლის ახალგაზრდობის სკოლების გადაუდებელ ამოცანად უნდა გადაიქცეს.

ამ საქმის მოგვარებისათვის ყურადღება უნდა მიექცეს სკოლებში მოჯამაგირე და უღარიბესი გლეხობის შვილების მიღების საქმეს (რაც დღემდე მოიკოკლებს), საზოგადოებრივ-პოლიტიკური მუშაობის გაძლიერებას და სკოლის მეურნეობაში კოლექტიური მუშაობის კიდევ უფრო გაღრმავებას.

როდესაც ლაპარაკია გლეხური ახალგაზრდობის კომუნისტურად აღზრდის შესახებ, სოფლის სკოლების პედაგოგებმა ერთი წუთითაც არ უნდა დაივიწყონ ლენინის ძირითადი ფორმულა სოფლად მუშაობის შესახებ, დღევანდელი სინამდვილისათვის მეტად აქტუალური მნიშვნელობის მქონე. ყოველი ფეხის ნაბიჯზე უნდა ვებრძოლოთ მემარჯვენე გადახრებს და მასთან შემარიგებლობას აღზრდის საკითხებში, რადგანაც „სკოლა ცხოვრებისა და პოლიტიკის გარეშე სიკრუე და მლიქვნელობაა“ (ლენინი). გლეხობის საკითხში ლენინის ძირითადი ფორმულის შეთვისებასთან ერთად ყოველმა მოსწავლემ უნდა შეისწავლოს და დაიმახსოვროს კულაკის შემდეგი კლასიკური დახასიათება, რომ პრაქტიკულ საქმიანობაში პრაქტიკულად გამოიყენოს ის: „კულაკი არის ყველაზე უფრო მხეცი, უხეში და ყველაზე გელური ექსპლოატატორი, რომელმაც სხვა ქვეყნების ისტორიაში არა ერთხელ აღადგინა მეფეების, მემამულეების, ხუცების და კაპიტალისტების ბატონობა. მაგრამ კულაკები მაინც უმცირესობას წარმოადგენენ ხალხში. ამ სისხლისმსმელმა ჯიბე გაისქელა ხალხის გაჭირვებაზე, ომის დროს მან რამდენიმე ათასეული მანეთი შეაგროვა პურსა და პროდუქტებზე ფასების აწევით. ეს ობობა სუქდება ომისაგან განთავისუფლებული გლეხობის ხარჯზე. ეს წურბელა მშრომელთა სისხლს სწოვდა და უფრო და უფრო მდიდრდებოდა, რამდენადაც ქალაქებსა და ფაბრიკებში მუშათა კლასი შიმშილობდა, ეს

სისხლისმსმელები თანდათან ხელში იგდებდნენ და ახლაც იგდებენ მემამულეთა მიწებს, ისინი თანდათან უფრო განაგრძობენ ღარიბი გლეხობის დამონავებას. კულაკები სარგებლობენ სოფლის ღარიბი გლეხობის გაუნათლებლობით, დაქსაქსულობით და მათი ძალების შეუქავშირებლობით, ისინი უსისიანებენ მათ მუშებს, ხშირად მოი-სყიდნიან ხოლმე კიდეც მათ რამდენიმე ასეული მანეთის „მოგებით“ პურის სპეკულაციის ხარჯზე (ამავე დროს ისინი ამ გლეხობას მრავალ ათას მანეთს კი ართმევენ). კულაკები ცდილობენ თავისკენ გადახარონ საშუალო გლეხობა და ზოგჯერ კიდეც ახერხებენ ამას¹⁾.

ქალაქის სკოლებში ნეპმანურ და წვრილბურჟუაზიულ გავლენასთან ერთად იზრდება მეშჩანობა, როგორც წვრილბურჟუაზიული ფსიქოლოგიის ერთ-ერთი ნიმუში.

კონკრეტულად მეშჩანობა გამოიხატება კოსმეტიკით გატაცებაში (პუდრი, საღებავები, მანიკური), ფოქსტროტის ცეკვაში, ბურჟუაზიულ-მეშჩანური შინაარსის საღამოების მოწყობაში, სხვადასხვა სახის პორნოგრაფიის გავრცელებაში, ყურსაკიდების, ბეჭდების ტარებაში და სხვა.

ამ საკითხების შესახებ არა ერთხელ დაწერილა ჩვენს პერიოდულ პრესაში კონკრეტულ ფაქტებზე მითითებით, ამიტომ საჭიროდ არ მიგვაჩნია აქ მისი განმეორება.

წვრილბურჟუაზიულ მეშჩანურ ფსიქოლოგიასთან ბრძოლა ქალაქის სკოლებში სკოლის სადღეისო და გადაუდებელ²⁾ საკითხია. მეშჩანური ფსიქოლოგია წვრილ-ბურჟუაზიული წრიდან გამოსულ ბავშვებს სკოლაში ოჯახიდან მოაქვთ და შემდეგ მას ნაწილობრივად პროლეტარული წრიდან გამოსული ბავშვებიც ითვისებენ. განსაკუთრებით ეს ითქმის ისეთი მუშების შვილების შესახებ, რომლებმაც ეხლახან დაიწყეს ფაბრიკა-ქარხნებში მუშაობა და რომელთაც სამრეწველო პროლეტარიატის სკოლა არ გაუვლიათ და მისი ფსიქოლოგია არ შეუთვისებიათ.

სკოლის კომუნისტური ორგანიზაციების — კომკავშირისა და პიონერორგანიზაციის — ამოცანას შეადგენს სისტემატიური ბრძოლა აწარმოოს ინდივიდუალისტური და მეშჩანური იდეოლოგიის წინააღმდეგ. თუ ამ ამოცანას დროზე შეითვისებენ ჩვენი სკოლები, მასწავლებლობა, მოწაფეები და მთელი ჩვენი საბჭოთა საზოგადოებრიობა, — დარწმუნებული უნდა ვიყოთ, რომ მტერის შემოტევას ამ ფრონტზე საბჭოთა შრომის სკოლა აუცილებლად დასძლევს.

1) ვ. ლენინი, ტომი XX, გვ. 257.

III. პესიმიზმი, ხულიგნობა და ანტიკომუნისტური ორგანიზაციები.

მეშინაობისა და ინდივიდუალიზმის უახლოეს მოვლენას, სოციალურად უარსაყოფს, პესიმიზმი და ხულიგნური განწყობილება წარმოადგენს. გვხვდება თუ არა ასეთი მოვლენები მოწაფეთა ყოფაცხოვრებაში? საუბედუროდ, გვხვდება. ორი უკანასკნელი წლის განმავლობაში მოწაფეთა შორის თავი იჩინა მოზარდთა არალეგალურმა ორგანიზაციებმა. ასეთ ორგანიზაციებს წარმოადგენს: „არბუზნიკები“, რომელიც თავისი წევრების შემწეობით ავრცელებს პორნოგრაფიულ სურათებს, ფურცლებსა და ლექსებს. არის ისეთი საზოგადოებაც, რომელიც გაფიცვით და ბოიკოტით უპასუხებს ყველა იმათ, ვინც მანკიურს არ იკეთებს და კოლექტიურად ყიდულობენ პურს და სხვა სახის კოსმეტიკას. საზოგადოება „ძირს საზოგადოებრივი მუშაობა“ და „გაუმარჯოს ჰამა-სმას“ მიზნად ისახავს ჩამოაშოროს მოსწავლე ახალგაზრდობა სკოლის კოლექტიურ გავლენას და დაუმორჩილოს ის ინდივიდუალიზმისა, მეშინაობისა და ხულიგნობის მეთაურებს. რაც შეეხება ჩვენი ქვეყნის სინამდვილეს, მართალია, ჩვენში ასეთ საზოგადოებათა ჩამოყალიბებას ვერ ვხედავთ, მაგრამ ტფილისის და პროვინციის სკოლებშიაც ხშირია ისეთი მოვლენები, როდესაც მოწაფეები ჯგუფებად იყოფიან, თავს ესხმიან ერთმანეთს, სცემენ და ქუჩებში დებოშს ახდენენ.

ერთი შეხედვით ამ არაპოლიტიკური ხასიათის მქონე საზოგადოებათა და დაჯგუფებათა გარდა, მოწაფეებს პოლიტიკური ხასიათის მქონე ორგანიზაციებიც აქვთ. მაგალითად: „პლენანოვის ჯგუფი“, „სკაუტის ორგანიზაცია“ (მოსკოვი, უკრაინა), „ფაშისტების ჯგუფი“ (სამარა), ახალგაზრდა მარქსისტები (საქართველოში), მუსავატელები (აზერბაიჯანში), დაშნაკები (სომხეთში).

ბრძოლა ახალგაზრდობისათვის ყველა პოლიტიკური პარტიისათვის აქტუალურ საკითხად ითვლება. ჩვენი რევოლუციის ბედი ძალზე დამოკიდებულია იმაზე, თუ როგორი იქნება ახალგაზრდობის პოლიტიკური ფიზიონომია, რომელმაც უნდა იკისროს ახალი საზოგადოების მშენებლობა. ეს კარგად იციან ჩვენმა მტრებმა და ამიტომ აფართოებენ თავის მუშაობას ახალგაზრდობის დაპყრობის მიმართულებით.

მეშინავს, რომ მენშევიკი გავრი ხაზს უსვამს იმ გარემოებას, თითქოს საბჭოთა კავშირში ახალგაზრდობა „პოლიტიკას ჩამოშორდა“. ასეთი მდგომარეობა მისი აზრით ბუნებრივია, ეს გარემოება

ხელს შეუწყობს ახალგაზრდობის მიერ მენშევიკურ შეხედულებათა მიღებას. როგორც ვხედავთ, ოფიციალური მენშევიზმი თავისი მოქმედების დროს მთავარ ყურადღებას ახალგაზრდობას აქცევს.

იდეოლოგიური მუშაობა კომუნისტური მსოფლმხედველობის პოპულარიზაციის მიზნით ყველაზე უფრო სკოლებში მოისუსტება. ამით აიხსნება ის გარემოება, რომ სხვადასხვა ანტიკომუნისტური ორგანიზაციის წევრებად უმთავრესად მოსწავლე ახალგაზრდობა გვევლინება. განსაკუთრებით ეს ითქმის მეორე საფეხურის მეორე კონცენტრის მოსწავლე ახალგაზრდობის შესახებ, სადაც დღემდე საგრძნობად სჭარბობს წვრილბურჟუაზიული წრიდან გამოსულია პროცენტრი და მოისუსტება მუშური შემადგენლობა. რა არის იმის მიზეზები, რომ მოსწავლე ახალგაზრდობის გარკვეული ჩვენი მოწინააღმდეგე იდეოლოგიის გავლენის ქვეშ ექცევა? უპირველეს ყოვლისა, ამისი მთავარი საფუძველი მოსწავლე ახალგაზრდობის სოციალურ მდგომარეობაში უნდა ვეძიოთ. მაგრამ მარტო ამით არ აიხსნება ეს მოვლენა. ჩვენ უნდა ვაღვიაროთ, რომ სკოლებში კომუნისტური აღზრდა მოიკაძლებს, სკოლის მუშაობის ორგანიზაცია ისე არ არის დაყენებული, რომ შესაძლებელი იყოს მოსწავლე ახალგაზრდობის ამ მუშაობაში ჩაბმა. მეორე საფეხურის სკოლებში მეტისმეტად სუსტად არის დაყენებული საზოგადოებრივად სასარგებლო მუშაობა და მასთან ერთად მოსწავლე ახალგაზრდობის საზოგადოებრივ-პოლიტიკური აღზრდა. ხშირია ისეთი შემთხვევები, როდესაც სკოლაში კარგადაა დაყენებული პიონერკოლექტივისა და კომკავშირის მუშაობა, მაგრამ ნაკლები ყურადღება ექცევა, ან კიდევ საესებით მივიწყებულია უპარტიო ახალგაზრდობაზე იდეოლოგიური გავლენის გაძლიერებისა და მასთან მუშაობის საკითხი, ეს კი უმეტეს შემთხვევაში საესებით საწინააღმდეგო შედეგებს იძლევა. ამასთანავე ერთად უნდა აღინიშნოს, რომ ბავშთა თვითორგანიზაციის მუშაობა, რითაც ამ ბოლო დროს ძალიან ნაკლებადაა სკოლები დაინტერესებული, უმეტეს შემთხვევაში ადმინისტრატიულ ხასიათს იღებს და ვერ ასრულებს ბავშთა კომუნისტური აღზრდის დარგში მასზე დაკისრებულ ამოცანებს. საბჭოთა შრომის სკოლაში მოსწავლე ახალგაზრდობის საზოგადოებრივ მუშაობაში ჩაბმა მხოლოდ მაშინ შეიძლება, თუ ამ ამოცანას სკოლის კოლექტივი (პიონერორგანიზაცია, კომკავშირი და პედ. საბჭო) მთლიანად ემსახურება, ასეთ გარემოებას კი იშვიათად შეხედებით. მთელ რიგ სკოლებში ისეთი აზრია გაბატონებული, ვითომც საზოგადოებრივ-სასარგებლო მუშაობის წარმოება და მისი ხელმძღვანელობა მხოლოდ სახმეცნიერების მასწავლებლის საქმე იყოს. „ეს

საქმე არ ეკითხება მათემატიკის, ქიმიის, ფიზიკისა და ბუნებისმეტყველების მასწავლებელთა, ასე ფიქრობს ზოგიერთი. ამით აიხსნება სწორედ სუსტი კავშირი საზოგადოებრიობასთან, მშობლებთან მუშაობის სისუსტე და სეზოგადობრივი კონტროლის შიში.

სკოლებში საკლუბო მუშაობა, რომელსაც მოსწავლე ახალგაზრდობის პოლიტიკური აღზრდის თვალსაზრისით დიდი მნიშვნელობა ეძლევა, მოისუსტებს. ხშირად საკლუბო მუშაობის შინაარსი მოსწავლეებისათვის მოსაწყენი და არასაინტერესოა. ენერგიით სავსე ახალგაზრდობის ნაკლი თავისი ენერგიის გამოყენებას არაღეგალურ ორგანიზაციებში ახერხებს. უმეტეს შემთხვევაში ამ ორგანიზაციების მიზანდასახულება და მისი ანტისაზოგადოებრივი ხასიათი მათ მიერ შეგნებულ-შესწავლილი არ არის. კომკავშირის ორგანიზაციის ამოცანას შეადგენს ამხილოს ასეთი ორგანიზაციების ანტი-რევოლუციონური ხასიათი და მოსწავლე ახალგაზრდობის უმრავლესობა პროლეტარული იდეოლოგიის გავლენის ქვეშ დააყენოს. ამ გარემოებას ყური უნდა მიაქციოს სკოლის მთელმა კოლექტივმა, რომ ანტიკომუნისტური განწყობილების მაჩვენებელი ყოველი მოვლენა თავის დროზე აღმოვფხვრათ.

ადამიანთა იმ კადრების გარდაქმნა, რომელნიც სოციალურის თვალსაზრისით და თავისი ინტერესებით მოწინააღმდეგეთა ბანაკში იმყოფებიან, სოციალისტური საზოგადოების მშენებლობის ერთი მნიშვნელოვანი საკითხთაგანია. ამით განსხვავდება კლასობრივი აღზრდის ძირითადი პრინციპები პროლეტარიატის დიქტატურის პირობებში კაპიტალისტური საზოგადოების ამოცანებისაგან.

როდესაც გლაპარაკობთ კლასობრივი და კომუნისტური აღზრდის შესახებ, ხშირად ეს დებულება არ არის ისე გაგებული, როგორც უნდა იყოს. ხშირია ისეთი შემთხვევები, როდესაც სოციალურად ჩვეთვის მისაღები მუშისა და უღარიბესი გლეხის შვილთა პროცენტი სკოლაში ძალზე მოისუსტებს. ასეთ სკოლებში ლაპარაკი პროლეტარულ-კლასობრივი აღზრდის შესახებ შეუძლებელია, რადგანაც სკოლაში არ არის ის ობიექტი, რომლის აღზრდაც შესაძლოა ამ მიმართულებით. ამით ჩვენ იმის თქმა კი არ გვინდა, თითქმის სოციალურად მიუღებელი ელემენტების შვილები ჩვენი სკოლიდან უნდა განვდევნოთ და მათ საშუალება არ მივცეთ მიიღონ სწავლა-განათლება, არამედ ყოველ სკოლაში სწავლა-აღზრდის საქმე ისე უნდა დაეაყენოთ, რომ აქ გარკვეულ პროცენტს პროლეტარული იდეოლოგიის მქონე ელემენტი შეადგენდეს, რომ მათი შემწეობით საშუალება გვქონდეს ერთგვარი გავლენა მოვახდინოთ და კომუნისტური იდეო-

ლოგის ქვეშ დაეყენოთ ისინი, ვინც მოწინააღმდეგეთა ბანაკში იმყოფება. დღევანდელი გარდამავალი ეპოქის კლასობრივი ბრძოლის დროს, რაც თავის გამომხატურებას სკოლებშიაც პოულობს, უნდა გვახსოვდეს მარქსის შემდეგი სიტყვები: „თუ პროლეტარიატი ბურჟუაზიასთან ბრძოლის დროს ერთიანდება, როგორც კლასი, და ძალდატანებით ანადგურებს წარმოების ძველ წესებს, ის ამავე დროს ანადგურებს არსებობის ძველ პირობებს, კლასთა ანტაგონისტურ დამოკიდებულებას, კლასებს საერთოდ და მით თავის საკუთარ კლასობრივ ბატონობასაც¹⁾. ამ დებულებაში გამოკვეთილად არის ნაჩვენები ის აზრი, რომ მუშათა კლასი არა იმ მიზნით იღებს ხელში პოლიტიკურ ძალა-უფლებას, რომ მით შექმნას თავისი პრივილეგიური მდგომარეობა სხვა კლასებთან შედარებით, არამედ იმ მიზნით, რომ გარდაქმნას მთელი მსოფლიო, ბოლო მოუღოს კლასობრივ ბატონობას და კაცობრიობის განვითარებისათვის ახალი გზები დასახოს. როდესაც ლაპარაკი გვაქვს კლასობრივი აღზრდის შესახებ, ეს ისე არ უნდა იქნას გაგებული, რომ საბჭოთა შრომის სკოლა ვიწრო კლასობრივ ინტერესს არ ემსახურება, რომ მის ძირითად ამოცანას უკლასო კომუნისტური საზოგადოებისათვის მებრძოლი ახალგაზრდობის აღზრდა შეადგენს.

გარდამავალ ეპოქაში. როდესაც ადამიანთა გარდაქმნის საკითხი მეტად აქტუალურია, როდესაც კლასთა ბრძოლა არ დასრულებულა, ჩვენმა სკოლებმა ერთი წუთითაც არ უნდა მივიწყოთ კლასობრივი აღზრდის მომენტი, ვინაიდან წინააღმდეგ შემთხვევაში სულ სხვა შედეგებს მივიღებთ. ამ მომენტის მივიწყება, მისდამი გულგრილობა იგივეა, რაც მტრებისათვის ფრონტების მიტოვება და ბრძოლის ველიდან გაპარვა. ბრძოლა იდეოლოგიურ ფრონტზე კარგა ხნით გაგრძელდება, რაც ახალი კადრების მომზადებას მოითხოვს, ამ კადრების მომზადება კი ჩვენს სკოლებს აქვს დაკისრებული.

IV. ბავშთა რელიგიოზური განწყობილება და მასთან ბრძოლა.

ანტიკომუნისტური გავლენის ერთ-ერთ სახედ უნდა ჩაითვალოს რელიგიოზური განწყობილების გაძლიერება. ზემოთ ჩვენ ლაპარაკი გვქონდა მეშჩანობისა და ინდივიდუალიზმის შესახებ, რომელიც თავის გამართლებას რელიგიის მხრივაც პოულობს. რელიგია, ხელი-ხელ ჩაკიდებული მეშჩანობასთან და ნაციონალიზმთან ერთად,

¹⁾ კ. მარქსი ფ. ენგელსი „კომუნისტური მანიფესტი“.

ჩვენი მოწინააღმდეგე კლასის საქმეს აკეთებს. ამიტომ გასაკვირელი არ არის, როდესაც ანტიკომუნისტური განწყობილებანი ისეა ერთმანეთთან გადახლართული, რომ მათი ერთმანეთისაგან გარჩევა ძნელი ხდება. ამ უკანასკნელ ხანებში ეკლესია და სექტანტური ორგანიზაციები თავის მუშაობას აძლიერებენ. ამას ამტკიცებს თუნდაც ის ფაქტი, რომ ამჟამად რელიგიური ხასიათის სხვადასხვა სექტებში მთელი კავშირის მასშტაბით თავს იყრის $1\frac{1}{2}$ მილიონი ახალგაზრდობა.

მთელ რიგ სკოლებში ჩვენ ვხვდებით ისეთ ახალგაზრდებს, რომლებიც რელიგიური სექტების წევრებადაც ითვლებიან. განსაკუთრებით ეს შეიძლება ითქვას ახალქალაქის, ახალციხისა და ბორჩალოს მაზრების შესახებ. ტფილისის სკოლებშიაც მდგომარეობა ამ მხრივ დამაკმაყოფილებელი არ არის. ეს სავსებით დაამტკიცა იმ პედოლოგიურმა გამოკვლევამ, რომელიც ტფილისის რამდენიმე სკოლის ოთხწლეულებში ჩატარდა და რის შედეგებიც დაიბეჭდა ჩვენი ჟურნალის წინა ნომერში.

თუ რამდენად გაძლიერდა რელიგიური პროპაგანდა, ამას ამტკიცებს სხვათა შორის შემდეგი ფაქტები: ა) დახურული ეკლესიების გახსნა. ბ) ძველის შეკეთება და ახლის აგება. გ) იხსნება სასულიერო სასწავლებელი, დ) ფართოდ ვრცელდება რელიგიური ხასიათის პრესა და სხვა.

რელიგიური ჯგუფები მარტო მოსწავლე ახალგაზრდობის დაპყრობით არ კმაყოფილდებიან. მათ მიზანს წარმოადგენს თავისი გავლენის ქვეშ დააყენონ ჩამორჩენილი მუშები. ამ მიზნით ისინი ბეჭდავენ და ავრცელებენ ფურცლებს მთელი კავშირის მასშტაბით. მოსახლეობის მიერ სამღვდელოებისათვის გაღებული ბეგარა 300.000,000 მან. უდრის. ეს თანხა ხმარდება მღვდლებისა და ბერების შენახვას, რომლების რიცხვიც 350.000-მდე აღწევს და ჰყავთ თავისი აქტივი 2.000.000 კაცის რაოდენობით (ეს ციფრები სავსებით მაჩვენებელია იმის, თუ რამდენად ძლიერდება რელიგიური სექტების როგორც იდეური, ისე მატერიალური მხარე).

მოსწავლე ახალგაზრდობაზე რელიგია თავის გავლენას უშუალოდ არ ახდენს. ის იჭრება სკოლაში ოჯახისა და რელიგიურად განწყობილი ზოგიერთი მასწავლებლის გავლენით. ამ გარემოებას ხელს უწყობს რელიგიური ხასიათის დღესასწაულების წინა დღეებში პასკებისა და სხვა ასეთი რამეების საეკრო მალაზიებში გამოფენა.

ბავშვთა რელიგიოზურობის მაჩვენებელია ის გარემოება, რომ რელიგიური დღესასწაულების წინა დღეებში ბავშვთა გარკვეული რა-

ოდენობა სკოლაში არ ცხადდება. ისინი მშობლებთან ერთად ეკლესიებში მიდიან, ან კიდევ რელიგიური ხასიათის მქონე გასართობებზე, როგორიცაა, მაგალითად, თელეთობა, გიორგობა, მცხეთობა და სხვა. განსაკუთრებით სოფლად, სადაც კულაკური მოსახლეობა შედარებით მოწინააღმდეგე ძალას წარმოადგენს, ჩვენ გვაქვს ისეთი შემთხვევები, როდესაც ისინი აშკარა საწინააღმდეგო ლოზუნგებით გამოდიან, მოუწოდებენ ახალგაზრდობას გაერთიანდნენ რელიგიურ სექტებში, ხელი შეუწყონ მღვდლებსა და ბერებს რელიგიურ შეხედულებათა გავრცელებაში და სხვა.

ჩვენ არ შეგვიძლია ეთქვათ, თითქო ანტირელიგიური აღზრდის სიკითხები საბჭოთა შრომის სკოლებში ყველგან შესაფერისად იყოს დაყენებული, თითქოს მას სისტემატიური ხასიათი ჰქონდეს. მთელ რიგ სკოლებში უღმერთო აღზრდა ანტირელიგიური აღზრდის ადგილს იკერს და ისიც მხოლოდ კამპანიის ჩატარებით ამოიწურება. არის შემთხვევები, როდესაც ანტირელიგიური აღზრდის გატარებას მეორე საფეხურის სკოლიდან იწყებენ და ამას ისეთ ასაბუთებენ, რომ ოთხწლედის ბავშვებმა არაფერი არ უნდა იცოდნენ რელიგიის შესახებ მანამ, სანამ არ მოგვიმზადდება საფუძველი რელიგიის წინააღმდეგ მეცნიერული მუშაობის საწარმოებლადო. ამ ბოლო დროს ეს საკითხი თეორიულად გადაჭრილია და ანტირელიგიური აღზრდის საკითხები დამუშავებულ უნდა იქნას ოთხწლედის შესაფერის ჯგუფებშიც, რადგანაც, როგორც ოთხწლედის ბავშთა დინამიკა გვიჩვენებს, ბავშთა საგრძნობი პროცენტი რჩება მეორე საფეხურის სკოლის გარეთ და უშუალოდ ებმება ცხოვრების ფერხულში. ამიტომ ამ ბავშვებსაც უნდა ჰქონდესთ შესაფერისი წარმოდგენა ცრუმორწმუნეობის შესახებ, რომ რელიგიის გავლენის ქვეშ არ მოექცნენ. სახალხო მეურნეობის რეკონსტრუქციის პირობებში, როდესაც ახალ საწარმოო საშუალებათა გამოყენებასთან ერთად ახალი ადამიანების აღზრდის საკითხს განსაკუთრებული ყურადღება ექცევა, ანტირელიგიური აღზრდის გატარება მეტად აქტუალური და სადღეისო ამოცანაა. რელიგიის წინააღმდეგ ბრძოლა კულტურული რევოლუციის ერთერთი ძირითადი მომენტი. ბუნების ძალთა და მორჩილების გზით, ოქტომბრის რევოლუციის მიღწევების საფუძველზე დადებითი მეცნიერების და ადამიანთა ენერგიის წესიერი გამოყენებით ჩვენ გადავლახავთ როგორც სამეურნეო, ისე იდეოლოგიური ხასიათის სიძნელეებს.

3. როგორ უნდა ვებრძოლოთ ანტიკომუნისტურ გავლენას საბჭოთა შრომის სკოლაში?

ზემოთ განხილული ანტიკომუნისტური მოვლენების აღმოსაფხვრელად სისტემატიური და შეურიგებელი ბრძოლაა საჭირო, რაშიც აქტიურ მონაწილეობას უნდა იღებდეს მთელი სკოლის კოლექტივი. არ არის საკმარისი ამ მოვლენებთან კამპანიების ჩატარების გზით ბრძოლა. აქ მეტი წინდახედულობა და მოფიქრებაა საჭირო. ანტისაზოგადოებრივ მოვლენებთან ბრძოლაში მოწაფეთა ფართო მასა უნდა ავამოქმედოთ. მათი უშუალო მონაწილეობით უნდა დავძლიოთ წვრილბურჟუაზიული ფსიქოლოგიის შემოჭრა საბჭოთა შრომის სკოლაში.

„როგორც კომუნისტური შენების მასიურად ჩამოყალიბებისათვის, ისე თვით საქმის შესრულებისათვის აუცილებელია ადამიანთა მასიური გარდაქმნა, რაც შესაძლებელია მხოლოდ რევოლუციის პრაქტიკულად მოქმედების პირობებში; ამდენადვე რევოლუცია აუცილებელია არა მარტო იმისათვის, რომ სხვა რომელიმე გზით შეუძლებელია გაბატონებული კლასის დამხობა, არამედ იმისთვისაც, რომ რევოლუციის პროცესში დამონაგებული კლასი იწმინდება ძველი საზოგადოების ყოველგვარი სიბინძურისაგან და მას საშუალება ეძლევა გახდეს ახალი საზოგადოების მშენებელი“¹⁾ —სწერდა მარქსი ადამიანთა ფსიქოლოგიის მასიურად გარდაქმნის შესახებ.

ეს ძირითადი ქეშმარიტება მასების ამოქმედების შესახებ უნდა შეიგნონ და პრაქტიკულად გაატარონ საბჭოთა შრომის სკოლის მუშაკებმა.

მოსწავლე ახალგაზრდობის ამოქმედება ანტიკომუნისტური განწყობილების აღმოსაფხვრელად კომკავშირის და პიონერორგანიზაციის უშუალო მონაწილეობით და ხელმძღვანელობით უნდა გატარდეს. თუ დღემდე სკოლის კომუნისტური ორგანიზაციები უპარტიო ახალგაზრდობასთან მუშაობას ნაკლებ ყურადღებას აქცევენ, მომავალში ეს შეცდომა უნდა გამოსწორდეს.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, წვრილბურჟუაზიული ფსიქოლოგია იმიტომ იჭრება საბჭოთა შრომის სკოლაში, რომ საამისო ობიექტური პირობები არსებობს, მაგრამ ამ მოვლენის ახსნა მარტო ამით არ შეიძლება. ნაწილობრივად ეს მდგომარეობა იმითაც აიხსნება, რომ ბავშთა აღზრდის საქმე, მათი დაინტერესება ჩვენი აღმშე-

1) К. Маркс, „Архив“—წიგნი I, გვ. 226—227.

ნებლობით, ახალი საზოგადოებრივი ურთიერთობით გატაცება,— ყოველგვარი პათოსისა და ემოციის გარეშე ხდება, რასაც მოსწავლე ახალგაზღვრის აღზრდის საქმეში დიდი მნიშვნელობა აქვს. უმთავრეს შემთხვევაში ზოგიერთი მეშჩანური წვრილბურჟუაზიული ჩვევანი და განწყობილება მოსწავლე ახალგაზღვრის ფსიქოლოგიაში ფეხს იკიდებს იმის გამო, რომ სკოლები ვერ ახერხებენ ბავშვთა დასვენების წესიერ ორგანიზაციას.

რით უნდა აეხსნათ ის გარემოება, რომ ხშირად ბავშვები ხულიგნობენ, დასეირნობენ ქუჩებში; უბილეთოდ მიძვრებიან კინოში და ჩვენთვის მიუღებელ სხვა საქმეებს სჩადიან? ეს იმით აიხსნება, რომ ჩვენ ხშირად ყურადღებას არ ვაქცევთ ამ გარემოებას, არ ვებრძვით მას, არ გვმნით ამ მოვლენათა საწინააღმდეგოდ ფართო საბჭოთა საზოგადოებრივ აზრს ანუ, უკეთ რომ ვთქვათ, სკოლის პედაგოგიური მუშაობის ორგანიზაცია ჯერ კიდევ ვერ მისულა იმ დონემდე, რომ გაითვალისწინოს ბავშვთა ასაკი, მათი მოთხოვნილება და მისცეს ბავშვებს ისეთი სამუშაო და გართობა, რაიც მათთვის საინტერესო არ არის.

ინდივიდუალიზმსა და მეშჩანობასთან ბრძოლის გამოცდილება არ მოგვეპოვება, ჩვენ ჯერ კიდევ მეტის-მეტად ღარიბი ვართ ამ დარგში და ეს ბუნებრივია, რადგანაც დღემდე ამ საკითხებს ნაკლები ყურადღება ექცეოდა. გადაჭარბებული არ იქნება თუ ვიტყვით, რომ იშვიათია ისეთი სკოლები, რომლებსაც ამ მიმართებით საფუძვლიანი მუშაობა ჩაეტარებინოს.

სკოლებში მეტი ყურადღება უნდა მიექცეს საერთო სარგებლიანობის ფორმების განვითარებას, განსაკუთრებით იმ სკოლებში, სადაც სკოლის სხვადასხვა სასწავლო ხელსაწყოებით მომარაგება სახელმწიფოს ხარჯზე არ ხდება. ამ მიზნით აუცილებელია სასკოლო კოოპერატივის ჩამოყალიბება, რომელსაც მიეცემა არა სავაქროს ხასიათი, არამედ სასკოლო კოოპერატივები ისეთ ორგანიზაციებად უნდა გადაიქცეს, რომ მათ კოლექტიური აღზრდის დარგში მნიშვნელოვანი ადგილი დაეთმოს.

კოლექტივისტის მომზადების მიზნით საჭირო და აუცილებელია სკოლამ მეტი ყურადღება მიაქციოს ჯგუფური, კოლექტიური და რგოლების მუშაობის წესიერი ორგანიზაციის საქმეს. აქ ჩვენ საქმე გვაქვს არა მატერიალურ დაბრკოლებასთან, როგორც, მაგალითად, პირველი შემთხვევის დროს, როდესაც საერთო სარგებლიანობის ფორმების განვითარების შესახებაა ლაპარაკი, არამედ კოლექტიური მუშაობის დაყენების უტოლინარობასთან. ისეთ პირობებში, როდესაც

ჯგუფური მუშაობა კარგად არ არის დაყენებული, მოსწავლის ფსიქოლოგიაში ჯგუფური მუშაობის საწინააღმდეგო რეაქცია მუშავდება. „თუ ჯგუფში იმუშავენ, არაფერი გეცოდინება“ — ასეთია ბავშვის დამკვნა ამ შემთხვევაში. როგორც ვხედავთ, ზოგჯერ თვით სკოლა უწყობს ხელს მოსწავლე ახალგაზრდობაში ინდივიდუალისტური განწყობის გამომუშავების საქმეს. ამ გარემოებას განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს. არაფრად არ ვარგა ისეთი კოლექტიური მუშაობა, რომელიც მოწესრიგებული არ არის და საწინააღმდეგო შედეგებს იძლევა. საერთოდ ჩვენ ყოველ ფეხის ნაბიჯზე უნდა ვაწარმოოთ ბრძოლა მეშინაობის, ინდივიდუალიზმისა და კერძო საკუთრების პრაქტიკულ გამოვლინების წინააღმდეგ მოწაფეთა ყოფაცხოვრებაში.

ამ საქმით ერთნაირად დაინტერესებული უნდა იყოს სკოლის მთელი კოლექტივი, მშობელთა დამხმარე საბჭო, და ამ ორგანიზაციის მეშვეობით სკოლა თავისი კომუნისტური აღზრდის პრინციპებს მშობელთა შორისაც უნდა ატარებდეს.

ამ მიზნით გამოყენებულ უნდა იქნას სკოლის კედლის გაზეთი, ჟურნალი, გასამართლება და სხვა, ხოლო ყველა ამ მუშაობას შესაფერისი ხელმძღვანელობა სახმეცნიერების მასწავლებელთან ერთად კომკავშირმა და პიონერორგანიზაციებმა უნდა გაუწიოს. კომუნისტური აღზრდა რომ წესიერად დავაყენოთ სკოლაში, ამისათვის საჭიროა სკოლის მთელი საგანმანათლებლო მუშაობა ცოდნის აღმზრდელობითი მნიშვნელობის თვალსაზრისით გადავსინჯოთ. ეს საკითხი იმდენად აქტუალურია, რომ მხოლოდ ამ გზით შეიძლება მასწავლებელთა მასის კომუნისტური აღზრდის საკითხებით დაინტერესება და ამოქმედება. ცოდნის მსოფლმხედველობითი თვალსაზრისით შეფასება, მისი ემოციონალური და რევოლუციონური ბუნების გაგების გზით სკოლის მთელი კოლექტივი უნდა აფასებდეს, თუ რამდენად ისინი კოლექტიურად ემსახურებიან მოსწავლე ახალგაზრდობის კომუნისტური აღზრდის პრინციპებს.

არა ნაკლები მნიშვნელობის მქონეა მოსწავლე ახალგაზრდობის სასკოლო მშენებლობაში ჩაბმის საქმე. უნდა ითქვას, რომ ამ მიმართებით ცოტა რამ არის გაკეთებული. მოსწავლე ახალგაზრდობა სკოლის აღმშენებლობით მუშაობაში არ მონაწილეობს. ამით აიხსნება ის გარემოება, რომ მოწაფეები უდიერად ეპყრობიან საზოგადო კუთვნილების საგნებს.

ყველაზე უფრო მნიშვნელოვანი საკითხია მოსწავლე ახალგაზრდობის კლასობრივი აღზრდა; ყველა ის მომენტი, რაც ჩვენს მიერ ზემოთ იყო აღნიშნული, კლასობრივი აღზრდის აქტუალურ საკითხებად ითვლება. თუ ამ საკითხებს კარგად დავაყენებთ, თუ წესიერად ჩავატარებთ, ბრძოლას ყოველგვარ იდეოლოგიურ გადაზრებთან (როგორიცაა მეშხანობა, ინდივიდუალიზმი, ნაციონალიზმი, "შოვინიზმი და სხვა¹⁾), მაშინ ჩვენ აუცილებლად დავძლევთ იმ ცენტრალურ საკითხს, რომელსაც მოსწავლე ახალგაზრდობის კლასობრივი აღზრდა ეწოდება. საერთოდ უნდა ითქვას, რომ სისტემატიური, შეურიგებელი და მიზანშეწონილ-გეგმიანი მუშაობის წარმოებით საბჭოთა შრომის სკოლა დასძლევს და გადალახავს ყველა იმ სიძნელეს, რომელიც იდეოლოგიურ ფრონტზე მოგვეპოება.

შ. სიხარულიძე.

პოლიტექნიკური აღზრდის პრინციპებისათვის ოთხწლედში.

პოლიტექნიკური აღზრდა მარქსისტული პედაგოგიკის ერთ-ერთი ძირითადი საფუძველია, საბჭოთა სკოლის ზოგადი პრინციპების ჩამოყალიბებისთანავე, პოლიტექნიკიზმი შრომის სკოლის მთავარ საყრდენად ითვლება; მიუხედავად ამ გარემოებისა, ჯერჯერობით საბჭოთა სკოლა იმდენად დაშორებულია პოლიტექნიკიზმს, რომ საბჭოთა პედაგოგიკაში სადაოდ ითვლება, არის თუ არა საბჭოთა სკოლაში პოლიტექნიკიზმის ელემენტებიც.

სოციალისტური მშენებლობის მიმდინარე ამოცანები ამჟამად, განსაკუთრებით ქვეყნის ინდუსტრიალიზაცია, პოლიტექნიკური განათლების საკითხს საგანმანათლებლო დაწესებულებების წინაშე მეტად მწვავედ სვამს.

ჯერჯერობით საბჭოთა პედაგოგიურ ლიტერატურაში პოლიტექნიკური აღზრდის ზოგადი პრინციპებიც არ შეიძლება საბოლოოდ გარკვეულად ჩაითვალოს. დავას იწვევს (განსაკუთრებით გარდამავალი პერიოდისათვის) თვით პოლიტექნიკური სკოლის საჭიროებაც. არის ცდები მარქს-ენგელსის პედაგოგიური იდეების რევინიონიზმით უპირატესობა პროფესიონალურ-ტექნიკურ განათლებას მისცენ, ან პოლიტექნიკიზმის სახით მხოლოდ განსაზღვრული შრომითი ჩვევების მი-

¹⁾ ინტერნაციონალური აღზრდის საკითხებზე ცალკე შეჭერდებით. შ. ს.

ლება იგულისხმონ (კაზანსკი, სვადკოვსკი, გასტევი და სხვა), მაგრამ მეცნიერული სოციალიზმის მამამთავარებს, მარქსსა და ენგელსს, იმთავითვე ჰქონდათ წარმოდგენილი პოლიტექნიკური აღზრდის უპირატესობა პროფესიონალურ-ტექნიკურ განათლებასთან შედარებით. მარქს-ენგელსის პედაგოგიურ შეხედულებათა გაყალბების ცდები მარცხით მთავრდება.

ვერც მარქსის „კაპიტალი“-ს ლინგვისტურმა განხილვამ (ტექნიკური თუ პოლიტექნიკური) მისცა ხელშესახები საბუთები პოლიტექნიზმის მოწინააღმდეგეებს. სხვადასხვა გამოცემებში ტერმინოლოგიის არევა მარქს-ენგელსის აზრს მოზარდი თაობის აღზრდის შესახებ მაინც თვალსაჩინოდ ხდის, სადაც უკანასკნელი პოლიტექნიზმის სახით ისეთ ინტეგრალურ აღზრდას გულისხმობენ, „რომელიც მოწაფეს არკვევს ყველა წარმოებითი პროცესის ზოგად მეცნიერულ პრინციპებში და ამავე დროს მოზარდ თაობას აძლევს ყველა წარმოების ელემენტარული ხელსაწყოების მოხმარების ჩვევებს“ („კომუნისტური მანიფესტი). ახლა თითქმის საბოლოო უდაო დებულებად შეიძლება ჩაითვალოს ის, რომ მარქსი და ენგელსი პოლიტექნიკურ აღზრდას უპერდენ მხარს, და რომ სანამ „პოლიტექნიკური სკოლის პრინციპები არ გავცხორცილებია, მანამდე ჭეშმარიტი საბჭოთა სკოლა არ გვაქვს“ (პოკროვსკი).

პოლიტექნიკური აღზრდის პრინციპებამდე მარქსი და ენგელსი მსხვილი მრეწველობის განვითარების ანალიზმა მიიყვანა. კ. მარქსი გარკვევით ამბობს, რომ მსხვილი ინდუსტრიის ზრდა-განვითარება და წარმოების მექანიზაცია ყოველმხრივ განვითარებულ ინდივიდს მოითხოვს („ფილოსოფიის სილატაკე“). ავტომატური ქარხანა უარყოფს ვიწრო პროფესიონალიზმს. ამდაგვარად შრომის დეპროფესიონალიზაცია თანამედროვე მრეწველობის ლოგიკური განვითარების შედეგია. მომავალი წარმოება მუშას მხოლოდ ორგანიზატორისა და მმართველის როლს ანიჭებს.

„მსხვილ წარმოებას რთული საწარმოო პროცესი ტექნოლოგიის, მექანიკის, ბუნებისმეტყველების მეცნიერულად დასაბუთებულ განსაზღვრული რიცხვის პრინციპებამდე დაჰყავს... (მაკოვსკი—В за-шиту политехницизма“).

ამგვარად, მომავალი მსხვილი მრეწველობა მოითხოვს, ყოველმხრივ განვითარებულ ადამიანს, რომელიც უნდა ერკვეოდეს წარმოების მთლიან სისტემაში. ამის შემდეგ, ცხადია, მეცნიერული სოციალიზმის მესვეურნი რატომ აძლევდნენ უპირატესობას პოლიტექნიკურ განათლებას.

საბჭოთა კავშირში ქვეყნის ინდუსტრიალიზაციის ჩქარ ტემპს უთუოდ პოლიტექნიკური აღზრდის პრობლემის გადაწყვეტამდე მივყევართ. ცხადია, გარდამავალ პერიოდში ჯერჯერობით, ჩვენი ტექნიკური ჩამორჩენილობის გამო, პროფესიონალური განათლების საესეებით უარყოფა შეუძლებელია, მაგრამ ამავე დროს კურსი პოლიტექნიკურ აღზრდაზე უნდა იყოს აღებული და პოლიტექნიკის განხორციელებას ყოველმხრივ უნდა შევეცადოთ.

ისმება საკითხი: კონკრეტულად როგორ უნდა იყოს პოლიტექნიკური სკოლა, ან როგორ უნდა გაეხსნათ მარქსის და ენგელსის ცნობილი ფორმულა პოლიტექნიკური აღზრდის შესახებ და რა უნდა ვიგულისხმოთ მასში?

პროფესორ პინკევიჩის აზრით, პოლიტექნიკის განხორციელება მხოლოდ იმ სკოლებს შეუძლია, რომლებიც მსხვილი მრეწველობის გარემოებაში იმყოფებიან. მისი აზრით, თანამედროვე მრეწველობის მალული ფორმები, პოლიტექნიკური სკოლის საყრდენი უნდა გახდეს.

ნ. კრუპსკაიმი, ა. ლუნჩარსკიმი და გ. პოკროვსკიმი საკმაოდ ნათელჰყვეს პინკევიჩის ასეთი მცდარი შეხედულება პოლიტექნიკიზმზე: აი ამდაგვარი „პოლიტექნიკიზმი“ სად მიგიყვანდა: ხელი უნდა აგველო პოლიტექნიკიზმის იდეაზე ქალაქის უმრავლეს სკოლებში და სოფლის სკოლებში კი მთლიანად და, რაც მთავარია, სკოლა უნდა დაგვეტოვებია სოციალისტური მშენებლობის გაღმა, ეს კი იქნებოდა პოლიტექნიკური სკოლის შორეული მერმისისათვის გადადება.

ამხ. ლენინი ამხ. კრუპსკაიას ანალოგიურ შემთხვევაში თეხისებზე „შენიშვნებში“ უსაყვედურებს, რომ „არ შეიძლება პოლიტექნიკურ განათლებაზე ასე წერა. განყენებული გამოდის — შორეული მომავლისათვის, მხედველობაში არაა მიღებული ეხლანდელი სამუშაო მდგომარეობა“.

ლენინი მოითხოვდა იმავეითვე დაუყოვნებლივ პოლიტექნიკურ განათლებაზე გადასვლას.

ლენინის ასეთი მოთხოვნა მეტად საგულისხმოა, საიდანაც ჩანს, რომ „პოლიტექნიკური სკოლის შესაქმნელად ის ქვეყნის უაღრეს ინდუსტრიალიზაციას ხელდაკრებით კი არ უცდის, არამედ პოლიტექნიკური აღზრდა მასიურ სკოლებში ნაგულისხმები აქვს, როგორც ქვეყნის ინდუსტრიალიზაციის ერთ-ერთი საშუალება“ (კრუპსკაია — „О политехнизме“).

პოლიტექნიკიზმის საკითხის გადაჭრის დროს მეორე გადახრასაც ვხვდებით: თითქმის მხოლოდ დამაკმაყოფილებლად მოწყობილი სკო-

ლის სახელისნობით შეიძლებოდა პოლიტექნიკური სკოლის იდეების განხორციელება.

ამ მიმართულებას მიეყვება მარქსისტული გაგებით პოლიტექნიკური სკოლის უარყოფამდე და აღმზრდელობით, — საგანმანათლებლო მუშაობის შრომისაგან გათიშვამდე.

ყველაზე უფრო გარკვევით პოლიტექნიზმის განმარტება ამხ. კრუჰსკაიმ მოგვცა: „პოლიტექნიზმი არის მთელი სისტემა, რომელსაც საფუძვლად უდევს ტექნიკის სხვადასხვა ფორმის შესწავლა, თანაც აღებულია ტექნიკის განვითარება და ყველაფერი, რაც მისი მეოხებითაა. აქ შედის „ბუნებრივი ტექნოლოგიის“ შესწავლა, როგორც ეძახდა მარქსი ცოცხალ ბუნებას, მასალების ტექნოლოგიაც და წარმოების იარაღების და მათი მექანიზმების შესწავლაც, შესწავლა გეოგრაფიულ-ეკონომიური ურთიერთობის, მოპოვებისა და დამუშავების წესების საზოგადოებრივი შრომის ფორმებზე გავლენის, და ამ უკანასკნელის გავლენის მთელ საზოგადოებრივ წყობაზე“ (ნ. კრუჰსკაია — „О политехнизме“).

ამგვარად, კრუჰსკაია პოლიტექნიზმს ისე არ უყურებს, როგორც განცალკევებულ დისციპლინას სკოლაში, არამედ საერთო განათლებასა და პოლიტექნიზმს შორის იგივეობის ნიშანს სვამს. მარქსისტული მეთოდოლოგიის თვალსაზრისით საკითხისადმი ასეთი მიდგომა სავსებით მართებულია, — ასეთი მიდგომით საჭიროა ყველა სასწავლო დისციპლინის პრაქტიკულ საქმიანობასთან დაკავშირება (განსაკუთრებით შრომასთან) და მათი პოლიტექნიზმით გაჯენთა.

მაგრამ ისმება საკითხი: როგორი უნდა იყოს შრომა პოლიტექნიზმის თვალსაზრისით სკოლაში.

აქვს თუ არა პოლიტექნიზმის თვალსაზრისით ღირებულება შრომის ყველა სახეს? რა თქმა უნდა, არა.

შრომის პროცესის მთავარ მომენტებად მარქსი სთვლიდა: თვით შრომას, შრომის საგანს და შრომის იარაღებს.

პოლიტექნიზმის თვალსაზრისით ადამიანის შრომითი მოქმედებიდან უნდა ავიღოთ ისეთი გავრცელებული საწარმოო პროცესები, რომელიც განსაზღვრავს საზოგადოების განვითარებას. სადღეისოდ ასეთად უნდა ჩაითვალოს მსხვილი მრეწველობა, შრომის სხვა სახეები, დღევანდელი სასოფლო მეურნეობა და ხელოსნობა კი პოლიტექნიკური შრომის სადღეისო ელემენტებად უნდა ჩაითვალოს.

მთავარი მნიშვნელობა თვით შრომის პროცესის სოციალურ ღირებულებას აქვს.

შრომამ ახალგაზრდობაში უნდა გამოიწვიოს სურვილი მსფილო მრეწველობაზე გადასვლისა, რაციონალიზაციის გასატარებლად ცხოვრების და მეურნეობის ყველა კუთხეში. პოლიტექნიკურმა აღზრდამ უნდა მისცეს ახალგაზრდობას „შრომითი ჩვევები, დაუსახოს შრომას განსაზღვრული მიზანი, აგვემოს თავის მუშაობა, იმუშაოს კოლექტიურად“ (კრუპსკაია).

რა საშუალება მოეპოვებათ და როგორ უნდა განახორციელონ ჩვენმა მასიურმა სკოლებმა—4-წლედებმა ეს პრინციპი?

სახალხო მეურნეობის რეკონსტრუქცია მოწაფეებს ტექნიკისადმი ინტერესს უღვიძებს, ეს კი პოლიტექნიკური აღზრდის საუკეთესო სტიმულია, ეს ინტერესი სწავლების პირველი წლიდანვე უნდა გავავლივით ბავშვებში, და მას გარკვეული მიზანდასახულება უნდა მიეცეთ. „სწავლების პირველ ორ წელს, რა თქმა უნდა, ნამდვილ შრომაზე ლაპარაკი არ შეიძლება“ (როზანოვი).

მაგრამ ჩვენ მოგვეპოვება ისეთი საშუალება, რომელსაც შეუძლია „ბავშვების გატაცება თანამედროვე ტექნიკის რომანტიკით“ (კრუპსკაია). ასეთებად უნდა ჩაითვალოს სათანადო წიგნების კითხვა, ექსკურსიები წარმოებებში, მუყაოზე და ხეზე მუშაობა ელემენტარული ხელსაწყოებით, მოდელების კეთება, შრომის პროცესებზე დაკვირვება და სხვა.

ამხ. ლენინი პოლიტექნიკური განათლებისათვის დიდ მნიშვნელობას აძლევს ელსადგურების დათვალიერებას, მასზე ლექციების ჩატარებას ცდებით და შესაძლებელ პრაქტიკულ მუშაობას ელექტრობაში. ჩვენს მასიურ სკოლებს სოფლად და ქალაქად ამის საშუალება აქვს. რომელი სოფელია ახლა, სადაც გაუმჯობესებული მანქანა-აირადები და ერთი ტრაქტორი მაინც არ მოგვეპოვებოდეს? მაგრამ პოლიტექნიკური აღზრდისათვის 4-წლედში ის ნაკლებადაა გამოყენებული.

სრულიად არ არის საჭირო უაღრესად განვითარებული ფაბრიკის სიახლოვე პოლიტექნიკური აღზრდისათვის. სოფლად გავრცელებულ მანქანა-აირადებზე განა არ შეგვიძლია მოწაფეებს მივცეთ წარმოდგენა მანქანის კონსტრუქციაზე, მისი აღნაგობის პრინციპებსა და მუშაობაზე და, რაც მთავარია, არ შეგვიძლია ვუჩვენოთ „მანქანის სამუშაო ძალის გენეზისი“ (კ. მარქსი), დავუპირისპიროთ ის ხელის აირადებს, და აქედან ბავშვებს მივცეთ სტიმული განვითარებულ მანქანაზე გადასასვლელად?

„ბუნებრივი ტექნოლოგიის“ შესასწავლად (როგორც მარქსი ეძახდა ცოცხალ ბუნებას) ნუთუ საუკეთესო საშუალება არ არის ქარის

და წყლის წისქვილზე დაკვირვება და მათი შესწავლა პოლიტექნიკის თვალსაზრისით.

თუ ასეთ მუშაობას შემთხვევით ხასიათს არ მივცემთ და 4-წლედის ყველა საპროგრამო საკითხს ასეთი წარმოებითი მიდგომით დავამუშავებთ, პოლიტექნიკის ცემენტები თანდათანობით დამკვიდრდება ჩვენს სკოლებში.

სოფლად მომუშავე ოთხწლედები სასოფლო მეურნეობაზე დაყრდნობილი, სასოფლო მეურნეობა, ლუნაჩარსკის თქმით, უაღრესად პოლიტექნიკურია: „აქ შედის მიწათმოქმედებაც, მეზღვრობაც, მებუდვობაც, მესაქონლეობაც, სასოფლო-სამეურნეო ინვენტარის შეკეთებაც და სხვა. კოლექტიური და საბჭოთა მეურნეობანი, სადაც მოიპოვება ტრაქტორი და სახელოსნოები, მეცნიერული აგრონომიის დამატებით, — საუკეთესო საშუალებაა მოზარდ თაობაში პოლიტექნიკის იდეების გასამტკიცებლად. პოლიტექნიკური შრომისათვის უაღრესად დიდი მნიშვნელობა აქვს აგრეთვე თვით სკოლაში სახელოსნოების მოწყობას. 4-წლედისთვის ასეთი სახელოსნო დიდ ხარჯებს არ იწვევს. 4-წლედის სახელოსნოებში რთული მანქანები არ გვჭირდება. ჩაქუჩის, ხერხის, მაკრატლის და ბურლის შეძენის საშუალება ყველა სკოლას აქვს.

ასეთი ხელსაწყობით სამუშაო მატერიის და თვით ინსტრუმენტების ტექნოლოგიის შესწავლა ადვილად შეიძლება.

ამხ. პისტრაკი თავის თეზისებში: „გარდამავალი პერიოდის პოლიტექნიკური სკოლა“ გვაძლევს სქემას, თუ როგორი უნდა იყოს პოლიტექნიკის ელემენტები მასიურ სკოლებში:

ოთხწლედის პირველ ჯგუფში მოწაფეების მთავარი ყურადღება მასალის სხვადასხვაობის შეცნობაზე, პრიმიტიული ხელსაწყოების გარკვევაზე და მათი გამოყენების სწრაფ ორიენტირებაზე უნდა მიემართოს. ყურადღება უნდა მიექცეს კუნთის და თვალის განვითარებას და ბავშვების წარმართვას კონსტრუქციისადმი.

3—4 ჯგუფში შრომის პროცესების დროს მნიშვნელოვანია ძირითად მასალებზე (ხე, ლიონი) წინასწარი გეგმით (ნახაზით) მუშაობა. მაგრამ, როგორც ზემოთ ვთქვით, პოლიტექნიკური შრომითი აღზრდისათვის საკმარისი არაა მარტო სკოლის სახელოსნოებით დამკაყოფილება, არამედ, როგორც ამხ. ლენინი ამბობდა, გამოყენებული უნდა იყოს მრეწველობის და სასოფლო-მეურნეობის ყველა სახე, განსაკუთრებით განვითავებული, რომ მოწაფეებში ერთგვარი პერსპექტივებიც გამოვიშვათ. როგორი უნდა იყოს თვით პოლიტექნიკური შრომის ობიექტი ოთხწლედში?

უაღრესად დიდი მნიშვნელობა აქვს თვით მასალის შერჩევას. მხედველობაში უნდა გვქონდეს მასალის გავრცელება და უნივერსალობა, რაც უცილობელ კრიტერიუმად უნდა იყოს მიღებული მისი პოლიტექნიკური ხასიათის გამოსარკვევად. ამ შემთხვევაში „ხეზე და ლითონზე მუშაობას, განსაკუთრებით კი ლითონზე, უაღრესად უნივერსალური ხასიათი აქვს“ (მაკოვსკი). სწორედ ეს მასალაა გამოყენებული საწარმოო იარაღების დამზადებისათვისაც. ეს გარემოება, რა თქმა უნდა, 4-წლედის პირველ ჯგუფებში პოლიტ. შრომისათვის არ გულისხმობს მუყაოს მასალის და სხვა საქსოვი ნივთიერების გამოყენების უარყოფას. შრომის იარაღებზე უკვე ზემოთ გვქონდა ლაპარაკი.

ამგვარად ცხადია, რომ შრომის ყველა სახე პოლიტექნიკური აღზრდისათვის არაა გამოსადეგი ან, უკეთ, ნაკლებ მნიშვნელოვანია და ყოველგვარ შრომასა და პოლიტექნიკურ შრომას შორის იგივეობის ნიშნის დასმა შეუძლებელია.

პოლიტექნიკური აღზრდის პრინციპების განხორციელება 4-წლედში ახლავს უნდა დავიწყოთ. პარტიის და ხელისუფლების გენერალური ხაზი — ქვეყნის ინდუსტრიალიზაცია მოითხოვს ამ საქმეში ჩაებათ ფართო მასები, ჯერჯერობით კი მთავარ მასიურ დასაყრდენად, განსაკუთრებით სოფლად, 4-წლედში კურსდამთავრებულები გვჩება. ეს გარემოებაც გვავალებს ახლავს მივიღოთ ყოველგვარი ღონისძიება პოლიტექნიკური სკოლის შესაქმნელად, და ამ ახალი სკოლის მშენებლობაში გამოვიყენოთ მშრომელი მასების აქტივობა. ამხ. რიკოვმა ხაზგასმით აღნიშნა, რომ პოლიტექნიკური განათლების საკითხი განსახკომის კედლებიდან გადატანილ უნდა იქნას სადისკუსიოდ ფართო მასებში.

თავისთავად 4-წლედის კომპლექსური პროგრამები პოლიტექნიკურია (კრუჰსკაიას გაგებით — პოლიტექნიზმი, როგორც სისტემა), მაგრამ 4-წლედებისათვის შრომის პროგრამების შექმნა მაინც აუცილებელია, სადაც უნდა დამუშავდეს უნივერსალურ და გავრცელებულ მასალაზე მუშაობა სხვადასხვა ჯგუფებისათვის ასეთივე ხასიათის სამუშაო იარაღების გამოყენებით. რუსეთს (მიუხედავად მისი ვიწრო ხასიათისა) უკვე მოეპოება შრომის (სავსებით არა პოლიტექნიკური) პროგრამები.

თვით 4-წლედის კომპლექსურმა პროგრამებმა სკოლა პოლიტექნიკური განათლებისაკენ უნდა წაიყვანოს. საჭიროა თვით 4-წლედის მასწავლებლებს ჰქონდეთ შრომის ელემენტარული ტექნიკური ჩვენებები და მასწავლებელთა კურს-კონფერენციებზე ფართოდ დაისვას პოლიტექნიკური განათლების საკითხი.

ინფორმაცია მასწავლებელთა კვალიფიკაციის ამაღლების კაბინეტის დაარსების შესახებ.

მიმდინარე სასწავლო წლის განსახკომის დაწესებულებათა რიცხვში შევიდა და დამტკიცდა მასწავლებელთა კვალიფიკაციის ამაღლების კაბინეტი. რას წარმოადგენს ეს კაბინეტი, რით განსხვავდება მისი მუშაობა წარსულ წლებში მუშაობისგან და როგორია მისი მომავალი?

კაბინეტმა უნდა გააერთიანოს ყოველი სახის მუშაობა, რაც აქამდე მასწავლებელთა კვალიფიკაციის ამაღლებას ისახავდა მიზნად (კურსები და კონფერენციები ცენტრში და ადგილებზე, მასწავლებელთა თვითგანვითარების კოლექტივების მუშაობა, დაუსწრებელი კურსები, ექსკურსიები და პრაქტიკუმი, ზეპირი და წერილობითი კონსულტაცია). საერთოდ ყოველგვარი ასეთი მუშაობის ხელმძღვანელობა მასწ. კვალიფიკაციის ამაღლების კაბინეტის მოვალეობას შეადგენს.

კაბინეტის დაარსებით შესაძლებელი გახდება გეგმიანი მუშაობა, მასწავლებელთა კვალიფიკაციის ამაღლების საქმეში შეტანილ იქნება მეტი მთლიანობა. შესაძლო გახდება მუშაობის სხვადასხვა ფორმის შეთანხმება და თანამიმდევრობა, მოკლედ—ეპიზოდური, შემთხვევითი მუშაობის მაგიერ საფუძველი ჩაეყრება მასწავლებელთა კვალიფიკაციის სისტემატიურ ამაღლებას.

მუშაობის ძირითადი პრინციპები, გასულ წლებთან შედარებით, უცვლელი რჩება: მუშაობა უნდა წარმოებდეს სოციალური აღზრდის მუშაკთა ყოველგვარ კატეგორიასთან, არცერთი მასწავლებელი, იქნება ეს ოთხწლედის მასწავლებელი თუ საბავშვო სახლის ხელმძღვანელი, მაზრის ინსტრუქტორი თუ მე-II საფეხურის სპეციალური საგნის მასწავლებელი,—არ უნდა დარჩეს კაბინეტის ყურადღების გარეშე; ლოზუნგი—„თეორია პრაქტიკასთან განუყრელად“ ისევ ძალაშია, განსაკუთრებული ყურადღება სოციალისტური მშენებლობის აქტუალური საკითხებისადმი საფუძვლად უნდა დაედოს მუშაობის შინაარსს. ამჟამად ასეთი საკითხებია: მოსავლიანობის გადიდების, სოფლის მეურნეობის რეკონსტრუქციის, ინდუსტრიალიზაციის და კომუნისტური აღზრდის (ინტერნაციონალური, ანტირელიგიური და კლასიური) საკითხები. ამასთანავე ერთად არა ნაკლები ყურადღება უნდა მიექცეს მასწავლებელთა ცოდნის სისტემატიურ გაფართოება-გაღრმავებას და აუცილებელ მინიმუმამდე აწევას (ასეთ მინიმუმად მიჩნეულია ოთხწლედის მასწავლებელთათვის პედგანზრდიანი 10-წლე-

დის პროგრამა, მეორე საფეხურის მასწავლებლისათვის კი უნივერსიტეტის პედაგოგულტეტი), მთელი მუშაობა უნდა დაეყრდნოს მასწავლებელთა თვითგანვითარებას, მათს აქტიობას და თვითმოქმედებას.

კამინეტი კისრულობს ინიციატივას, ხელმძღვანელობას, მუშაობის აგეგმვა-აღრიცხვას, და როგორც იდეურ, აგრეთვე მატერიალურ დახმარებას (მასწავლებელთა კოლექტივებისათვის ბიბლიოთეკის მიწოდება, პრაქტიკუმების მოწყობა, კურსების და კონფერენციების მოწვევა და სხვა), მაგრამ მუშაობის სიმძიმე და პასუხისმგებლობა კვალიფიკაციის ამაღლებაში მაინც მასწავლებელს ეხება.

კვალიფიკაციის ამაღლება, ცოდნის გაფართოება, განახლება, მისი შეფარდება მეცნიერების ახალ მონაპოვართან და მიმდინარეობასთან, — თანაბრად სავალდებულოა მასწავლებელთა ყველა კატეგორიისათვის, მაგრამ ცხადია, რომ ზოგნი ამას შესძლებენ თვისი სურვილით და ძალით, ზოგნი მცირეოდენი ხელის შეწყობით და ზოგს კი სჭირდება სისტემატიური ხელმძღვანელობა და შესაძლებელია ერთგვარი ძალდატანებაც.

ზემოთქმული დამოკიდებულია მასწავლებელთა კვალიფიკაციის დონეზე როგორ გავარკვეოთ მასწავლებელთა კვალიფიკაცია, რით ვიხელმძღვანელოთ სხვადასხვი კატეგორიისათვის მუშაობის სხვადასხვა ფორმის გამოძებნაში.

სამწუხაროდ, ობიექტიური საზომი მასწავლებელთა კვალიფიკაციის განსაზღვრისათვის არ არსებობს (მასწავლებლის შრომის მეცნიერული შესწავლა, გარკვევა, თუ რა უნდა მოეთხოვოთ მასწავლებელს და რით შეიძლება მასწავლებელთა კვალიფიკაციის სწორი შეფასება მასწავლებელთა კვალიფ. ინსტიტუტის და შ. ც. ი. უახლოესი წლების მიზანია); ჯერჯერობით ასეთ საზომად მიჩნეულია ცენზი და სტაჟი.

ამ უკანასკნელით ვხელმძღვანელობთ, როდესაც მთელ მასწავლებლობას ვყოფთ ორ მთავარ კატეგორიად: მასწავლებლობა სათანადო ცენზით, — მათ ეჭირვებათ ერთდროული მოკლევადიანი კურსები (1 თვიდან — 1 წლამდე) — თანამედროვე პოლიტიკურ და მეთოდურ საკითხებში გასარკვევად. და მეორე — უცენზო მასწავლებლობა, რომლებმაც უახლოეს წლებში უსდა შესძლონ სათანადო ცენზის მიღება. ამათთვის საჭიროა ხანგრძლივი სისტემატიური თვითგანვითარებითი მუშაობა და მათი ხელმძღვანელობა, ცენზით, სტაჟით, სპეციალობით და საერთოდ მასწავლებელთა უნარიანობის შესწავლით იხელმძღვანელებს მასწავლებელთა კვალიფიკაციის ამაღლების

კაბინეტი იმ საკითხების გადაწყვეტაში, თუ რომელი ფენიდან შეიძლება ინსტრუქტორ-მეთოდისტების მომზადება, რომლიდან — ხელმძღვანელი აქტივის შექმნა და ვისთვის არის საჭირო ხანგრძლივი კურსები.

საუკეთესო ფორმად მიჩნეულია კვალიფიკაციის ასამაღლებლად დაუსწრებელი კურსების ორგანიზაცია, წერილობითი კონსულტაციის საშუალებით დამოუკიდებელი მუშაობის ხელმძღვანელობა, დროგამოშვებით კურსანტების მოწვევა, მათთვის პრაქტიკუმების — ლაბორატორიების სკოლებში მოწყობა და, რაც უმთავრესი სტიმულია, კურსების დამთავრების შემდეგ მსმენელთათვის განსაზღვრული უფლების მინიჭება.

ამჟამად რუსეთში ნავარაუდევია არ მოიწვიონ ცენტრალურ კურსებზე და კონფერენციებზე არცერთი კურსანტი, რომელიც არ ირიცხება დაუსწრებელ კურსებზე, არ ასრულებს დავალებას, არ მუშაობს დამოუკიდებლად.

საჭიროა ჩვენც ამ გზას დავადგეთ. მართალია, ჩვენი დაუსწრებელი კურსები ცალმხრივია, მხოლოდ პედაგოგიურ საკითხებს ეხება, მაგრამ ეს ხომ დასაწყისია, და ახლო მომავალში ჩვენ მოვაწყობთ დაუსწრებელ კურსებს პედტექნიკუმის პროგრამის ფარგლებში და შესაძლებელია, უნივერსიტეტის პედაგოგულტექტანაც მოეწყოს დაუსწრებელი სექტორი.

ჯერჯერობით კი ჩვენ ვეცდებით მასწავლებლობის ფართო მასა ჩავაბათ არსებული დაუსწრებელი კურსების მუშაობაში. ცენტრალურ კურსებზე, კონფერენციებზე და ექსკურსიებზე მოვიწვიოთ პირველ რიგში დაუსწრებელი კურსების მსმენელები.

მასწავლებლობასთან მჭიდრო კავშირით, მათი შესწავლით, მათთან დაახლოვებით შესძლებს კაბინეტი წინა წლების მუშაობის ნაკლის თავიდან აცილებას, ერთფეროვანი მასწავლებლობის შერჩევას კურსების შემადგენლობისათვის, რაც მეტად გაადიდებს კურსების შრომის ნაყოფიერებას, კურსებზე და კონფერენციებზე დასამუშავებელი საკითხების წინასწარ განხილვას და კურსების შემდეგ კი მიღებული დასკვნების განხორციელების თვალყურის დევნებას.

აი დაახლოვებით კაბინეტის მუშაობის მიმართულება, დებულება და მიმდინარე წლის მუშაობის გეგმა (იხილეთ შემდეგ ნომერში).

ბ. კანდელაკი.

რა მოგვცა სკოლების გამოკვლევა.

ბავშვების რელიგიური წარმოდგენის გამოსარკვევად ანკეტაში მოთავსებული იყო ორი კითხვა: 1. უნდა გვწამდეს თუ არა ღმერთი? 2. დადიხარ თუ არა საყდარში და თუ დადიხარ, ვისთან ერთად? ამ კითხვაზე მიღებული პასუხები გვაძლევს შემდეგს:

1. უნდა გვწამდეს თუ არა ღმერთი და რატომ?

ქართული სკოლების მე-III ჯგუფის 453 ბავშვში 125 (28,6%) მოწაფე ან სრულიად არ გვიპასუხებს ამ კითხვაზე ან სწერს „არ ვიცი“; 33 ბავშვი, ე. ი. 7,3%, მორწმუნედ, 295 კი (65,1%) ურწმუნოდ აღიარებს თავს. ურწმუნოთა შორის 140 (31%) ასაბუთებს თავის ურწმუნობას, 155 (34%) კი არა.

პასუხები იმ ბავშვებისა, რომელნიც ამტკიცებენ, რომ ღმერთი უნდა გვწამდეს!

33 ბავშვში მორწმუნეობას ასაბუთებს მხოლოდ 3: 1. გვაძლევს პურს, 2. ყველაზე უფროსია, 3. გააჩინა პირველი ადამიანი.

იმ ბავშვების პასუხები, რომელნიც ურწმუნოდ აღიარებენ თავს.

ზოგადი სახის დასაბუთება: ღმერთი არ უნდა გვწამდეს, რადგან ის არ არის (48);

პირადი ხასიათის დასაბუთება: არ ვიცი, არსებობს თუ არა — არ მინახავს (2), ვერ ვხედავ მას.

უტილიტარული და სოციალური ხასიათის დასაბუთება: 1. არაფერს აკეთებს, 2. არაფერს გვიკეთებს, 3. არაფრით არ გვშველის, 4. არ იცავს ხალხს, 5. რომ ვილოცოთ კიდეც, არაფერს არ შეგვის სრულებს, 6. არაფერს არ გვაძლევს, 7. არც ის გვაძლევს რასმეს არც ჩვენ მას.

პასუხები, სადაც დასაბუთება მეცნიერულ ახსნას უახლოვდება: იმიტომ, რომ ცრუმორწმუნეობაა, ღმერთი არის ცრუმორწმუნეობა (57); იმიტომ, რომ გამოგონილია (3); ღმერთი — ტყუილია; ეს ტყუილად გამოიგონეს იმათ, ვინც ამით გამდიდრებას აპირებს; მღვდლების გამოგონილია.

თავისებური პასუხები: ქორია; ღმერთები წინად არსებობდნენ; არა აქვს ჩვენთვის მნიშვნელობა. რასაც წინად ამბობდნენ, სულ ტყუილია; ზიზღით უნდა ვუყუარებდეთ ამას; ღმერთის მაგიერ ლენინი

გვყავს; უნდა გვწამდეს ლენინი. ლოცვამ დალუპა ხალხი 1905 წელს. საჭიროება არ მოითხოვს; არავის არ უნახავს; თუ არის, რატომ ზეციდან არ ვარდება? ღმერთი და მღვდლები ატყუებენ ხალხს; არ ვიცი, არსებობს თუ არა. პიონერი ვარ და იმიტომ (4); უნდა გვწამდეს ლენინის ანდერძის ასრულება.

რუსული სკოლების მე-III ჯგუფის 246 მოწაფეში არ იძლევა პასუხს ან გვიპასუხებს „არ ვიცი“ 71 მოწაფე, ანუ 28,9⁰/. მორწმუნედ აღიარებს თავს 8 (3,2⁰%), ურწმუნოდ — 167 (67,9⁰%). ამ უკანასკნელთა შორის ურწმუნოებას ასაბუთებს 112 (45,5⁰%) და არ ასაბუთებს 55 (22,4⁰%).

პასუხები იმ ბავშვებისა, რომელნიც ამბობენ, რომ ღმერთი უნდა გვწამდეს.

რვა პასუხში დასაბუთებულია მხოლოდ სამი: იმან გააჩინა დედამიწა; ის გვაძლევს ჯანმრთელობას; ის არის.

პასუხები იმ ბავშვებისა, რომელნიც ამბობენ, რომ ღმერთი არ უნდა გვწამდეს.

საზოგადო ხასიათის პასუხები: ღმერთი არ არის (78); ეს ტყუილია (2); არ უნახავთ (4).

პირადი ხასიათის დასაბუთება: ჯერ ერთი — არ ვიცი, რა არის ცაში, და მერეც — არ მინდა რწმენა.

უტილიტარულ-სოციალური ხასიათის დასაბუთება: არაფრით არ გვეხმარება; არაფერს არ გვაძლევს (7) მოაქვს დიდი ზიანი.

პასუხები, სადაც დასაბუთება მეცნიერულ ახსნას უახლოვდება: არ მინახავს, წარმოდგენილი გვაქვს ბუნების ძალა; ღვთის რწმენა ცრუმორწმუნეობაა (2).

თავისებური პასუხები: ებრაელთა ერი ამბობს, რომ ღმერთი არ არის; ღმერთი თვალით არ გვეჩვენება; სისულელეა; არ არის საჭირო, რადგან ბავშვები სცდებიან სხვა საქმეს! არ არის მართალი. უნდა გვწამდეს ლენინი. იმიტომ, რომ ჩვენში საბჭოთა მმართველობაა. სისულელეა.

2. დადიხარ თუ არა საყდარში?

ამ კითხვაზე სკოლების მე-III ჯგუფის ბავშვების პასუხები ასეთია:

	ქართული სკოლ.	რუსული სკოლ.
საყდარში დადის	38 — 8,4 ⁰ /%	15 — 6 ⁰ /%
არ დადის	314 — 69,1 „	200 — 81 „
არ გვიპასუხა	101 — 22,3 „	31 — 12 „

ქართული სკოლების მე-IV ჯგუფის 469 ბავშვში პირველ კითხვაზე არ გვიპასუხა ან გვიპასუხა „არ ვიცი“ 41 (8,7⁰/₁₀₀). მორწმუნედ აღიარა თავი 10 (2,1⁰/₁₀₀), ურწმუნოდ — 418 (89⁰/₁₀₀). ამ უკანასკნელთა შორის 61 ასაბუთებს რწმენას.

პასუხები, სადაც ბავშვები ამბობენ, რომ ღმერთი უნდა გვწამდეს. 10 ბავშვში, მხოლოდ ორი ასაბუთებს რწმენის საჭიროებას: ის გვაძლევს ჩვენ არსებობის შესაძლებლობას; იმიტომ რომ ის არის.

პასუხები, სადაც ბავშვები ამბობენ, რომ ღმერთი არ უნდა გვწამდეს.

ზოგადი ხასიათის დასაბუთება: იმიტომ, რომ არ არის (76).

უტილიტარული და სოციალური ხასიათის დასაბუთება: სულ გამოგონილია, არავითარ სარგებლობას არ გვაძლევს. გამოგონილია შლედლების მიერ, რომ მიცვალებულის ქირისუფლებმა ქათმები მიუტანონ. ის ჩვენთვის სასარგებლო არ არის (3); არაფერს არ გვშველის; არაფერს არ გვაძლევს; არ შეიძლება მისი გამოყენება; წინადაზღად მდიდრები ატყუებდნენ მუშებს და გლეხებს. მდიდრები ატყუებდნენ ხალხს (6); ჭორია, ბურჟუაზიის სასარგებლოდ. მაგნებელია. ზედმეტ ხარჯს იწვევს. აჩუქებებს შემეცნებას. მუშათა კლასის საწამლაია. ატყუებს მუშებსა და გლეხებს. უფუქებს გლეხებს მოსავალს. აწვალვება გლეხებს და ბევრს ამუშავებდა. გვაშინებენ, თუ ღვთის რწმენა გადავარდება, ძალიან გაჭირდება სიცოცხლე.

მითითება, რომ ღმერთი სიცოცხლე: არ არის სწორი (3); ტყუილია (5); მოხუცების გამოგონილია; მატყუარაა, ცრუმორწმუნეობა; გვატყუებს (2).

პასუხები, სადაც დასაბუთება მეცნიერულ ახსნას უახლოვდება: ცრუმორწმუნეობა (148); არ არის ღმერთი, არის ბუნება (3), არ არსებობს; ცრუმორწმუნეობა; ძველი ამბავია; იმიტომ, რომ ეს ძველის ნაშთია; რელიგია ცრუმორწმუნეობა; მშრომელთა მტერი; არ არსებობს; ღმერთი გამოგონილია ცრუმორწმუნეების მიერ; როგორ შეუძლია მას ცაში სიცოცხლე;

პირადი ხასიათის დასაბუთება: არ მინახავს და არ მწამს; შეიძლება არ არის, ვერა ვხედავ.

პიონერკოლექტივის გავლენა: მე პიონერი ვარ (4).

თავისებური პასუხები: ღმერთი არ არის, არის ლენინი; იგი წაიყვანს ხალხს დაღუპვის გზით; ხალხში არ ცხოვრობს; ღვთის ხსენება მოსაწონი არ არის; იგი იყო იმისთანა ხალხთან, როგორც ჩვენ; არ უნდა გვწამდეს, რადგან რელიგიას შეიცავს. სისულელეა (3).

რუსული სკოლების მე-IV ჯგუფის 206 ბავშში 41 (20%) არ გვიპასუხა, ან გვიპასუხა „არ ვიცი“. მორწმუნედ აღიარებს თავს 7 (3%); ურწმუნოდ — 158 (77%); ამ უკანასკნელთა შორის ურწმუნოებას ასაბუთებს 112.

პასუხები, სადაც ბავშვები ამტკიცებენ, რომ ღმერთი უნდა გვწამდეს: შვიდ ბავშში, რომელნიც მორწმუნედ აღიარებენ თავს, მხოლოდ ერთი ასაბუთებს რწმენას: ჩვენ არ ვიქნებოდით ქვეყანაზე.

ზოგადი ხასიათის პასუხები: ღმერთი არ არის (76); არავის არ უნახავს იგი (7).

უტილიტარული და სოციალური ხასიათის დასაბუთება: არ იძლევა არავითარ განვითარებას; წინააღმდეგობა მდიდრებს; ვერაფერში ვერ დაგვეხმარება (7).

მითითება, რომ ღმერთი სიცრუეა: ეს მარტო დედაკაცების კორებია; მტკნარი ტყუილია; ეს ტყუილია, მღვდლები სცარცვავენ ხალხს; სულ მოტყუებაა და ხალხისათვის თვალების ახვევა; ცრუმორწმუნეობა და ტყუილია (2).

პასუხები, სადაც დასაბუთება მეცნიერულ ახსნას უახლოვდება: ცრუმორწმუნეობა; არ ვიცი, არსებობს თუ არა, ყველაფერი ბუნებამ შექმნა; ღმერთი ბუნებაა (2).

თავისებური პასუხები: ბევრნი ამბობენ, რომ არ არსებობს; ფანტაზიაა; ეს ბაღვა, რომელშიაც გაება ხალხი; არა მრწამს — ვისაც როგორ სურს; რწმენა ასულელებს ადამიანს და ხელს უშლის საზოგადოებასთან მის მუშაობას.

2. დადინარ თუ არა საყდარში?

ამ კითხვაზე მე-IV ჯგუფის ბავშვის პასუხების შეჯამება გვაძლევს:

	ქართული სკოლ.	რუსული სკოლ.
საყდარში დადის	38 — 8%	12 — 6%
არ დადის	314 — 67 „	188 — 91 „
არ გვიპასუხა	101 — 21 „	6 — 3 „

ქვემოთ მოთავსებული ცხრილები გვაძლევს საშუალებას შევადაროთ მე-3 და მე-4 ჯგუფის სსსრ და რსფსრ სკოლების მოწაფეების პასუხები.

ლორე კოთხეაზე პასუხები გვაძლევს შემდეგს:

ბავშვების პასუხები	მე-III ჯგუფი						მე-IV ჯგუფი					
	წილად	%	წილად	%	წილად	%	წილად	%	წილად	%	წილად	%
1. გამოველ, ბავშვ, როცა	453		206		394		469		206		350	
2. პასუხი არ არის . . .	125	28	71	29	196	28	41	8	41	20	27	8
3. არ უნდა გვწამდეს . . .	295	65	167	68	462	66	419	89	155	77	282	80
ა. ასაბუთ. ურწმუნოებას	140	31	112	46	252	36	285	61	112	54	397	59
ბ. არ ასაბუთებს . . .	155	34	55	22	210	30	138	28	76	23	179	26
4. უნდა გვწამდეს . . .	33	7	8	3	41	6	10	2	7	3	7	1
ა. ასაბუთებს რწმუნას .	3	0,4	3	1	6	1	2	0,4	1	1	3	0,2
ბ. არ ასაბუთებს . . .	30	6,6	5	2	35	5	8	0,6	6	2	14	0,8
5. დადიან საყდარში . . .	38	8	15	6	53	7	38	8	12	6	50	7
6. არ დადიან საყდარში .	314	69	200	81	514	74	314	69	188	91	502	74
7. პასუხი არ არის . . .	101	22	31	12	132	19	101	22	6	3	107	15

მოყვანილი ციფრები ცხადყოფს, რომ ანტირელიგიური აღზრდის საკითხი სკოლას დაუყენებია; მე-3 და მე-4 ჯგუფის მოწაფეების დადებითი პასუხების რიცხვი საკმარისად განირჩევა. მოსკოვის სკოლებთან შედარებით, ჩვენი ბავშვები ამ საკითხში დაწინაურებული არიან; მორწმუნე ბავშვების რაოდენობა ჩვენში 6 (1%) უდრის, მოსკოვის ბავშვების კი — 30 (12%), მაგრამ ამავე დროს ისიც უნდა მივიღოთ მხედველობაში, ჩვენი ბავშვების 28 და 12 პროცენტი სულ არ იძლევა პასუხს, მოსკოვში კი — მხოლოდ 4 და 8. ანკეტების გადასინჯვა ასეთ მაგალითებსაც გვაძლევს, რომ ბავში წერს: „ლმერთი არ უნდა გვწამდეს“, მეორე კითხვაზე კი გვიპასუხებს: „საყდარში დავდივარ“. ისიც შესაძლებელია, რომ საყდარში მოსიარულე ბავშვთა რიცხვი სინამდვილეში მეტია, ე. ი. ბავში სწორ ცნობებს არ იძლევა, მაგრამ ესეც იმის მაჩვენებელია, რომ სკოლამ გარკვეული ანტირელიგიური ხაზი უკვე აიღო. საყურადღებოა აგრეთვე პასუხები: ლმერთი არ მწამს, რადგან პიონერი ვარო; ლმერთი არ უნდა გვწამდეს, უნდა გვწამდეს ლენინი; ასეთი პასუხები ამტკიცებს, რომ საჭიროა ანტირელიგიური აღზრდის მეთოდების გადასინჯვა და მათი შეფარდება ბავშვის ასაკთან.

ბავშვების ინტერნაციონალური წარმოდგენების გამოსაკვლევად ანკეტაში მოთავსებული იყო ორი კითხვა: რა არის ინტერნაციონალი და ვინ უფრო მოგწონს: ებრაელი, რუსი, ქართველი, სომეხი თათარი და ვინ არ მოგწონს.

რა არის ინტერნაციონალი

ქართული სკოლების მე-3 ჯგუფის 453 ბავშვში 375 არ იძლევა ამ კითხვაზე პასუხს ან გვიპასუხებს: „არ ვიცი“. დაახლოებით სწორ პასუხს იძლევა მხოლოდ 3 ბავში: მუშების საერთაშორისო კავშირი (2), შეერთება, ე. ი. ყველა ერის კავშირი.

გაურკვეველი და დაუმთავრებელი პასუხები: მუშების და გლეხების შეერთებული ძალა; ყველა რწმენის ხალხი; მუშების და გლეხების შეერთება (2); დრო, როდესაც მუშები და გლეხები განთავისუფლდებიან; მუშების და გლეხების განთავისუფლება.

შემცდარი და უაზრო პასუხები: განთავისუფლების დღე; მუშების და გლეხების დღე; გამარჯვების ნიშანი; მუშები და გლეხები; სიმღერა (42); მუშები და გლეხები იკრიფებიან (2); დღესასწაული (6); მუშების ბრძოლა; ინტელიგენტები არიან მეცნიერნი, რომელნიც... ერთი მუშათა ქარხნებში; მისალმება ლენინს; დადგენილება.

რუსული სკოლების მე-3 ჯგუფის 246 ბავშვი 199 არ იძლევა პასუხს, ან გვიპასუხებს „არ ვიცი“. დაახლოებით სწორი პასუხი ორია: პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით; მსოფლიო პროლეტარიატის გაერთიანება.

გაურკვეველი და დაუმთავრებელი პასუხები. მუშათა ორგანიზაცია; ეს სხვადასხვა ერის ხალხი (3); ყველა ერი (2); როცა შეიკრიბება ყველა ერის ხალხი; ებრაელი, რუსი, ქართველი და სხვა.

შემცდარი და უაზრო პასუხები: სიმღერა, ჰიმნი (22); საბჭოთა მთავრობა (2), პირველი მაისი (6); კვებას სხვის ბავშვებს, რომელნიც უღედმაოდ გამოიპარნენ შინიდან; ადამიანი.

ქართული სკოლების მე-4 ჯგუფის 469 ბავშვი 383 არ იძლევა პასუხს, ან სწერს „არ ვიცი“. დაახლოებით სწორი პასუხს იძლევა 20; ყველა ერის კავშირი (20); ერების კავშირი; საერთაშორისო კავშირი (8); იქ, სადაც ყველა ერი იკრიბება (3).

გაურკვეველი და დაუმთავრებელი პასუხები: თავისუფლება მშრომელთ (2); მუშების და გლეხების კავშირი (6); კომუნა; მუშების კავშირი; მუშების და გლეხების თავისუფლება (2); საერთო ეროვნება, საერთო ცხოვრება (6); კრება, სადაც თავს იყრიან ყველა სახელმწიფოს დელეგატები; რამდენიმე ერი ერთად (8); რამდენიმე სახელმწიფო.

შემცდარი და უაზრო პასუხი: სიმღერა - ჰიმნი (20); როცა ერთი სახელმწიფოს ხალხი შეიარაღებული გამოდის მეორის წინააღმდეგ; გამოსვლები; ოქტომბრის რევოლუცია; ბატონების დამხობა; რომელმაც გაათავისუფლა ხალხი; მუშების დღესასწაული (7); მუშებისა და გლეხების აჯანყება; პირველი მაისის დღესასწაული; მიდიან; საერთაშორისო; ეწოდება იმისთანა მუშათა რაზმს; კომპარტია; შეერთებული კრება (2).

რუსული სკოლების მე-4 ჯგუფის 206 მოწაფეში 150 არ იძლევა ამ კითხვაზე პასუხს ან გვიპასუხებს „არ ვიცი“. თითქმის სწორია 20 პასუხი: ყველა სახელმწიფოს სხვადასხვა მშრომელთა ყველა ეროვნება; ყველა მუშათა სახელმწიფოს საერთაშორისო გაერთიანება; ყველა მუშის გაერთიანება (3); ერების გაერთიანება (10); პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით.

არასრული და გაურკვეველი პასუხები: ყველა სახელმწიფოს მშრომელთა გამოძახება კაპიტალთან საბრძოლველად; სხვადასხვა ხალხი (2); ბევრი სხვადასხვა ერი; მუშებისა და გლეხების განთავისუფლება (2); გაერთიანება (6); ყველა ერი; ნუ გააჩვენებ ერებს; სახელმწიფოების გაერთიანება (2); მუშებისა და გლეხების გაერთიანება (3); ყველა რასა ერთად აღებული.

შემცდარი და უაზრო პასუხები: სიმღერა-ჰიმნი (7); არ არის, როდესაც ყველანი ერთად მიდიან; პირველი შეჯიბრება; ლენინელის პირველი შეკრება; ყველა ენაზე; არტელი, კოლექტივი, კოოპერაცია; მუშები, რომელნიც შეკრება ლენინმა კაპიტალთან საბრძოლველად და სხვა (2).

ამ პასუხების შეჯამება შემდეგ გვაძლევს:

	მე-3 ჯგუფი						მე-4 ჯგუფი					
	ქარ. სკ.	%	რუს. სკოლები	%	სსსრ. სკოლები	%	ქარ. სკ.	%	რუს. სკოლები	%	სსსრ. სკოლები	%
1. დაახლოებ სწორ. პას.	3	0.6	2	0.8	5	0.7	20	4.2	20	9.7	40	5.9
2. დაუმთავრებელი-გაურკ.	6	1.2	7	2.8	13	1.9	22	4.7	24	11.6	46	6.8
3. შემცდარი და უაზრო .	59	13.2	38	15.4	97	13.8	44	9.4	12	5.8	56	8.3
4. არ არის პასუხი . . .	358	84.9	199	80.9	584	83.4	383	81.6	150	72.8	533	78.9
5. სულ	453		246		699		469		206		675	

სწორი პასუხების (ყველა ერი ერთნაირად მოსწონს) რაოდენობა მეორე კითხვაზე შემდეგ სურათს გვაძლევს პროცენტულად:

მე-3 ჯგუფი	მე-4 ჯგუფი
ქართ. სკოლები 5,2%	21,3%
რუსული სკოლები 23,2%	34,1%
ს.ს.ს.რ. სკოლები 10,3%	23,7%
მოსკოვის სკოლები 9,5%	11,4%

როგორც ცხრილებიდან ჩანს, დაახლოებითი სწორი პასუხების რაოდენობა და ინტერნაციონალურ წარმოდგენათა რიცხვი მესამე ჯგუფთან შედარებით იზრდება მე-4 ჯგუფში და აღემატება მოსკოვის ბავშვების სწორი წარმოდგენის რაოდენობას, მაგრამ ჯერ კიდევ ძალიან მცირეა. აუცილებელია სკოლამ მიაქციოს ამას ყურადღება და გამოწახოს ამ ასაკის ბავშვებისათვის მისაწვდომი საშუალებანი ამ ნაკლის გაშლისასწორებლად.

რა იქნება სოციალიზმის დროს?

შემდეგი კითხვა, რომელზედაც პასუხები საგულისხმოა, არის „რა იქნება სოციალიზმის დროს?“

საბჭოთა აღმშენებლობაზე უკვე საკმარისად ბევრი მასალაა მე-3 ჯგუფის პროგრამაში, რაც შეეხება მეოთხე ჯგუფს, იქ ხომ უკვე ცალკე თემაც გვაქვს „როგორ წარმოიშვა საბჭოთა სოციალისტურ რესპუბლიკათა კავშირი“ და იქ, სადაც ბავშვები ასე ხშირად ხედე-ბიან სიტყვას „სოციალისტური“, ბუნებრივია გამოვარკვიოთ, რა წარმოდგენა აქვთ მათ სოციალიზმზე.

ქართული სკოლების მე-3 ჯგუფის 453 მოწაფეში 413 არ იძლევა პასუხს ამ კითხვაზე, ან გვიპასუხებს „არ ვიცი“ და მხოლოდ ერთი მოწაფე იძლევა დაახლოებით სწორ პასუხს: ყველანი იქნებიან როგორც ძმები, ყველაფერი იქნება საერთო, არ იქნება კერძო საკუთრება.

დაუშთავრებელი და გაურკვეველი პასუხები: თავისუფლება (5); ყველა ერთად იცხოვრებს; ძმური კავშირი (2); თანასწორობა (4); თანასწორობა და კავშირი; შეთანხმება; ააშენებენ ქარხნებს, ელექტროსადგურებს.

შემცდარი და უაზრო პასუხი: ბატონყმობა; ომი (13); პირველი მაისის დღესასწაული (3); ს. ს. რ. კ.; აჯანყება (3); რევოლუცია; ტანჯვა; მუშების და გლეხების გამარჯვება.

რუსული სკოლების მე-3 ჯგუფის 246 ბავშვში არ იძლევა პასუხს, ან გვიპასუხებს „არ ვიცი“ 220 მოწაფე. პასუხებს შორის არც ერთი არ უახლოვდება სწორ პასუხს.

დაუშთავრებელი და გაურკვეველი პასუხები: მშვიდობა და განთავისუფლება; თავისუფლება (10); კარგი იქნება (2); ყველა კმაყოფილი იქნება (2); ტენიკის განვითარება; სუყველაფერი საერთო იქნება; იქნება ერთი საერთო ოჯახი; კარგი ფაბრიკა-ქარხნები და მუშათა სახლები; ძმობა და თანასწორობა; თანასწორუფლებიანობა (2); მუშებისა და გლეხებისათვის კარგი იქნება.

შემცდარი და უაზრო პასუხები: მსოფლიო ომი; ს. ს. რ. კ. მტკიცდება.

ქართული სკოლების მე-4 ჯგუფის 469 მოწაფეში არ იძლევა პასუხს ან გვიპასუხებს „არ ვიცი“ 321 მოწაფე; დაახლოებით სწორ პასუხს იძლევა 31 მოწაფე; თანასწორობა, იქნება მუშაობის სწორი განაწილება, მოისპობა ერთიმეორის გაყვლეფა (3); არ იქნება კლასები, არ იქნება ყვლეფა (3); მატერიალურად ყველა გათანასწორებული იქნება (3); ყველაფერი იქნება საერთო, არ იქნება ჩემ-შენობა; თანასწორობა, ერების ძმობა (2). ყველა თანასწორი იქნება, არ იქნება კერძო საკუთრება; ყველა ერი ერთ მდგომარეობაში იქნება (3); არ იქნება არც ძალიან მდიდარი, არც ძალიან ღარიბი. ყველა ერ-

თად იქნება. ყველა ერთად იმუშავენ (6); ყველა მშრომელი შვერთდება და შესდგება საერთო ოჯახი (2).

რუსული სკოლების მე-4 ჯგუფის 206 მოწაფეში 170 არ იძლევა სწორ პასუხს, ან გვიპასუხებს „არ ვიცი“, და 12 ბავში იძლევა დაახლოებით სწორ პასუხს: ყველა თანასწორი იქნება, არ იქნება ფული, გლეხები თავის პურს საწყობს ჩააბარებენ და ამაში ყველაფერს უფასოდ მიიღებენ; იქნება საზოგადოებრივი სასაბუღალტრო, ე. ი. უფულოდ იცხოვრებს მხოლოდ ის, ვინც შრომობს; ყველა თანასწორი იქნება და არ იქნებიან ღარიბები (4); თანასწორობა და დაორგანიზება, კოოპერატივები, ელექტროფიკაცია და სხვა; კომუნიზმი (2); უცხოეთის ცხოვრება იქნება, არ იქნება ბურჟუაზია, იქნება მუშების და გლეხების ძალა-უფლება მთელ მსოფლიოში; იქნება საერთო სამხარეულოები, სადაც ქალები ისაბუღებენ; თავისუფლება ყველასათვის, ყველა ერთნაირად იცხოვრებს.

არასრული და გაურკვეველი: მშვიდობა; თანასწორუფლებიანობა; ყველა ერთნაირად იცხოვრებს, თავისუფლება; მშვიდობიანი აღმშენებლობა; თანასწორობა და თავისუფლება; თანასწორობა და ძმობა; ყველა ქვეყნის თავისუფლება; თანასწორობა (4); განთავისუფლება ბურჟუებისაგან; წესი და მეგობრობა; ბევრი ფაბრიკა-ქარხანა, სკოლები და სხვადასხვა დაწესებულება; საბჭოთა ხელისუფლება (2); იქნება მეტი ახალგაზრდა კომკავშირელი და პიონერი; მუშები და გლეხები ამხანაგურად, ერთად იმუშავენ; ყველა ერთად იმუშავენ, არ ემგვანება ეხლანდელ დროს.

შემცდარი და უაზრო; ტყვეობა.

ამ პასუხების შეჯამება შემდეგ ცხრილს გვაძლევს:

	ქართ. სკ.	%	რუს. სკოლები	%	სსსრ სკოლებ.	%	ქართ. სკ.	%	რუს. სკოლები	%	სსსრ სკოლებ	%
1. დაახლოებით სწორი პასუხები	1	0.2			1	0.1	31	6.6	12	5.8	43	6.3
2. არასრული და გაურკვეველი	15	3.3	23	9.3	38	5.4	92	19.6	23	11.1	115	17
3. შემცდარი და უაზრო	24	5.3	3	1.2	27	3.6	25	5.3	1	0.5	27	3.8
4. არ არის პასუხი	413	91	220	89.4	622	85.4	321	68.1	170	82.5	491	72.6
5. სულ	458		246		699		469		206		675	

ეს ცხრილი, მიუხედავად იმისა, რომ სწორი პასუხების რაოდენობა მეოთხე ჯგუფში იზრდება და აგრეთვე მცირდება იმ მოწაფეების რაოდენობა, რომელნიც პასუხს არ იძლევიან, გვიჩვენებს, რომ ეს საკითხიც არ დაუყენებია სკოლას; ასეთი დიდი პროცენტი ბავშვთა „სიჩუმისა“ შეიძლება იმით აიხსნას, რომ სკოლა ამ საკითხს სულ არ ეხება, ან იძლევა პასუხს იმისთანა, ფორმით, რომელიც ბავშვისათვის სრულიად მიუწვდომელია.

რა არის საბჭოები და რას აკეთებენ?

უკანასკნელი ორი კითხვა, რომელზეც საჭიროა შეეჩერდეთ, არის: „რა არის საბჭოები“ და „რას აკეთებენ საბჭოები“.

მოგვყავს პასუხები ამ კითხვებზე ცალკ-ცალკე.

რა არის საბჭოები?

ქართული სკოლების მე-3 ჯგუფის 453 მოწაფეში 425 არ იძლევა პასუხს ან გვიპასუხებს „არ ვიცი“ და 7 მოწაფე იძლევა დაახლოებით სწორ პასუხს: მუშებისა და ქალაქის მმართველობა; საბჭო შემდგარია მუშებისა, გლეხებისა და წითელარმიელებისაგ (2); მშრომელთა ავანგარდი; მუშების და გლეხების ამორჩეულნი.

არასრული და გაურკვეველი: არჩეულნი (6); მათი დახმარებით განთავისუფლებიან მუშები და გლეხები; წარმომადგენლები; არჩევენ, რომელნიც...; ისეთი დაწესებულება, რომელიც სწვევტს საკითხს; კრებები, რომელნიც აკმაყოფილებენ ხალხს.

შემცდარი და უაზრო: კრება არის საბჭოში (2); შეერთება; აკეთებენ და უჭირავთ საბჭოთა უფლება; ისეთი დაწესებულება, სადაც არჩევენ მუშებსა და გლეხებს (3); სოფლის მიერ დასახელებული კომისია; ყოველ წელიწადს აწყობენ არჩევნებს და იღებენ თავმჯდომარეობას; რომლის მთავრობა დაორგანიზდება.

რუსული სკოლების მე-3 ჯგუფის 246 მოწაფეში არ იძლევა პასუხს ან სწერს „არ ვიცი“ 235. სამი პასუხი დაახლოებით სწორია: მუშების და გლეხების კავშირი, რომელიც მართავს ს. ს. რ. კ.; მუშებისა და გლეხების უმაღლესი ორგანო, ის მართავს კავშირს; დელეგატები, რომელნიც მართავენ რესპუბლიკას.

არასრული და გაურკვეველი: თითოეული დაწესებულების წარმომადგენელნი; საზოგადოება, სადაც შეუძლია მისვლა მუშასა და გლეხს და ლაპარაკი თავის ქირ-ვარამზე; მუშების ორგანიზაცია, ყველა კომისია და კრება; რამდენიმე კომისია; რამდენიმე კაცი, რომელნიც მართავენ ქალაქსა და სოფელს (2).

შემცდარი და უაზრო: ვინც არჩევს საბჭოების გადარჩევაზე საბჭოებში არჩევენ.

ქართული სკოლების მე-4 ჯგუფის 469 მოწაფეში 386 არ იძლევა პასუხს ან გვიპასუხებს „არ ვიცი“. დაახლოებით სწორ პასუხს იძლევა 38 მოწაფე: მუშების, მშრომელების ამორჩეულნი (49); ქალაქის მართველობა; მართავენ საქართველოს; უმაღლესი ორგანო (2); მართველობის ორგანო (2); შემდგარია მუშებისა, გლეხებისა და წითელარმიელებისაგან; მთავრობა, მუშებისა და გლეხების მიერ არჩეული; მუშებისა და გლეხების წარმომადგენლები.

არასრული და გაურკვეველი: მუშებისაგან შესდგება (2); ხალხის მიერ ამორჩეული კომისიები; როდესაც მუშები და გლეხები შეერთდებიან; მუშები და გლეხები (2); არჩევენ ქალაქის, სოფლის და მაზრის წარმომადგენლებს; პირნი, რომელნიც მუშების ინტერესებს იცავენ; როდესაც მუშები შეიკრიბებიან და, მსჯელობენ საბჭოებში გამოცდილი და მცოდნე პირნი შედიან (3).

შემცდარი და უაზრო: ჩვენ მიერ ამორჩეული საბჭო (2); საბჭო მუშების, გლეხების და წითელარმიელების; მთავრობის მიერ ამორჩეული პირი; საბჭოში რამდენიმე კაცია (5); არჩევენების ადგილი (3).

რუსული სკოლების მე-4 ჯგუფის 206 მოწაფეში არ იძლევა პასუხს ან გვიპასუხებს „არ ვიცი“ 199. დაახლოებით სწორ პასუხს იძლევა 3: ტფილისის მმართველობის უმაღლესი ორგანო; კანონმდებელი ორგანო; ორგანიზაცია, რომელიც მართავს ქვეყანას.

დაუშთავრებელი და გაურკვეველი: ამორჩეული გლეხები; სადაც მსჯელობენ გლეხები და აკეთებენ იმას, რაც არ აქვთ შესრულებული; შემდგარია მუშებისაგან; მუშების ჯგუფია, რომელიც სხვადასხვა საკითხებზე მსჯელობს.

ამ კითხვაზე პასუხების შეჯამება შემდეგს გვაძლევს:

რა არის საბჭოები?

პ ა ს უ ხ ე ბ ი.	მ ე - 3 ჯ გ უ ფ ი					მ ე - 4 ჯ გ უ ფ ი						
	ქართ. კს.	%	რუს. სკ.	%	ს. ს. ს. რ. სკ.	ქართ. სკ.	%	რუს. სკ.	%	ს. ს. ს. რ. სკ.		
1. დაახლოებითი სწორი	7	1.5	3	1.2	10	1.4	58	12.4	3	1.4	61	9
2. დაუშთავრებელი და გაურკვეველი	12	2.6	6	2.4	18	2.5	12	2.5	4	1.9	16	2.3
3. შემცდარი და უაზრო .	9	1.9	2	0.8	11	1.6	13	2.7			13	1.9
4. არ არის პასუხი	425	93.8	235	95.5	660	94.2	386	82.3	199	96.6	585	86.6
5. სულ	453		246		790		469		206		675	

ცხრილი გვიჩვენებს, რომ ბავშვები ძალიან ცუდად ერკვევიან საკითხში „რა არის საბჭოები“. მართალია, მეოთხე ჯგუფში მატულობს როგორც საერთოდ პასუხების რიცხვი, აგრეთვე კერძოდ სწორი პასუხების, მაგრამ ეს ჯერჯერობით ძალიან მცირეა.

რას აკეთებენ საბჭოები?

ქართული სკოლების მე-3 ჯგუფის 453 მოწაფეში არ იძლევა პასუხს ან გვიპასუხებს „არ ვიცი“ 402. დაახლოებით სწორ პასუხს იძლევა 23 მოწაფე: აკეთებენ იმას, რაც ქალაქს სჭირდება (4); მართავენ თემისა და რაიონის საქმეებს (2); მართავენ საქართველოს; მართავენ სხვადასხვა საქმეებს; ერთი წლის განმავლობაში განაგებენ ამომრჩეველთა ბედს; მუშების და გლეხების ინტერესებს იცავენ; აკეთებენ მუშების და გლეხების საქმეებს; საბჭო ადგენს და ავალებს აღმასრულებელ კომიტეტს (2); მართავენ ქალაქს; ასრულებენ იმას, რასაც მუშები ავალბენ; ზრუნავენ მშრომელთათვის (4); არჩევენ იმისთანა პირებს, რომელნიც ენერგიულად მოჰკიდებენ ხელს საქმეებს; მართავენ მთელ ქვეყანას;

დაუსრულებელი და გაურკვეველი: იცავენ ქვეყანას (3); როდესაც აწყობენ გეგმას, საკითხები უნდა იყოს დასმული საბჭოს კრებაზე; აწყობენ კრებებს; აკეთებენ ყველას თხოვნას; არჩევენ ხალხს (4); უნდა შეასრულონ, რასაც ავალბენ; აკეთებენ სხვადასხვა საქმეებს; თვალყურს ადევნებენ (2); რევიზია და სხვა, თუ არ ასრულებენ, სცვლიან; ასაბჭოებენ ხალხს; ანთავისუფლებენ; წესრიგს ამყარებენ; ასამართლებენ იმათ, ვინც ცუდი რამ ჩაიდინა; ყურადღებას აქცევენ ტფილისს; მუშებს და გლეხებს აძლევენ მიწას; მისცეს 8 საათის სამუშაო დღე; ხულიგნებს და ვაქრებს თვალყურს ადევნებენ.

შემცდარი და უაზრო: იმიტომ, რომ ავალბენ მუშებთან ყოფნას; საბჭოები ყოველთვის აწყობენ კრებებს, რადგან ყოფილი ხელმწიფის არმია ძალიან სტანჯავს ხალხს.

რუსული სკოლების მე-3 ჯგუფის 246 მოწაფეში არ იძლევა პასუხს ან გვიპასუხებს „არ ვიცი“ 192 და 18 მოწაფის პასუხია. დაახლოებით სწორია: მართავენ სახელმწიფოს (5); მართავენ საბჭოთა ხელისუფლებას (3); მართავენ საქართველოს (2); მართავენ საბჭოთა კავშირს (3); მართავენ ქალაქს (2); მართავენ ქალაქსა და სოფელს; აკეთებენ ყველაფერს, რაც ქალაქს სჭირდება; არჩევენ სახალხო კომისართა საბჭოს.

დაუმთავრებელი და გაურკვეველი: აწარმოებენ საქმეებს; ამაგრებენ საბჭოთა უფლებას; მუშაობენ სახელმწიფოსათვის; აძლევენ დავალებას კავშირებს; შევლიან გლეხებს; იკრიფებიან და მსჯელობენ (8); ასწავლიან მუშებს; მუშების ნაჟს ასწორებენ; მუშების ცხოვრებას აწყობენ (2); ფაბრიკებს და სკოლებს აშენებენ; არჩევენ (2); გაუმჯობესებაზე მოხსენიებს აკეთებენ (3); რჩევას აძლევენ (2); მუშების და გლეხების მუშაობას თვალყურს ადევნებენ; თავისუფლებას აძლევენ.

შემცდარი და უაზრო: მასწავლებლები იკრიბებიან და მსჯელობენ; მეორედ არჩევენ; არჩევენ თავმჯდომარეს და მდივანს; არჩევენ საბჭოებს; იძლევიან კითხვებს, რომელიც შესრულებულია.

ქართული სკოლების მე-4 ჯგუფის 469 მოწაფეში არ იძლევა პასუხს ან გვიპასუხებს „არ ვიცი“ 347, დაახლოებით სწორ პასუხს იძლევა 58 მოწაფე; მართავენ ქალაქს და სოფელს (10); მართავენ ამიერკავკასიას (6); მართავენ საქართველოს (19); წლიდან წლამდე მართავენ ყველა საქმეს (7); მართავენ ხალხს (7); ცდილობენ სოციალიზმი დაამყარონ; ასრულებენ ყველაფერს, რასაც მათ მუშები და გლეხები ავალებენ (2); მართავენ კომისარიატებს (2).

დაუმთავრებელი და გაურკვეველი: მართავენ; სხვადასხვა საქმეებს აკეთებენ (5); თავის სოფელში დაწესებულებაში; უნდა იზრუნოს სასოფლო მეურნეობაზე; უნდა იზრუნოს ჯანმრთელობაზე (3); გზების, არხების, ხიდების გასაყვანად (4); მართავს სხვადასხვა დაწესებულებებს (4); ეხმარება მოსახლეობას; არჩევენ კანდიდატებს; არჩევენ თხოვნებს; აწყობენ კრებებს (3); მართავენ მომზადებას; ერთად მუშაობენ; ასრულებენ დავალებებს; ასრულებენ ყველა დავალებას (2); ზრუნავენ ხალხის კეთილდღეობაზე (6); მმართველთა ინტერესებს იცავენ (4); მსჯელობენ, როგორ მოაწყონ სკოლები და სხვა; აშენებენ ფაბრიკებს, ქარხნებს და სხვა; აწესრიგებენ საქმეებს (2); მსოფლიო საქმეებს აკეთებენ; ანათლებენ (2); საბჭოების ხელში მთელი უფლებაა; არჩევენ აღმასრულებელ კომიტეტს; ცდილობენ სოციალიზმი დაამყარონ; არჩევენ საბჭოს და მუშაობენ (3).

შემცდარი და უაზრო: მართავენ საბჭოს (4); საბჭოთა მართველობა; აკეთებენ სხვადასხვა კანონებს; როდესაც მასწავლებლები შეიკრიბებიან და არჩევენ (2); მართავენ მართველობას (2); არჩევენ ასისტანტს.

რუსული სკოლების მე-4 ჯგუფის 206 მოწაფეში 150 არ იძლევა პასუხს ან გვიპასუხებს „არ ვიცი“; სწორს უახლოვდება ათი პასუხი: მართავენ ქალაქს; მართავენ საქართველოს; განაგებენ მუ-

შებსა და გლეხებს; მართავენ ქვეყანას; ამუშავენ კანონებს; ასრულებენ მუშების და გლეხების დავალებებს.

დაუშთავრებელი და გაურკვეველი: მართავენ (4); აძლევენ ქალაქის საბჭოს დავალებებს; სწყვეტენ საკითხებს (3); მუშების და გლეხების ცხოვრებას აუმჯობესებენ; მსჯელობენ (6); დარიგებას აძლევენ (2); ადგენენ აღმასრულებელი კომიტეტის საქმეებს; თვალყურს ადევნებენ ქალაქის წესწყობილებას (3); აწყობენ კრებებს და სწყვეტენ საკითხს; საბჭო ჩვენი ბელადებია; მუშების და გლეხების ინტერესებს იცავენ (3); საკითხებს სვამენ; მუშების და გლეხების საქმეებს არჩევენ; არჩევენ საკითხებს, რომელიც ქალაქს ეხება; ქვეყანას თვალყურს ადევნებენ; თავის სამუშაოს ასრულებენ (2); დელეგატებს არჩევენ.

შემცდარი და უაზრო: რომ ყველა ერთად იყოს, 3 სხვადასხვა ქვეყნებიდან იკრიბებიან და მსჯელობენ (2).

**ამ კითხვაზე მოცემული პასუხების ჯამი გვაძლევს:
რას აპეთიზმენ საზოგადოში?**

პ ა ს უ ხ ე ბ ი .	პა. ქართ.	პა. სა. სა.	პა. სა. სა.	პა. სა. სა.	პა. სა. სა.	პა. სა. სა.	პა. სა. სა.	პა. სა. სა.	პა. სა. სა.	პა. სა. სა.	პა. სა. სა.	პა. სა. სა.
1. დაახლოებით სწორი	23	5.1	18	7.3	41	5.8	54	11.5	10	4.8	64	9.6
2. დაუსრულებელი და გაურკვეველი	25	5.5	31	12.6	56	8	58	12.3	42	20.3	100	14.8
3. შემცდარი და უაზრო .	3	0.6	5	2	8	1.1	10	2.1	4	1.9	14	2
4. არ არის პასუხი	402	88.8	192	78	594	84.9	347	74	150	72.8	497	73.6
5. სულ	453		246		699		469		206		675	

როგორც ცხრილიდან ჩანს, პასუხი ამ კითხვაზე იმავე სურათს იძლევა, რაც პირველი კითხვა.

ზემომოყვანილი მასალა გვიკარნახებს, რომ ჩვენი ბავშვების იდეოლოგიასა და საბჭოთა სინამდვილეში გარკვევის საკითხი მეტ ყურადღებას მოითხოვს, ვიდრე აქამდე იყო მიქცეული. უნდა მივაქციოთ ყურადღება იმ გარემოებას, რომ ბავშვი არ ერკვევა იმ საკითხებში, რომლების შესახებ მუდამ რალაც ესმის (ოჯახში და სკოლაში არ შეიძლება არ იყოს ლაპარაკი საბჭოებზე, ლენინზე, რევოლუციებზე და სხვა), ეს კი იმას ნიშნავს, რომ საკითხების დასმა ბავშვის ასაკს

და ინტერესს არ შეეფერება, მაშასადამე გადაუღებელ ამოცანად უნდა ჩაითვალოს ბავშვის ასაკისათვის მისაწედრომი კლასური, ანტირელიგიური და ინტერნაციონალური საკითხების გადაცემა-დამუშავების ხერხების გამოთხზვა, ამ თვალსაზრისით უნდა გადაისინჯოს როგორც პროგრამები, აგრეთვე სახელმძღვანელოები და საბავშვო ლიტერატურა. აღმზრდელობითი საკითხი მომავალი წლის მუშაობის მთავარ ღერძად უნდა იქცეს და აღრიცხვის საშუალებით ირკვეოდეს ამა თუ იმ მასალის და მეთოდის ვარგისობა.

ლომინაძე, ბებურიშვილი, კანდელაკი.

რა თავისებურებები ახასიათებს ქართული ენის აგებულებას?

III

(შენიშვნები სინტაქსის შესახებ).

ამ წერილში ჩვენი მსჯელობის საგანი უნდა ყოფილიყო ქართული სინტაქსის თავისებურებანი, მაგრამ აუცილებელი ხდება წინასწარ გავერკვეთ საერთოდ სინტაქსის ძირითად საკითხებში ზოგადად მაინც. წინააღმდეგ შემთხვევაში ქართული სინტაქსის თავისებურებათა შესახებ მსჯელობა შეიძლება დარჩეს სრულიად გაუგებარი.

რა არის სინტაქსი? ჩვენი სკოლის მასწავლებელს რომ შეეკითხოთ, მას უწინარეს ყოვლისა წინადადება მოაგონდება: სინტაქსი ხომ წინადადებას ეხება, მარტივსა, რთულს თუ შეერთებულს; ის ხომ გვასწავლის, რა არის ქვემდებარე, შემასმენელი, დამატება, განსაზღვრება, გარემოება... აი სინტაქსის საკითხები, მის პრობლემათა არე გარკვეულს წრეებში გავრცელებული შეხედულების მიხედვით.

განათლებული ადამიანი, რომელსაც გრამატიკულ სინამდვილესთან უშუალო კავშირი არა აქვს, სინტაქსში სხვა რასმე გულისხმობს; სინტაქსი მისთვის ისეთი დისციპლინაა, რომელიც სწავლობს მეტყველების ფორმებს, აი არა, არამედ შინაარსეულ მომენტებს; ეს არის თითქმის იგივე, რაც მოძღვრება სტილის შესახებ, ყოველ შემთხვევაში, რალაც მჭიდროდ დაკავშირებული ამ უკანასკნელთან.

სინტაქსის ისტორიაში ჩვენ ვიპოვით ისეთ ფაქტებს, რომელნიც გასაგებად გახდიან, თუ რატომ და როგორ შეიძლებოდა გაჩენილიყო ასეთი შეხედულებები, მაგრამ არც ისტორია, არც თანამედროვე ვითარება სინტაქსისა არ გვაძლევს საბუთს აქ წარმოდგენილი შეხედულებანი ერთადერთ შეხედულებად მივიჩნიოთ. მეორის

შესახებ ლაპარაკიც არ შეიძლება; პირველიც კი მხოლოდ ერთ-ერთი შეხედულებაა, თუმცა საკმაოდ გავრცელებული. არსებობს სხვა შეხედულებაც, არა ნაკლებ გავრცელებული, შეუდარებელი უფრო დასაბუთებული.

ერთის სიტყვით, სინტაქსის გაგებაში ერთგვარობას ვერა ეპო-
ებთ, ადგილი აქვს სხვადასხვა მიმართულებას. ცნობილი ინგლისელი
ლოგიკოსი ჯ. ს. მილი თავის შესანიშნავ კურსს ლოგიკისას იწყებს
სიტყვებით: „ლოგიკის ავტორები ძალზე ცილდებიან ერთუროს, რო-
გორც ლოგიკის განსაზღვრაში, ისე მისი დეტალების დალაგებაში;
**ეს იმ თავითვე იყო მოსალოდნელი ისეთ საგანში, სადაც მწერ-
ლები ერთი და იმავე სიტყვებით აღნიშნავენ სხვადასხვაგვარ ცნე-
ბებს**“ (ხაზი ჩვენია ა. ჩ.). ეს სიტყვები ზედგამოჭრილი იქნებოდა
სინტაქსზედაც, გრამატიკოსები რომ ისევე, როგორც ლოგიკოსები,
შეგნებულად მიყვებოდნენ ამა თუ იმ მიმართულების გზას, —რასაც
ხშირად არა აქვს ადგილი. რა არის სინტაქსის საგანი? რა თვალ-
საზრისით შეისწავლის იგი ამ საგანს? რა მეფოდი აუცილებელი ამ
თვალსაზრისით გარკვეული საგნის შესასწავლად? რა მიმართებაში
იმყოფება ასე თუ ისე გაგებული სინტაქსი სხვა საენათმეცნიერო
დისციპლინებთან (ფონეტიკასთან, მორფოლოგიასთან, სემასიოლო-
გიასთან?) —ეს ძირითადი საკითხები ხშირად არა თუ უპასუხოდ არის
დატოვებული, არამედ მათი დასმის საჭიროებასაც კი არ გრძნობენ.
და განა გასაკვირია, თუ სინტაქსურ ძიებას აკლია თანამიმდევრობა
და მასში არეულია ის, რისი არევეც დაუშვებელია? განა ბუნებრი-
ვი არ არის, თუ სინტაქსი ყველაზე მოუწყობელი უბანია ენათმეც-
ნიერებაში და მის შესახებ არც თუ იშვიათად გაიგონებთ მწარე
სიტყვებს, სამწუხაროდ მართებულს? განსაკუთრებით ეს სასკოლო
სახელმძღვანელოებს ეხება, რომელთა მართალი დახასიათება მოისმის
ენათმეცნიერ ბუდე სიტყვებში: „ახლანდელი სინტაქსი არც თუ
ლოგიკაა, არც ფსიქოლოგიაა, არც სემასიოლოგია; ეს არის რაღაც
მეტად რთული, უპრინციპო, უსისტემო და უთავბო-
ლო“ (Основы синтаксиса русск. яз. 1913; ხაზი ჩვენია—ა. ჩ.).
ასეთი მდგომარეობა შემთხვევით არ შექმნილა; ეს გამოიწვია სათა-
ნადო სინამდვილის (სინტაქსის საგნის) სირთულემ¹ და მასთან და-
კავშირებით ენათმეცნიერული აზრის ისტორიამ.

1) სირთულის შესახებ რომ ვლაპარაკობთ, მხედველობაში გვაქვს ის მკიდრო
კავშირი, რომელიც მეტყველებასა და აზროვნებას შორის არსებობს და რომლის
წყალობით მეტყველებითი და აზროვნებითი მომენტების გათიშვა (ენისა და აზრის
შესწავლისას) უდიდესი სიძნელისა აღმოჩნდა; ამ ნიადაგზე წარმოიშვა —ლოგიკაში

და ზოგიერთი ცნობები ამ ისტორიიდან საუკეთესო შესავალი იქნება სინტაქსის თანამედროვე მდგომარეობის გასათვალისწინებლად. როგორც ცნობილია, ძველ კულტურულ ხალხთაგან დამოუკიდებლად მხოლოდ ორმა ჩამოაყალიბა და განავითარა გრამატიკა: ესენი არიან ინდოელები და ბერძნები. ევროპულ ენათა თანამედროვე გრამატიკები დამყარებულია ბერძნულ გრამატიკულ სისტემაზე ისე, როგორც ეს არის წარმოდგენილი დიონისე თრაქიელის „გრამატიკულს ხელოვნებაში“ („ტიქნე გრამატიკე“ში) მეორე საუკუნე ქრ. წინ; ეს პირველი გრამატიკა შეიცავს ელემენტარ მოძღვრებას ბგერათა („ასოთა“, როგორც მაშინ იტყოდნენ) შესახებ და საკმაოდ ვრცელ ანალიზს სიტყვის ფორმათა ცვალებისა და ფუძეთა წარმოებისა (ე. წ. მორფოლოგიას აწინდელის გაგებით). სინტაქსი არსადა ჩანს: მან სამი-ოთხი საუკუნე დაიგვიანა. სინტაქსის მამამთავრად ითვლება აპოლონიოს დისკოლო („მძიმე აპოლონი“), რომლის მოღვაწეობა განეკუთვნება მეორე საუკუნეს ქრ. შემდეგ. მორფოლოგია დიონისესი და სინტაქსი აპოლონიოსისა (მცირედის ცვლილებებით) საუკუნეთა განმავლობაში მისაბამი მაგალითი და ერთადერთი სახელმძღვანელო იყო ჯერ რომაელთა ხელში და მთელი აწინდელი დასავლეთი ევროპისათვის საშუალო საუკუნეთა განმავლობაში.

ჩვენი საკითხის თვალსაზრისით განსაკუთრებით საგულისხმოა შემდეგი ფაქტი: დიონისეს „გრამატიკულს ხელოვნება“ში სინტაქსს ადგილი არა აქვს, მაგრამ წინადადების შესახებ ლაპარაკი არის (რა სახით, ახლავე ვნახავთ), — აპოლონიოსმა სინტაქსი შექმნა, მაგრამ წინადადების შესახებ მის სინტაქსში არაფერია იშმის. **უწინადადებო სინტაქსი** (აპოლონიოსი), **უსინტაქსოდ წინადადება** (დიონისე) — აი ორიგინალური მდგომარეობა, რომელიც ყოველ შემთხვევაში ახლა გავრცელებულ შეხედულებას სრულებით არ ეგუება. შეცთომა იქნებოდა გვეფიქრა, რომ დიონისე იხილავს წინადადებასა და მის ნაწილებს — ქვემდებარეს, შემასმენელს, დამატებას, განსაზღვრებას და სხ., ასეთი რამ მას არ მოეპოვება, თუმცა იგი წინადადების განსაზღვრებასაც იძლევა და მის ნაწილებსაც აგვიწერს.

შეტანა ისეთი რისამე, რაც გრამატიკას განეკუთვნება და გრამატიკაში, პირიქით, ისეთი რისამე, რაც ლოგიკაში უნდა იყოს, ე. ი. წარმოიშვა „ლოგიკის გრამატიკა“ და „გრამატიკის ლოგიკა“. (ამის შესახებ მსურველს შეუძლია ზოგიერთი ცნობები მოიპოოს ჩვენს ნარკვევში: „მარტივ წინადადების პირობებში ქართულში, I: ქვემდებარე-დამატების საკითხი ძველს ქართულში“, ტფილ. 1928, თავი პირველი).

რა არის წინადადება? „წინადადება (ლოგოსი) არის სიტყვათა შეერთება, რომელიც დამთავრებულ აზრს წარმოგვიდგენს“. წინადადების ნაწილებია: სახელი, ზმნა, მიმღებობა, ნაწევარი, ნაცვალსახელი, წინდებული, ზმნისართი, კავშირი (სულ რვა). აქიდან ცხადად ჩანს, რომ დიონისეს წინადადების ნაწილები იგივეა, რაც ჩვენი „მეტყველების ნაწილები“. ახლანდელი ტერმინებით რომ ვთქვათ, დიონისე აწარმოებს მეტყველების ნაწილთა კლასიფიკაციას; წინადადება მას ქირდება მხოლოდ როგორც ამოსავალი წერტილი: არის ფრაზა, აზრის გამომხატველი, არის სიტყვათა შენაერთი და ამ უკანასკნელში ჩვენა გვაქვს სხვადასხვაგვარი სიტყვა: სახელი, ზმნა, ნაცვალსახელი...¹

აპოლონიოს დისკოლომ პირველმა მოხაზა სინტაქსის არე და ნათლად აღნიშნა ის საკითხები, რომელნიც სინტაქსს განეკუთვნებიან. აპოლონიოსი ასე სვამს საკითხს: რატომ არის სიტყვათა ერთი შენაერთი (ერთი შესიტყვება) სწორი და რატომ მეორე არასწორი? რატომ არ შეიძლება, მაგალ., „ბავში თამაშობენ“ და უნდა „ბავში თამაშობს“. პასუხი იყო: იმიტომ რომ, „თამაშობს“ და „ბავში“ ერთმანეთს შეეფერება: სახელიც მესამე პირია და ზმნაც, სახელიც მხოლოდობითს რიცხვშია და ზმნაც. პირველ შემთხვევაში კი, — „ბავში თამაშობენ“ — ასეთ რასმე აღგილი არა აქვს: „ბავში“ მხოლოდობითშია, „თამაშობენ“ — მრავლობითში... ზოგადად: შესიტყვების სისწორისა თუ უსწორობის საფუძველი იმაში მდგომარეობს, რომ ყოველი სიტყვა, რომელსაც გააჩნია სქესი, ბრუნვა, რიცხვი, პირი შეიძლება შეეახამოთ შესაფერი სქესის, ბრუნ-

¹) ამის აღნიშვნა საჭიროდ ვცანით, სხვათა შორის, ერთი მოსაზრების გამოც: სულ ბოლო ხანებამდე ჩვენს სასკოლო გრამატიკებში იბმარებოდა ტერმინი „სიტყვის ნაწილი“ ნაცვლად ტერმინისა — „მეტყველების ნაწილი“. რატომ უნდა დავრქმიათ სახელისა გინდ ზმნისათვის „სიტყვის ნაწილი“? ისინი ხომ მთელი სიტყვებია და არა ნაწილი სიტყვის! ეს ადვილი გასაგები იქნება, თუ მოვიგონებთ, რომ გამოთქმაში „სიტყვის ნაწილი“ „სიტყვა“ ნახმარია არა ახლანდელი, არამედ ძველი მნიშვნელობით: „სიტყვა“ = „თქმა“, „მეტყველება“ და გამოყენებულია დიონისეს „ლოგოსის“ შესატყვისად, სხვანაირად რომ ვთქვათ, „სიტყვა“ ნახმარია „წინადადების“ მნიშვნელობით. ასეა ნახმარი იგი ანტონ პირველის გრამატიკაშიც. ამისდა მიხედვით „სიტყვის ნაწილი“ ნიშნავს „წინადადების ნაწილს“ — დიონისეს შემოხსენებული გაგებით. და როცა მეოცე საუკუნის რომელიმე ქართველი გრამატიკოსი ამბობს: „სიტყვის ნაწილებია: სახელი, ზმნა, ნაცვალსახელი...“ არც ჩვენ და, რაც უფრო საინტერესოა, არც თვით ის ოდნავადაც არ ამჩნევს, რომ ეს არის განმეორება ორი ათას ასი წლით ადრე გამოთქმული დებულებისა.

ვის, რიცხვის, პირის მქონე სიტყვასთან. აპოლონიოსის ამ დებულებიდან ჩანს, რომ იგი უმთავრესად სიტყვათა შეთანხმებას აქცევს ყურადღებას. მართვა და შეთანხმება არ არის გარჩეული, მაგრამ დადგენილია კარდინალური მნიშვნელობის ფაქტი, სახელდობრ, რომ არსებობს გარკვეული დამოკიდებულება სიტყვათა შორის. ამგვარად, აპოლონიოს დისკოლომ დასვა და გადაწვეტა სინტაქსის ძირითადი საკითხი. ადვილი გასაგებია, რად ეწოდა გრამატიკის ამ დარგს „სინტაქსი“. სინტაქსი (სენტაქსის) ბერძნული სიტყვაა, მისი ლათინური თარგმანია კონსტრუქცია (კონსტრუქციო) და ერთიცა და მეორეც ნიშნავს: „შეერთება“, „შენება“, „ავებულიება“, „ავება“ (ორი ან მეტი სიტყვისაგან სიტყვათა შენაერთისა, შესიტყვების).

სინტაქსის საგანია სიტყვათა შენაერთი, შესიტყვება. ცხადია, რომ ერთი სიტყვის სინტაქსი შეუძლებელია. სიტყვათა შენაერთში მთავარ როლს ასრულებს სახელი და ზმნა; სხვა სიტყვები ამათ ეკედლება. აპოლონიოსმა განიხილა შეხამება ნაწევარისა სახელთან, ნაცვალსახელისა ზმნასთან, წინდებულისა სახელებთან; არ განუხილავს (ყოველ შემთხვევაში ჩვენ დრომდე არ მოუღწევია) სახელისა და ზმნის შეხამება, მათი სინტაქსი.

აპოლონიოსი არ აფასებს სიტყვებს იმ როლის მიხედვით, რომელსაც ისინი ასრულებენ შესიტყვებაში, არც ის პროცესები აქვს გარჩეული, რომელნიც შესიტყვებას ქმნიან, — მართვა და შეთანხმება, — მაგრამ ისიც, რაც მან დაუტოვა შემდეგ საუკუნეებს, უდიდესი მნიშვნელობისაა: სინტაქსის კონსტიტუცია დაწერილია, ნაჩვენებია, რა უნდა შეისწავლოს მან, რა საფუძველზე უნდა წარმოებდეს ეს შესწავლა.

თუ სადმე ტერმინი შეეფერება ცნებას, ტერმინი „სინტაქსი“ ზედგამოჭრილია იმისათვის, რასაც აპოლონიოსი სინტაქსს უწოდებს.

აპოლონიოსის სინტაქსი უცვლელად შეინახეს საშვალო საუკუნეებმა: მათ განასხვავეს მხოლოდ მართვა და შეთანხმება, სინტაქსური ურთიერთობის ეს ორი სახე. წინადადება, როგორც სინტაქსის საგანი, ქვემდებარე, შემასმენელი და სხვ., როგორც წინადადების ნაწილები ამ ხნის განმავლობაში არსადა ჩანს სინტაქსში. ეს ცნებები სინტაქსში ჩნდება მეცხრამეტე საუკუნეში. ამ ცნებათა გადმოწერვისათვის ნიადაგს ამზადებენ თანდათანობით მეჩვიდმეტე საუკუნიდან: ე. წ. რაციონალური გრამატიკა, შემდეგ ქრ. ეოლფი (მეთვრამეტე საუკ.), გოტ. ჰერმანი და რომანტიკოსები (ფრ. შლე-

გელი და სხვ.) — მეცხრ. საუკ. —, ხოლო ამ ცნებებს ამკვიდრებს სინტაქსში კარლ ბეკერი...¹

ჩვენ ხაზგასმით აღენიშნეთ, რომ ხსენებული ცნებები არ იყო **სინტაქსში**. შეიძლება გვეფიქრა, რომ ეს ცნებები (წინადადება, ქვემდებარე, შემასმენელი) შეიქმნა სინტაქსში მეცხრამეტე საუკუნეში², მანამდე კი არ არსებობდა. არაფერი ამის მსგავსი: ეს ლოგიკის ცნებებია წარმოშობით; ლოგიკაში ეს ცნებები ძველთაგანვე იხმარებოდა; წინადადება („ლოგოსი“, იმავე დროს მსჯელობასაც აღნიშნავს), ქვემდებარე (ჰუპოკეიმენონი), შემასმენელი (კათეგორუმენონ) უკვე ნახმარი აქვს ლოგიკის მამამთავარს არისტოტელეს (მეოთხე საუკუნეში ქრ. წინ); ასე რომ, ეს ტერმინები უფრო ძველია, ვინამ თვით გრამატიკა: ისინი ორი საუკუნით წინ უსწრებენ დიონისეს გრამატიკას. მეხუთე საუკუნეში ქრ. შემდეგ ბოეთიუსმა ლათინურად თარგმნა ბერძნული ტერმინები: ჰუპოკეიმენონ — სუბიექტად (ქართ. ქვემდებარე), კათეგორუმენონ — პრედიკატად (ქართ. შემასმენელი); საბოლოოდ ლოგიკაში ეს ლათინური ტერმინები დამკვიდრდა მეთვრამეტე საუკუნეში ქრ. ეოლფის წყალობით.

ამრიგად, სინტაქსს არ ქონდა ეს ტერმინები, ისინი მან ლოგიკიდან ისესხა. ლოგიკის ამ ტერმინებისა (და ცნებების) დასახლებას გრამატიკაში წინ უძღოდა თავისებური გავება იმ ურთიერთობისა, რომელიც მეტყველებასა და აზროვნებას შორის არსებობს: მეცხრამეტე საუკუნის დასაწყისში ე. წ. რომანტიკოსებმა წამოაყენეს დებულება აზროვნებისა და მეტყველების ორგანოული ერთობის შესახებ და ამ ნიადაგზე წინადადება გამოცხადებულ იქნა აზრის განხორციელებად, აზრის ნაწილებსა და წინადადების ნაწილებს შორის დასვეს იგივეობის ნიშანი. ამასთან დაკავშირებით გაჩნდა გრამატიკაში წინადადების ის ცნობილი განსაზღვრება, რომლის პოპულარობას მისივე უკუღმართობა თუ შეედრება და რომელიც გვეუბნება: „აზრი, გამოთქმული ზეპირად ან წერით, არის წინადადება“¹).

ამ ისტორიული ექსკურსის მიზანი იყო, დაენახებინა, რომ გავრცელებული შეხედულება სინტაქსის საგნისა და ცნებების შესახებ წარმოიშვა საკმაოდ თავისებურ პირობებში ახლო წარსულში (მეცხრამეტე საუკუნეში). ამავე საუკუნემ დაგვიტოვა ორი სხვა არ-

¹) კ. ბეკერის „ენის ორგანიზმი“ გამოვიდა 1826 წელს, ხოლო მისი გერმანული გრამატიკის სახელმძღვანელო, რომელმაც განსაჯთერგვლი როლი ითამაშა ლოგიკისტური სინტაქსის გავრცელების საქმეში, გამოცემულია 1837 წ.

²) ასეთი განსაზღვრების დაფასება იხ. ქვემოთ.

სებითად განსხვავებული გაგება სინტაქსისა. მეოცე საუკუნეს ახალი შეხედულება არ მოუტია.

ასე რომ, თუ თანამედროვე მდგომარეობას სისტემატურად მიმოვიხილავთ, ჩვენ წინ სინტაქსის სამი განსაზღვრება დავდებთ: 1. სინტაქსი არის მოძღვრება სიტყვის კლასებისა და სიტყვის ფორმების მნიშვნელობის შესახებ; 2. სინტაქსი არის მოძღვრება წინადადების შესახებ; 3. სინტაქსი არის მოძღვრება შესიტყვების ფორმისა და მნიშვნელობის შესახებ¹. წინადადება, როგორც ერთ-ერთი სახე შესიტყვებისა, უკანასკნელ ზიშართულებასაც აქვს ჩვეულებრივ სინტაქსის საგნად მიჩნეული; ამდენადვე უკანასკნელი ორი შეხედულება ერთმანეთს ნაწილობრივ ფარავს სინტაქსის საგნის გაგებაში (ოღონდ მეორე უფრო ვიწროა). რაც შეეხება პირველს, იგი არსებითად უპირისპირდება ორს უკანასკნელს.

შეხედულება, რომ სინტაქსი შეისწავლის სიტყვათა კლასებისა და სიტყვათა ფორმების მნიშვნელობას, წამოაყენა სლავური ენების გველეჯარმა მიკლოშიჩმა; მისი „სლავური ენების შედარებითი გრამატიკის“ მეოთხე ტომის — „სინტაქსი“-ს (1872 წ.) პირველსავე თავში ნათქვამია: „გრამატიკის ის ნაწილი, რომელმაც უნდა განიხილოს სიტყვათა კლასებისა და სიტყვათა ფორმების მნიშვნელობა, არის სინტაქსი. სინტაქსი ამისდა მიხედვით განიყოფება ორ ნაწილად, რომელთაგანაც პირველის საგანია სიტყვათა კლასების, მეორისა კი — სიტყვათა ფორმების მნიშვნელობა“. სიტყვათა კლასებში მიკლოშიჩი გულისხმობს მეტყველების ნაწილებს და სინტაქსის პირველს ნაწილში იხილავს: 1. არსობით სახელს; 2. ზედსართავს — მის სქესსა და რიცხვს; 3. რიცხვით სახელს; 4. ნაცვალსახელს; 5. ზმნისართს; 6. კავშირსა და 7. ზმნას — მნიშვნელობის მიხედვით, რა თქმა უნდა! მეორე ნაწილი მოგვითხრობს სიტყვათა ფორმების მნიშვნელობათა შესახებ; ეს ფორმებია: სახელთა ბრუნვები; პირი, რი-

¹ საკმაოდ ხშირად სინტაქსში განიხილავენ ფორმათა მნიშვნელობასაც და წინადადებებსაც; ასეთი სინტაქსი სრულებითაც არ ასაბუთებს, რატომ სწავლობს ის სწორედ ამ საგნებს და ამ თვალსაზრისით. რამდენადაც ასეთ შემთხვევაში დასაბუთებულ შეხედულებასთან არა გვაქვს საქმე, ცალკე მიმდინარეობად მისი გამოყოფა და დაფასება ზედმეტად ეცანით — არას ვამბობთ, აგრეთვე უკანასკნელ წლებში თანამედროვე ფილოსოფიის (კერძოდ, ედმ. ჰუსერლი) ზეგავლენით წამოწყებულ ორიგინალურ ცდაზე (პორციგისა, 1925 წ.) რომ, სინტაქსი მიჩნეულ იქნეს მოძღვრებად მნიშვნელობათა შესახებ, — ამ სიტყვის სრულიად თავისებურის გაგებით: ეს შეხედულება ჯერ საპროგრამო მსჯელობის ფარგლებს არ გაიცდებია.

ცხვი, დრო და კილო ზმნათა. ამათ მნიშვნელობათა ანალიზს უნდება მეორე ნაწილი. გაცვრით, ამა თუ იმ მნიშვნელობასთან დაკავშირებით მიკლოშიჩი შენიშნავს, მაგალ.: ეს არის სუბიექტი, რომელსაც ლოგიკის [იმავე] ცნებისაგან განსხვავებით გრამატიკული შეიძლება ეწოდოთ; ასევე — პრედიკატს, რამდენადაც ზმნა პრედიკატს გამოხატავს, ეწოდება გრამატიკული პრედიკატი. მაგრამ ეს ცნებები, ისევე როგორც წინადადება-ცნება (მაგალ., უსუბიექტო წინადადებათა შესახებ მსჯელობისას), ამოტივტივდებიან აქა-იქ იმდენად, რამდენადაც მნიშვნელობათა ანალიზისას მკვლევარი გვერდს ვერ უხვევს ამ ტერმინებს — და მხოლოდ!

ვერვინ უარყოფს, რომ მიკლოშიჩის შეხედულებას ერთგვარი თანამიმდევრობა და შინაგანი მთლიანობა ახასიათებს: ფონეტიკა — ბგერებს შეისწავლის, ცალკე სიტყვათა შედგენილობასა და ფორმებს მორფოლოგია არკვევს, იმავე ცალკე სიტყვათა მნიშვნელობათ სინტაქსი იძიებს. სინტაქსი მორფოლოგიისაგან საგნის მიხედვით კი არ განირჩევა, არამედ მხოლოდ თვალსაზრისით; საგანი ორივესთვის ერთია — ცალკე სიტყვა; მის ფორმას მორფოლოგია სწავლობს, მნიშვნელობას — სინტაქსი.

კითხვა იბადება: რაღა უნდა აკეთოს სემასიოლოგიამ, რომელიც გასული საუკუნის მეორეოცე წლებიდან (1839 წ. რაიზიგის მიერ) ცალკე საენათმეცნიერო დისციპლინად იქნა გამოყოფილი და მნიშვნელობათა კვლევა დაესახა მიზნად? რა მიმართებაში იმყოფება ეს სემასიოლოგია სინტაქსთან, რომელიც აგრეთვე მნიშვნელობას სწავლობს? ამ კითხვაზე პასუხი არა ჩანს. გარკვეული პასუხი კი აუცილებელია, თუ გვინდა ნათელი იყოს სხვადასხვა საენათმეცნიერო დისციპლინათა შორის არსებული ურთიერთობა. ამას გარდა: მიკლოშიჩს განუხილველი რჩება ის ურთიერთობა, რომელიც სიტყვათა შორის არსებობს, რომელიც ცალკე სიტყვათაგან მწყობრ ერთეულს, შესიტყვებას, ქმნის და რომელიც სინტაქსის საგნად იყო მიჩნეული სრულიად საფუძვლიანად იმ თავითვე აპოლონიოსის მიერ. ამ სპეციფიკური სინტაქსური სინამდვილის უყურადღებოდ დატოვება ისეთი ნაკლია, რომელსაც ვერ დაფარავს ზემოხსენებული ღირსება მიკლოშიჩის შეხედულებისა.

მიკლოშიჩის გაგება ყველაზე ნაკლებად არის გავრცელებული. როგორც ვიცით, ეს არ ითქმის მეორე შეხედულების შესახებ, რომელიც სინტაქსს თვლის მოძღვრებად წინადადების შესახებ და რომლის წარმოშობა ზემოთ გავითვალისწინეთ.

პირველი საკითხი, რომელიც ამ გაგების ნიადაგზე წამოიჭრება, არის წინადადების განსაზღვრის საკითხი: რა არის წინადადება? ორნა-
ირ პასუხს შევხვდებით. ერთი ასეთია: წინადადება არის აზრი, გამო-
თქმული ზეპირად ან წერით. საგანი რომლის შესახებაც არის ლაპა-
რაკი წინადადებაში, არის ქვემდებარე; ის, რაც ქვემდებარის შესახებ
არის ნათქვამი, შემასმენელია. ეს პრიმიტიული გაგებაა; ის არც კი
ამჩნევს, რომ მსჯელობა აღარ ეხება მეტყველების ფაქტებს, ლაპარაკია
აზრის შესახებ ერთს შემთხვევაში, საგანის შესახებ მეორეში,
ე. ი. ისეთი რისამე შესახებ, რაც გრამატიკის საგანი არ შეიძლება
იყოს. აქ მოცემული განსაზღვრება ქვემდებარისა არის სიტყვა-სიტ-
ყვით გამოკრება სუბიექტის განსაზღვრებისა ტრადიციული ფორმა-
ლი ლოგიკის მიხედვით, ხოლო შემასმენლის განსაზღვრება აგრეთვე
პრედიკატის განსაზღვრებაა ლოგიკისა. ამ გაგებით ქვემდებარე და
შემასმენელი წინადადებისა არ წარმოადგენს გრამატიკულს ცნებებს.
ამ უკანასკნელთა ნაცვლად ლოგიკის ცნებებია მოცემული. ასეთ
პირობებში სინტაქსის ბედი რომ სახარბიელო ვერ იქნება, ცხად-
ზე უცხადესია. მაგრამ გაუგებრობა მწვერვალს აღწევს წინადადე-
ბის განსაზღვრებაში: „წინადადება არის აზრი“... წინადადება აზ-
რის ერთერთ სახეობად არის გამოცხადებული. დაახლოვებით ეს
იმას უდრის, ვინმემ რომ თქვას: „მუხა არის ცხოველი, რომელსაც
რკო ასხია“.

არის მეორე გაგებაც, რომელიც უფრო ფრთხილია და თავს
აღწევს პირველი გაგების უხეშ შეცთომებს. ის არ ამბობს—წინადა-
დება არის აზრიო, არამედ „წინადადება არის სიტყვა ან
სიტყვათა შეერთება, რომელიც აზრს გამოხატავს“. ასევე:
„ქვემდებარე არის სიტყვა, რომელიც აღნიშნავს იმ საგანს, რომ-
ლის შესახებაცაა ლაპარაკი“; „შემასმენელი არის სიტყვა, რომე-
ლიც აღნიშნავს, თუ რა არის ნათქვამი ქვემდებარის შესახებ“.
ერთი სიტყვით ამ გაგების წარმომადგენელმა იცის, რომ სინტაქსი
აზრსა და მის ნაწილებს არ სწავლობს, რომ წინადადება სიტყვაა ან
სიტყვათა შეერთება, ქვემდებარეცა და შემასმენელიც აგრეთვე მხო-
ლოდ სიტყვებია. ოღონდ იმის გარკვევა, — რანაირი სიტყვა (თუ
სიტყვათა შეერთება) არის წინადადება, ხდება ლოგიკის ცნების სა-
შვალებით: თუ აზრს გამოხატავს, არის წინადადება, თუ არა და
არა. აზრი ასეთ შემთხვევაში მსჯელობის, ლოგიკის ცნების, მაგიე-
რობას ეწევა. თუ წინადადება აზრის გამოხატველი სიტყვაა (თუ
სიტყვათა შეერთება), წინადადების ნაწილებიც (ქვემდებარე, შე-
მასმენელი) აზრის (მსჯელობის) ნაწილების (სუბიექტის, პრედიკატის)

გამოხატულება უნდა იყოს. ესე იგი: მსჯელობა (ლოგიკის გაგებით) და მისი ნაწილები არის დასაყრდენი წინადადებისა და მის ნაწილების განსაზღვრისათვის. ორიენტაცია ლოგიკის ცნებებზე დამახასიათებელია ასეთი შეხედულებისათვის. მარტივია მეთოდიც: გამოიხატება თუ არა ამა თუ იმ სიტყვაში (თუ სიტყვათა შეერთებაში) „აზრი“? (წინადადებას ეძიებენ); რის შესახებ არის ლაპარაკი წინადადებაში? (ქვემდებარეს ეძიებენ); რა არის ნათქვამი ქვემდებარის შესახებ? (შემასმენელს ეძიებენ)...

ზოგიერთი გარემოების გათვალისწინება გაგვირკევებს, რამდენად გამოსადეგია ეს მეთოდი წინადადებისა და მისი ნაწილების დასადგენად და რამდენად მიზანშეწონილია ლოგიკის ცნებებზე დამყარებით ხსენებული გრამატიკული ცნებების განსაზღვრა. 1. არის წინადადებათა რიგი (ე. წ. კითხვითი, ბრძანებითი, ნატვრითი...), რომელნიც მსჯელობას არ გამოხატავენ და, მაშასადამე, წინადადებადაც ვერ მიიჩნევიან. 2. ჩვეულებრივია ისეთი წინადადებები, რომლებშიც ქვემდებარესა და შემასმენელს გარდა სხვა ნაწილებიც მოიპოვება (ე. წ. დამატება, განსაზღვრება, გარემოება); ქვემდებარე, ვთქვათ, მსჯელობის სუბიექტს უდრის, შემასმენელი პრედიკატს გადმოგვცემს. რაღაა მსჯელობაში განსაზღვრების, დამატებისა და გარემოების შესაფერი? რას გამოხატავენ წინადადების ეს ნაწილები? რაზე დასყრდნობით უნდა განსაზღვროთ ისინი? მსჯელობა, რამდენი სიტყვითაც არ იყოს იგი გადმოცემული, ყოველთვის ორ ნაწილად იშლება: სუბიექტად და პრედიკატად; თითოეული ამათგანი შეიძლება შეიცავდეს ორსა და მეტს სიტყვას. დამატებისა, განსაზღვრებისა და გარემოებისათვის მსჯელობაში ადგილი არა რჩება. მაშასადამე, მსჯელობის ნაწილებზე დასყრდნობით წინადადების ეს ნაწილები არ შეიძლება იქნეს განსაზღვრული. 3. ზემოხსენებული წესით თვით ქვემდებარის ძიებაც ხშირად გასაჭირში ჩაგვაგდებს; ავიღოთ, მაგალ., შესიტყვება: „ქეთო მოწონს ანდროს“. რომელი სიტყვაა აქ ქვემდებარე? „ის, რომლის შესახებაც არის საუბარი“-ო, გვეტყვიან. რომლის შესახებ არის საუბარი? ქეთოს შესახებ, რომ იგი მოწონს ანდროს, თუ ანდროს შესახებ, რომ მას მოწონს ქეთო? ორივე ვარაუდი თანაბრად საფუძვლიანი იქნება, თუ ინტონაციასა და სახელთა ბრუნვებს არ მივმართავთ (მათთვის მიმართვის უფლება კი ჩვენ არა გვაქვს; ეს პრინციპის შეცვლა იქნებოდა!); უპირატესობას ვერც ერთს სახელს ვერ მივანიჭებთ. ორივეს ქვემდებარედ გამოცხადება კიდევ არ შეიძლება: ასეთ ფრაზაში ორი ქვემდებარე შეუძლებელია არსებობდეს.

ხოლო თუ პრინციპს ვუღალატებთ და ინტონაციას მოვიშველიებთ, გულის დამაღონებელი სურათი წარმოგვიდგება: **ქეთო** მოწონს ანდროს (ქეთო და არა კატო!) — ქეთო აღმოჩნდება ქვემდებარე: ქეთოს შესახებაა ლაპარაკი. ქეთო მოწონს **ანდროს** (ანდროს და არა ვასოს); აქ უდავოა, რომ ყურადღების ცენტრია ანდრო, რომლის შესახებაც ლაპარაკობენ, რომ მას მოწონს ქეთო: ანდრო იქნებოდა ქვემდებარე. დასასრულ, შეიძლება ძლიერი ინტონაცია ხედეს სიტყვას „მოწონს“: ქეთო **მოწონს** ანდროს (მოწონს და არა ძულს!); ლაპარაკია იმის შესახებ, რომ „მოწონს“; რა საბუთითაც ქვემდებარედ მივიჩნიეთ „ქეთო“ და „ანდროს“, იმავე საბუთით ეს სიტყვა „მოწონს“ უნდა გამოვაცხადოთ ქვემდებარედ, — ეს კი აბსურდი იქნებოდა.

რას მოწმობს ყოველივე ეს? მხოლოდ იმას, რომ როცა შესიტყვებას სწავლობენ ზემოხსენებული თვალსაზრისით (რის შესახებაც ლაპარაკი? რაა ნათქვამი?), სიტყვათა ურთიერთობა კი არ ირკვევა, არამედ სხვა რაღაც, რაც სიტყვათა ურთიერთობის გასათვალისწინებლად არ გამოდგება: სიტყვათა ურთიერთობა არ შეცვლილა, სიტყვათა დაფასება კი შეიცვალა სამჯერ.

ლოგიკაზე ორიენტაციით სინტაქსის საკითხი ვერ მოგვარდება. ეს ადრევე შენიშნეს. შტაინთალმა თავის ცნობილ ნაშრომში (გრამატიკა, ლოგიკა, ფსიქოლოგია, 1855 წ.) საბოლოოდ დაამარცხა წინადადების ის თეორია, რომელიც ოცდაათიოდე წლის წინად ბეკერმა წამოაყენა, და ამ დროიდან დაიწყო ახალი გზის ძიება, ორიენტაცია ლოგიკაზე შეიცვალა ორიენტაციით ფსიქოლოგიაზე: ლოგიკის ცნების — მსჯელობის (აზრის) — ადგილი დაიკირა მსჯელობაში, ფსიქოლოგიის ცნებამ. წინადადება აღიარებულ იქნა ფსიქოლოგიური მსჯელობის გამოხატულებად. ქვემდებარე და შემასმენელი ე. წ. ფსიქოლოგიური სუბიექტისა და ფსიქოლოგიური პრედიკატის ნიადაგზე უნდა განესაზღვრათ. მაგრამ ეს უფრო ძნელი და უიმედო საქმე აღმოჩნდა.

ყველა ლოგიკოსს მსჯელობა ერთგვარად არ ესმის; მიმდინარეობათა შორის არსებითი განსხვავებაა; ლოგიკის მოიმედე გრამატიკა ლოგიკოსთა შინაურ უთანხმოებას ყურადღებას არ აქცევდა და მხოლოდ ერთს გაგებას მიმართავდა, თუმცა ეს უკანასკნელი ყველაზე ნაკლებ საფუძვლიანი იყო. მსჯელობის საკითხში ფსიქოლო-

გის სხვადასხვა მიმართულებას შორის გაცილებით მეტი განსხვავებაა, ვინემ ამას ლოგიკაში აქვს ადგილი. ამასთან დაკავშირებით საკითხი განსაკუთრებით გართულდა სწორედ იმიტომ, რომ თითქმის ყველა ძირითადი მიმართულება აისახა წინადადების განსაზღვრებაში. შედეგი ნათელია: არის (და შეიძლება იყოს) იმდენიანი განსაზღვრება წინადადებისა, რამდენიანი გაგებაც მსჯელობისა ფსიქოლოგიაში მოიპოვება. საილუსტრაციოდ ორს მაგალითს დავასახელებთ. 3. პაული ამბობს: წინადადება ისეთი ენობრივი გამოხატულებაა, რომელიც მიგვითითებს, რომ (მეტყველისა და მსმენელის ცნობიერებაში) ადგილი ქონდა წარმოდგენათა **შეკავშირებას**; ვუნდტი პირიქით ამბობს: წინადადება არის ისეთი სიტყვიერი გამოხატულება, რომელიც გადმოგცემს, რომ (მეტყველის ცნობიერებაში) ადგილი ქონდა მთლიანი წარმოდგენის დაშლას მის შემადგენელ ნაწილებად. წინადადების საზომად ერთს შემთხვევაში წარმოდგენათა **შეკავშირებაა** მიჩნეული, მეორეში — მთლიანი წარმოდგენის დაშლა. ასეთს პირობებში წინადადების პრობლემა, რა თქმა უნდა, დადებითად ვერ გადაწყდება.

რაც შეეხება წინადადების ნაწილებს, — დამატება, განსაზღვრება, გარემოება ამ ნიადაგზე არც შეიძლება იქნენ განსაზღვრული; ქვემდებარე — შემასმენლის განსაზღვრა კი ფსიქოლოგიურ სუბიექტსა და პრედიკატზე დაყრდნობით უცილობელად იძლევა ისეთ შედეგებს, როგორიც ზემოთ მივიღეთ ფრაზის (ქეთო მოწონს ანდროს) ანალიზისას ინტონაციისადმი აპელაციით.

ლოგიკაზე ორიენტაცია (სინტაქსში და საერთოდ გრამატიკაში) ლოგიკიზმად იწოდება, ფსიქოლოგიაზე ორიენტაცია კიდეც ფსიქოლოგიზმად.

აქვე უნდა განვიხილოთ ერთი შეხედულება, რომელიც სინტაქსის საგნად აგრეთვე წინადადებას თვლის, მაგრამ ცდილობს წინადადება დაახასიათოს მხოლოდ ენობრივი ნიშნებით. მხედველობაში გვაქვს ცნობილი ინდო-ევროპეისტის დელბრაუკის შეხედულება. სხვათა შორის იგი წინადადების ასეთ განსაზღვრასაც იძლევა: „წინადადება ფორმის თვალსაზრისით არის ის, რაც ორ პაუზას შორის არის მოქცეული ანუ... დანაწევრებულს მეტყველებაში წარმოდგენილი ექსპირაციული ერთიანობა, რომლის ფარგლებშიც ადგილი აქვს უფრო ძლიერისა და უფრო სუსტი ხმის-აწევის ცვლას“ (იხ. მისი შედარებითი სინტაქსი, III). დელბრაუკი, როგორც აქიდან ჩანს, იმას კი არ აქცევს ყურადღებას, რა გამოიხატება (მსჯელობა, აზრი...), არამედ იმას, თუ როგორ და რითი გამოიხატება.

უქველია, ეს განსაზღვრება წმინდა ენობრივია, მაგრამ იგი არ არის სინტაქსური: ცნებები პაუზა, ექსპირაცია (ე. ი. ამოსუნთქვა), ხმის აწევა, რომელთა სავალეობითაც დაახასიათა დელბრაჟუკმა წინადადება, ფონეტიკური ცნებებია. სიტყვათა ურთიერთობის დასახასიათებლად ისინი ვერ გამოგვადგებიან. კიდევ მეტი: ამ განსაზღვრებას რომ მივყევით, წინადადებაში ცალკე სიტყვებსაც ვერ გამოვყოფთ: მათ ნაცვლად ტაქტები გვეჩენება: ტაქტებისა და სიტყვათა ფარგლები ერთურთს მხოლოდ შემთხვევით თუ შეხვდება. ანიტომაც ბუნებრივია, თუ დელბრაჟუკმა ვერ მოგვცა ამავდ პრინციპზე აგებული განსაზღვრება წინადადების ნაწილთა: მათი განსაზღვრისას იგი სხვადასხვა პრინციპს ემყარება: შემასმენელი განსაზღვრული აქვს, როგორც პრედიკატი ლოგიკაში („პრედიკატი არის ის, რაც ქვემდებარის შესახებ არის ნათქვამი“), ქვემდებარე კი ნაწილობრივ მორფოლოგიურად, ნაწილობრივად აზრის მიხედვით არის დახასიათებული („ქვემდებარე არის არსობითი სახელი, რომელიც დასმულია სახელობითს ბრუნვაში და წარმოადგენს თქმის ცენტრალურს პუნქტს“), დამატების განსაზღვრება კი „ყოველდღიური ლოგიკის“ ცნებებშია მოცემული („დამატება ის საგანია, რომელსაც უშუალოდ ეხება მოქმედება ზმნისა“).

საერთოდ, დელბრაჟუკის განსაზღვრებებიც ოდნავადაც არ არის დამაკმაყოფილებელი.

რაც უნდა იყოს, განხილული მიმდინარეობისათვის დამახასიათებლად დელბრაჟუკს კი ვერ მივიჩნევთ, არამედ ლოგიკისტებსა და ფსიქოლოგისტებს. ამათვის მეორე ხარისხოვანია, რისგან შედგება წინადადება: ერთი სიტყვისა თუ შესიტყვებისაგან ან როგორ ერთდებიან სიტყვები, რა სახისაა მათი კავშირი. გადამწყვეტი მნიშვნელობისაა რა აღინიშნება, რა ფსიქიკური შინაარსი აქვს ენობრივ ფაქტს, წინადადებად წოდებულს. რა თქმა უნდა, შესიტყვების დასახასიათებლად, მისი ბუნების გამოსარკვევად ეს ისევე მართებულია, როგორც მართებული იქნებოდა მეტრის დახასიათება, როგორც სიგრძის საზომის, იმის მიხედვით, თუ რას იწონის ის მასალა, რომლისაგანაც იგი არის გაკეთებული.

მართლაც: ერთი და იგივე აზრი (მსჯელობა) ჩვენ შეგვიძლია გამოვთქვათ სხვადასხვა ენაზე, მაგრამ ეს სრულიადაც არ ნიშნავს, რომ ერთნაირი თვისებისა იქნება ამ ენებში ნახმარი სიტყვები, ერთნაირი იქნება ის კავშირი, რომელიც ამ სიტყვათა შორის არსებობს. სინტაქსი, რომელიც ამ თვალსაზრისით შეისწავლის წინადადებას, ვერც კი შენიშნავს იმ თავისებურებებს, რომელიც სხვადასხვა ენების

წინადადებათ ახასიათებს. ეს — ერთი. მეორე, არა ნაკლებ მნიშვნელოვანი ზოგადი ნაკლი შემდეგში მდგომარეობს: წინადადება შეიძლება იყოს მთელი შესიტყვებაც და ცალკე სიტყვაც. მაშასადამე, ამ უკანასკნელს შემთხვევაში სინტაქსის საგნად ცხადდება ის, რაც მორფოლოგიის საგნად ითვლება: ცალკე სიტყვა. სხვანაირად რომ ვთქვათ: სინტაქსის საგნად წინადადების გამოცხადება შეუძლებლად ხდის მორფოლოგიისა და სინტაქსის გამიჯვნას საგნის მხრივ.

სინტაქსის საგანია შესიტყვება, ამბობს მესამე ძირითადი მიმართულება. იგი პირველად დაასაბუთა ჯონ რისმა ცნობილს გამოკვლევაში „რა არის სინტაქსი“? (1894 წ.). „სინტაქსი არ არის სიტყვათა კლასებისა და სიტყვათა ფორმების მნიშვნელობათა შესახებ მოძღვრება, რადგანაც სინტაქსს უპირისპირდება ფორმათა შესახებ მოძღვრება კი არაა, არამედ სიტყვის შესახებ მოძღვრება. საგნის მიხედვით სინტაქსი გრამატიკის მესამე ნაწილია (ფონეტიკა, მორფოლოგია, სინტაქსი); ის განიხილავს სიტყვათა შენაერთებს; მისი საგანია შესიტყვება, — ყველა შესიტყვება, და არა მხოლოდ წინადადებანი... სინტაქსმა უნდა განიხილოს, როგორც ფორმა, ისე მნიშვნელობა შესიტყვებისა, ისევე, როგორც მორფოლოგიას ეკისრება ცალკე სიტყვის ფორმისა და მნიშვნელობის განხილვა“... (იხ. გვ. 142—143).

უდიდესი ღირსება ამ გაგებისა ისაა, რომ მეთოდოლოგიური სინათლე შეაქვს სინტაქსის საკითხში და გარკვევით მიუთითებს — რა უნდა შეისწავლოს სინტაქსმა (შესიტყვება) და როგორც თვალსაზრისით (როგორც ფორმა, ისე შინაარსი). სინტაქსის ასეთი გაგება რისს შემთხვევით არ წამოუყენებია; იგი შეფარდებულია მორფოლოგიის საგნის გაგებასთან, და გრამატიკის ობიექტები სისტემატურად არის დანაწევრებული: ფონეტიკა სწავლობს ბგერას, მორფოლოგია — სიტყვას, სინტაქსი — შესიტყვებას; ობიექტები თანდათანობით რთულდება და ამოწურავს მთელს ენობრივ სინამდვილეს, ყველაზე ელემენტარულიდან მოყოლებული ურთულესამდე.

სიტყვას და შესიტყვებას ორი მხარე აქვს: ფორმა და მნიშვნელობა; რის-ის აზრით ამათ ერთერთს ვერ დავაცილებთ: მორფოლოგიამ უნდა შეისწავლოს ცალკე სიტყვის, როგორც ფორმა, ისე მნიშვნელობაც; თავის მხრივ სინტაქსიც განიხილავს შესიტყვების ფორმასაც და მნიშვნელობასაც. ფონეტიკას რომ თავი დავანებოთ, რის-ის მთელი სქემა ასეთი სახისა იქნება:

I. მოძღვრება ცალკე სიტყვის შესახებ (მორფოლოგია)	1. სიტყვის ფორმა:	a. სიტყვათა სახეები (ფორმალური თვალსაზრისით),
b. მოძღვრება ფლექსიათა შესახებ.
		2. სიტყვის მნიშვნელობა:
-
II. მოძღვრება შესიტყვების შესახებ: (სინტაქსი)	1. შესიტყვების ფორმა.
	2. შესიტყვებათა მნიშვნელობა ¹ .

ერთი დიდი, პრინციპული ხასიათის ნაკლი აქვს ამ შეხედულებას; იგი აერთიანებს იმას, რაც ენათმეცნიერებაში განცალკევებულია და განცალკევებულია სრულიად საფუძვლიანად. მორფოლოგია სწავლობს ცალკე სიტყვის ფორმას და მხოლოდ, — სწორედ ამიტომ ქვია მას მორფოლოგია², — მნიშვნელობის თვალსაზრისით იმავე საგნის შესწავლა სემასიოლოგიას (მოძღვრებას მნიშვნელობათა შესახებ) ევალება³. სიტყვაწარმოება კიდევ შეედლო რის გაერთიანებინა მორფოლოგიასთან⁴, მაგრამ მორფოლოგიისა და სემასიოლოგიის ერთს ჩარჩოში მოქცევა მხოლოდ იმიტომ, რომ ერთიცა და მეორეც ცალკე სიტყვას შეისწავლის, წინსვლად ვერავითარ შემთხვევაში ვერ ჩაითვლება; ეს უთუოდ უკან დახევაა მეთოდოლოგიურის თვალსაზრისით.

ჩვენთვის ცხადია, თუ რამ გამოიწვია ეს: ცალკე სიტყვის მნიშვნელობის შესახებ მოძღვრებამ შეიძლება პრეტენზიები განაცხადოს — სინტაქსის საგანი მე ვარ და არა შესიტყვებაო — (მოვიგონოთ მიკლოშიჩის შეხედულება!), — და რისმაც ეს კონკურენტი მოაცილა სინტაქსს, განაწესა რა იგი მორფოლოგიაში. მაგრამ ამით რისმა გააკეთა მეტი, ვინემ საჭირო იყო: თავისი სისტემა მან გამოიღწა არა მარტო მიკლოშიჩის სისტემისაგან, არამედ

¹) იხ. რის-ის ხსენებული ნაშრომი, გვ. 83—84.

²) „მორფოლოგია“ ბერძნული სიტყვაა და ნიშნავს „მოძღვრებას ფორმის“ შესახებ.

³) ასეა ყოველ შემთხვევაში რაიზიგის შემდგ (1839 წ.); რაიზიგის სემასიოლოგიის საგნად თვლიდა ფორმათა მნიშვნელობას.

⁴) ჩვენის გაგებით არც ეს არის დასაშვები.

თანამედროვე ენათმეცნიერების სრულიად საფუძვლიანი ტრადიციისაგან, რომელიც მკვეთრად ასხვავებს მოძღვრებას ცალკე სიტყვის ფორმის შესახებ მოძღვრებისაგან იმავე სიტყვის მნიშვნელობის შესახებ.

სინტაქსმა თითქოს მოიგო, მაგრამ მორფოლოგია დაზარალდა.

მაგრამ მოიგო კი სინტაქსმა? მისი საგანი (შესიტყვება) სწორად არის ნაჩვენები, მაგრამ თვალსაზრისი (შესწავლა მისი ფორმისა და მნიშვნელობისა) შემცთარია! რას ნიშნავს — შესიტყვების ფორმის გარდა მნიშვნელობის შესწავლაც სინტაქსში? უთუოდ იმას, რომ ყოველი სინტაქსური ცნება. (თუ ასეთი შეიქმნება) უნდა იქნეს დახასიათებული, როგორც ფორმის, ისე მნიშვნელობის თვალსაზრისით; ასე, მაგალ., წინადადება-ცნება¹ უნდა მიუთითებდეს განსაზღვრებაში იმაზედაც, თუ რას აღნიშნავს იგი და იმაზედაც, თუ როგორ აღნიშნავს იგი მას. ეს უიმედო საქმეა. რისი ჯერჯერობით არ ცდილა, სამწუხაროდ, დაესვა ეს საკითხი (თავისი წიგნის მეორე, — 1927 წლ., — გამოცემის წინასიტყვაობაში იგი გვპირდება ცალკე გამოკვლევას საკითხზე — რა არის წინადადება?), — მაგრამ ამ თავითვე შეიძლება ითქვას, რომ ამ მიმართულებით უდიდესი სიძნელეებია მოსალოდნელი და ენობრივი თვალსაზრისის შენარჩუნება შეუძლებელია. რომ ეს ასეა, ამას არა მხოლოდ აპრიორი მოსაზრებანი გვაფიქრებინებს.

რისისებრი გაგება სინტაქსის საგნისა (უნდა ვიფიქროთ დამოუკიდებლად) წამოაყენა რუსმა ენათმეცნიერმა ფორტუნატოვმა. ისიც ფიქრობს, რომ სინტაქსმა უნდა შეისწავლოს შესიტყვება. ის არას ამბობს ფორმისა და მნიშვნელობის შესახებ, შეიძლება იმიტომაც, რომ ეს მისთვის არ არის საჭირო; ხოლო საჭირო იმიტომ არ არის, რომ თვით ფორმა-ცნებაში მისი გაგებით შედის მნიშვნელობითი მომენტი: ფორმა ფორტუნატოვისათვის არის, ასე ვთქვათ, არა მარტო ბგერითი მონაცემი, არამედ ბგერითი მონაცემი პლუს მნიშვნელობა...

ფორტუნატოვის პირდაპირ თუ არაპირდაპირ მოწაფეთა წყება (პორტეზინსკი, შახმატოვი, უშაკოვი, დურნოვო, პეშკოვსკი, ბუდე, დერჟავინი, პეტერსონი, პავლოვიჩი...) გაფაციცებით მუშაობს დღეს როგორც

1) წინადადება, როგორც ერთერთი სახის შესიტყვება, რისმა დატოვა სინტაქსში.

სინტაქსის, ისე საერთოდ გრამატიკის მწვავე მეთოდოლოგიურ საკითხებზე. თეორიულ წერილებს გარდა იწერება გრამატიკები მრავალი მეშველი წიგნი, და მსურველს სრული საშუალება აქვს დაინახოს, როგორია აქ კერძოდ სინტაქსის ვითარება.

ცენტრალურ საკითხად სინტაქსში აბსოლუტურ უმრავლესობას წინადადება მიაჩნია. წინადადების საკითხში გაბატონებულია ფსიქოლოგიზმი (იხ. ზემოთ). ფსიქოლოგისტია ფორტუნატოვი, პეშკოვსკი, შახმატოვი, დურნოვო... ბუდე და დერჟავინი ფსიქოლოგიზმს უარყოფითად ეცილებიან, მაგრამ სინტაქსური თვალსაზრისით შესიტყვების შესწავლას ვერ ახერხებენ; სინტაქსურ ცნებებს ახასიათებენ მორფოლოგიურის ნიშნებით; ასე, მაგალითად, დერჟავინს შემდეგი სახის განსაზღვრება აქვს მოცემული: „სახელობითი ბრუნვა შეადგენს წინადადებაში ქვემდებარეს. არსობით სახელთა, ზედსართავთა, მიმღობათა, რიცხვით სახელთა და ნაცვალსახელთა ყველა ირიბი ბრუნვა შეადგენს წინადადებაში დამატებას. ყველა ზედსართავი სახელი — განსაზღვრებაა“ და სხვ. არც ერთი ამ განსაზღვრებათაგანი არ მიუთითებს სიტყვათა ურთიერთობაში ამა თუ იმ სიტყვის როლზე; ამდენადვე არც ერთი არ შეიძლება მივიჩნიოთ სინტაქსურ განსაზღვრებად.

პეტერსონმა სცადა ინტონაციისა და პაუზის მიხედვით განესაზღვრა წინადადება; მივიღეთ დამახასიათებელი შედეგი: წინადადება აღმოჩნდა ცალკე სიტყვაც, და გამეორდა ის, რაც ფსიქოლოგისტებს მოსდიოდათ: წინადადება არ დაეთია სინტაქსში, სინტაქსისა და მორფოლოგიის საგნები ერთმანეთში აირია, რაც საუკეთესო მაჩვენებელია იმის, რომ ინტონაცია და პაუზა ენობრივ ფაქტს სინტაქსურად არ ახასიათებს.

რუსულ საენათმეცნიერო ლიტერატურაში სინტაქსის მართებული თვალსაზრისის დამცველად ამავე სკოლიდან გამოსული ანდრ. პავლოვიჩი უნდა მივიჩნიოთ. თავის წერილებში¹ მან იშვიათის გარკვეულობით აღნიშნა, რომ სინტაქსი უნდა გვაძლევდეს იმ საშვალებათა ანალიზს, რომელთაც შექმნეს შესიტყვება; ეს საშვალებებია: მართვა, შეთანხმება, მირთვა. ყოველი სიტყვის სინტაქსური დახასიათება უნდა მიუთითებდეს იმ როლზე, რომელსაც სიტყვა ასრულებს შეთანხმებისა, მართვისა თუ მირთვის პრო-

1) იხ. კრებული: „Родной язык в школе“ № № 4, 5; „Основные вопросы синтаксиса в аспекте формы“, „Грамматические классификации и мнимый „антагонизм“ их с „логикой“ языка.

ცეს ში. ანდ. პავლოვიჩის თავის წერილებში არ განუსაზღვრავს წინადადება, მაგრამ წარმოდგენილი აქვს წინადადების წევრთა განსაზღვრება, მაგალ., ქვემდებარისა, დამატებისა, განსაზღვრებისა; მოვიყვან მათ სანიმუშოდ: „ქვემდებარე არის სიტყვა, რომელიც მართავს შემასმენლის პირსა და სქესს“; „განსაზღვრება არის სიტყვა შეთანხმებული (სხვა სიტყვასთან ბრუნვაში) და მართული სქესში“; „დამატება არის მართული სიტყვა“... (ეს განსაზღვრებანი იხ. კრებული „Родной язык в школе, № 4, გვ. 81).

შეიძლება საცილობელი იყოს ამ განსაზღვრებათა ესა თუ ის მხარე, მაგრამ პრინციპი, რომლის მიხედვითაც ანდრ. პავლოვიჩმა ეს ცნებები ჩამოაყალიბა, არა თუ სწორია, არამედ ერთადერთია, რომელიც უზრუნველყოფს წინადადებისა (და შესიტყვების) სინტაქსურის თვალსაზრისით შესწავლას. წინადადების ნაწილთა ამავე ტიპის განსაზღვრებანი მოეპოვება ა. პეშკოვსკის გაცილებით ადრე (1914 წ.) გამოსულს გამოკვლევაში „Русский синтаксис в научном освещении“ (გვ. 217, მეორე გამოცემა); სამწუხაროდ პეშკოვსკის იმავე წიგნში ამავე ცნებათა სხვაგვარი განსაზღვრებანიც გააჩნია, არასინტაქსურის ბუნებისა, და სწორედ ეს არის მისთვის უფრო დამახასიათებელი.

სინტაქსში არსებულ მიმდინარეობათა მიმოხილვა უცილობლად მოწმობს ორს რასმე. ჯერ ერთი იმას, რომ ძირითადი მნიშვნელობა იმას კი არა აქვს, რა იქნება გამოცხადებული სინტაქსის საგნად, არამედ იმას, თუ რა თვალსაზრისით შევისწავლით ამ საგანს: ორი მიმდინარეობა, რომელსაც განსხვავებულად ესმის სინტაქსის საგანი უფრო უახლოვდება ერთმანეთს, თუ ერთს თვალსაზრისის ადგას, — ვინემ სხვადასხვა თვალსაზრისზე მდგომი ერთი მიმდინარეობის ორი წარმომადგენელი: ფორტუნატოვი პაულთან უფრო ახლოს დგას, ვინემ პავლოვიჩთან და თუ გინდ ბუდესთან (თუმცა სინტაქსის საგნის გაგება ფორტუნატოვს ბუდესა და პავლოვიჩთან აერთიანებს).

მეორეცა და: ამჟამად სინტაქსში მწვავედ დგას სწორედ თვალსაზრისის საკითხი: საგნის საკითხი შეიძლება გადაწყვეტილად ჩაითვალოს: ენათმეცნიერებაში ყველაზე გავრცელებულია ის გაგება, რომელიც შესიტყვებას თვლის სინტაქსის საგნად¹. სინტაქსმა დაძლია საგნის საკითხი; მწვავედა დგას თვალსაზრისისა და მასთან დაკავშირებული მეთოდის საკითხი. არა ერთი გზაა ნაცადი — და

¹) დაკვირვებული მკითხველი შეამჩნევს, რომ ამაში თანამედროვე ენათმეცნიერება აპოლონიოს დისკოლოს უბრუნდება.

უშედეგოდ! ერთად ერთი გზა, რომელიც ჩიხით არ თავდება და არც შეიძლება გათავდეს, არის — შესიტყვების შესწავლა იმ პროცესთა გათვალისწინებით, რომელნიც კმნიან შესიტყვებას; და აქიდან შინაგანის აუცილებლობით გამომდინარეობს სინტაქსის მეთოდის: **სინტაქსური ცნებები უნდა მიუთითებდნენ იმ როლზე, რომელსაც ესა თუ ის სიტყვა ასრულებს სიტყვათა ურთიერთობაში, შესიტყვებაში.** მოკლედ რომ ვთქვათ: სინტაქსმა უნდა შეისწავლოს შესიტყვების შედგენილობა და მექანიზმი.

შესიტყვების მნიშვნელობა ისევე ვერ შევა სინტაქსში, როგორც მორფოლოგიაში მორფოლოგიური ცნებები არ ითვალისწინებს ცალკე სიტყვის მნიშვნელობას. მნიშვნელობა ცალკე სიტყვათა (ფორმათა), და შესიტყვებათა ცალკე უნდა იქნეს გამოყოფილი, — სემასიოლოგიაში, ამ სიტყვის ფართო მნიშვნელობით. და მაშინ: მოძღვრებას ცალკე სიტყვის აგებულების (ფორმის) შესახებ (მორფოლოგიას) გვერდში ამოუდგება მოძღვრება შესიტყვების აგებულების (მის შედგენილობა-მექანიზმის) შესახებ (სინტაქსი). ორივე ერთის თვალსაზრისით გააშუქებს სხვადასხვა ფაქტებს, უფრო მარტივს ერთს შემთხვევაში (სიტყვას), უფრო რთულს — მეორეში (შესიტყვებას).

სინტაქსი ხან ენათმეცნიერების გარეთ, — ლოგიკასა და ფსიქოლოგიაში, — ეძიებდა დასაყრდენს, — ხან ენათმეცნიერების შიგნით — ფონეტიკასა და მორფოლოგიაში; არსებული მდგომარეობა მას უკარნახებს **საკუთარ მოვლენებში მოუპოვოს საყრდენი საკუთარ ცნებებს:** „სინტაქსური სინტაქსი“ მხოლოდ მაშინ მოიპოვებს საკუთარ თვალსაზრისს და პოებს თავის სახეს.

ეს არ არის მარტო სინტაქსის საკითხი, მისი „შინაური საქმე“. მასთან მჭიდროდ არის დაკავშირებული საენათმეცნიერო დისციპლინათა ურთიერთობის საკითხი, მთელი ენათმეცნიერების აღნაგობის ძირითადი საკითხი. ან სინტაქსი მართებულ გზას დაადგება, მოველებს სინტაქსსაც, მოწესრიგდება საენათმეცნიერო დისციპლინათა ურთიერთობაც, ანდა დარჩება შემეტარი გზა სინტაქსში, — სინტაქსი იქნება წინანდებურად უთავბოლო, უპრინციპო, ხოლო საენათმეცნიერო დისციპლინათა ურთიერთობა მოუწყობელი, არეული... მესამე გამოსავალი არ არის¹.

არნ. ჩიქობავა.

¹) ვისაც სურს სინტაქსისა და კერძოდ წინადადების საკითხში არსებულ მიმდინარეობათ უფრო დაწვრილებით გაეცნოს, შეუძლია ისარგებლოს ჩვენი ნარკვევით: „მარტივ წინადადების პრობლემა ქართულში: I. ქვემდებარე-დამატების საკითხი ძველს ქართულში“. ტფილისი, 1928 წ.

მეტყველების ნაწილებისათვის ქართულში.

I

1. გრამატიკა შეიცავს ორს დარგს ენათმეცნიერებისას: მორფოლოგიასა და სინტაქსს. სამივე სახელწოდება ბერძნულია.

ა. გრამატიკა იგივე ბერძნული (γ) γραμματική = (ჰე¹) გრამატიკე არის. ნაწარმოებია «გრამმა» (π) γράμμα = ტრ გრამმა სიტყვისაგან, რაც ქართულად გადმოიცემა: ა. „წერილობითი ნიშანი, ასო, ზედწერილი...“ ბ. ყოველივე დაწერილი: წიგნი, თხზულება, წერილი...“ აქედან: π γραμματική (მრავლ. რ.) = ტა გრამმატა „ასოები, წერა-კითხვა“, ρ γραμματικός = ჰო გრამმატიკეს „მწერალი, მდივანი“ (მდ. грамотей), γραμματικός = გრამმატიკოს „წერა-კითხვის მცოდნე“ (грамотный), ρ γραμματικός = ჰო გრამმატიკოს „გრამატიკოსი, მეცნიერი“ (ენათმეცნიერი, грамматик), γραμματική τέχνη = გრამმატიკე ტექნე „საწერა-კითხვო ხელოვნება, მოძღვრება წერა-კითხვის შესახებ“².

გრამატიკა დამუშავდა ალექსანდრიაში ჯერ კიდევ ჩვენ ერამდე (ე. ი. ქრ. წინ) რამდენიმე საუკუნით ადრე. მისი შექმნა გამოწვეული იყო პრაქტიკული საჭიროებით: წინანდელი წერილობითი ძეგლების (ჰომეროსისა და სხვების ნაწარმოებთა) ენა უკვე ძნელი გასაგები გახდა ბერძენთათვის, აუცილებელი იყო თხზულებათა ენის შესწავლა და სათანადო კომენტარიების შედგენა, რაც ალექსანდრიელმა მეცნიერებმა გააკეთეს. მათი მუშაობის შედეგი ჩამოყალიბებულია დიონისე თრაკიელის (ქრ. წინ II საუკ.) მიერ „ტექნე გრამმა-

¹) ბერძნულში მსახლვრელი ნაწილაკებია: ჰო (δ), ჰე (γ), ტრ (α) მხოლოდობით რიცხვში და ჰოა (α), ჰაა (α), ტა (α) მრავლობით რიცხვში. ფუნქციით ესენი არაფრით არ განსხვავდებიან გერმანული der, die, das (და ფრანგული le, la) ნაწილაკებისაგან: განსაზღვრავენ სახელებს, უზენებენ სქესს და სახელებთან ერთად იცვლებიან ბრუნვასა და რიცხვში (ჰო დაერთვის სახელობით ბრუნვაში დასმულს, მამრობითად მიჩნეულს, სახელს, ჰე — დედრობითისას და ტრ — საშუალოსას).

²) დიმიტრი ყიფიანს ასეთი განმარტება მოეპოვება: „გრამმა-არის ბერძნული სიტყვა, γραμα — ქართულად ითქმის — ასო, დასასმელი, დასაწერი; — „გრამმატა“ — ასოები; — გრამმატიკა გამოდის — «ასოთ სმა», «ასოთ წერა», «მწერლობა». ეს იყო პირვანდელი მნიშვნელობა ამ სიტყვისა“ (ახალი ქართული გრამმატიკა, სანკტ-პეტერბურლი 1882, გვ. 9). ამასვე გვაუწყებს პ. კვიტარიძე: „გრამატიკა ბერძნული თქმაა. - გრამმა ნიშნავს ასოს, გრამმატა - ასოებს, გრამმატიკა - გამოდის ასოთ დასმა... ასოთ წერა, მწერლობა, მოხვედლობა, ანუ როგორც დღეს ეს სიტყვა გვემის - ენის პირველდაწყებითი წესების სწავლა“ (ქართ. სწორმეტყველება, თბ. 1888, გვ. 19 - 20).

ტიკე“ში¹. პირველ გრამატიკოსთ საქმე ჰქონდათ წერილობითი ძეგლების ენასთან (კითხვასთან) და დამწერლობასთან (ასოებთან), ამიტომ მათ მიერ მიცემული სახელწოდება—„გრამმატიკე ტექნე“=საწერაკითხვო ხელოვნება“—თავის საგნით გამართლებული იყო. გრამატიკა—სახელი დღემდე შემოგვცნა, მაგრამ მისი გაგება დროთა ვითარებაში ერთნაირი არ ყოფილა, და ჩვენც იგი დღეს სხვანაირად გვესმის.

ბ. მორფოლოგია წარმოდგა ორი ბერძნული სიტყვის შეერთებით: *μορφή* = მორფე „ფორმა, სახე, გარეგნობა“ + *λογία*. უკანასკნელი ცნობილია სხვა დისციპლინათა სახელწოდებიდანაც, როგორიცაა, მაგ.: პედოლოგია, ფსიქოლოგია, სოციოლოგია, გეოლოგია და სხვა, და მიღებულია *λόγος* = ლოგოს სიტყვისაგან, რაც ნიშნავს: „სიტყვას, ლაპარაკს, ბაასს... სწავლას, მოძღვრებას“. მაშასადამე, მორფოლოგია ყოფილა „ფორმამეტყველება ანუ მოძღვრება სიტყვის ფორმათა შესახებ“.

ც. სინტაქსი ან სინტაქსისი ბერძნული *σύνταξις* = სვნტაქსის არის და ითარგმნება, როგორც: „აგებულება, სისტემა, ორგანიზაცია, წყობა...“ ზმნა *συνίσταμαι* = სვნტასსო კი ნიშნავს: „ვაწესრიგებ, ვაწყობ, ვაერთებ, ვთხზავ...“ მაშასადამე, სინტაქსი სწავლობს სიტყვათა შორის არსებულ გარკვეულ დამოკიდებულებას, სიტყვათა თხზვას, შეხამებას, ან შემოკლებულად რომ ვთქვათ: შესიტყვებას².

ამგვარად: გრამატიკა არის მოძღვრება სიტყვათა და შესიტყვებათა ფორმების შესახებ. ცალკე სიტყვათა ფორმებს სწავლობს მორფოლოგია, ხოლო შესიტყვებათა ფორმებს—სინტაქსი. ორივე კი — მორფოლოგია + სინტაქსი — შეადგენს გრამატიკას. გრამატიკა ენათმეცნიერების დარგია.

ჩანს, თანამედროვე გრამატიკის საგანი და მიზანი განსხვავებულია პირვანდელისაგან: ალექსანდრიელთა გაგება გრამატიკისა სახელწოდების მიხედვით, რომ „გრამატიკა არის საწერა-კითხვო ხე-

¹) B. Delbrück, Einleitung in das Studium der Indogermanischen Sprachen, Leipzig 1919, S. 1; M. H. Петерсон, Русский язык, Москва - Ленинград 1925, გვ. 19.

²) თუ რა არის სინტაქსის საგანი, ამის შესახებ მეცნიერთა შორის სხვადასხვა აზრი არსებობს. დაინტერესებულთ შეუძლიათ დაწვრილებით გაეცნონ მათ არნ. ჩიქობავას წიგნში: „მარტივ წინადადების პრობლემა ქართულში: 1. ქვემდებარე-დამატების საკითხი ძველს ქართულში“, ტფ. 1928, გვ. 141—146 (იხ. აგრეთვე ამავე ჟურნალში დაბეჭდილი მისი წერილი).

ლოვნება“; არსებობდა არ შეცვლილა სკოლების პრაქტიკაში თითქმის დღემდე. მოწაფეთ ასწავლიდნენ: грамматика есть наука правильно говорить и писать, ანდა: грамматика учит правильно говорить и писать... ასე იყო ჩვენშიაც: თუ ზურაბ შანშოვანისათვის (1737 წელს ქართულად დაწერილი პირველი გრამატიკის ავტორისათვის) „ღრამატიკა არს კელოვნება რაჟმე ცნობისათჳს წერილთა მეტყველებისათჳს“ (მოკლე ღრამმ., ს.-პეტბ. 1881, გვ. 3); სამაგიეროდ ანტონ პირველიდან მოყოლებული თითქმის დღემდე გრამატიკა ესმის, როგორც „...შემძლებლობა მართლ-უბნობად და წესიერ წერად...“ (ქართ. ღრამმ., თბილისი 1885, გვ. 1), ანდა: „ქართული ღრამმატიკა ასწავებს კანონიერსა უბნობასა და წერასა ქართულად“ (ს. დოდაევი, შემოკლებული ქართ. ღრამმ., ტფ. 1830, გვ. 1; პლ. იოსელიანი, პირტპლ-დაწყებითი კანონი ქართ. ღრამმატიკისანი, 1840, გვ. 5)... და უკანასკნელ, ცნობილი სილ. ხუნდაძის აზრითაც „გრამატიკის სწავლებას მხოლოდ პრაქტიკული მიზანი უნდა ქონდეს: ყმაწვილმა სწორი ლაპარაკი და კანონიერი წერა-კითხვა შეისწავლოს“ (ქართ. გრამ., ქუთ. 1907, გვ. III). ბედნიერ გამონაკლისს დ. ყიფიანი და მ. ჯანაშვილი წარმოადგენენ. პირველის სიტყვით „გრამმატიკა, თავისი პირვანდელი მნიშვნელობით, სწავლა იყო კანონიერად წერა-კითხვისა და ლაპარაკისა; — და რაც ახლა მნიშვნელობა აქვს, სწავლა არის სასაუბრო თუ სალიტერატურო ენის თვისებათ გაცნობისა, ენის კანონთ შეკრებისა და ისეთი წესით დაწყობისა, რომ შესწავლა გაადვილებული იყოს...“ (გვ. 11), ხოლო მ. ჯანაშვილით „რომელიმე ენის გრამატიკა არის დალაგებული, სისტემატიური აღწერა მისი კანონებისა. გრამატიკის დამწერი კანონმდებელი არ არის; კანონები თვით ენაშია; საჭიროა მხოლოდ გრამატიკის შემდგენელმა ეს კანონები უმეტესწილად გამოარკვიოს, გამოარჩიოს, ჩასწეროს“ (ქართ. გრამ., ტფ. 1906, გვ. I); „გრამატიკა არის მეცნიერება, რომელიც გვასწავლის სიტყვათა წარმოება-ცვლილებას და მათ შეერთება-შეკავშირებას აზრის გამოსახატავად“ (ib., გვ. 1). ორისავე გრამატიკოსის მიერ წარმოდგენილი განსაზღვრება დაახლოვებით მაინც უდგება ზემოთაღნიშნულს. ორსავე გარკვევით აქვს აღნიშნული, რომ ახლანდელი გრამატიკის „მნიშვნელობა“ განსხვავდება „პირვანდელი მნიშვნელობისაგან“... გამოდის, რომ ქართული სასკოლო გრამატიკების ავტორთა შორის ორგვარი გაგება არსებობს გრამატიკისა: ძველი და ახალი.

ძველით:

- a. გრამატიკა ხელოვნებაა,
- b. გრამატიკა „ასწავებს კანონიერსა უბნობასა და წერასა“, ან, მარტივად რომ ვთქვათ, სწორე ლაპარაკსა და კანონიერ წერა-კითხვას.

ახლით:¹

- a. გრამატიკა მეცნიერებაა,
- b. გრამატიკა სწავლობს ენის ფორმებს.

არცერთი ამ გაგებათაგანი ქართულ ნიადაგზე არ წარმოშობილა: ორივე მოტანილია უცხოეთით. გამარჯვება პირველს ხედავია: ბოლო ხანებამდე ძველით ისწავლებოდა; ახალი კი ახლალა აღებს სკოლის კარებს და იქერს იმ ადგილს, რომლის დაკავების უფლება მას ადრევე უნდა მიანიჭებოდა.

ჩვენს წერილებში მარტივი ენითა და ლიტერატურის დაუტყვერთავად განხილული იქნება გრამატიკის ერთი ნაწილი, სახელდობრ, მორფოლოგია. სინტაქსის შესახებ კი სხვა ავტორის წერილები იბეჭდება ამავე ჟურნალში, ამიტომ ჩვენ მას არ შევეხებით.

ზემოთ ვთქვით: მორფოლოგია მოძღვრებაა სიტყვის ფორმის შესახებო. ვაგიგოთ: რა არის სიტყვა და რას ნიშნავს სიტყვის ფორმა. ორისავე შესახებ მდიდარი ლიტერატურა არსებობს, მაგრამ მათი გათვალისწინება შორს წაგვიყვანს, უმჯობესია ამჟამად მოკლედ შევეხოთ საკითხს იმ იმედით, რომ სხვა დროსა და ადგილას დაწვრილებით განვიხილავთ მათ.

A. თუ რა არის სიტყვა, პრაქტიკულად ეს თითქმის ყველამ იცის, მაგრამ განსაზღვრებაზე რომ მიდგეს საქმე, საექვოა, რომ ვისმე გაუადვილდეს მისი განმარტება. ეს არცაა გასაკვირი: მეცნიერთა შორისაც არ არსებობს მის შესახებ ერთი აზრი. სახელგანთქმული ფორტუნატოვის განსაზღვრებით: სიტყვა არის სამეტყველო ბგერა ან ბგერათა კომპლექსი, რომელსაც მნიშვნელობა აქვს...² ზოგიც განსაზღვრებაზე ხელს იღებს და ამბობს: სიტყვა

¹) ძველით — გრამატიკის ადრინდელი გაგებაა ნაგულისხმები, ახლით კი — შემდეგი, გვიანდელი.

²) Проф. Н. Н. Дурново, Грамматический словарь, გვ. 107: Слово; Шд. Ф. Ф. Фортунатов, Лекции по фонетике Старославянского (Черковнославянского) языка, Птртр. 1919, გვ. 6; проф. В. К. Поржезинский Введение в языковедение, Москва 1916, გვ. 110, და სხვ.

ისეთი მარტივი ცნებაა, რომლის ლოგიკური განსაზღვრების მოცემა შეუძლებელიაო, და ამიტომ უბრალო აღნიშვნით ან აღწერით უნდა დავკმაყოფილდეთო¹.

გაბატონებული აზრით „სიტყვა წარმოადგენს ბგერითი მხარისა და მნიშვნელობის ერთიანობას“²: ბგერა ან ბგერები + მნიშვნელობა = სიტყვა, — ესაა სიტყვის განსაზღვრების ფორმულა. მართლაც: ავიღოთ ხ, ი, რ, ა ბგერები და მათი გადასმ-გადმოსმით წარმოვადგინოთ კომპლექსები: «ხირა, იხრა, იხარ, ახრი, ახირ, ხაირ, ხიარ, რიხა, ირახ, აირხ, აიხრ, იარხ, იახრ, ხრაი, ხრია» ერთის მხრით ღ «ხარი, არხი, რახი» მეორის მხრით. ქართულის მცოდნე გვეტყვის: სამი უკანასკნელი (ხარი, არხი, რახი) სიტყვაა, დანარჩენი თხუთმეტი (ხირა, იხრა და სხვა) არაო. რატომ? განა ერთისადაიმავე ბგერებისაგან არ არიან შედგენილი? ადგილის შენაცვლების გარდა მათ ხომ არაფერი არც მომატებიათ და არც მოკლებიათ? ქართველისთვის «ხარი, არხი, რახი» იმიტომაცა სიტყვა, რომ მათ გარკვეული მნიშვნელობა აქვს, ისინი წარმოადგენას: აღუძრავენ მას, რუსისათვის კი არცერთი არაა სიტყვა: ყველა ბგერათა კომპლექსია და მეტი არაფერი, სვანი კიდევ ამ 18 ჯგუფიდან ნაცნობად მიიჩნევს ოთხს: «ხირა, ხიარ, ხარი, რახ(ი)», რადგანაც ესენი აღნიშნავენ: «ხირა—იქნები, ხიარ—კინალამ, ხარი—ხარ, რახ—რახი», ასევე შეიძლება მოიქცეს სხვა ენის წარმომადგენელიც. ყველასთვის ერთი საზომი არსებობს: ბგერები + მნიშვნელობა. ამიტომ არის, რომ ერთიდაიგივე ბგერა ან მათი კომპლექსი ერთ ენაში სიტყვაა, მეორეში კი შეიძლება არ იყოს სიტყვა, მაგ.: что რუსულში სიტყვაა, ქართულში მხოლოდ ბგერათა კომპლექსია, ქართულსა და ეგვიპტურში «რა» სიტყვაა (თუმცა სხვადასხვა), რუსულში კი მარტო ბგერათა კომპლექსია, და ასე შემდეგ. მოკლედ: „უბგერებოდ არ იქნება სიტყვა, ოდენ ბგერები, უმნიშვნელებოდ, კიდევ არაა სიტყვა“³.

რადგანაც სიტყვის განსაზღვრებას საფუძვლად მნიშვნელობა დაედვა, ამიტომ სხვადასხვა სიტყვებად ითვლებიან: ერთნაირი ბგერებისაგან შედგენილი, მაგრამ განსხვავებული მნიშვნელო-

¹) „...слово—такое простое понятие, которому нельзя дать логического определения, а поэтому приходится удовольствоваться простым указанием или описанием“: М. Н. Петерсон, Русский язык, 1925, гл. 23.

²) ეს შეზღუდულობა ფორტუნატოვიდან მომდინარეობს: М. Н. Петерсон გვ. 23.

³) „Без звуков не будет слов, одни звуки, без значения, тоже не слова“: М. Н. Петерсон, гл. 23.

ბის მატარებელი სიტყვები, როგორიცაა, მაგ.: ხელი (სხეულის ნაწილი) და ხელი (გიყი), წელი (ცხოველთა) და წელი (წელიწადი), ხერხი (სამუშაო იარაღი) და ხერხი (მოხერხება), ხანი (დრო) და ხანი (ხასოს სახელწოდება) და ხანი (хан), ბარი (სამუშაო იარაღი) და ბარი („მთა და ბარი“) და ბარი (მონადირე ფრინველი), ბუკი („ჯირიკი“) და ბუკი (სკა) და ბუკი (საყვირი) და სხვა მრავალი, და პირუკუ: რამდენადაც ბგერით მხარეს ექცევა ყურადღება — ერთნაირი მნიშვნელობის მქონე, მაგრამ სხვადასხვა ბგერებისაგან შედგენილი სიტყვებიც სხვა ადასხვა სიტყვებია, მაგ.: თამბაქო — თუთუნი, ექიმი — მკურნალი — „დოხტორი“, დასტაქარი — ქირურგი, თხმელა — მურყანი, ბია — კომში, სარკმელი — ფანჯარა, და სხვაც მრავალი¹. ხშირად სიტყვაში ერთი ბგერის მეორით შეცვლისას, ან რომელიმე სხვა ბგერით გართულებისას (ჩართვა-გამოკლებისას), შეიძლება სხვა სიტყვა მიიღოს. ანდა მნიშვნელობას მოკლებული ბგერათა კომპლექსილა დაგრჩესთ:

ს ი ტ ყ ვ ე ბ ი

კომპლექსები

ბგერის შეცვლით:	ბგერის ჩართვით: მნიშვნელობას მოკლებული:
ბარი ბაკი დახი	ბარგი ბაგი ხაბი
დარი ბალი დალი	ბარდი ბადი ხავი
ზარი ბანი ხაზი	ბაგი ხადი
თარი ბაუი ხალი	ზაბი ხაქი
კარი ბასი ხანი...	ხარჯი... ზაგი ხაწი...

ამგვარად, სიტყვაში ორი მხარე იქცევეს ყურადღებას: ბგერა (ბგერები) და მნიშვნელობა. ესენი ერთმანეთთან არიან დაკავშირებული: თუ ბგერები მნიშვნელობას არ ატარებს, არაა სიტყვა.

მაგრამ დაესვათ კითხვა: ენათმეცნიერების რომელი დარგი ისწავლის ერთის მხრით ბგერებს და მეორის მხრით მნიშვნელობას?

2. ფონეტიკა ერთერთი დარგია ენათმეცნიერებისა. იგი ნაწარმოებია ბერძნული სიტყვისაგან *φωνή* = ფონე², რაც ნიშნავს „ბგერას, ხმას...“, „-იკა“ კი აქაც ისეთივე ელემენტია, როგორც სხვა დისციპლინათა სახელწოდებაში, მაგ.: ფიზიკა, ბოტანიკა, გრამატიკა და სხვა. ფონეტიკამ უნდა შეისწავლოს მეტყველების ბგერითი მხარე:

¹ შდ. проф. Поржезинский, Введение в языковедение, გვ. 111, Грам. словарь, გვ. 108, М. Н. Петерсон, გვ. 23, და სხვ.

² მოგვაგონდება ტელეფონი, რომელიც შედგენილია „ტელე“ შორს, „ფონე“ ბგერა, ხმა.

რომელი ორგანოების მეშვეობით იწარმოება ესათუის ბგერა, როგორ იცვლება ეს უკანასკნელი და სხვა, ერთი სიტყვით მან უნდა გაითვალისწინოს მეტყველების ფსიქიკური¹, ფიზიოლოგიური და ფიზიკური მოვლენები. ამიტომაც, რომ ამ დარგს ასე განსაზღვრავენ: ფონეტიკა არის ბგერების შესახებ მოძღვრება, ან კიდევ: „ფონეტიკა მოძღვრებაა ცალკე ენათა ბგერითი შედგენილობისა და ამ ენების ისტორიაში ბგერათა ფონეტიკური ცვლილებების შესახებ“². მაშასადამე, სიტყვის ბგერით მხარეს ფონეტიკა შეისწავლის. მას მნიშვნელობა არ აინტერესებს: ბგერა ან ბგერები — სიტყვა იქნება ეს თუ უბრალო კომპლექსი — მისთვის ერთი ღირებულებისაა, ორსავე თანაბარი ყურადღებით ეპყრობა. ფონეტიკოსი ბგერათა ყოველგვარ კომბინაციას (კომპლექსებს) ანგარიშს უწევს და აღნიშნავს: როგორი კომპლექსებია ამათუმი ენისათვის ჩვეულებრივი, რომელი ბგერა რომელს ენაცვლება და რატომ, და სხვა. ჩანს: ფონეტიკოსისათვის სიტყვა ზემოთმოცემული გაგებით არ არსებობს. მან იცის ბგერა ან ბგერები მარტო.

მნიშვნელობას რომელიღა დარგი სწავლობს?

3. სემასიოლოგია ენათმეცნიერების დარგია. შედგება ორი ბერძნული სიტყვისაგან: $\sigma\epsilon\mu\alpha\varsigma\iota\varsigma$ = სემასიონ + ლოგია. უკანასკნელი ნაცნობია (იხ. მორფოლოგია), «სემასიონ» კი ითარგმნება: „მნიშვნელობა“დ, თვით $\sigma\epsilon\mu\alpha$ = სემა³ „ნიშანი, სიგნალი“ა. მაშასადამე, სემასიოლოგია⁴ არის მოძღვრება მნიშვნელობათა შესახებ.

ზემოთ სიტყვაში ორი მხარე აღვნიშნეთ: ბგერები და მნიშვნელობა. პირველს ფონეტიკა ისწავლის, მეორეს სემასიოლოგია. რაღა რჩება მორფოლოგიას? ჩანს: ზემოთმოცემული განსაზღვრება ვერ არის დამაკმაყოფილებელი, ამიტომ სამართლიანად გეჩვენება პეშკოვს —

¹) Е. Д. Поливанов, Введение в языкознание, Лентр. 1928, გვ. 3.

²) „Учение о звуковом составе отдельных языков и о фонетических изменениях звуков в истории этих языков“: проф. Н. Н. Дурново, Граммат. слов., გვ. 131: Фонетика.

³) აქედან გვაქვს ტერმინი «სემანტიკა», რომლითაც ზოგჯერ მორფოლოგიისა, ლექსიკისა და სინტაქსის ერთიანობას გულისხმობენ (Е. Д. Поливанов, 25, შენიშ. 2), ჩვეულებრივ კი «სემანტიკა» გაგებულია, როგორც სემასიოლოგია.

⁴) ენათმეცნიერების დარგებია: ფონეტიკა, მორფოლოგია, სინტაქსი, სემასიოლოგია, ეტიმოლოგია და ლექსიკა. უკანასკნელი ორი ქვევით იქნება განხილული. თითოეული ამათვანის განსაზღვრება თითქმის ყველა „ენათმეცნიერების შესავალ“შია მოცემული (იხ. გ. აზულედინი, Томсон, Поржезинский, Ушаков, Поливанов და სხვა. განსაკუთრებით უკანასკნელის Введение в языкознание, გვ. 3, 4, 12-13, 25 შენიშვნებით).

სკის განცხადება, რომ სიტყვა ენათმეცნიერთათვის ჯერ კიდევ ამოცანას წარმოადგენს, მიუხედავად იმისა, რომ ენათმეცნიერების ზოგადი ცნებები „სიტყვის“ მეშვეობით განისაზღვრებიან („სიტყვის ფორმა“, „მნიშვნელობა სიტყვისა“, „მესიტყვება“, წინადადება, როგორც ერთი სახე „მესიტყვებისა“ და სხვა), თვით ენათმეცნიერების დარგებად დაყოფა ჩვეულებრივ დაკავშირებულია ამავე ცნებასთან (იხ. გრამატიკა)¹ — სიტყვასთან.

მართლა ვერ ხერხდება სიტყვის განსაზღვრა?

სიტყვა ჩვეულებრივ ფრაზაშია წარმოდგენილი. ფრაზას შეისწავლის მორფოლოგია და სინტაქსიკი. მორფოლოგიისათვის, კი საჭიროა ცალკე სიტყვა. უკანასკნელი ფრაზაში ფორმაა. მაშასადამე, სიტყვა — ფორმაა. ეს განსაზღვრება არნ. ჩიქობავას აქვს მოცემული თავის საყურადღებო წიგნში², სადაც ვკითხულობთ: „სტრუქტურულ ანალიზისათვის წინადადება — სიტყვათა შენაშენება, სიტყვა — მხოლოდ ფორმაა; სიტყვა კი არ არის ბგერები პლუს მნიშვნელობა, არამედ ოდენ ფორმა... სიტყვას ქირდება იმანენტი საზომი ისევე, როგორც წინადადებას; ყოველმა ენამ თავისთვის უნდა დაძებნოს ასეთი საზომი. რუსულის ტიპის ენებისათვის, ცხადია, ფორმაცვალებას უნდა მიეპყრას გულისყური: სიტყვა — ფორმაცვალებადი ერთეულია. უფრომოსიტყვა იმდენადვე არის სიტყვა, რამდენადაც მას „უარყოფითი ფორმა“ გააჩნია...“ ფორმა შეიძლება იყოს დადებითი და უარყოფითი.

დასკვნა.

1. ენათმეცნიერების დარგებია: ფონეტიკა, მორფოლოგია, სინტაქსი, სემასიოლოგია (ეტიმოლოგია და ლექსიკა, იხ. ქვევით). მორ-

¹) თარგმანი შემოკლებულია. დედანში ვკითხულობთ: „Слово — одно из труднейших общих понятий языковедения, к сожалению еще мало разработанное. Несмотря на то, что сам человеческий язык определяется обычно, как «язык слово» в отличие от языка нерасчлененных представлений у животных, языка жестов у глухонемых, языка различных сигналов и т. д., несмотря на то, что почти все остальные общие понятия языковедения определяются посредством «слова» («форма слова», «значение слова», «словосочетание», предложение, как один из видов «словосочетания» и т. д.), что самое деление языковедения на отделы обычно связывается с тем же понятием (см. Грамматика) — несмотря на все это само «слово» представляет из себя для лингвистов в значительной мере загадку...“: Литературная энциклопедия, т. II, გვ. 812.

²) „მართკე წინადადების პრობლემა ქართულში: 1. ქვემდებარე-დამატების საკითხი ძველს ქართულში“, ტფ. 1928, გვ. 145.

ფოლოგია + სინტაქსი = გრამატიკა. ცხადია, გრამატიკა ენათმეცნიერების დარგია.

2. ს ი ტ ყ ვ ა ფონეტიკისათვის ბგერაა ან ბგერებია, სემასიოლოგიისათვის — მნიშვნელობა, ხოლო მორფოლოგიისათვის — ფორმა, ფორმაცვალებადი ერთეულია¹.

თუ რას ნიშნავს ფორმა, ფორმაცვალებადი, ამის შესახებ შემდეგს წერილში.

ვ. თოფურია.

ჩვენი სოქლებს მუშაობიდან.

„დარჩენილ“ მოწაფეთა სწავლების ზოგიერთი თავისებურება.

პედაგოგიური მეცნიერება კატეგორიულად მოითხოვს თითოეული აღმზრდელისაგან შემდეგს: ანგარიში გაუწიო ასაღზრდელი ობიექტის (ბავშვის) ინდივიდუალურ-სოციალურ ინსტინქტებს, მის ფსიქოლოგიურ-ემოციონალურ დამახასიათებელ თვისებებს და ხელმძღვანელობდეს მათგან გამოყვანილი სათანადო პედაგოგიური დასკვნებით.

აღნიშნულ ფაქტორებს აღზრდის პროცესისათვის დიდი მნიშვნელობა აქვს. ბავშვი აღზრდის პერიოდში ამჟღავნებს იმ ბიოლოგიურ-მემკვიდრეობით მიღებულ ინდივიდუალურ-საზოგადოებრივ-კოლექტიური ცხოვრების თვისებებს, ინსტინქტებს, სპეციალურ სტიმულებს, რომელიც განსაზღვრავს მის ნიჭიერებას და უნარიანობას. მაგრამ პედაგოგიურ ზომათა შემწეობით, სათანადო შესწავლის შემ-

1) საინტერესოა, რომ პოლიგონოვს „სიტყვის ყოველგვარი შესაძლებელი ფორმა, რომელიც სინტაქსური «ერთეულის» ცნებას აკმაყოფილებს“, სიტყვად ესმის („Понимая под *словом* не простейший вид основы..., а и всякую возможную форму слова, удовлетворяющую понятию синтаксической «единицы» (как напр. русск. *ученикам*...“; გვ. 14, შწმ. 1).

აკად. ოვსიანიკო-კულიკოვსკით „სიტყვა არის ასოციაცია (ერთობილობა) ბგერითი ფორმისა, გრამატიკული კატეგორიისა და ლექსიკური მნიშვნელობისა“ („Слово... это ассоциация (или единство) звуковой формы, грамматической категории и лексического значения“; Итоги науки, т. X, გვ. 217). როგორც ვხედავთ, სიტყვა აქ სამივე დარგის (ფონეტიკა - მორფოლოგია - სემასიოლოგიის) მიზნდევით არის განსაზღვრული.

დევ, აღმზრდელს საშუალება აქვს ახალგაზრდას მისცეს საზოგადოებრივ-კოლექტიური ცხოვრების მოწყობისათვის ცოდნა-ჩვევანი, რაც მას საზოგადოებისათვის თავდადებულ მუშაკად, აქტიურ მებრძოლად გახდის.

აღზრდის პროცესში პედაგოგმა ანგარიში უნდა გაუწიოს არა მარტო ბავშვის ინდივიდუალურ-სოციალურ თვისებებს, ირამედ იმ სპეციალურ პირობებსაც, რომელიც აღზრდის გარემოს წარმოადგენს და რომელშიაც უხდება მუშაობის წარმოება.

სპეციალური მდგომარეობა განსაზღვრავს მთელს აღმზრდელობით სისტემებს და განსაკუთრებულ, განსაზღვრულ მიმართულებას აძლევს ბავშვის საზოგადოებრივ-სოციოლოგიურ შემეცნებას.

პედაგოგიურ პრაქტიკაში მიღებული საშუალებანი-ხერხები, ახალგაზრდობას აყენებს სპეციალურ მდგომარეობაში, წინასწარ განსაზღვრული მიზნების მისაღწევად უნარის და შრომის ინტენსიფიკაციის ხარჯზე. ასეთ ხელოვნურ სპეციალურ მდგომარეობაში ჩაყენების ერთ-ერთ მაგალითად შეგვიძლია მოვიყვანოთ ეგრეთწოდებული „დარჩენა“ ერთსა და იმავე ჯგუფში, რაც ოფიციალურად მიღებული და დადასტურებულია ყველა ტიპის სასწავლებლებსა და სააღმზრდელო დაწესებულებებში. მოსწავლის „დარჩენა“, ერთსადაიმავე ჯგუფში, სტაჟის დამსახურება, უმრავლეს შემთხვევაში (გადაჭარბებული არ იქნება, თუ ვიტყვით, რომ $\frac{2}{3}$ შემთხვევაში) უარყოფით შედეგებს გვაძლევს და არ ამართლებს იმ პედაგოგთა იმედებს, რომლებმაც ეს მოიმოქმედეს.

„დარჩენა“, ერთსადაიმავე ჯგუფში სტაჟიორობა მიღებული იყო უხსოვარი დროიდან და ახლაც მას მიმართავს ამა თუ იმ სახით ყველა აღმზრდელი ორგანიზაცია, განურჩევლად კლასური მდგომარეობისა. საბჭოთა შრომის სკოლებშიც მიღებულია ასეთი პრაქტიკა. მხოლოდ ერთსადაიმავე ჯგუფში შეუძლია მოწაფეს 2 წელი ყოფნა და არა მეტი.

თუ მეორე წლის განმავლობაში „დარჩენილმა“ ვერ გამოიჩინა სათანადო წარმატება, მას სკოლიდან გამოირიცხვენ. ასეთი „დარჩენა“, „გამორიცხვა“ დიდ გავლენას ახდენს ახალგაზრდის ცხოვრებაზე, მის ფსიქოლოგიურ მდგომარეობაზე და განსაკუთრებულ ყურადღებას მოითხოვს აღმზრდელის მიერ მდგომარეობის გამოსწორებისათვის.

ამ წერილით მიზნად ვისახავ მკითხველებს ვესაუბრო „დარჩენილთა“ ზოგიერთ თავისებურობაზე და აგრეთვე ვაუწყიარო მათ ის პრაქტიკული ხასიათის მოსაზრებანი, რომლებიც მე მიმიღია

„დარჩენილთა“ დაკვირვება-შესწავლის საშუალებით, როგორც პირველ, ისე მეორე საფეხურის სკოლაში.

პირველ ყოვლისა საპირობა გავითვალისწინოთ და შევისწავლოთ ის მიზეზები, რაც იწვევს მოსწავლეთა ჩამორჩენას, „დარჩენას“. განვიხილოთ „დარჩენილის“ ინდივიდუალურ-საზოგადოებრივი დამახასიათებელი თვისებები დარჩენის შემდეგ, ე. ი. ერთსადაიგივე ჯგუფში მეორე წლის განმავლობაში ყოფნისა. ამის შემდეგ კი საშუალება გვექნება გამოვიყენოთ პრაქტიკული პედაგოგიური დასკვნები, რომელთა შემწეობით გამოსწორდებიან ჩამორჩენილები და შეიქმნება მუშაობის ოპტიმალური პირობები „დარჩენილთა“ შორის, თავის ამხანაგურ წრეში მუშაობის უკეთ წარმოებისათვის.

მოწაფეს ჯგუფში ვსტოვებთ იმიტომ, რომ მან სასწავლო წლის განმავლობაში ვერ შესძლო ან ვერ მოასწორო პროგრამით გათვალისწინებული მასალის შესწავლა-დამუშავება. ვერ მიიღო საკმაო ცოდნა-ჩვევანი შემდეგს ჯგუფში მუშაობის წარმოებისათვის. მოსწავლეთა ასეთი ჩამორჩენის მიზეზად ჩვენ შეგვიძლია დავასახელოთ:

I. მოწაფის სიღარიბე,

II. ასაკობრივი შეუფერებლობა ამა თუ იმ ჯგუფისათვის და

III. მოსწავლის ინდივიდუალური ნიჭიერებანი.

აი ის სამი ფაქტორი, გადამწყვეტ გავლენას რომ ახდენს მოსწავლეთა ჩამორჩენაზე ჯგუფის საერთო მუშაობაში.

ლარიბი მოწაფეები სისტემატიურად ვერ ესწრებიან გაკვეთილებს, რადგანაც არა აქვთ საპირობა ტანთსაცმელი, ვერ ამზადებენ დავალებებს, ვინაიდან არა აქვთ სასწავლო ნივთები და სხვ. ცუდი ეკონომიური პირობები იწვევს მრავალ სოციალურ სნეულებას, ხშირათ მანძილის სიშორეც თან ერთვის მას. სოფლის სკოლებში მოწაფეებს ხშირად 7-8 კილომეტრის მანძილიდან დადიან მეორე საფეხურის სკოლებში. თავისთავად ცხადია, რომ ისედაც მოუწყობელი ბავშვები ზამთრის სუსხიან ამინდებში ვერ შესძლებენ შორეული მანძილიდან სიარულს და მათ ჩამორჩენას ეს მდგომარეობა ხელს უწყობს. ერთხელ საკმაოდ ჩამორჩენილი ბავში სირცხვილის ემოციებს განიცდის და ვერ აქტივობს ჯგუფის მუშაობის დროს, თუ მისი აქტივობა აღმზრდელმა ხელოვნურად არ გამოიწვია.

ასაკობრივი შეუფერებლობა დიდათ ხელს უწყობს მოსწავლეთა ჩამორჩენას. რადგანაც სხვადასხვა ასაკის ბავშვებს სხვადასხვა მიდრეკილება, უნარი და ნიჭი ახასიათებსთ, სქესობრივი განსხვავების თანდართვით; მოზრდილი ასაკის მქონენი უფრო ადვილად ითვისებენ სასწავლო მასალას, რაც მუშაობის წარმატების ხარისხს ძალზე

სცემს. ზოგიერთ მოწაფეს სპეციალური სტიმულები ახასიათებს, მიდრეკილება აქვს ამა თუ იმ დარგის სამუშაოსაკენ და შეუფერებელი პროფესიონალური დარგის მუშაობაში ისინი „უნიკო არიან“, ამიტომ უნდა მიექცეს ყურადღება ახალგაზრდის შესაფერის პროფესიონალურ დარგზე შეყვანას. ამის დამადასტურებელი ფაქტები მრავალია, ვის არ შეხდომია შემთხვევა, როცა ერთი ახალგაზრდა გაივლის სხვადასხვა პროფესიონალურ დარგს და ვერც ერთ მათგანს საფუძვლიანად ვერ სწავლობს, ან და შეხედებით ისეთ სტუდენტს, რომელმაც რამდენიმე დარგი გამოიცვალა, იმიტომ რომ თავიდან ვერ აიღო შესაფერი პროფესიონალური განხრა და დრო უშედეგოდ ფლანგა.

სპეციალური სტიმულები ახალგაზრდისა იგივე ნიჭია მისი ამა თუ იმ დარგის მუშაობაში, რითაც თანაბარ პირობებში განისაზღვრება მისი აკადემიური წარმატება; უფრო ნიჭიერი მოსწავლეები უფრო ცოტა ენერგიის დახარჯვით ასწრებენ პროგრამული მასალის დამუშავებას, შედარებით ნაკლები ნიჭის პატრონებთან, რის გამოც ეს უკანასკნელები რჩებიან ჯგუფის საერთო მუშაობას და ხშირად ჩამორჩენილობის გამო სრულებით აღარ მეცადინობენ, თავს ანებებენ მუშაობას, რაც უნდა აღმოფხვრას თითოეულმა პედაგოგმა თავისი პრაქტიკის დროს.

მუშაობის პერიოდში მოსწავლეები უახლოვდებიან ერთმანთს, აჰყარებენ მჭიდრო ამხანაგურ კავშირს, ჰქმნიან ჯგუფურ სამუშაოებს, აწარმოებენ აზრთა გაცვლა-გამოცვლას ამხანაგურ წრეში, ებმებიან ორგანიზაციულ მუშაობაში, რაც ღიდათ აღმჯობესებს სასკოლო წარმატების ხარისხს. ერთი ასაკის ბავშვების ამხანაგობა უფრო მჭიდრო და ურყევეა, რადგანაც თავისი ფსიქოლოგიურ-ფიზიოლოგიური მდგომარეობით უფრო ეგუება ერთმანეთს, ვიდრე სხვადასხვა ასაკის ახალგაზრდები; ჯგუფში ამხანაგური დამოკიდებულება ჰქმნის საკმის ატმოსფეროს, და მეცადინეობაც ნორმალური ხდება. მაგრამ ის მოწაფეები, რომლებიც ჩამოსცილდნ თავის ამხანაგებს და დარჩნენ, ფსიქოლოგიურ ცვლილებას განიცდიან, იცვლება მათი ხასიათი, გულს იცრუებენ მუშაობაზე და იცვლება აგრეთვე სასკოლო საკითხებისადმი დამოკიდებულება.

მეორე წელს დარჩენილს სწავლების მეორე წელს მუშაობა უხდება ახალ ამხანაგებთან, მის ირგვლივ მუშაობის თითქმის ახალი პირობებია. ახალი ამხანაგები მისგან განირჩევიან თავისი ასაკით, მოქმედების უნარით, მეტი მოძრაობით. თავისი „ბავშური“ ქმედებით და სხვა, რაც ღიდ გავლენას ახდენს მეორე წელს დარჩენილის

მუშაობის ინტენსიფიკაციაზე, კოლექტივისტურ მისწრაფებათა გაღვივებაზე; მეორე წელს დარჩენილს და ახლად გადმოსულებს შორის უმეტეს შემთხვევაში კარგი განწყობილება ვერ მყარდება. ახლად გადმოსულები ითვალისწინებენ „დარჩენილ“ მოწაფეებს, მათ „გლახას“ ეძახიან, რადგანაც ისინი დარჩენ და ვერ შესწლეს ამხანაგების გვერდში ამოდგომა მთელი წლის განმავლობაში.

ასეთი დამოკიდებულება დარჩენილს გულს უტკრუებს სასკოლო ყოველგვარ საქმიანობაზე, მას აღარ აინტერესებს ამხანაგებთან ერთად მუშაობა, რადგანაც ეშინია დაცივნის, ამიტომ მარტო რჩება, მოწყენილია, მორცხვად არის გაჩერებული და ხშირად სასოწარკვეთილებით ოხრავს და სირცხვილისაგან ძალიან „წითლდება“, როცა მას ზოგი ამხანაგი ან მასწავლებელი შემთხვევით, ან გაჯავრების მიზნით ჯგუფში დარჩენაზე დაუწყებს საუბარს, ყოველივე ამით მეორე წელს დარჩენილს თანდათან უძლიერდება სასკოლო საკითხებისადმი პასიურობა. ამ დროს ის უფრო იმაზე ფიქრობს, თუ როგორ დაუძვრეს ხელიდან ასეთ მდგომარეობას და ჩამოსცილდეს თავის ამხანაგებს, ე. ი. მთელ ჯგუფს და, მაშასადამე ამ სკოლასაც.

„დარჩენილი“ მეორე წლის განმავლობაში ცოდნას არ იუმჯობესებს, მას თავის თავზე დიდი წარმოდგენა აქვს, თითქმის მან, „ეს მაინც იცის“, რადგანაც გასულ წელს „ისწავლა“. მას ახსოვს გაკვეთილების სათაურები ან დაწყება, მოიგონებს მას, თითქმის ეს მისთვის ყველაფერი ნაცნობია. გაკვეთილის ახსნის დროს გაიგო და მას შემდეგ აღარ ამუშავებს, სტოვებს გვერდზე „მაინც ვიცი“-ს ამარა. ეს ფსიქოლოგია „დარჩენილს“ მეორე წელსაც აქვეითებს. მან ასეთი შეხედულებით დაკარგა გაკვეთილების ლოგიკური თანმიმდევრობის გაგების უნარი, დრო, ამის შემდეგ მისთვის გაუგებარი ხდება მისგან გამომდინარე ყველა დებულება. საილუსტრაციოთ მოვიყვან ერთ მაგალითს: როდესაც ჯგუფში ვაძლევდი გაკვეთილს „ორი წევრის კვადრატების სხვაობაზე“, დარჩენილმა მოწაფეებმა ეს გაიადვილეს, რადგანაც მათთვის გასულ წელს ასეთი გაკვეთილი აუხსნიათ, წესიც ზეპირად დაისწავლეს, მაგრამ არცერთ მათგანს ამ გაკვეთილის ირგვლივ არ უმაციდინებია, რადგანაც წესი ზეპირად ჰქონდათ დასწავლილი. აღრიცხვის დროს, როდესაც საკითხი მიდგა ფორმულის გამოყვანა-გამოყენებაზე, ის არცერთმა მათგანმა არ იცოდა.

დარჩენილის ასეთი ინტერესმოკლებულობა, უყაბრაობა მეცადინეობისადმი კიდევ უფრო აღრმავებს ამხანაგებთან ცუდ დამოკიდებულებას. ძლიერდება უწონასწორობა მთელ ჯგუფში, როგორც ამხანაგური განწყობილების, ისე ცოდნის მხრივაც, რაც თავისებურ

უარყოფით დაღს ასვამს საერთოდ მეცადინეობას და პროგრამით გათვალისწინებულ მასალის დროზე დაძლევის.

ყოვლად შემცდრად და უსაფუძვლოდ მიმაჩნია ის ტრადიციული შეხედულება ზოგიერთი აღმზრდელისა, თითქმის „დარჩენილები მეორე წელს პირველი მოწაფეები არიან ჯგუფის სასწავლო მასალის შესწავლის ხარისხის მიხედვით“; შესაძლებელია ასეთ გამოწვევას შემთხვევებს შევხვდეთ, მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც მოწაფის „დარჩენა“ გამოწვეული იყო იმის გამო, რომ მას სკოლაში არ უწვლია წლის განმავლობაში, მეცადინეობას არ დასწრებია, ხოლო ის მოწაფეები, რომლებიც წლის განმავლობაში მუშაობდნენ სკოლაში 45-55%,-მდე მაინც ასეთ მოსაზრებას არ ამართლებენ და მათი სასკოლო წარმატების ხარისხი არ სცილდება „საშუალოს“ ან კიდევ „საექვოს“.

„დარჩენილის“ აზრი — „მე ეს უკვე ვიცი“ დიდ გავლენას ახდენს მის ყოფა-ქცევაზე, ზნეობრივ მხარეზე. დარჩენილმა ის დრო, რომელიც მას დავალების შესრულებისათვის უნდა დაეხარჯა, თავისუფლად ყოფნის „ფონდში“ გადარიცხა და ამიტომ უმეტეს შემთხვევაში „მოცილილია“.

ამ დროს ის უმიზნოდ ფლანგავს, სხვადასხვა უზნეო მოქმედებისათვის: ამხანაგებთან უსაქმოდ ხეტიალი, დაუპატიჟებელი სტუქრობა, ქეიფი, „ღვინო-დუღუკი“ (მოზრდილები 16 წლიდან), პრანჭიობა, თამბაქოს მოწევა და უმეტეს შემთხვევაში კი რომანიული ამბები.

ხშირად ჯგუფში დარჩენილი ყველაზე უფრო მოზრდილია და იწყებს არშიყობას მოწაფე ქალებში, კავშირს აბამს თავის ძმაბიჭებთან და არღვევს მთელი ჯგუფის მყუდროებას, რასაც ზოგჯერ სტუქსობრივი აღვირახსნილობაც კი მოსდევს, რამაც არ შეიძლება ზიანი არ მიაყენოს სასკოლო მუშაობას და გამოძახილი არ ჰპოვოს „თავშეკავებულთა“ შორის. პატარა მოწაფეები დიდებს ბაძავენ მოქცევაში, თამბაქოს მოწევაში, არშიყობაში (პირადად მქონდა შემთხვევა, როცა მე-IV ჯგუფის მოწაფემ მომიტანა სატრფიალო წერილი, რომელიც მისთვის ამავე ჯგუფის 13 წლის ვაჟს მიეწერა) და სხვა. ასეთი რამ, ცხადია, ყოვლად დაუშვებელი და გაუმართლებელია ყოველგვარი მოსაზრებით.

დარჩენილის მეტად დამახასიათებელია რწმენა, ვითომც „მე მაინც ვადამიყვანენ შემდეგ ჯგუფში და მეორედ არ დამტოვებენ“. მაგრამ, როდესაც მისი ასეთი მოსაზრება სკოლიდან გამორიცხვით მთავრდება, მაშინ ის მასწავლებლებს, ამხანაგებს ემუქრება სიკვდი-

ლითაც კი, აშინებს, ყვირის „მე უკანონოდ დამიწერეს ნიშნები“, „ჩემი ინტერესი აქვს“ და სხვა. დარჩენილის ასეთი მოქმედება იწვევს სასკოლო დისციპლინის დარღვევას, მთელი თვეების განმავლობაში მოწაფეთა შორის ასეთი მოქმედების წამბაძველობას შეხვდებით. ასეთი მდგომარეობა იქმნება განსაკუთრებით სამოსწავლო წლის მეორე ნახევარში და სასწავლო წლის დასასრულს.

„დარჩენილი“ მეტის-მეტე თავმოყვარეა. მას მასწავლებლის უბრალო დარიგებაც კი შეურაცხყოფად მიაჩნია, ამიტომ ყვირის, ილაშქრებს მასწავლებლის წინააღმდეგ, თვით ორგანიზაციის ხელმძღვანელი ამხანაგების წინააღმდეგ და სხვა; ამ დროს მას კაცშირი აქვს ეგრეთწოდებულ „თავზე ხელაღებულ“ მოწაფეებთან და მათი წაქეზებით მოქმედებს. მაგრამ შეხვდებით ისეთ დარჩენილებსაც, რომლებიც მუდამ თავაზიანად, დინჯად არიან და სასკოლო მუშაობას ხელს უწყობენ—ესენი ის მოწაფეებია, რომლებიც წლის გინმავლობაში სკოლაში არ დადიოდნენ სხვადასხვა ოჯახური მიზეზების გამო. ამ უკანასკნელთა წარმატება უკან არ რჩება ახლადგადმოსულ უფრო ნიჭიერ და უნარიან მოწაფეთა წარმატებას, ზოგ შემთხვევაში წინ უსწრებს კიდევაც. ასეთ მოწაფეებს ის დავალებები, რომელიც მასწავლებელმა ჯგუფთან ერთად მისცა, მათ არ ყოფნისთ, მათ მეტი დრო აქვთ და შეუძლიათ მეტი სამუშაოს შესრულება. ამ შემთხვევაში აღმზრდელი უნდა ეცადოს ზედმეტი გადარჩენილი დროც რაციონალურად იქნეს გამოყენებული, ამიტომ უნდა მისცეს ინდივიდუალური, დამატებითი სამუშაო, საკითხავი მასალა და სხვა, ჩაბას ისინი მოსწავლეთა ორგანიზაციულ მუშაობაში, კედლის გაზეთისა და ჟურნალის შედგენა-გამოშვების მუშაობაში, მისცეს საკუთარი ინიციატივის გამოჩენის მეტი საშუალება და მით წაახალისოს დანარჩენი მოწაფეებიც.

ყურადღების ღირსია აგრეთვე ის გარემოება, რომ დარჩენილები ვერ არიან კარგ განწყობილებაში მშობლებთან, ოჯახში ისინი ისეთსავე თავხედობას იჩენენ, როგორც სკოლაში, მშობლებს არ უჯერებენ და ყოველგვარ დარიგება-კითხვაზე უპასუხებენ, „ის მე ვიცი“. უკმაყოფილოთ დარჩენილი ახალგაზრდა კიდე უფრო უმატებს არამოწაფურ მოქმედებას და ძალზე ასუსტებს მუშაობას, საკუთარ ინიციატივას საზოგადოებრივ-სასარგებლო საქმიანობაში. პირადად ამ სტრიქონების ავტორს მრავალი შემთხვევა ჰქონდა, როცა დარჩენილთა მშობლები შესჩიოდნენ მას შვილის ურჩობაზე და სთხოვდნენ სათანადო რჩევას, რომ „არ დაიღუპოს ეს ბრიყვი“ და სხვა. ამ შემთხვევაში აღმზრდელს დიდი მოფიქრება და დაკვირვებულ პასუხის

გაცემა მართებს, რომ მშობლებს ისეთი საშუალება არ ურჩიოს, რომლითაც მოწაფე კიდე უფრო ცუდ გზას დაადგება. აქ საჭიროა მასწავლებლის და მშობლების შეთანხმების რამდენიმე ცდის წარმოება, რომ მდგომარეობა გამოსწორდეს.

ყველა ზემოაღნიშნული თავისებურობა დარჩენილისა: პასიური გრძნობანი, ცუდი ამხანაგური დამოკიდებულება ჯგუფში, უყურადღებობა სასკოლო საკითხებისადმი, ნდობა მასში აზარსებულის ცოდნისა, მარტოობა, სირცხვილი, მორცხვობა კოლექტივში, ცუდი ყოფაქცევა, ზედმეტი თავმოყვარეობა, მშობლებთან ურჩობა და სხვა, დიდ გავლენას ახდენს როგორც დარჩენილზე, ისე მთელ ჯგუფზე და ყოველად შეუწყნარებელი იქნებოდა, რომ ჩვენი აღმზრდელობის პერიოდში ამ გარემოებისათვის ყურადღება არ მიგვექცია. ყველა აღნიშნული თავისებურების აღმოფხვრა დიდ ენერგიას მოითხოვს. ამიტომ ჩვენს წინაშე ამის შემდეგ ბუნებრივად წამოიჭრება კითხვები: როგორი ხერხი უნდა ვიხმაროთ ამ მდგომარეობის გამოსასწორებლად? რა პედაგოგიური ზომებით შეიძლება დარჩენილთა მეცადინეობის ნორმალურ კალაპოტში ჩაყენება? რამდენად მიზანშეწონილია დარჩენის სტატიორობა, როგორ უნდა ვებრძოლოთ მეორე წელს დარჩენას? როგორ შევექმნათ მუშაობის თანაბარი პირობები ჯგუფში, რომ არ გაღრმავდეს ცოდნის მხრივ მოწაფეთა უწონასწორობა? და სხვა. ყველა აღნიშნული საკითხი მეტად მნიშვნელოვანია და თითოეული აღმზრდელი აღძრულ საკითხებზე გაცემულ პასუხებს კრიტიკული თვალთ უნდა მიუდგეს.

სათანადო პრაქტიკულ დაკვირვებათა შემდეგ, ჩემი მოსაზრებით, მიზანშეწონილია შემდეგ პედაგოგიურ. ზომათა მიღება „დარჩენილთა“ უარყოფით თავისებურებათა აღმოფხვრისა და მის მაგიერ საზოგადოებრივ-სასარგებლო ცოდნა-ჩვევების მიცემის მიზნით:

1. პირველყოვლისა აღმზრდელმა ყურადღებით უნდა შეისწავლოს „დარჩენილთა“ ყოველგვარი ინდივიდუალურ-სოციალური დამახასიათებელი თვისება და განსაზღვროს ის განსხვავებანი, რომელნიც არსებობენ ერთსადაიმევე ჯგუფში ყოფნის პირველ და მეორე წელს შორის. მრავალი დაკვირვებით უნდა გაარკვიოს, თითოეული მათგანი რა ადგილს დაიჭერს სწავლების პროცესში. აღმზრდელმა კარგად უნდა გამოარკვიოს, თუ რა არის ამა თუ იმ თავისებურებათა გამომწვევი მიზეზი, „დარჩენილის“ ჩამორჩენილობის მიზეზი და რა-ზეა დამოკიდებული ეს უკანასკნელი. შესაძლებელია ჩამორჩენის მიზეზი უყურადღებობა ან „უნიკობაა“, რომელთა გამოსწორების მიზნით დროზე უნდა იქნეს მიღებული სათანადო ზომები.

ამის შესახებ ამბობს ცნობილი ფსიქოლოგი და პრაქტიკული ფსიქოლოგიის ავტორი პროფ. ვ. პაილი: „თუ მოწაფე ჩამორჩენილია, მასწავლებელმა სპეციალი გამოცდების დახმარებით უნდა განსაზღვროს მისი გონებრივი ნიჭიერება და ზედმიწევნით შეიტყოს, ჩამორჩენა რაზეა დამოკიდებული. მის სუსტ ნიჭიერებაზე თუ მხოლოდ მოუმზადებლობისა და ინტერესის უქონლობაზე“¹⁾. მავნებელია ის მოქმედება, როდესაც სუსტი და კარგი წარმატების მოწაფეებს ერთიდაიგივე სამუშაო მასალა ეძლევათ, მავნებელია სუსტი და ძლიერი მოწაფეების ერთმანეთში არევა კოლექტიური მუშაობის დროს. უმჯობესია, რომ ჯგუფებად დაყოფის დროს სუსტები ერთ ჯგუფში მოვახვედროთ და მათ მივუჩინოთ ერთი ან რამდენიმე კარგი წარმატების მოწაფე. ხანდახან სუსტი მოწაფეები, რაკი ერთხელ ჩამორჩენ, თავისი სურვილთა ანებებენ თავს მეცადინეობას. ამ შემთხვევაში სუსტებს არ უნდა მიეცეთ მეცადინეობის თავის დანებების ნება, იმის გამო, რომ ისინი ჩამორჩენ და ამხანაგებს ველარ დაეწევიან, არამედ მათ უნდა მიეცეს მასალა შესაფერისი მოცულობით, რომ ჩამორჩენილები უფრო ჩაებან მუშაობაში და გამოსწორდენ.

მასწავლებლის განსაკუთრებული ყურადღება და უფრო დასაძლევია მასალის მიცემა მათ უფრო გაათამამებს და გარკვეულ მდგომარეობაში ჩააყენებს.

2. „დარჩენილის“ შესაწვლის შემდეგ აღმზრდელმა მას სათანადო მიზანშეწონილი, პრაქტიკული ხასიათის მითითება უნდა მისცეს, განუმარტოს მომავალი მუშაობის გეგმა, ჩააგონოს, დაარწმუნოს მასში, რომ მისი ზოგიერთი მოქმედება არამოწაფურია და მავნებელია როგორც პირადად მისთვის, ისე მთელი კოლექტივისთვის, მთელი ჯგუფისათვის. მისცეს რჩევა-დარიგება ცალკე, არა ამხანაგებთან, მისი მოქმედების გამოსწორების და მშობლებთან კარგი განწყობილების დამყარების მიზნით.

3. ის დარჩენილი მოწაფეები, რომლებიც ვერ მუშაობენ წარმატებით სათანადო ინტერესის, ყურადღების უქონლობის გამო, განსაკუთრებით წახალისებულ უნდა იქნენ. აღმზრდელმა მათ შორის უნდა შექმნას საჭიანი ატმოსფერა გამართობელი და თანაც შესაფერისი ცოდნა-ჩვევების მიმცემა მასალის მიწოდებით, ჩააბას ისინი საერთო მუშაობაში, კოლექტიურ საქმიანობაში, რაც მათ ინსტიქ-

¹⁾ იხ. პროფ. ვ. გ. პაილი, „ფსიქოლოგიის გამოყენება სწავლების დროს“. პრაქტიკ. სახელმძღვანელო მასწავლებელთათვის. გვ. 115, თეზისი 83. პ. (გ) თარგმანი რუსულიდან.

ტიურად ამომძრავებს, წაახალისებს ახალი, მაგრამ უფრო რთული და მიზანშეწონილი მასალების დასამუშავებლად. მუშაობის პროცესში შეჯიბრის ნიშნების შეტანაც შეიძლება საუკეთესოდ შესრულებული მასალის გამოფენით და სხვა.

4. აღმზრდელმა ყოველგვარ ღონისძიებას უნდა მიმართოს, რომ დარჩენილებსა და ახლად გადმოსულთ შორის თავიდანვე მჭიდრო-ამხანაგური განწყობილება დამყარდეს, თორემ, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ეს ცუდი განწყობილება მუშაობაზე უარყოფით გავლენას მოახდენს. ამხანაგობის განმტკიცების მიზნით დარჩენილი პირველ ყოვლისა ჩაბმული უნდა იქნეს უახლოეს ამხანაგებთან ერთად ჯგუფურ სამუშაოებში, მას უნდა მიეცეს მეტი საშუალება, რომ გამოამჟღავნოს თავისი საკუთარი ინიციატივის უნარი და სხვა. კომკავშირის და პიონერ კოლექტივების მუშაობაც, განსაკუთრებით აღმზრდელობით სფეროში, გამოყენებული უნდა იქნეს ამ მიმართულებით.

5. თუ აღმზრდელმა შეაშინა, რომ დარჩენილს ზედმეტი დრო აქვს, რომელსაც ის არარაციონალურად იყენებს, ე. ი. ხარჯავს მას სხვადასხვა არამოწაფური საქმიანობისათვის, ამ შემთხვევაში მას უნდა მიეცეს ცალკე ინდივიდუალური დავალებანი, შესაფერისი ახსნა-განმარტებით, რაც შეუზღუდავს მას „თავისუფალ დროს“ და ხელს ააღებინებს სხვადასხვა არადროულ მოქმედებაზე.

6. მასწავლებელმა იმ „დარჩენილთა“ შორის, რომლებიც წარმატებას ვერ იჩენენ საერთოდ სასკოლო მეცადინეობაში, უნდა გაზარდოს და ხელი შეუწყოს სპეციალური სტიმულების გაღვივებას, მათ განვითარებას სპეციალური მიდრეკილების გამოამჟღავნების შემდეგ. „ჩამორჩენილი“ შესაძლებელია სათანადო მრჩეველის და მშობლების დახმარებით გადაყვანილ იქნეს რომელიმე სხვა პროფესიონალური დარგის სამუშაოს შესწავლაზე.

ის მოწაფეები რომლებიც „უნიჭონი“ არიან სკოლაში, ნიჭს გამოიჩენენ აუცილებლად რომელიმე სხვა პროფესიონალურ დარგში, ამიტომ ისინი აუცილებლად უნდა იქნენ გადაყვანილი შესაფერისი სპეციალურ დარგზე, რომ გამორკვეული იქნეს სათანადო სპეციალური სტიმული ამა თუ იმ პროფესიონალური განხრისა, ამისათვის მიზანშეწონილი და „სასურველია სკოლას ჰყავდეს კონსულტანტი (მრჩეველი) — ფსიქოლოგი ან პედაგოგი, რომელმაც პროფესიონალური გადარჩევის მეთოდები იცის: ის დაწვრილებით შეისწავლის მოსწავლეთა ინდივიდუალ თვისებებებს და რჩევას მისცემს აირჩიოს ესა თუ ის სპეციალობა“¹⁾.

¹⁾ იხ. პროფ. პაილის დასახელებული წიგნი, გვ. 123.

თავიდან რომ ავიცილოთ მეორეწლიანობა, დარჩენის სტაჟი-
ორობა, საჭიროა პირველ ყოვლისა განსაკუთრებული ყურადღება
მიექცეს ჯგუფში თავიდანვე მოწაფეთა ასაკობრივი შერჩევის სა-
კითხს: ეს დებულებით გათვალისწინებულია, მაგრამ ზოგიერთ შემ-
თხვევაში გადაჭარბებას ეხედებით და ხშირად 6-7 ჯგ. სხედან 18-19
წლის მოწაფეები, რაც მოწაფეთა ჩამორჩენილობის ერთ-ერთი მი-
ზეზია.

მუშაობის დაწყებიდანვე აღმზრდელმა უნდა შექმნას მუშაობის
თანაბარი პირობები როგორც ცოდნის, ისე სასწავლო ნივთებისა და
ინვენტარის მომარაგების მხრივ. თანაბარი პირობების შემდეგ დარჩება
განსხვავება ინდივიდუალურ ნიჭიერებათა და სპეციალურ სტიმუ-
ლებს შორის, რომელსაც ხელოვნურად დასძლევს მასწავლებელი სა-
თანადო მასალების შერჩევის და სხვადასხვა პედაგოგიურ საშუალე-
ბათა შემწეობით.

ჯგუფში მეცადინეობის პირველ წელსვე განსაკუთრებული ყუ-
რადღება უნდა მიექცეს ჩამორჩენილი მოწაფეების გამოსწორებას.
მიღებული უნდა იქნეს ყოველგვარი ზომა პირველ წელს მათ გამო-
სასწორებლად, ამ მიზნით დიდ დახმარებას გაგვიწევნ თვით მოწა-
ფეები—ჩამორჩენილებისათვის ცალკე უნდა შეიქმნას ჯგუფები სა-
მეცადინეოდ, ანდა ერთ კარგი წარმატების, ძლიერ მოწაფეს მიება-
როს რამდენიმე სუსტი მოწაფე სამუშაოდ. ეს მდგომარეობა კარგ
მოწაფეებსაც დიდად შეუწყობს ხელს საკუთარი ორგანიზატორული
მუშაობის უნარის გამომუშავებაში და სუსტებსაც გამოასწორებს. სა-
ბოლოოდ სუსტი მოწაფეების „ბედი“ მომავალი წლისათვის პირველ
წელსვე უნდა გადაწყდეს—ის მოწაფეები, რომლებიც წლის განმავ-
ლობაში ესწრებოდნენ მეცადინეობას 70-75%—ით მაინც და ვერ იძ-
ლევიან იმედებს საშემოდგომოდ გამოსწორებისათვის და „დარჩე-
ნის“ კანდიდატებს წარმოადგენენ, უმჯობესი იქნება, წლის გაუ-
ცდენლად, პირველი წლიდანვე გადაყვანილ იქნეს სპეციალური სტი-
მულის მიხედვით, სხვა პროფესიონალურ, სპეციალური დარგის სა-
სწავლებელში მათი იმ განსაკუთრებული უნარის შესწავლის შემდეგ,
რაც აღნიშნული გეკონდა მე-6 თეზისში.

ასეთი საშუალებით ჩვენ შესაძლებლობა გვექნება ძალზე შევა-
სტიკოთ „დარჩენილთა“ რიცხვი და თანაც ბოლო მოუვლით ერთიდა-
იგივე ჯგუფებისათვის დიდი დროს დაკარგვას, რომელიც ს. ს. ს. რ.
განსახკომის ოფიციალური დადგენილებით ორი წლით განისაზღე-
რება.

მეორეწლიანობის მოსპობა ან მინიმუმამდე დაყვანა ძალზე შეუწყობს ხელს სათანადო სპეციალისტთა მომზადების დაჩქარების საქმეს, რაც ჩვენს წინაშე სადღეისო ამოცანად დგას.

ყველა ზემოაღნიშნული საკითხი უშუალოდ წამოჭრილია ჩვენი შრომის სკოლების ცხოვრებიდან, ამიტომ ყურადღებით განხილულ-შესწავლილი უნდა იქნეს განათლების დარგში ყველა პრაქტიკულად მომუშავესაგან, რადგანაც ეს საკითხები ყოველ ფეხის გადადგმაზე გვხვდება და ხშირად დამახინჯებულ სახესაც იღებს ზოგიერთი „პედაგოგების“ ხელში.

ვიმედოვნებ, პრაქტიკულად მომუშავე ამხანაგები გამოეხმაურებიან აღძრულ საკითხებს და თითოეულ მოსაზრებას შეამოწმებენ, სასწავლო წლის დაწყებიდანვე, თავისი მუშაობის პროცესში.

მ. ხეილ ჩიქოვანი.

დერჩის 7-წლედის მასწავლებელი.

ქართული ენის სწავლების ზოგიერთი მბრძანებელი საკითხი.

მშობლიური ენა ახალგაზრდობისათვის ის იარაღია, რომლითაც მან უნდა გაამდიდროს გონება ლიტერატურულ-საზოგადოებრივი დაკვირვება-გამოცდილებებით, აღიჭურვოს იდეოლოგიურად საღი აზროვნებით და შეითვისოს აზროვნების მარქსისტულ-დიალექტიური ხერხები. მშობლიური ენის სწავლების დროს ახალგაზრდაში გამო-მუშავებული უნდა იქნეს ცხოვრების კლასიური შეთვისების ალლო; მშობლიური ენა ღერძია საშუალო ტიპის სკოლების ყოველგვარი სწავლა-აღზრდისა, ამ სკოლებიდან უნდა გამოვიდნენ პრაქტიკულად მომუშავე პირები, ენერგიული მუშაკები. ადამიანი რომ პრაქტიკული ცხოვრებისათვის აქტიური მომუშავე გახდეს, პირველ ყოვლისა საჭიროა გარკვევით და ლიტერატურულ კანონიერ ფარგლებში ჩამოაყალიბოს თავისი სალაპარაკო ენა, რომ სწორი მნიშვნელობით გადასცეს მოპირდაპირეს ის, რასაც მოითხოვს ამა თუ იმ მომენტის თქმა. როდესაც ასეთი დილემის წინაშე დგას ჩვენი საშუალო სასწავლებლები, მაშინ აუცილებლად საჭიროა სათანადო შესწავლა-გადასინჯვა ყველა არსებული სალიტერატურო სასწავლო ხერხისა და სახელმძღვანელოებისა, რომლების დანიშნულებაც მარქსისტულ-დიალექტიური თვალსაზრისით სწავლება.

სწავლების სფეროში, განსაკუთრებით პროვინციის სასწავლებლებში, განურჩევლათ მათი ტიპისა, შეხედებით აუარებელ დეფექტს, მახინჯ მოვლენებს მშობლიური ენის სწავლებაში.

მკითხველის ყურადღება მიხდა შევაჩერო იმ რამდენიმე მტკივნეულ საკითხზე, რომელთაც აქტუალური მნიშვნელობა აქვს თანამედროვე კლასიური ბრძოლის უაღრესად გამწვავების პერიოდისათვის. მე უმთავრესად ლაპარაკი მექნება მეორე საფეხურის პირველი კონცენტრის შესახებ.

რა დეფექტები გვაქვს ქართული ენის სწავლების დროს? პირველი, სტილი—გამოთქმის უნარი. სწორი, ლოგიკური აზროვნება, — ეს დამახასიათებელი აქტუალები ენისა ძალზე შეკუმშულია. მათ სწავლებას არა აქვს საფუძვლიანი მიმართულება. ალბათ ყველას გაგიგონიათ ის მრავალი საყვედური და სამწუხარო მოვლენა, რომ ჩვენს საშუალო სასწავლებელში კურსდამთავრებულნი, რომლებიც „მასწავლებლობას მაინც თხოულობენ“, განცხადებებსაც კი ვერ სწერენ ზოგიერთ შემთხვევაში რიგიანად, ანდა თუ ლაპარაკს დაიწყებენ საზოგადოების წინაშე—დომხალივით აურევენ წინადადებებს და მრავალი უადგილო გამოთქმით მთლად გაანადგურებენ მნიშვნელოვან აზრებს თავის სიტყვაში. ამაში თითქმის ასი პროცენტით დამეთანხმებიან სამაზრო განათლების განყოფილების მუშაკები, რომლებიც არჩევენ დასანიშნთა განცხადებებს.

ასეთი ფაქტების, მიზეზი, ცხადია, დაბალ საფეხურზე უნდა ვეძიოთ. იქ, სადაც საფუძველი ეყრება ენის საფუძვლიან შესწავლა-დაწყებას (ენის შესწავლის პირველი ჯგუფიდანვე) უნდა მიექცეს ყურადღება ამ გარემოებას. ზოთხწლედდამთავრებულს საკმაოდ განვითარებული უნდა ექნეს ენის ლაკონიზმი, უნდა იცოდეს გრამატიკული ნიშნების ხმარება და სხვა, ხოლო შემდეგ საფეხურზე გამოთქმის ლიტერატურულ ჩარჩოებში მოქცევის და მის რეფლექსად გადაქცევის უნდა მიექცეს ყურადღება. პირველი კონცენტრის მოწაფეთა შორის ძარითადი გადატეხა ხდება ენის განვითარებაში, რასაც ანგარიში უნდა გავუწიოთ.

განსაკუთრებით სოფლის სკოლებში თვალში გეცემათ კუთხური კილოკავების სიმრავლე გამოთქმაში, რასაც არ ექცევა სათანადო ყურადღება მასწავლებელთა მიერ. ხშირათ თვით აღმზრდელები „სცოდავენ“ ამ მხრივ. სასკოლო ლაბორატორიულმა კაბინეტურმა მუშაობამ უნდა მოსპოს ეს არსებული მოვლენა.

ამ მხრივ ქართული სახელმძღვანელოებიც არ არის დაზღვეული. ვერ ნახავთ ქართულ სახელმძღვანელოს, რომ შიგ არ იყოს კუთხური კილოკავების გაუმართლებელი ხმარება, რაც დაუშვებელია.

მეორე, რაც თავიდათავია ენის სწავლებაში, — მასალის ტიპიზაცია. თითოეული ლიტერატურული ეტიუდი, რომელიც ისწავლება სასწავლებელში, ობიექტიური ცხოვრების ამა თუ იმ მტკივნეულ მხარეს სახავს ან და იძლევა ცხოვრებისათვის დადებით მებრძოლ ტიპს. ასეთი ტიპების არჩევა, მისი სათანადო კრიტიკული თვალთვლით განხილვა აუცილებელია. მოწაფეს უნდა შეეძლოს წაკითხული მოთხრობის გმირების და მათი დამახასიათებელი საზოგადოებრივი ნიშნების აღნიშვნა, განხილვა მათი მოქმედების ნიშნების, შედარება რეალურ ცხოვრებასთან და ახალი მებრძოლი ტიპის დასახვა მომავალი სოციალისტური მშენებლობისათვის. არ კმარა მარტო მოთხრობის „დასწავლა“. არ არის საკმარისი, რომ მოწაფემ მოთხრობა „მოყოლით იცოდეს“, „მისი შინაარსი სიტყვა-სიტყვით ჩააკაჟაჟოს“. ასეთი ტრადიციული ფორმალური მხარით დაკმაყოფილებული პედაგოგი უფარვისა ლიტერატურის სწავლებისათვის. მოსწავლეს ზემოთქმულთან ერთად უნდა შეეძლოს მოთხრობის ტიპიზაცია, წაკითხულის კლასიური თვალსაზრისით განხილვა და გმირის დახასიათება; ლიტერატურულ ტიპიზაციას უალრესად დიდი მნიშვნელობა აქვს ახალგაზრდობისათვის, რადგანაც ხშირად მათ მოქმედებას მიბაძვენ ახალგაზრდები, ტიპის მოქმედებათა დოგმად მიღება მავნებელი გახდება. ამიტომ ენის მასწავლებლის ყურადღება აქეთვე უნდა იქნეს მიმართული.

ლიტერატურული ნიმუშების შესწავლით ახალგაზრდობაში უნდა გამოიმუშავდეს კლასიკური სალაპარაკო ენა. სკოლის პრაქტიკიდან აღმოფხვრილი უნდა იქნეს მეშინურ-მელანქოლიური სანტიმენტალური, „ქირმოქმული“ ლაპარაკი. ახალგაზრდას უნდა შეეძლოს რიხიან წინადადებათა გამოთქმა, მან უბრალო ტონი უნდა მისცეს თავის გამოთქმას, რასაც აუცილებლად დიდი მნიშვნელობა აქვს ცხოვრებაში ბრძოლის უნარის გამოიმუშავებისათვის.

შესასწავლი მოთხრობების ტიპური ასახვით შეიძლება მებრძოლი ადამიანის შექმნა-აღზრდა, მაგრამ, როდესაც ასეთი ტიპური — კლასური გარჩევა არ ხდება, როდესაც „ბაზვა ფულავა ყაჩაღი იყო“ — ფიქრობს ბავში (ასეთი პასუხი გასცა წლიური მუშაობის აღრიცხვის დროს მე-7 ჯგუფის მოწაფემ, როდესაც მას ჰკითხეს „ბაზვა ფულავას სახით როგორ ტიპს გვისურათებს ავტორი?). აქედან ცხადია, რომ მოწაფეს არ შეუძლია შეითვისოს თვით მოთხრობის შინაარსი, ეპოქალური დამახასიათებელი კლასური ბრძოლის ნიშნები. ქართული ლიტერატურული მასალის შესწავლა თითოეულმა მასწავლებელმა უნდა მიმართოს კლასური ბრძოლის რევოლუციონური

ფაქტებისავე—მოთხოვნის შესწავლის დროს ტიპიზაციის მოუხდენლობა ნიშნავს ახალგაზრდობაში საღი აზროვნების მიჩქმალვას, რაც გაუმართლებელია პედაგოგიურ-პოლიტიკური თვალსაზრისით.

აღნიშნულ დეფექტებს ქართული ენის სწავლების დროს თითოულმა მასწავლებელმა უნდა მიაქციოს ყურადღება, და არა მარტო ქართული ენის მასწავლებელმა,—მან თვალსაჩინო ადგილი უნდა დაიკიროს საზოგადოებათმცენიერებისა და დანარჩენი დისციპლინების სწავლებაშიც.

მიხეილ ჩიქოვანი.

სერიოზული და გადაუდებელი ამოცანა.

სოციალისტური მშენებლობის ტემპს საფუძვლად უდევს მშრომელი მასის მომზადება-შეგნება, რომელიც ხსენებული მშენებლობის დროს მაქსიმალურადაა გამოყენებული. მშრომელი მასის შეგნება მართებულია მაშინ, როდესაც ის განთავისუფლებულია ყოველგვარი უფიცილობისა და მისგან გამომდინარე ცრუმორწმუნეობისაგან, როდესაც ის აზროვნობს ახალ მშენებლობის სასარგებლოდ ან, უკეთ რომ ვთქვათ, როდესაც მშრომელ მასაში მომხდარია კულტურული რევოლუცია. ერთი მთავარი მომენტი ამ რევოლუციისა წერაკითხვის უცოდინარობის ლიკვიდაციაა, რაც კულტურის ბაზაა (კრუჰსკაია).

როგორია ამ დარგში მდგომარეობა, როგორია საბჭოთა ხელისუფლების ღონისძიებები და მისი შედეგები, —აი ის საკითხები, რომელსაც უნდა იცნობდეს საზოგადოების ყოველი შეგნებული წევრი, საზოგადოების წინსვლითა და სოციალისტური მშენებლობით დაინტერესებული.

გასული საუკუნის 60 წლებში ნ. ჩერნიშევსკიმ აღნიშნა, საჭიროა მუშათა კლასის გამარჯვება, რომ მან, ჩაგვრისა და ექსპლოატაციისაგან განთავისუფლებულმა, თავისუფლად იგარძნოს ცხოვრების და სინამდვილის სიმშვენიერეო.

ჩერნიშევსკის სურვილს ხორცი შეასხა 1917 წ. ოქტომბერმა, როდესაც პროლეტარიატმა გლეხობასთან ერთად რუსეთში დაანგრია ძველი პოლიტიკურ-სოციალური ურთიერთობა და შეუდგა ახალი ცხოვრების შექმნას. ახალი ცხოვრების შექმნა, სოციალისტური მშენებლობა ხანგრძლივი პროცესია და ეს მით უფრო, რომ მშრომელმა მასამ ყოველ დარგში, კერძოდ კულტურულში, საშინელი მემკვიდრეობა მიიღო. მუშა-გლეხობის უმრავლესობა წერაკითხვის უცოდინარი იყო, რაც დიდ საფრთხეს წარმოადგენდა სოციალისტური მშენებლობისათვის და ძლიერ აფერხებდა მას. ამით აიხსნება ის, რომ

საბჭოთა ხელისუფლებამ თავიდანვე მიაქცია ამას ყურადღება და თავიდანვე, მიუხედავად ეკონომიურად ცუდი პირობებისა, მიმართა გადამჭრულ ზომებს წერაკითხვის უცოდინარობის აღმოსაფხვრელად.

ამ საკითხს დაუკავშირდა ლენინის მიერ ხელმოწერილი დეკრეტი, რომელშიაც შემდეგია ნათქვამი: პოლიტიკურ ცხოვრებაში მშრომელების თართო მასის ჩაბმის მიზნით საჭიროა წ.-კ. უცოდინარობის ლიკვიდაცია. ამ მიზნისათვის საჭიროა ყველამ—8 წლიდან დაწყებული 50 წლამდე — შეისწავლოს წერაკითხვა. მართალია, ხელისუფლება, სამოქალაქო ომის პირობებში, მთელ მის ყურადღებას ვერ შეაჩერებდა ამ საქმეზე, მაგრამ დეკრეტის გამოცემის ფაქტიც მოწმობს, თუ რამდენად მწვავე იყო ეს საკითხი რუსეთის სინამდვილეში და რამდენი მუშაობა იყო საჭირო. ლენინი, როგორც სხვაგან, ამ საკითხშიც პიონერად და აქტიურ მებრძოლად ითვლება. ის არ უშვებდა შემთხვევას, რომ ამ საკითხზე არ შეეჩერებია ყველას ყურადღება — ყრილობაზე წარმოთქმულ სიტყვებში (მაგ. 1919 წ. სკოლის გარეშე განათლების მუშაკთა პირველ ყრილობაზე, კომკავშირის ყრილობაზე), საგაზეთო ან სპეციალურ სტატიებში ლენინი ყოველთვის აღნიშნავდა საკითხის სიძნელეს და მასთან დაკავშირებით ყველას ჩაბმას ამ საქმეში — საბჭოთა საზოგადოებრივობის, მის ახალგაზრდობის და სხვ.

კერძოდ თავის სტატიაში „კოოპერაციაზე“ ლენინი გარკვევით ლაპარაკობს ამ სიძნელეზე და მისი დაძლევის აუცილებლობაზე. ხსენებულ სტატიაში ლენინი ასე სწერს:

„ჩვენი მოწინააღმდეგენი ამტკიცებენ, რომ ჩვენ შეუძლებელ საქმეს ვაკეთებთ: ვაშენებთ სოციალისტურ საქმეს ჩამორჩენილ უკულტურო ქვეყანაში. რომ ლოლიკურად მივსდიოთ ჩვენს მოწინააღმდეგეთა აზრს, გამოვა, რომ მუშა-გლეხობა უნდა ყოფილიყო წ.-კითხვის მკოდნე და შემდეგ უნდა მომხდარიყო პოლიტიკური და სოციალური გადატრიალება და შემდეგ ხელი მოეციდა სოციალისტური აღმშენებლობისათვის. ჩვენს მოწინააღმდეგეთ ავიწყდებათ, რომ ძველი რუსეთის (ფეოდალურ-ბურჟუაზიული) სინამდვილეში ეს მიუღწეველი ამოცანაა. ჩვენ, — განაგრძობს ლენინი, — მოვახდინეთ პოლიტიკურ-სოციალური გადატრიალება, რომელიც წინ უძღვის კულტურულ რევოლუციას. ძალა-უფლება გადავეცით მუშასა და გლეხს, რომელთაც ამიერიდან ეძლევათ კულტურული რევოლუციის საშუალება. მართალია, უკანასკნელი არც ისე ადვილი საქმეა, მისთვის საჭიროა საწარმოო ძალების განვითარება და მატერიალური ბაზის შექმნა, მაგრამ ჩვენ ამას შეგძლებთ — დაასვენის ლენინი.

ამნაირად, საკითხის მოგვარების სიძნელე, მართვის დიდი რესურსების საჭიროება, საზოგადოებრივობის ჩამბა ამ საქმეში დაყველას მუშაობა საერთო საქმისათვის, აი ის, რაც იყო საჭირო და ჯერ კიდევ საჭიროა ძველი უკუღმართობის ნაშთის სალიკვიდაციოდ. სამოქალაქო ომის დამთავრების შემდეგ საბჭოთა ხელისუფლების ყურადღება მეურნეობის აღდგენაზე და განათლების ფრონტზე შეჩერდა, რის მაჩვენებელი იყო მატერიალური საშუალებების გაძლიერება სახალხო განათლებისათვის. ამან უფრო გააძლიერა წ.-კ. უცოდინარობის სალიკვიდაციო მუშაობა, რასაც მეტად დიდი შედეგი მოჰყვა. მიუხედავად ამისა, ჯერ კიდევ ბევრია სამუშაო, რის მაჩვენებელია ამ საკითხის მოგვარებასთან დაკავშირებით საზოგადოებების არსებობა (ОДН), კერძოდ ჩვენში საზ. „წერა-კითხვა“ (ყოფილი წერკუმსი).

დღეს წ.-კ. უცოდინარობის ლიკვიდაციის საკითხი საბჭოთა კავშირის სინამდვილეში საყოველთაო სავალდებულო სწავლების შემოღებას უკავშირდება. უკანასკნელის გაადვილება შესაძლებელია იმ მხრივ, რომ წ.-კ. უცოდინარობის ძველი წყარო (მოზრდილებში, ძველ თაობაში) უნდა მოისპოს, რაც ნიადაგს მოუმზადებს ყველგან საყოველთაო სავალდებულო სწავლების შემოღებას. საქართველოს სინამდვილეში ერთ-ერთ მაზრად, სადაც, ხუთწლიანი გეგმის თანახმად, უნდა მოგვარდეს საყოველთაო სავალდებულო სწავლების საკითხი, სენაკის მაზრაცაა მიჩნეული. ამიტომ საჭიროა ამ საკითხს ყველა შეხედეს მომზადებული და ამ მიმართულებით ამუშავდეს მთელი საზოგადოებრივობა, კულტურული ძალები. მასწავლებლობა, რომელიც დაინტერესებულია სოციალისტური აღმშენებლობით, ახალი ყოფა-ცხოვრებით, უვიცობის მოსპობით, ფართო მასის აზროვნების სოციალისტურ კალაპოტში ჩაყენებით, ვალდებულია შეიგნოს, რომ წ.-კ. უცოდინარობის ლიკვიდაციას დამკვერელი ხასიათი აქვს, რომ ეს ამოცანა უშუალოდ უკავშირდება მის საერთო მუშაობას. ამიტომ თითოეულმა სკოლამ თავის სამუშაო გეგმაში უნდა შეიტანოს წ.-კ. უცოდინარობის ლიკვიდაციის საკითხი, სკოლის მახლობლად მცხოვრებ წ.-კითხვის უცოდინართ მოუყაროს თავი და შეასწავლოს წ.-კითხვა. ეს იქნება ერთ-ერთი საუკეთესო სახე საზოგადოებრივ-სასარგებლო შრომისა, მით უმეტეს, თუ ეს გეგმიანად და სათანადო ორგანოსთან შეთანხმებით მოგვარდება.

ეს გააადვილებს საყოველთაო სავალდებულო სწავლების შემოღებას ჩვენს მაზრაში.

ვ. დემურია.

მოწაფეთა მოვლების დამხმარე საბჭოების მუშაოების შესახებ.

ახალი სკოლის მშენებლობასა და განვითარებაში დიდი მნიშვნელობა ეძლევა მოსწავლეთა მოვლების აქტიურ მონაწილეობას. „ნამდვილი მასების ნამდვილი მონაწილეობა“ ჰქმნის ახალი საზოგადოებრივი ცხოვრების აშენების შესაძლებლობას.

საბჭოთა შრომის სკოლა, როგორც ძლიერი და შეგნებული ოჯახი საბჭოთა საზოგადოებისა, ზრდის ახალთაობას ახალი შეხედულებებით, ახალი იდეებითა და ტრადიციებით. ცხადია, ჩვენს სკოლას, რომელსაც სინამდვილეში ასეთი დიდი ამოცანები აქვს დასახული, გაუძნელდება დასახული მიზნის მიღწევა, თუ მას დახმარება არ გაუწია მშობელთა ფართე მასამ და არ შეუწყო ხელი წამოჭრილი საკითხების გადაჭრაში.

ძველი სკოლა არ იყო დაინტერესებული მშობელთა მასის სკოლის მიერ წარმოებულ მუშაობაში ფართე მონაწილეობით. მისთვის საკმარისი იყო წარჩინებული წოდების, თავადის თუ აზნაურის, წარმომადგენლებთან კავშირის გაბმა. მშობელთა მოსახლეობა კი შორს იდგა სკოლის ყოველდღიურ, მუშაობისაგან.

რასაკვირველია, ყველაფერი ეს გამოწვეული იყო იმდროინდელი სახელმწიფოებრივი წესწყობილებით.

ბიუროკრატიული და ბურჟუაზიული წესწყობილება სკოლას უყურებდა, როგორც საამოზრდელ დაწესებულებას, საიდანაც უნდა გამოსულიყვნენ მონა-მორჩილი და „ჩინოვნიკურად“ განწყობილი მოქალაქენი.

ამ წერილში ჩვენ გვსურს შევეხოთ სკოლებთან არსებულ დამხმარე საბჭოების ძირითად მომენტებს და მის (დ. ს.) დამოკიდებულებას სასკოლო თვითორგანიზაციის მუშაობასთან, რაც ჩვენის აზრით, სკოლის ყველა მუშაის მიერ ერთნაირად არ არის გაგებული.

ჩვენ სკოლებთან არსებული მშობელთა დამხმარე საბჭოები ჩვენს საამოზრდელ დაწესებულებათა მუშაობაში ახალ ორგანიზაციებად ითვლებიან. სულ სამი-ოთხი წელია მას შემდეგ, რაც ეს ორგანიზაცია ჩამოყალიბდა. ცხადია, ასეთი მცირე დრო საკმარისი არ არის, ამ ორგანიზაციის როლის და ადგილის სავსებით შესაძენობად ჩვენს პედაგოგიურ მუშაობაში.

რას წარმოადგენს მშობელთა დამხმარე საბჭო? უპირველეს ყოვლისა ის გამაერთიანებელი საშუალებაა სკოლასა და საზოგადოებას

შორის და განსაკუთრებით კი სკოლასა და მოსწავლეთა მშობელთა მოსახლეობას შორის. იგი ხელს უწყობს სკოლას მის საღმრთლო და საზოგადოებრივ მუშაობაში, ეხმარება მას ფინანსურად, სკოლის კულტურულ საქმიანობაში უშუალო მონაწილეა და სხ. ერთი სიტყვით, ის არის სკოლის მუშაობის პროცესში ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი დამხმარე და დასაყრდენი ძალა.

რამდენადაც დამხმარე საბჭოს მიზნები სკოლის ზრდისა და განვითარებისათვის ხელის შეწყობაში მდგომარეობს, იმდენად მისი მუშაობის ამოცანები შეტად ფართო და დიდი გასაქანის მქონეა. კონკრეტულად ყველა საკითხის ჩამოთვლა ერთობ დიდ სიძნელეს წარმოადგენს, ვინაიდან სკოლის ყოველდღიურ მუშაობაში დიდია და მრავალფეროვანი იმ საჭიროებოვანო საკითხების წრე, რომლის გადაჭრა-გადაწყვეტა სკოლასთან არსებულ ორგანიზაციებს ევალებათ.

მეორეს მხრივ, ცხადია ისიც, რომ საჭიროა ზოგადად წარმოდგენილი იქნას ის როლი და ადგილი, რაც ბუნებრივად ეკუთვნის დამხმარე საბჭოს ჩვენი სკოლის ყოველდღიურ მუშაობაში როგორც ქალაქად, ისე სოფლად. ეს მით უფრო საჭიროა დღეს, როდესაც, როგორც ზოგიერთი სკოლების მუშაობის გამოკვლევიდან სჩანს, ყველა სკოლისათვის ერთნაირად ვერ არის გაგებული აღნიშნული ორგანიზაციის ფუნქცია-მოვალეობანი.

პირველი საკითხი დამხმარე საბჭოს მუშაობის გასარკვევად მისი გეგმიანობისა და კონკრეტული ამოცანების საკითხია. ჩვენ ამ საკითხზე შეჩერება იმითმ განვიზრახეთ, რომ დამხმარე საბჭოების უმრავლესობის მუშაობაში არ ჩანს გეგმა-მიზანდასახულობა და საკითხების წინასწარი დანაწევრება. გეგმა დამხმარე საბჭოს მუშაობაში ჩვენ უპირველეს ამოცანად მიგვაჩნია. იგი საქმის არა მარტო ორგანიზაციული და სტრუქტურული გაგებაა, რომელიც მარტივად და მოფიქრებულად არის წარმოდგენილი, არამედ დასაყრდენი ბაზისი გათვალისწინებული საქმიანობის პრაქტიკულად განსახორციელებლად. ბევრისთვის არ არის უცხო და ახალი ეს საკითხი, მაგრამ ზოგიერთი სკოლები და მათი ხელმძღვანელები ჯერჯერობით კიდევ ვერ არიან საბოლოოდ დარწმუნებული იმაში, რომ გეგმა დამხმარე საბჭოს მუშაობის სისტემატიური და მიზანშეწონილი წარმოადგენს მთავარი პირობაა. მთელ რიგ სკოლებში დამხმარე საბჭოს მუშაობას შემთხვევითი ხასიათი აქვს, არავითარი წინასწარი გეგმა მათ შემუშავებული არა აქვთ.

ხშირია შემთხვევები, როდესაც მათი მუშაობა შემდეგ დებულებათა აგებული: „რასაც წაეწყდები, იმას გაეკეთებ, რა საჭი-

როა გეგმა და“ სხვ. ცხადია, ასეთ პირობებში ყოველ ფეხის გადადგმაზე აუცილებლად გამოჩნდება მუშაობის უკუღმართობა და დაბნეულობა. ამას კიდევ, მეორეს მხრივ, თან ახლავს სათანადო ინტერესისა და ხალისის შესუსტება, მით უმეტეს, რომ ეს ისეთი ორგანიზაციაა, სადაც ჯერ კიდევ არ არის მიღებული შესაფერი ჩევეა და ტრადიცია.

რამდენიმე დღის უკან ლენინის რაიონის (ტფილისში) მოსწავლეთა კომუჯრედის ღია კრებამ აღნიშნა საჭიროება სკოლასთან არსებულ დამხმარე საბჭოების მუშაობისათვის ერთგვარი გეგმიანობისა და სისტემის მიცემის შესახებ. რა თქმა უნდა, გასულ წელთან შედარებით ამ მხრივ გადადგმულა სათანადო ნაბიჯი, მაგრამ ეს კიდევ არ არის საკმარისი: გეგმიანობა და სისტემა გამოსავალი წერტილი უნდა შეიქნეს დამხმარე საბჭოს ნაყოფიერ და მეტად საჭირო მუშაობაში.

„არც ერთი დამხმარე საბჭო გეგმისა და მიზანდასახულობის გარეშე“.

აი ლოზუნგი, რომელიც უნდა ახსოვდეს თითოეულ მშობელს და უწინარეს ყოვლისა, ჩვენი სკოლის მუშაკებს.

შემდეგი საკითხი, რომელიც აღნიშნული ორგანიზაციის მუშაობის გეგმიანობასთან არის დაკავშირებული, მუშაობის შინაარს ეხება—მასში გათვალისწინებული კონკრეტული ამოცანების წარმოდგენით.

დამხმარე საბჭოს მუშაობის გეგმიანობა და მიზანდასახულობა გულისხმობს, უპირველეს ყოვლისა, ძირითადი მიზნის შესრულებას; დებულების მიხედვით გათვალისწინებული საკითხების სწორედ გადაჭრას. ამ ძირითადი ამოცანის სახით ვგულისხმობთ ჩვენი ახალთაობის კომუნისტურად აღზრდის საქმეს. მაშასადამე, უწინარეს ყოვლისა სააღმზრდელო მუშაობა და აქედან გამომდინარე სათანადო სახსრების და საშუალებათა გამოძებნა.—აი, ეს უნდა იყოს ჩვენი დამხმარე საბჭოების უპირველესი ამოცანა. აქ, რა თქმა უნდა, ჩვენ არ შევეუდგებით ახალთაობის კომუნისტური აღზრდის დახასიათებას, ვინაიდან აღნიშნული მიზანი იმთავითვე გულისხმობს იმას, თუ რა უნდა იქნას შესრულებული, რას მიეძღვეს არსებითი ყურადღება და როგორ, მაგრამ გეგმის შედგენის დროს ერთი წუთითაც არ უნდა დავივიწყოთ მოსწავლეთა აღზრდისათვის ხელის შეწყობა და მათი საზოგადოებრივ ცხოვრებასთან დაკავშირება.

რა ემჩნევა ჩვენს დამხმარე საბჭოების გეგმას მუშაობის შინაარსის მხრივ და როგორ არის იგი უმთავრესად შედგენილი? გეგმის შედგენისას არ არის ყურადღება მიქცეული კონკრეტულად დახმარების საკითხისათვის. მოხაზულია ფართოდ მიზნები და არ სჩანს

კონკრეტულად ის ღონისძიებანი, რომელთა გატარება განზრახულია სკოლის ამა თუ იმ საჭირობორტო საკითხის მოგვარების მიზნით. შემდეგ, რაც მთავარია გეგმის შედგენაში, საკითხების თანამიმდევრობა არ სჩანს. ის, რაც უნდა გაკეთდეს უახლოეს ხანში, გადატანილია შემდეგი დროისთვის. მაშასადამე, დამხმარე საბჭოების მუშაობის გეგმას მთელ რიგ შემთხვევებში არ აქვს მიზანშეწონილი და სისტემატიური ხასიათი. არის ისეთი სკოლა, რომლის დამხმარე საბჭოს მუშაობის გეგმა თავის დანიშნულებას ემსახურება და ამ უკანასკნელთან დაკავშირებული ამოცანების თვალნათლივ წარმოდგენაზე დაფუძნებული. ამ მხრივ საჭიროა სკოლასთან არსებულ დამხმარე საბჭოებს მეტი ჩვევა და გამოცდილება მიეცეთ. აუცილებელია ამ საკითხებზე სერიოზული და მოფიქრებული მუშაობა, რათა გარკვეულ შეხედულებათა შემუშავებით შესაფერი მითითებანი მივაღებინოთ აღნიშნულ ორგანიზაციას.

დამხმარე საბჭოს მუშაობა მთელ რიგ სკოლებში ვერ სდგას თავის სიმაღლეზე. ხშირია შემთხვევები, როდესაც მისი მუშაობის გეზი სცილდება პედაგოგიური საქმიანობის არეს. დამხმარე საბჭომ ხელი უნდა შეუწყოს პედაგოგებს მოსწავლე ახალგაზრდობაში წესრიგის აღდგენით, მშობლებთან დაახლოვებით, ღარიბი და უსახსრო მოსწავლეების აღრიცხვით და სხ. ბევრი მასწავლებელი ჯერ კიდევ ვერ იცნობს თითოეული მოსწავლის ოჯახურ პირობებს, მის სანიტარულ მდგომარეობას, განსაკუთრებით ქალაქის ჩამორჩენილ პირობებში. ცხადია, ამ პირობებს გავლენა აქვს ბავშვის მეცადინეობის წარმატებაზე. ასეთ მოსწავლეთ სჭირდებათ აღრიცხვა, შესწავლა, დახმარების აღმოჩენა. დამხმარე საბჭოს წევრების საშუალებით მასწავლებელი უახლოვდება აღნიშნული სახის მოსწავლეს, სწავლობს რა მის ოჯახურ მდგომარეობას. გარდა ამისა არის შემთხვევები, როდესაც მასწავლებელი უხეშად ეპყრობა მოსწავლეთ; იქ კი, სადაც დამხმარე საბჭო ძლიერი და საქმიანია, მასწავლებლობა ფხიზლად დგას თავის საღადაჯოზე, არსებობს უფრო მეტი პატივისცემა და მორიდება პედაგოგიურ მუშაობაში. ამით იმის თქმა გვსურს, რომ დამხმარე საბჭოს და პედაგოგების დამოკიდებულებას ურთიერთ დახმარების ხასიათი უნდა ექნეს.

ზოგიერთ სკოლაში კიდევ დამხმარე საბჭოს წევრები ხელის შემშლელ როლს უფრო ასრულებენ, ვიდრე დახმარების. არის შემთხვევები, როდესაც დამხმარე საბჭოს წევრი „რევიზორის“ სახით ევლინება სკოლას. შედის ჯგუფში, როგორც ინსტრუქტორი და აწარმოებს გამოკითხვას და სხ. ცხადია, დამხმარე საბჭოს წევრის ასეთი

მუშაობა უფრო მეტად ხელის შემშლელ გარემოებათ ევლინება სკოლას, ვიდრე დამხმარე ფაქტორად. ამ მხრივ საჭიროა დამხმარე საბჭოს წევრთათვის სათანადო დირექტივების მიცემა, რომ შეთანხმებული მუშაობით დამხმარე საბჭომ მასწავლებლობასთან ერთად გაამართლოს ჩვენი სკოლის ძირითადი ამოცანა მოსწავლე ახალგაზრდობის სწავლა-აღზრდის საქმეში.

ამასთან დაკავშირებით დამხმარე საბჭოს ევალება სკოლისათვის ფინანსური დახმარების აღმოჩენა. დებულების თანახმად, დამხმარე საბჭო აწარმოებს მოსწავლეთა მშობლების თვითდაბეგვრას.

მაგ., მიმდინარე სასწავლო წელს ტფილისის შრომის სკოლებში აღნიშნული საშუალებით საგრძნობი თანხა იქნა დაგროვილი. უნდა ითქვას, რომ წელს მოსწავლეთა მშობლები ამ საქმეს ხალისით და ენტუზიაზმით შეხედენ. მაგრამ ზემოხსენებული სკოლების გამორკვევამ დაგვანახვა, რომ ეს დაგროვილი თანხა ვერ ხმარდებოდა დანიშნულებისამებრ. სკოლებს ამ მიმართულებით არ მიუცია დამხმარე საბჭოებისათვის გარკვეული დირექტივა. მაგალითად: დამხმარე საბჭოს თანხა, რომელიც უნდა იქნას მოხმარებული სხვადასხვა აკადემიურ და სააღმზრდელო მიზნებისათვის, ფაქტიურად დახარჯულა ნავთის, ცოცხის, თუ სხვა ტექნიკურ საჭიროებისათვის. ზოგ შემთხვევაში აღნიშნული ორგანიზაციის განკარგულებაში მყოფი თანხა ფაქტიურად შეტანილია სკოლის სპეცთანხის საერთო ჯამში.

დამხმარე საბჭოს თანხა უნდა ხმარდებოდეს უწინარეს ყოვლისა ლარიბ და უსახსრო მოსწავლეთათვის დახმარების აღმოჩენის საქმეს: მოსწავლეთა ტანსაცმლის, სასწავლო ნივთებით და სხ. უზრუნველყოფას; სკოლის კაბინეტების მოწყობას ხელსაწყოებითა და იარაღებით, ექსკურსიის ჩატარებისას ხარჯის გაღებას და სხვა აკადემიურ სააღმზრდელო ხასიათის საჭიროებათა დასაკმაყოფილებლად გაწეული ხარჯის დაფარვას.

ამასთან ერთად უნდა აღინიშნოს ერთი რამ: კარგი იქნებოდა, რომ თითოეულ დამხმარე საბჭოს გაეღო გარკვეული პროცენტი და შეგვექნა მთლიანი თანხა რაიმე მეცნიერული და კულტურული ხასიათის მიზნებისათვის.

სკოლის დამხმარე საბჭოების კავშირი მოსახლეობასთან—ამომჩევლებთან—სათანადო დონეზე უნდა დადგეს.

ჯერჯერობით დამხმარე საბჭოს წევრებს შორის არ არის შრომის განაწილება ჩატარებული. საჭიროა სკოლის თითოეულ ჯგუფთან მიმაგრებულ იქნას დამხმარე საბჭოს წევრი და იგი შევიდეს მოწაფეთა ჯგუფის საბჭოში.

ცხადია, რომ თავის მუშაობაში დამხმარე საბჭო პასუხისმგებელია როგორც სასკოლო საბჭოს, ისე მშობელთა საერთო პლენარული სხდომის წინაშე.

შემდეგი საკითხი, რომელსაც აუცილებლად სჭირდება გარკვევა—ეს არის დამხმარე საბჭოს დამოკიდებულება მოწაფეთა თვითორგანიზაციასთან და მის სექციებთან, რასაკვირველია, აქ ჩვენ ვერ შეეჩერდებით ამ მხრივ ყველა დეტალზე, მაგრამ ზოგიერთ საერთო საკითხს ორივე ორგანიზაციისას დაახლოვებით მაინც გავარკვევთ.

განათლების კომისიარატის მიერ დამტკიცებულ დამხმარე საბჭოს დებულებაში ნათქვამია, რომ დამხმარე საბჭო სექციებად უნდა დაიყოს. იქ მოცემულია სამი ძირითადი სექცია. თითოეულ სექციას თავის დამოუკიდებელი საქმიანობა ახასიათებს. იგი იქმნება იმ მოსაზრებით, რომ დამხმარე საბჭომ შესძლოს სკოლის ყველა კუნტულში მისვლა, იქნება ეს კულტურული, სააღმზრდელო, თუ სამეურნეო და მიიღოს მასში მთელი თავისი პასუხისმგებლობით მონაწილეობა. საკმაო დრო გავიდა მას შემდეგ, რაც სკოლის ცხოვრებაში დამხმარე საბჭოს სექციები მუშაობენ. მაგრამ უნდა ითქვას, რომ დიდი ნაყოფი ამ სექციების მუშაობას არსად უჩანს. ბევრ სკოლასთან იგი არსებობს ფორმალურად და არაეფექტური სიტუაცია და საქმიანობა არ ახასიათებს.

რით უნდა აიხსნას ის, რომ დამხმარე საბჭოს სექციები მასიურად ჯერჯერობით ვერ დაიძრნ ადგილიდან. რასაკვირველია, საკითხი იმის შესახებ, რომ სექციები საკიროა თუ არა, ზედმეტია, ვინაიდან ერთადერთი საშუალება დამხმარე საბჭოს მიზნის მისაღწევად მისი სექციებად დანაწილება და სამუშაო ფუნქციების განაწილებაა. მაშასადამე, სექციას აქვს თავისი საქმე, მაგრამ რომ იგი ამ დღემდე ვერ ამუშავდა, ეს უნდა მიეწეროს იმას, რომ ისინი არ იყვნენ დაკავშირებული მოწაფეთა თვითორგანიზაციასთან და მის სექციებთან. დღემდე ეს საკითხი მთელი მისი სიმძიმით სკოლის წინაშე არც კი დასმულია. მოწაფეთა სექციები და დამხმარე საბჭოს სექციები ვერ გაერთიანდნ საერთო მიზნის მისაღწევად.

დამხმარე საბჭო სამ ძირითად სექციადაა დაყოფილი: კულტურული, მეთოდური და სამეურნეო.

მოწაფეთა თვითორგანიზაციას ასეთივე სექციები აქვს, მაშასადამე ამ სექციებს ერთნაირი მიზანი აქვთ და რასაკვირველია, დაახლოვებით მაინც ერთნაირი შინაარსი ახასიათებთ. ორივე ორგანიზაციის სექციები აღმოცენებულია ჩვენი საბჭოთა სკოლის მოთ-

ხოვნილების საფუძველზე და ორივეს მიზანი მოწაფეთა კომუნისტურად აღზრდას ემსახურება.

როგორ უნდა წარმოვიდგინოთ ორგანიზაციულად მათი დაახლოება და ურთიერთ სამუშაო ფუნქციების განაწილება? ცხადია, როცა ვლადიმერ კობთ სამუშაო ფუნქციების განაწილებასა და გაერთიანებაზე, აქ ერთნაირს ძალას, ღონეს და ერთნაირ მომზადებას არ გვულისხმობთ. ამ მხრივ დიდ სხვაობას აქვს ადგილი, მაგრამ, როდესაც სექციები ინაწილებენ მუშაობას, აქ გამოდის, რომ დამხმარე საბჭოს თითოეული სექცია ტონის მიმცემია მოწაფეთა სექციის და ამდენადვე უკანასკნელი ემზება დამხმარე საბჭოს ხელმძღვანელობით სასკოლო მუშაობაში.

როგორც ვიცით, თითოეულ ჯგუფში მოწაფეობა იყოფა სექციებად, რომელიც ჩვენს მიერ ზემოდ იქნა ჩამოთვლილი. ჯგუფის სექციები ერთიანდებიან და სკოლის მასშტაბით აწარმოებენ მუშაობას, მაშასადამე, ჩვენ, სკოლაში, სადაც ყველა ჯგუფების წარმომადგენლები იურიან თავს, გვყავს სამი მსგავსი სექცია, რომლებიც არა მარტო ჯგუფის ფარგლებში მუშაობენ, არამედ ისინი ყველა მხარეებს აქცევენ ყურადღებას და ამდენად ხდებიან ისინი აქტიური მონაწილე თავიანთი ჯგუფის საშუალებით სკოლის აკადემიურ, კულტურულ და სამეურნეო მუშაობაში.

ვინაიდან დამხმარე საბჭოს სექციები არ შეადგენენ რიცხვობრივად დიდ კოლექტივს, ამიტომ მათი გაერთიანება საჭიროა მსგავს სექციებთან.

თითოეული ორგანიზაციის სექციის საწარმოო გეგმაში უნდა შევიდეს საერთო ხასიათის საკითხები. მაგალითად, კულტურულ სექციას სურს ჩაატაროს საღმე ექსკურსია. ამ საქმის ჩატარებას მშობელთა მასებიც უნდა ხელმძღვანელობდნენ. ავიღოთ მაგ. ასეთი შემთხვევა: დამხმარე საბჭოს კულტურული სექცია აწარმოებს მშობელთა მასებში კულტურულ მუშაობას. მოწაფეთა კულტურული სექციის სამუშაო გეგმაში ნათქვამია, რომ იმათ კულტურული მუშაობა უნდა აწარმოონ მშობლებში. ცხადია, ცალ-ცალკე ამისი ჩატარება ყოველად შეუძლებელია და მოუხერხებელიც. როდესაც ორივე სექცია იზრუნებს ამ დიდი საქმისთვის, მაშინ ბევრის რაზე გაკეთება და შექმნა შეიძლება. ასეთივე ხასიათისაა სამეურნეო სექცია.

დამხმარე საბჭო ზრუნავს სკოლის ეკონომიურად მოღონიერებისათვის, რისთვისაც იგი მიმართავს თითოეული მშობლის დაბეგვრას უფთხროულად. მშობელთა დამხმარე საბჭოს ძალზე უძნელდება

დაასრულოს მიზნის მიღწევა ისე, თუ მას ამ მუშაობაში გვერდში არ ამოუდგა მოწაფეთა თვითორგანიზაცია და მისი სამეურნეო სექცია.

იყო შემთხვევები ჩატარებულ სასწავლო წელს, როცა დამხმარე საბჭოს გაუქირდა მშობლებზე გაწერილი თანხის აღება და როცა მოწაფეთა სამეურნეო სექციამ არ დაზოგა თავისი ენერგიის დახარჯვა, შედეგათ მოჰყვა ფულის მასიურად შეკრება. მაგ., ჯგუფის ოთახში ჩამტვრეული იყო მინები, არ იყო საკმარისი მერხები, კარადები და სხვა საჭირო სასწავლო ნივთები; ჯგუფში იყვნენ აგრეთვე უღარიბესი მოწაფეები, რომლებიც ყოველმხრივ საჭიროებდნენ დახმარებას. ჯგუფის სამეურნეო სექციამ შესძლო ყველა ამ საკითხის გადაჭრა დამხმარე საბჭოს საშუალებით. ასეთივეა მესამე სექციაც. ყველა დეტალის ჩამოთვლა, რაც ეხება საერთო მუშაობას, რასაკვირველია, ჩვენ აქ არ დავგვირდებთ, ვინაიდან თითოეულ სკოლას და მის დამხმარე საბჭოს თავისი ობიექტური პირობების მიხედვით აქვს აუცილებლად თავისი ამოცანები გადასაწყვეტი, მაგრამ ყოველ შემთხვევაში აუცილებლად საჭიროა დამხმარე საბჭოს და მოწაფეთა თვითორგანიზაციის სექციები გაერთიანდნენ და შეერთებული ძალ-ღონით გადასწყვეტონ სკოლის წინაშე წამოჭრილი ყოველგვარი საკითხი.

დამხმარე საბჭოს, თუმცა ეს დებულებაში არ არის ნათქვამი, უნდა ჰყავდეს თითოეული წევრი მიმაგრებული თითოეულ ჯგუფზე, იმისათვის, რომ წევრმა, რომელიც პასუხისმგებელია ჯგუფის მუშაობაში გაატაროს ყველა ის საკითხი, რომელიც ნებადართულია დამხმარე საბჭოს პლენარულ სხდომაზე. მიმაგრებული წევრის საშუალებით მოწვეულ უნდა იქნან ხშირ-ხშირად ჯგუფის მოწაფეთა მშობლები; მანვე უნდა აწარმოოს მათთან, სამუშაო გეგმაში მოცემული საკითხების მიხედვით, მუშაობა. დღემდე ეს საკითხი (ზოგიერთი სკოლის გამოკლებით) არავის არ დაუყენებია. დამხმარე საბჭოს გადაწყვეტილი აქვს ჯგუფის მშობლებთან მუშაობა. მშობლები ვერ იცნობენ კარგად იმ ოჯახს, სადაც მის შვილებს ზრდიან და ამ ნიადაგზე არის შემთხვევები ბევრი უკმაყოფილებისა, უსიამოვნებისა და სხ. დამხმარე საბჭოს წევრის მიმაგრება ჯგუფთან, როგორი სისტემაც უნდა შემოვიღოთ, იმ მიზნითაა, რომ დამხმარე საბჭოს საქმიანობა თითოეული მშობლისათვის გახდეს ცნობილი.

ბოლოს ორიოდ სიტყვა დამხმარე საბჭოს მუშაობის აღრიცხვის ფორმებსა და შინაარსზე.

ჯერჯერობით დამხმარე საბჭოს მუშაობის აღრიცხვა არსად არ არის დამაკმაყოფილებლად დაყენებული.

სასწავლო წლის დასაწყისის ჩვეულებრივად ხდება დამხმარე საბჭოს წევრების არჩევნები. ამ დღეს ბევრი დაპირებაა წამოყენებული მშობელთა კრების წინაშე. ახალ არჩეულ წევრებს ავალბენ ამა თუ იმ საქმის გაკეთებას და სხვა.

როდის უნდა ხდებოდეს დამხმარე საბჭოს მუშაობის აღრიცხვა, მისი მშობლების წინაშე გამომზეურება? ცხადია, იქ, სადაც ტექნიკური შესაძლებლობა არ აქვს სკოლას (შენობის მხრივ), ძნელია, შეუძლებელია სასწავლო წლის პერიოდში აღრიცხვების (კონფერენციების) ჩატარება რამდენიმეჯერ, მაგრამ ისიც უნდა ითქვას, რომ ისეთი ხშირი აღრიცხვა, სადაც სკოლის მთელი მშობელთა მოსახლეობა იყრის თავს, არ იძლევა დიდ ნაყოფს. რასაკვირველია, ამას უკანასკნელად უნდა დაეთმოს თავის დროზე ადგილი. დამხმარე საბჭოს მუშაობის აღრიცხვის საუკეთესო ფორმად უნდა ჩაითვალოს მუშაობის ჯგუფური აღრიცხვა, მაგ., ასე: მიმაგრებული წევრი, ჯგუფის საბჭოს თავმჯდომარე და ამავე ჯგუფის მასწავლებელი ანდა ხელმძღვანელი იწვევენ ჯგუფის მშობლების კრებას და ატარებენ იქ მუშაობის აღრიცხვას. აქ, რასაკვირველია, მეტის მოცულებით ხდება საკითხის რიგიანად გაშლა და მისი საქმიანად განხილვა.

წარმოებს შეფასება, ნაკლზე მითითება, თვითკრიტიკის გაშლა, რის შემდეგ დაისმება ახალი საკითხები გადასაწყვეტად. აღრიცხვის ეს ფორმა საუკეთესო საშუალებაა იმისათვის, რომ თვით მშობელი გახდეს აქტიური მონაწილე და პასუხისმგებელი იმაში, რასაც ჯგუფი და მთელი სკოლა აკეთებს.

ჯგუფის მუშაობის აღრიცხვის ჩატარებაში მთელი მოწაფეობა იღებს მონაწილეობას. აღრიცხვა ცალკე არ უნდა იქნას ჩატარებული, არამედ ამ მომენტში უნდა გაერთიანდნენ როგორც მოწაფეები, ისე მათი მშობლები, შემდეგ აღრიცხვა უნდა იქნას ჩატარებული სკოლის მასშტაბით—საზოგადო კრების სახით. აღრიცხვას უნდა უსწრებდეს კედლის გაზეთი, საშეფო კამპანიების ჩატარება, ლოზუნგების პლაკატების გაკრა სათანადო შინაარსით, პარტიული და საბჭოთა ორგანიზაციების წარმომადგენლების დასწრება და სხვა.

6. მექანიზმი.

ჩვენი სკოლის საზოგადოებრივი მუშაობა.

თანამედროვე სოფელი როგორც კულტურულ, ისე ეკონომიურ დარგში ძალიან ჩამორჩენილია.

სოფლებში საზოგადოებრივი მუშაობების ნაკლებობაა. ინტელიგენტური ძალები სოფელს გაუბრძიან და უფრო თბილ ადგილზე ეწყობიან. იმ თითო-ორი პირს კი, რომლებსაც უხდებოდათ სოფელად მუშაობა, არა აქვთ საზოგადოებრივი პრაქტიკული საქმიანობის უნარი, ვინაიდან ძველი სკოლა ამგვარ საკითხების შესწავლას საკლებს უწოდებდას აქცევდა. თანამედროვე სოფელი პრაქტიკულ-საზოგადოებრივ მუშაკს მოითხოვს, რომელიც არა სიტყვით, არამედ საქმით იქნება საზოგადოების გულშემატკივარი. საბჭოთა ხელისუფლება დიდ ყურადღებას აქცევს მომავალი ნამდვილი მოქალაქეების აღზრდას. ახლანდელ სკოლებში თანადროული საკითხების შესწავლას დიდი დრო ეთმობა, სკოლა შრომაზეა დაფუძნებული.

რომ თანამედროვე სოფელს შეემატოს ახალი ცოდნით აღჭურვილი ძალები, ზოგიერთ სოფელში გახსნილია სოფლის ახალგაზრდობის სკოლები; ისინი ზრდიან აგრონომიული ცოდნით აღჭურვილ კულტურულ მოქალაქეებს, რომლებსაც სკოლის დამთავრების შემდეგ შეეძლებათ როგორც სოფლის მეურნეობის წარმოება, ისე თემის საზოგადოებრივ-კულტურულ საქმიანობაში ჩაბმა. მოსწავლეები სკოლაში შეისწავლიან იმ საკითხებს, რომლებიც მომავალ მოქალაქეს გადაეღობება საზოგადოებრივი მუშაობის დროს.

მოსწავლე სკოლაში ეცნობა კოოპერაციას, სამკითხველოში მუშაობას, კანცელარიის საქმის წარმოებას, ესწრება თემსაბჭოს კრებებს, მონაწილეობას იღებს სექციების მუშაობაში და სხ.

ორიოდე მაგალითით მკითხველს გვაცნობთ ჩვენი სკოლის მუშაობას.

ჩვენი სოფელი მეტად ღარიბია და აქ ეკონომიურ ჩამორჩენილობის ნიადაგზე ბევრ უარყოფით მოვლენას ეხედავთ: ლოთობას, ექიმბაშობას, მკითხაობას, ქელებს და სხვ. აქაური ნოტიო ჰავა და ხშირი ქაობები ხელს უწყობს მალიარიის მძვინვარებას. სკოლამ, დღიდან დაარსებისა, მიზნით დაისახა სოფლის ჩამორჩენილობასთან ბრძოლა. გასული წლის ზაფხულში დაწყებულ იქნა მუშაობა ერთ-ერთი მთვარი ქაობის ამოსაშრობად, რომელიც სოფლის შუა ადგილასაა და ხელს უწყობს მალიარიის გავრცელებას. სულ გასაყვანია 27 მეტრი არხი, სიღრმით 2-4 მეტრი. მუშაობა ხუთშაბათობით სწარმოებდა, გაკვეთილების შემდეგ. მუშაობაში ჩაბმულ იქნენ 4-წლედის

უფროსი ჯგუფის მოწაფეები; ხალხი კმაყოფილი იყო სკოლის მუშაობით და კიდევ გვეხმარებოდა. მუშაობა გაზაფხულზე დამთავრდება. ლოთობასთან, მკითხაობასთან და ექიმბაშობასთან ბრძოლის მიზნით სკოლის კოლექტივი აწყობს საუბრებს და გასართობებს, რომლებსაც ესწრებიან დაინტერესებული მოქალაქეები და მონაწილეობას იღებენ საუბრებში. თემის ჩამორჩენილობის შესახებ თავსდება წერილები სკოლის კედლის გაზეთში, რომელიც იკვრება თვალსაჩინო ადგილას (კოოპერატივის წინ). სულ ორი წლის განმავლობაში გამოშვებულია კედლის გაზეთის 19 ნომერი (9 ნომერი მიმდინარე სამოსწავლო წელს). გაზეთში თავსდება წერილები სკოლაში დამუშავებულ თეორიულ მასალაზე, სკოლის ცხოვრებაზე, თემის ავკარგზე, ჩამორჩენილობაზე, რელიგიაზე და სხვა საზოგადოებრივ საკითხებზე.

სკოლა სისტემატიურად ეცნობა თემ-დემასკომის და კოოპერატივის მუშაობას. სკოლის გახსნამდე ქოხ-სამკითხველო თემში დაკეტილი იყო. სკოლის კოლექტივმა შეაგროვა ხალხში გაფანტული წიგნები, შეიძინა, სამაზრო პოლიტგანის დახმარებით, უფასოდ 70 ცალამდე წიგნი, გამოუწერა პირველად თავის ხარჯზე, შემდეგ კი შემოწირულებით გაზეთები, აარჩია სკოლის მოწაფეთაგან ხელმძღვანელები, რომლებიც აწარმოებენ ქოხ-სამკითხველოს მუშაობას.

მოსწავლეებს გამოწერილი აქვთ 35 ცალი „ახალი სოფელი“ და, მათივე დადგენილების თანახმად, უკითხავენ თავის მშობლებს და მეზობლებს.

ყოველგვარ რევოლუციონურ დღესასწაულზე სკოლა მართავს საბავშვო დილას ან საზეიმო სხდომას, რომლებსაც ესწრება ვარეშე ხალხი და ბავშვთა მშობლები. თითქმის ყველა დილაზე სკოლა იწვევს 4-წლედის მოწაფეებს. დილაზე და კრებებზე მოწაფეები გამოდიან მოხსენებებით, სიტყვებით და ამბობენ რევოლუციონური შინაარსის ლექსებს. მაგ., ოქტომბრის დღესასწაულზე დილის შემდეგ მოწყობილ იქნა ჩამორჩენილი მეფურნის გასამართლება. გასამართლებას აუარებელი ხალხი დაესწრო. დარბაზი მათ ვერ იტევდა. ხალხი მოითხოვდა გასამართლების გადატანას უბნებში. 8 მარტს გაპართულ იქნა მკითხავის გასამართლება და საზეიმო სხდომა, რომელსაც მრავალი ქალი დაესწრო.

რელიგიურ დღესასწაულებზე სკოლა მართავს ანტირელიგიურ დილებს, რომლებზედაც აკეთებენ მოხსენებებს სარწმუნოების წარმოშობის, ქვეყნიურების გაჩენის და სხვა საკითხების შესახებ და კითხულობენ ანტირელიგიური შინაარსის ლექსებს. ხოლო კედლის გაზეთში ათავსებენ ამავე შინაარსის წერილებს.

სკოლას განზრახვა აქვს მოაწყოს ჩაის კოლექტივი, რაიც აუცილებლად მოგვარდება. სკოლამ განსაკუთრებული აქტიობა გამოიჩინა თემსაბჭოს საარჩევნო მუშაობაში. თავიდანვე (არჩევნებამდე ერთი თვის წინ) სკოლა შეუდგა საარჩევნო სამზადისს, დაიყო საუბნო ერთეულებად, რომლებსაც დაევალა საუბნო საარჩევნო კომისიებზე მიმაგრება. საუბნო კომისიებთან ერთად მოწაფეებმა შეადგინეს სრულწლოვან მოქალაქეთა სია, მონაწილეობა მიიღეს მათ გადაცხრილვაში და ხმაწარმოებულ მოქალაქეთა სია გააკრეს თვალსაჩინო ადგილზე. სკოლის კოლექტივმა მოისმინა თემსაბჭოს საანგარიშო მოხსენება, ესწრებოდა უბნის საანგარიშო კრებებს და გაცხოველებულ მონაწილეობას იღებდა საბჭოს მუშაობის შეფასებაში. საბჭოს ყოველგვარი მუშაობა გამოხატულ იქნა დიაგრამებით (სულ 16 სახის) და გაკრულ იქნა საარჩევნო ადგილებზე. სკოლის კოლექტივი ესწრებოდა ღარიბთა, საშუალოთა და პროფკავშირის გაერთიანებულ კრებებს და მონაწილეობას იღებდა ახალი საბჭოსთვის განაწესის მიცემაში და კანდიდატების დასახელებაში. მიუხედავად იმისა, რომ ჩვენს თემში არჩევნები არ დადგენის დროს ჩატარდა, სკოლას მაინც არ შეუწყვეტია საარჩევნო მუშაობა. მოწაფეები დაჰყვებოდნენ უწყებების დამრიგებლებს და უხსნიდნენ ხალხს არჩევნების მნიშვნელობას. არჩევნები ჩვენს თემში 2 თებერვალს მოხდა. 31 იანვარს ყველა მოსწავლე იყო სკოლაში. კრებაზე გამოიტანეს შემდეგი დადგენილება: 1 და 2 თებერვალს შენობის მართვა, შეშის დამზადება არჩევნებისათვის და სხ.

1 თებერვალს მოწაფეთა კარნავალი დადიოდა ქუჩა-ქუჩა და აგებინებდა ხალხს პლაკატებით და ყვირილით არჩევნების მოახლოვებას, დედებს ეუბნებოდნენ, პატარებისათვის სკოლაში ოთახია მოწყობილი.

2 თებერვალს ისევ მოაწყეს კარნავალი. მოწაფეები სიმღერით, დოლით, პლაკატებით და ყვირილით მიეშურებოდნენ ქუჩებში ხალხის გამოსაყვანად. მიუხედავად ქარისა და თოვლისა, არჩევნებს 84% დაესწრო.

საბავშვო ოთახი გაიხსო პატარა ბავშვებით, რომლებსაც უფლიდენ უფროსი ჯგუფის მოსწავლე ქალები და უმასპინძლებოდნენ ვაშლით, კამფეტებით და სხვა ტკბილეულობით.

თემის კედლის გაზეთი უმეტესად მოწაფეთა წერილებით შეივსო და მათ მიერვე იქნა გადაწერილი. არჩევნების დასრულების შემდეგი გამოხატულ იქნა დიაგრამებით.

აი, მოკლედ, ის, რის გაკეთებაც შესძლო სკოლამ ორი სამოსწავლო წლის განმავლობაში.

გ. ურუშაძე.

პედ-წრეები მასწავლებელთა კვალიფიკაციის ამაღლების საქმეში.

მასწავლებელთა კვალიფიკაციის ამაღლების საქმეში პედ-წრეებს, როგორც ეს წარსულ სასწავლო წლის პრაქტიკამ დაგვანახვა, დიდი ნაყოფის მოტანა შეუძლიათ.

ყაზბეგის თემში ათი პირველი საფეხურის სკოლაა, რომელშიც 26-მდე მასწავლებელი მუშაობს. მიმდინარე წლის იანვარში ჩამოყალიბდა, საბაზო სკოლის გამგის თაოსნობით, სამი პედაგოგიური წრე, სახელდობრ: 1) თვით ყაზბეგში, 2) სნოს ხეობაში და 3) სიონის ხეობაში. გამოყოფილ იქნა მეთოდბიურო და თითოეულ წრეზე მიმაგრებული იქნა თითო გამოცდილი და საქმის მცოდნე ამხანაგი. თითოეულმა წრემ შეიმუშავა სამუშაო გეგმა და დაიწყო მუშაობა, თვეში ორჯერ მუშაობდა პედ-წრე (სიონის პედაგოგიურ წრეში მიხედობდა მუშაობა). თამამად შემძლია ვთქვა, ბევრი რამ გაკეთდა. იანვრიდან სასწავლო წლის დამთავრებამდე ჩატარებულ იქნა პედ-წრის 8 მეცადინეობა, სადაც გაირჩა და დამუშავდა 14-ი საკითხი, სახელდობრ:

1. სამუშაო პროგრამების შედგენა,
2. მასალის აგეგმვა-აღრიცხვის ფორმები,
3. თემატიური მუშაობა შრომის სკოლაში,
4. საზოგადოებრივ-აუცილებელი შრომა სკოლაში,
5. კომპლექსური პროგრამები და მათემატიკის სწავლების მეთოდი.
6. პროგრამის დამუშავების მეთოდები და მათი უპირატესობა-ნაკლი,
7. აღზრდის მეთოდები და სხვა.

წრეებს, როგორც აღვნიშნეთ, მეთოდბიურო ხელმძღვანელობდა და თვით საბაზო სკოლის გამგე, რომელიც განსაკუთრებით ჩვენს წრეზე იყო მომავრებული და გვაწვდიდა საჭირო ლიტერატურას სახელმძღვანელოდ; თითოეულ სკოლას გამოწერილი ჰქონდა ჟურნალი „ახალი სკოლისაკენ“ და სხვა. მიუხედავად მძიმე პირობებისა (ზამთარში სიცხეების გამო ძნელი სავალი გზები იყო) წრის მუშაობას სისტემატიური ხასიათი ჰქონდა, რითაც მუშაობამ კარგი ნაყოფი გამოიღო.

წრეების მუშაობა პირველი ხილი იყო ყაზბეგის პირობებში და ეს ცდა ერთადგვარი გზის მაჩვენებელია; ამ გზით უკვე უშიშრად შეიძლება სვლა. ასეთ პედ-წრეებში მასწავლებლობის სისტემატიურ მუშაობას აუცილებლად დიდი ნაყოფის მოტანა შეუძლია მისი კვა-

ლიფიკაციის ამოღების საქმეში, კერძოდ კი სოფლის მასწავლებლის, რომელიც სოფლად მთავარ კულტურულ ცენტრში, შრომის სკოლაში, მომუშავეა. კარგი სკოლისა და მასში კარგი მსოფლმხედველობის მქონე მასწავლებლის მეოხებით ადვილად შეიძლება სოფელში ყოველგვარი დაბრკოლების გადალახვა. ამ საქმეშიც კვლავ მთავარ საკითხად მასწავლებლის მომზადებაა წამოყენებული.

ალ. დვალიშვილი.

ხუროთისის სკოლის გამგე.

ახალი კადრი განათლების შრონბზე.

წელს, ქუთაისის პედაგოგიური ტექნიკუმი დაამთავრა 21 მსმენელმა. მიზანი, რომელსაც ისახავს პედ-ტექნიკუმი, მიხვეულია. მთელი წლის განმავლობაში ტარდებოდა პრაქტიკული გაკვეთილები თეორიულ სწავლებასთან ერთად. 15 აპრილიდან 1 მაისამდე ტექნიკუმის მსმენელები განათლების განყოფილებამ მიავლინა შრომის სკოლებში (ოთხწლედნი) და სოფლის ახალგაზრდობის სკოლებში—მუშაობის გამოსარკვევად. დაეღებანი მსმენელებმა 100%-ით შეასრულეს, რაც გამოიჩინა კონფერენციაზე, რომელსაც დაესწრენ ინსტრუქტორები განათლების კომისარიატიდან. ქუთაისის პედ-ტექნიკუმის მე-IV (I-ლი ნორმალური) გამოშვება, იმედი უნდა ვიქონიოთ, საესებოთ გაამართლებს თავის დანიშნულებას. სახალხო მასწავლებლის მოვალეობის ასასრულებლად ქუთაისის პედ-ტექნიკუმმა ხელისუფლებას მისცა შემდეგი ამხანაგები: ასათიანი მამია, აბულაძე სევერიანე, ჩხეიძე ავრაფინა, ქობულია თინათინი, კაპანაძე ქეთევანი, ერისთავი ნადეჟდა, ბერუჩაშვილი ელენე, გელენიძე შალვა, გაჩეჩილაძე ალექსანდრე, კაჭკაჭაშვილი ვლადიმერი, ლომთაძე ალექსანდრე, რამიშვილი შალვა, რობაქიძე ნიკოლოზი, ტყეშელაშვილი ვლადიმერი, ფანცულაია კლიმენტი, სარაგა ვარლამი, ჯანკვეტაძე აკაკი, შონვაძე ვარლამი, ჩხენკელი თამარი, ძიგვაშვილი მინა, ჯავახაძე თამარი.

ყველა ამხანაგი ენერგიულ მუშაობას აწარმოებდა და საუკეთესოდ ჩააბარეს გამოცდები კომკავშირს, პარტიას და მთლიანად საბჭოთა ხელისუფლებას საზოგადოებრივი მუშაობის დარგში. აქტიურ მუშაობას აწარმოებდნენ საარჩევნო კამპანიის ჩატარებისათვის როგორც სოფლად, ისე ქალაქად. პრაქტიკულ მუშაობასთან დაკავშირებით ეხმარებოდნენ საბჭოთა ხელისუფლებას, პარტიასა და კომკავშირს.

თესვის კამპანიის ჩასატარებლად; მუშაობდნენ ანტირელიგიური პროპაგანდის დარგში და სხვა მრავალი სახის საზოგადოებრივი ხასიათის სამუშაოზე. ამას გარდა, სათანადო სიმაღლემდე ასწიეს თავისი თეორიული და მეთოდური მომზადების დონე პედაგოგიურ დარგში.

ქუთაისის პედაგოგიური ტექნიკუმის კურსდამთავრებულნი უღრმეს მაღლობას უძღვნიან პედაგოგიური პერსონალის შემადგენლობას და აღუთქვამენ პარტიასა და ხელისუფლებას, რომ ლენინიზმის საფუძველზე ღირსეულად შეასრულებენ კომუნისტური პარტიის ამოცანებს ნორჩი თაობის კომუნისტური აღზრდის საქმეში.

შალვა რამიშვილი.

ბიბლიოგრაფია

პროფ. ვ. გ. პაილი „ფსიქოლოგიის გამოყენება სწავლების დროს“ პრაქტიკული სახელმძღვანელო მასწავლებელთათვის. ი. ფერადის თარგმანი რუსულიდან. სახელმწიფო გამომცემლობა, 1927 წ., გვ. 164, ფასი 80 კ.

პედაგოგიური „ტექნიკის გარეშე ძლიერ ცოტა რამის გაკეთება შეიძლება სკოლაში იმის მსგავსად, როგორც მრეწველობაში ინდუსტრიალური ტექნიკის გარეშე“, ამბობს ბლონსკი. ასეთი პედაგოგიური ტექნიკის შექმნის მძლავრ იარაღს და მტკიცე საფუძველს იძლევა პედოლოგია და ფსიქოლოგია.

პროფ. პაილი ცნობილი ფსიქოლოგი პედაგოგია, რომლის ნაშრომებს დიდი პრაქტიკული გამოყენებითი ღირებულება აქვს.

„ფსიქოლოგიის გამოყენება სწავლების დროს“ პაილის მიერ მოცემულია 114 თეზისის სახით. თითოეული თეზისი მეცნიერული კვლევით, სათანადო დაკვირვებით არის შედგენილი. თეზისებში გარკვევით არის მოცემული სხვადასხვა საკითხი, რომელთაც გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვთ აღზრდის პროცესში. მაგალითად: სწავლების დაწყება, სწავლების ნორმალური-ხელსაყრელი პირობების შექმნა, ვარჯიშობათა დაწყება და შესაძლებლობა, საკუთარი სპეციალური სტიმულების გამომუშავება, პირადი—ინდივიდუალური ნიჭიერებანი და მათი მნიშვნელობა სწავლების დროს, როგორ აღვძრათ ინტერესი. მეხსიერების გამორკვევა და ხარისხის მნიშვნელობა, იდეების შემუშავება პრაქტიკულ ცხოვრებასთან დაკავშირებით უნდა მოხდეს, წარმატების ხირისხის მიღწევა, სუსტებინ გამოსწორება, სხვადასხვა მეცნიერული დისციპლინის სწავლების ხერხები, ფორმალური სწავლე-

ბის უფარვისობა, ასაკობრივი და სქესობრივი თავისებურებანი სწავლების დროს და სხვა.

ყველა აღნიშნულ საკითხზე პროფ. პაილის სახელმძღვანელოში მკითხველი იპოვნის დამაკმაყოფილებელ პასუხს და მითითებას, თუ როგორი მუშაობის წარმოებაა საჭირო ამა თუ იმ მომენტში. ეგონისტური ტენდენცია ბავშვებში ღრმად არის ფეხგადგმული, რაც აღმოფხვრილი და ფრთაშეკვეცილი უნდა იქნეს აღმზრდელის მიერ. თითოეული თეზისის ქვევით მოცემულია პრაქტიკული ხასიათის მითითებანი ამა თუ იმ თავისებურების გამოყენებისათვის, რაც, ცხადია, დიდად ეხმარება თითოეულ პედაგოგს სახელმძღვანელოს გამოყენებაში.

ავტორი ამ წიგნში „აერთებს დასაწყისს და დასასრულს: ბავშვის ფსიქოლოგიას და პედაგოგიურ ტექნიკას სწავლებისადმი მიდგომას უკავშირებს (პ. ბლონსკი), რაც ზრდის აღნიშნული წიგნის პედაგოგიურ ღირებულებას. ამიტომ ის საუკეთესო სახელმძღვანელოდ უნდა ჩაითვალოს ჩვენი მასიური სკოლის მასწავლებელთათვის. ავტორის მიერ წიგნის შედგენის ტექნიკაც დიდად ეხმარება პრაქტიკულ მომუშავეებს და წიგნის გამოყენების ფსიქოლოგიურ გავებას წარმოადგენს — სახელმძღვანელოების კითხვის დროს მკვითხელს საკუთარი შენიშვნების და მთავარი აზრების ჩაწერა უხდება ცალკე თავისუფალ ქაღალდზე, რაც ერთგვარ გავლენას ახდენს ჩაწერის აუცილებლობის საკითხზე. მაგრამ ამ წიგნში თავისუფალი ქაღალდის გამოყენება არ არის საჭირო, რადგანაც ჩაწერა თივთ წიგნშივე შეიძლება.

წიგნში ყოველი ფურცლის ცალი გვერდია დაბეჭდილი, ხოლო მეორე (მოპირდაპირე) ყოველთვის დაუბეჭდავია და საკუთარი შენიშვნებისათვის, აზრების ჩაწერისათვის არის გამზადებული. „თეთრი დაუბეჭდავი გვერდები საკუთარი დაკვირვების, კომენტარიების და შენიშვნების ჩასაწერადაა — სწერს ავტორი. როგორც აღვნიშნეთ, წიგნი მდიდარია თეორიული და პრაქტიკული პედაგოგიური დასკვნებით ფსიქოლოგიის სწავლების სფეროში გამოყენებისათვის.

აღნიშნული სახელმძღვანელო თითოეული მასწავლებლის უახლოესი თანამგზავრი უნდა გახდეს, განსაკუთრებით გამოუცდელ ახლად დანიშნულ მასწავლებლის, რომელსაც პედაგოგიურ ასპარეზზე მოღვაწეობის პრაქტიკა ნაკლებად აქვს.

წიგნი რუსულიდან დამაკმაყოფილებლად ნათარგმნი და ფასიც ხელმისაწვდომია.

საჭიროა აღნიშნული წიგნის მეტი პოპულარიზაცია მასიური სკოლის მასწავლებელთა შორის.

მ. ჩიქოვანი.

საკოლისგანმანათლებლო მუშაობა.

განვანაზლოთ მუშაობა წერაკითხვის უცოდინარობის მოსაოგისათვის.

მთავრდება ის მუშაობა ჩვენში, რომელიც სოფლის პირობებში თებერვლიდან იწყება და ოქტომბრის დამლევს მთავრდება. ამის შემდეგ სოფელი მოსვენებას ეძლევა. აქა-იქ ურმის კრიალი თუ შემოგესმის, რომლითაც გლეხს ტყიდან შეშა ან წისქვილიდან ფქვილი მოაქვს, რომ ამით საბოლოოდ უზრუნველჰყოს ზამთარში როგორც თავისი თავი, ისე მთელ ოჯახიც. ისვენებს გლეხი ზამთარში, იკრებს ძალას, რომ მეტის ენერგიით ეკვეთოს კვლავ ბუნებას. გლეხის ეს დასვენების დრო, რომელიც ხშირად მოსვენებასაც კი არ აძლევს, რადგან უსაქმოდაა, ხელს უწყობს სხვადასხვა მიდრეკილების გამომჟღავნებას, მაგალითად: გლეხის ყოველდღიური თრობა არყით ან ღვინით, ტრადიციული დღესასწაულების უქმობა და ზეიმი, სხვადასხვა რელიგიური გადახრები, მკითხაობის რწმენა, ურთიერთ შორის ქორიანობა და სხვა. ყველა ამ მავნებლობიდან რომ განთავისუფლდეს გლეხი, რომ ის შესდგეს ახალ რელსებზე, საჭიროა განსაკუთრებული ყურადღებით მოვეპყრათ წერაკითხვის უცოდინარობის მოსპობის საქმეს, რადგანაც ეს უკანასკნელი საუკეთესო იარაღია ძველი სოფლის გარდაქმნისათვის.

როდესაც ჩვენ ვაყენებთ ქვეყნის ჩქარის ტემპით ინდუსტრიალიზაციის და სოციალისტურ საფუძველზე სოფლის მეურნეობის რეკონსტრუქციის საკითხს, მაშინ თავისთავად დიდი მნიშვნელობა ეძლევა კულტურულ რეველუციის საკითხს: ჩამორჩენილი მასების ამოძრავება, გათვითცნობიერება, მათი ცოდნის დონის ამაღლება და ჩაბმა სოციალისტურ მშენებლობაში. ყოველივე ეს თანადროულობის აქტუალური საკითხია. ყველა ზემოთქმულის განაღდებისათვის საჭიროა ბრძოლა წერაკითხვის უცოდინარობასთან. ამიტომაც გლეხობის დასვენების პერიოდი ხელიდან არ უნდა გავუშვათ, ეს უკანასკნელი უნდა გამოვიყენოთ მოსახლეობის წერაკითხვის უცოდინარობის მოსპობისათვის. უახლოეს ხანში წერაკითხვის უცოდინარობის სავესებით მოსპობა ყველა საბჭოთა ორგანიზაციის დღის წესრიგშია, მაგრამ განსაკუთრებული ყურადღებით ამ საქმეს სკოლა უნდა მოექცეს. სკოლამ კომკავშირის ორგანიზაციებთან ერთად თავის მზრუნველო-

ბის ქვეშ უნდა დააყენოს წერაკითხვის გავრცელება. სკოლის მასწავლებლობა და მოწაფეობა განსაკუთრებულ ინტერესს უნდა იჩენდეს ამ საქმეში, მასწავლებლობა თავისი მოწაფეობით მიმზიდველ ბირთვად უნდა გარდაიქცეს ლარიბი გლეხკაცობისათვის წერაკითხვის სწავლების საქმეში. ამიტომ სკოლებმა ამთავითვე უნდა დააყენონ ეს საკითხი დღის წესრიგში გადასაქრელად, სასკოლო მუშაობის გეგმების შედგენასთან ერთად უნდა შესდგეს წერაკითხვის უცოდინარობის მოსპობის გეგმა, სადაც უნდა აღინიშნოს ის საშუალებები და ღონისძიებანი, რითაც დაჩქარდება ეს საქმე. მაგ., სოციალისტური შეჯიბრი საუკეთესო საშუალება იქნება საქმის წარმატებით ჩატარებისათვის; მაშ სკოლებს შორის ეწყობა სოციალისტური შეჯიბრი სხვა საკითხებთან ერთად ამ საკითხშიც, ისმება კითხვა, თუ რომელი სკოლა უფრო მეტს ასწავლის წერაკითხვას და სხვა.

ეს საკითხი ეხება როგორც ქალაქის სკოლებს, აგრეთვე სოფლის ოთხწლედებსაც. აქ სოფლის მასწავლებლობა და მეოთხე ჯგუფები აქტურ მონაწილეობას უნდა იღებდნენ. შეიძლება მესამე ჯგუფის მოწაფეობაც ჩავაბათ ამ მუშაობაში, მხოლოდ, რა თქმა უნდა, შერჩევით. ვიცით, რომ სოფლის მოწაფეობა კარგად იცნობს თავისი ოჯახის და მეზობლების მომზადების დონეს. მაშასადამე, ამით მათ ეძლევათ ამ საქმეში ნაყოფიერი მუშაობის შესაძლებლობა. სოციალისტური შეჯიბრი უნდა მოხდეს არა მარტო სკოლებს შორის, არამედ საქირო და აუცილებელიც იქნება თვით მოწაფეთა შორისაც, თუ რომელი მათგანი მეტს ასწავლის და სხვა.

საბოლოოდ სოციალისტური შეჯიბრი ფართედ უნდა გამოიყენოს სკოლამ წერაკითხვის უცოდინარობის ლიკვიდაციისათვის მომავალი ზამთრის სეზონში, გლეხობის დასვენების და უსაქმობის სეზონში.

8. გელაძე.

ზაშურის ათწლედის მასწავლებელი

წერაკითხვის უცოდინარობის ლიკვიდაციის უპონტზე.

წერაკითხვის უცოდინარობის ლიკვიდაციის საქმე საფრთხეშია. ადგილობრივი პარტიული, საბჭოთა და საზოგადოებრივი ორგანიზაციები უმოქმედობას იჩენენ.

შემჩნეული არიან პირები, რომლებიც იქვის თვალთ უყურებენ სამი წლის განმავლობაში წ.კითხვ. უცოდინარობის ლიკვიდაციის შესაძლებლობას

დასახული ამოცანის ხელის შემშლელნი დროზე უნდა დაისაჯონ.

5-წლიანი გეგმის მიხედვით მიმდინარე 1929—30 წელში წერაკითხვის უცოდინარობის ლიკვიდაცია უნდა მოხდეს საქართველოს სამრეწველო რაიონებში და ოზურგეთის მაზრაში კი მთლიანად. საინტერესოა ვიკითხოთ: როგორ სწარმოებს მოსამზადებელი მუშაობა ოზურგეთის მაზრაში?

მიუხედავად იმისა, რომ საჭირო დირექტივები ცენტრიდან თავის დროზე იყო დაგზავნილი როგორც საბჭოთა, აგრეთვე პარტიის ხაზით, პირველ სექტემბრამდე აზრადაც არ მოსვლია არავის (თუ არ მივიღებთ მხედველობაში გურკომის პრეზიდიუმის 28 ივლისის დადგენილებას, რომელმაც დაკარგა თავისი მნიშვნელობა შეუსრულებლობის გამო), რომ გურიის პარტიულ-საბჭოთა და საზოგადოებრივი ორგანიზაციების წინაშე დასმულია ფრიად მნიშვნელოვანი საკითხი „ოზურგეთის მაზრაში წ. კ. უცოდინარობის სრული ლიკვიდაცია ერთი წლის ვადაში“.

რა გაკეთდა პარტიის ხაზით?

საქ. კომუნ. პარტიის (ბ) ცეკას ცირკულარის მიღებისას გურკომის პრეზიდიუმმა ა. წ. 28 ივლისის გამოიტანა დადგენილება, რომელიც ცხრა სხვადასხვა მუხლს შეიცავს.

ამ დადგენილებაში, როგორც ზემოთ აღენიშნეთ, დაჰყარა მნიშვნელობა, რადგან ცხრა მუხლიდან არამც თუ განხორციელებულია რომელიმე მუხლი, არც კი შესდგომიან მის შესრულებას ის ორგანოები, რომელთაც ეხებოდა ეს დადგენილება.

მაგალითისათვის მოვიყვან მხოლოდ ორ ფაქტს:

1. დადგენილების „გ“ მუხლი სიტყვა-სიტყვით შემდეგს შეიცავს: „დაეგზავნოს თემკომებს სადირექტივო წერილი წერაკითხვის უცოდინარობის სალიკვიდაციო მუშაობის პარტბელმძღვანელობის

გაძლიერებისათვის“, მაგრამ სადირექტივო წერილი 5 სექტემბერს არამც თუ დაგზავნილი, შედგენილიც არ აღმოჩნდა.

2. დადგენილების „კ“ მუხლი ავალებს მაზრპოლიტგანს 15 აგვისტოსათვის წარუდგინოს პრეზიდიუმს: „ხარჯთაღრიცხვა და გეგმა მაზრაში წერაკითხვის უცოდინარობის სალიკვიდაციოდ“. მაგრამ სინამდვილეში გეგმა სექტემბრამდე არავის შეუდგენია.

ერთი სიტყვით, დადგენილების არცერთი მუხლი არ შესრულებულა და არც არავინ იმტვრევდა თავს გაესინჯა, თუ რამდენად სრულდებოდა პრეზიდიუმის დირექტივები.

სამაზრო აღმასკომში.

საკითხი 3 სექტემბრამდე არ დასმულა, რაც, ამხ. ნიკოლაი-შვილის (თაფეჯდ. მოადგილეს) განმარტებით „ამ ამოცანის სათანადოდ, შეუფასებლობით აიხსნება“.

განათლების განყ. და მაზრპოლიტგანში.

სამარისებური სიჩუმე. სასტიკი უპასუხისმგებლობა. სრული უმოქმედობა. მიღებული დირექტივი, როგორც გამოირკვა, არც წაკითხულა. პირველ სექტემბრისათვის არ იყო შედგენილი სამოქმედო გეგმა. იქვე მდგომ პოლიტგანორგანოებს არ მისცემია რაიმე დირექტივი—ინიციატივის ხელში ალების და უმოქმედობის დარღვევის მაგიერ, მაზრპოლიტგანს დაავიწყდა როგორც პოლიტგანათლების მთავარ მმართველობის, აგრეთვე გურკომის დირექტივების განხორციელება.

პ რ ო ფ კ ა ვ შ ი რ ე ბ ი.

სრული უმოქმედობა, თუმცა გურკომის პრეზიდიუმის დადგენილება მიღებული აქვთ; საინტერესოა, საქ. პ. კ. საბჭომ მიაწოდა თუ არა მათ რაიმე დირექტივი?

კ ო ო პ ე რ ა ც ი ა.

12 რაიონულ გაერთიანებაში მხოლოდ ოზურგეთის რაიონულ გაერთიანებას მოუხდენია კოოპერაციის წ.კ. უცოდინარ წევრთა აღვრიცხვა. დანარჩენებიდან არავითარი ცნობები არ არის. ფინანსიურ სახსრებზე „ჯერ ჯერობით“ ლაპარაკი არავის ჰქონია. გაუგებრობას ვხედავთ: კოოპერაციის მუშაკებმა ადგილებზე არ იციან, კოოპერაცია ხსნის დამოუკიდებლად სალიკ. სკოლებს, თუ ყოველგვარი მუშაობა პოლიტგანორგანოებში იყრის თავს.

საზოგადოება „წერა-კითხვა“.

გადაჭრით შეიძლება ითქვას, რომ ეს საზოგ. მხოლოდ ქალაქ-
ლებზე არსებობს. სამაზრო გამგეობის წევრთა სია-მედიდურად არის
გაყრუული კედელზე. მუშაობა აბსოლუტურად არა წარმოებს. ზედ-
მიწევნით სუსტია ცენტრის ხელმძღვანელობა. 1927—28 წელს შე-
მოსავალი 736 მან. 75 კაპ. ყოფილა, გასავალი—607 მ. 67 კ. არავინ
არ იცის, ნარჩენი 129 მ. და 08 კაპ. სად ინახება. შეკითხვაზე:
„საზოგადოებას ჰყავს თუ არა სარევიზიო კომისია?“ მიუგეს: „არა“.
ყველა ამის შემდეგ თვით მკითხველთათვის მიმინდვია საზოგადოება
„წერა-კითხვის“ მონაწილეობის შეფასება წერა-კითხვის უცოდინა-
რობის საქმეში.

კო მ კ ა ვ შ ი რ ი.

მაზრკომს 5 აგვისტოს დაუგზავნია თემკომებისათვის საღირე-
ქტივო წერილები, მაგრამ დღემდე კონკრეტულად არაფერი გა-
კეთებულა.

აი ასეთ მდგომარეობაში იყო „წერა-კითხვის“ უცოდინარობის
ლიკვიდაციის მოსამზადებელი კამპანია პირველ სექტემბრამდე.

ზემოთმოყვანილის ასე დაწერილებით გაშუქების მიზანია:
ცხადჰყოს მოსამზადებელი მუშაობის სისუსტე სხვა მაზრა-რაიონებშიაც.
საჭიროა სასტიკი ზომების მიღება—როგორც პარტიულ, აგრეთვე სა-
ბჭოთა და საზ. ორგ. ხაზით, თორემ წ. კ. უცოდინარობის ლიკვი-
დაციის საქმე საფრთხეშია. ამ ფრონტზე მარცხი სიძნელეებს შეუქმ-
ნის ჩვენი გენერალური — ხუთწლიანი — გეგმის განხორციელებას.
დამნაშავენი დროზე უნდა დაისჯონ. პარტიის ღირექტივი უნდა
გაფატაროთ, რათაც გინდა დაგვიჯდეს.

როგორია მდგომარეობა ამჟამად?

შეიძლება ითქვას, რომ ოზურგეთის ხელმძღვანელი ორგანოები
ერთგულად შეუდგენ შეცდომების გამოსწორებას. „ჩვენი შეცდომა
ჩვენვე უნდა გამოვასწოროთ“, განაცხადა ამხ. ნიკოლაიშვილმა 6 სე-
ქტემბერს წერა-კითხვის უცოდინარობის ლიკვიდაციის ხელის შე-
მწყობ სამაზრო საბჭოს სხდომაზე.

„დღესვე მივიღებ დაკრის ზომებს და შეცდომებს დროზე გა-
მოვასწორებთ“, სრული პასუხისმგებლობით განაცხადა გურკომის
მდივნის მოადგილემ ამხ. ვასო როინიშვილმა. მართლაც, უმოკმე-
დობა საქმიანმა მუშაობამ შესცვალა.

სამაზრო აღმასკომის პრეზიდიუმის სამი სექტემბრის დადგენილებით შეიქმნა სამაზრო დამხმარე საბჭო. შექმნილია აგრეთვე რაიონული დამხმარე საბჭოები. დაკვრითი წესით ყალიბდება დამხმარე საბჭოები თემ-საბჭოებთანაც. მაზრის ფარგლებში წერაკითხვის უცოდინარობის საწინააღმდეგო ბრძოლას სათავეში ჩაუდგა დამხმარე საბჭო თერთმეტი პასუხისმგებელი პირის შემადგენლობით! საბჭომ 6 სექტემბერს საბოლოოდ დაამტკიცა სამოქმედო გეგმა. დაკვრითი წესით წარმოებს წ.-კ. უცოდინართა აღრიცხვა. პროფკავშირი და კომკავშირი მოხალისე ლიკვიდატორების შერჩევას და აღრიცხვას აწარმოებს. საბიუჯეტო სამეულს აღმასკომის პრეზიდიუმმა მისცა დირექტივი მომავალ წელს წ.-კ. უცოდინარობის ლიკვიდაციისათვის 1500 მან. გაითვალისწინოს (გასულ წელს დაიხარჯა ამ დარგში მხოლოდ 400 მანეთი), პროფკავშირთა და კოოპერაციის გამგეობებს დაეველა კულტფონდიდან სათანადო თანხების გაღება, მიღებული ზომები ლიკსკოლების სამეცადინო ბინებით უზრუნველსაყოფად.

საბჭომ აგრეთვე გამოიტანა დადგენილება ჩაატაროს „ორკვირეული“, რომ მოზღიზარებულ გაუცეთოს საბჭოთა საზოგადოების აზრს და გააძლიეროს სალიკვიდაციო ფონდი.

თემებზე მიმავრებულ იქნენ სამაზრო საბჭოს წევრები, რომელთაც დაეკისრა მუშაობაში მთელი პასუხისმგებლობა.

ხაზგასმით აღინიშნა: სოციალისტური შეჯიბრის მოწყობა (მუშაობაში წაქეზების მიზნით დაწესებული ჯილდო), თვითკრიტიკის მთელი სიგრძე-სიგანით გაშლა, მოწოდების გამოშვება და სხვა.

ამრიგად, უმოქმედობის პერიოდი განვლილად უნდა ჩაითვალოს. თუმცა დაგვიანებით, მაგრამ დღეს გურიაში ყველა ორგანო ამოქმედებულია (ცენტრიდან სასწრაფო დახმარება ესაჭიროება საზოგ. „წერა-კითხვას“). მაგრამ, მაინც გულუბრყვილობა იქნება ვიფიქროთ, რომ ოზურგეთის მაზრაში დღეს ყველაფერი რიგზეა: არიან „ურწმურო თომები“, რომლებიც აღმაცირად უყურებენ დასახული ამოცანის წარმატებით შესრულებას, არიან ისეთები, რომლებიც თავისი უმოქმედობით, დაუდევრობით, საქმის გაჭიანურებით და, თუ გნებავთ, უპასუხისმგებლო საქციელითაც დიდად უშლიდნენ და დღესაც შეუშლიან ხელს დაწყებულ მუშაობას. საჭიროა მტკიცე თვალყურის დევნება წ.კ. უც. ლიკვიდაციისათვის დაწყებული მუშაობის ტემპის შენარჩუნებისათვის. მოურიდებლად, მიუხედავად პიროვნებისა, გამოყვანილ უნდა იქნეს სააშკარაოზე ყველა ხელის შემშლელი. იმედდაკარგულები, რომლებსაც არ ხჯერთა გეგმის

განხორციელების შესაძლებლობა, დროზე უნდა ჩამოვაშოროთ ამ ფრიად საპასუხისმგებლო მუშაობას.

მიუხედავად იმისა, რომ გარდატეხა უკვე მომხდარი ფაქტია, საბოლოო გამარჯვება ამ ფრონტზე გურიაში და საერთოთ საქართველოში შეუძლებელია, თუ როგორც ადგილობრივში, აგრეთვე ცენტრალურმა პარტიულ-საბჭოთა და საზოგადოებრივმა ორგანოებმა არ მიიღეს გადაწყვეტილი ზომები საბჭოთა საზოგადოების აზრის და საშუალებათა მობლიზაციისათვის წ.კ. უცოდინარობის ლიკვიდაციის სასარგებლოდ. ოზურგეთის მაგალითი გაკვეთილად უნდა მივიღოთ. წერაკითხვის უცოდინარობის ლიკვიდაცია — კლასთა ბრძოლაა. საჭიროა კლასიური — ბოლშევიკური — მიდგომა. ყოველგვარი ხელის შემშლელი მიზეზი სასტიკი სიმკაცრით უნდა იქნეს ძლეული. ამოცანა, რომელიც დასმულია ოზურგეთის მაზრის მშრომელთა წინაშე, ყოველგვარი მიზეზის გარეშე იქნება გადაჭრილი თავის დროზე, რადგან გურიის მშრომელ მასას კარგად აქვს შეგნებული, რომ ის ამ ამოცანის გადაჭრით ლენინის დაწყებულ დიად საქმეს ემსახურება.

3. ხობუა.

ტფილისის მაზრაში სალიკვიდაციო სკოლებში მუშაობის შედეგები და წ. კ. უცოდინარობის სრული ლიკვიდაციისათვის ვ წ. პერსპექტიული გზების გარეშე.

1928/29 წ. ბიუჯეტით ტფილისის მაზრაში გათვალისწინებული იყო 148 სალიკვიდაციო სკოლა. პირველ ხანებში ყველა აღნიშნული სკოლა არსებობდა. სწავლის სრულ ვადამდე (4 თვე) იარსება მხოლოდ 133 სკოლამ და გამოშვებულ იქნა 2612 მსმენელი, მათ რიცხვში 367 ქალი. ეროვნებით: ქართველი — 1714, სხვა ეროვნების (ოსი, სომეხი, ასირიელი, რუსი, გერმანელი და სხვა) — 898. სკოლის მუშაობას მიღწევებთან ერთად ნაკლიც ჰქონდა, მაგალითად, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, 15 სკოლა დაიშალა, მაგრამ ეს არა იმიტომ, რომ სკოლის გახსნა არ იყო შეფარდებული მოთხოვნილებასთან ან და მსმენელთა რეციდივობა იყო, — სკოლის დაშლის მიზეზი უმთავრესად ის იყო, რომ თემის აღმასკომები და ადგ. პარტიული ორგანიზაციები ნაკლებ ყურადღებას აქცევდნენ ლიკსკოლებს, რაც შემდეგში გამოიხატება:

ბიუჯეტით გათვალისწინებული თანხების თავის დროზე გაუცემლობა, არასაკმარისი მზრუნველობა საერთოდ სკოლის მოწყობის და ყოველდღიურ პრაქტიკულ ხელმძღვანელობის საქმეში. და სხვა. ტფილისის პოლიტგანმა ჯერ კიდევ ნოემბერში დაგზავნა სკოლისათვის საჭირო სახელმძღვანელოება სახელგამის საშუალებით, რაც უნდა გამოეყენებინათ თემალმასკომებს არსებული სკოლებისათვის დასარიგებლად, მაგრამ ეს ასე არ მოხდა. ზოგიერთმა თემალმასკომმა ამანათი (სახელმძღვანელოები) უკან დააბრუნა (მაგ. დუშეთი) და ვერც გაიღო სათანადო თანხა სახელმძღვანელოების დასახსნელად. პოლიტგანის ინსტრუქტორს შეკითხვაზე, თუ რა მიზეზით არ აქვს სკოლებს სახელმძღვანელოები, საგარეჯოს თემალმასკომის თავმჯდომარემ ასე უპასუხა: „სკოლების სახელმძღვანელოები კი არა, 4-წლედის მასწავლებლებს დაუფავიანეთ ხელფასის მიცემა“. აი პასუხი. საგარეჯოს აღმასკომი და ზოგიც სხვაც მასწავლებლებზე ხელფასის დაგვიანების საკითხს უფრო მეტი ყურადღების ღირსად სთვლის, ვიდრე იმას რომ იანვარშიც კი არ ჰქონდათ ლიკსკოლის მსმენელებს სახელმძღვანელოები და სხვა საჭირო საგნები, ურომლისოდაც სკოლის მუშაობა შეუძლებელია. მართალია, ხელფასის მიუცემლობაც არანორმალურობაა, მაგრამ უსათუოდ მეორე საკითხი (სახელმძღვანელოები) უნდა ყოფილიყო აღმასკომისათვის პირველხარისხოვანი. მოგვეპოვება იმის საბუთებიც, რომ ზოგი აღმასკომის მიერ ბიუჯეტით გათვალისწინებული ლიკსკოლის თანხები სხვა დანიშნულებაზე დაიხარჯა. საქართველოს პოლიტგანის მთავარმმართველობამ დაგვიანებით მიაწოდა პოლიტგანებს ლიკსკოლის პროგრამები და ისიც არ იყო შეფარდებული სკოლის სამეცადინო დროსთან (პროგრამის სიდიდე) და სხვა.

აი ის მთავარი ნაკლი, რომელიც ახასიათებდა სასკოლო მუშაობას და რის გამოსწორებისათვის საჭიროა მომავალი სასწავლო წლიდან სათანადო ზომების მიღება. ერთხელ და სამუდამოდ უნდა იქნას აღმოფხვრილი ასეთი არანორმალური დამოკიდებულება თემალმასკომების მხრივ საპოლიტგანმანათლებლო მუშაობისადმი.

პარტორგანიზაციების ხელმძღვანელობა.

პარტიული ორგანიზაციების მხრივ ხელმძღვანელობის გაწევა აუცილებელია ლიკსკოლების მუშაობაში, აგრეთვე საჭირო იყო კომკავშირის აქტივის ჩაბმა, წერაკითხვის უცოდინარ პარტიისა და ახ. კ. კ. წევრთა სისწორით აღრიცხვა და მიმაგრება ლიკსკოლებში, სისტემატიურად კამპანიების ჩატარება და ინდივიდუალური ახსნა-განმარტების მიცემა წ. კ. უცოდინარობასთან ბრძოლის შესახებ.

კომუჯრედებში მოსმენილი უნდა ყოფილიყო ინფორმაციული მოხსენებები ლიკსკოლის მუშაობის შესახებ და სხვა, მაგრამ უკვე წარმოებული მუშაობის აღნუსხვამ დაგვანახვა, რომ საკმო ხელმძღვანელობა არ გაუწევიათ პარტიულ და კომკავშირის ორგანიზაციებს ლიკსკოლებისათვის. ლიკსკოლა დამთავრებული 2.612 კაცში პარტიული არის 39 და კომკავშირელი 352. ესეც ადასტურებს იმას, რომ პარტიულთა და კომკავშირელთა მასა ნაკლებად იყო ჩაბმული სასკოლო მუშაობაში. მომავალში ეს არ უნდა განმეორდეს.

წერაკითხვის უცოდინარობის ლიკვიდაცია ქვეყნის საწარმოო ძალების განვითარებისა და კულტურული დონის ამაღლების ერთ-ერთი უმთავრესი პირობაა. უნდა ითქვას, რომ ჩვენში არ ექცეოდა სათანადო ყურადღება წ. კ. უცოდინარობასთან ბრძოლის საქმეს, მუშაობა ვერ მიმდინარეობდა გაძლიერებული ტემპით და მთლად მისაღები სახით. საქ. პოლიტგანის მთავარმმართველობა ნაკლებ ყურადღებას აქცევდა ლიკვიდატორთა კადრის შექმნას და მათი გადამზადების საქმეს, განსაკუთრებით ეროვნული უმცირესობის და ქალთა შორის წ. კ. უც. ლიკვიდაციისათვის წ. კ. უც. ლიკვიდაცია არ იყო გადაქცეული საზოგადოებრივ საქმედ და მასში საბჭოთა კულტმუშაეების და საბჭოთა მასწავლებლების მონაწილეობა არ იყო საკმაო.

საზოგადოებრივი ორგანიზაციების მუშაობას ამ საქმეში შემთხვევითი ხასიათი ჰქონდა (უგეგმობა, უსისტემო, შეუთანხმებელი მუშაობა და სხვა.), რის შედეგი იყო სკოლების უნაყოფო მუშაობა. აი ის მთავარი ნაკლი, რაც ახასიათებდა საერთოდ სასკოლო მუშაობას წ. კ. უც: ლიკვიდაციის საქმეში და რის გამოსწორებაზე აქედანვე უნდა მიიღოს სათანადო ზომები პოლიტგანორგანოების ყველა საუწყებო დაწესებულებამ. საქ. კომპარტიის (ბ) ცეკას დადგენილების თანახმად, წ. კ. უცოდინარობა საქართველოს რესპუბლიკის ფარგლებში 3 წლ. განმავლობაში უნდა იქნეს მოსპობილი; ამ დადგენილების განხორციელებისათვის ტფ. პოლიტგანი აქედანვე შეუდგა მუშაობას. შემუშავებულია წ. კ. უცოდ. ლიკვიდაციისათვის 3 წ. საპერსპექტივო გეგმა. ამჟამად, ტფილისის პოლიტგანში არსებული ცნობებით, ტფ. მაზრის 49 თემში 49.472 წ. კ. უცოდინარია. ძველი ფორმებით და მეთოდებით მუშაობის წარმოების ანგარიშით 3 წლ. განმავლობაში ზემოხსენებულ წ. კ. უცოდინართათვის 1653 ლიკსკოლა უნდა გაიხსნას. აღნიშნული სკოლების ყოველგვარი ხარჯი 360.925 მანეთამდე ავა. ყოველწლიურად 551 სკოლაა საჭირო და მის შესანახად 123.275 მანეთი. 1928/29 საბიუჯეტო წელთან შედარებით

მომავალ წელს პოლიტგანის ბიუჯეტი 300⁰/₀-ით გადიდდება სასკოლო დარგში. ამის შესაძლებლობას არ იძლევა ტფ. აღმასკომის საბიუჯეტო საკონტროლო ციფრები. იმ მიზნით, რომ არ იქნეს გამოწვეული ასეთი საგრძნობი ხარჯები, 3-წლიან გეგმაში გათვალისწინებულია მუშაობის წარმოება ახალი ფორმებით და მეთოდებით (წერაკითხვის შესწავლა ინდივიდუალური და ჯგუფური წესით). ამ საქმეში დიდი როლის შესრულება შეუძლიათ ადგილობრივი კულტურულ მუშაკებს. გეგმის მიხედვით ტფ. მაზრაში მომავალ სასწავლო წელს გამოყენებული უნდა იქნეს 800-მდე ადგილობრივი კულტმუშაკი (მასწავლებელი, უფროსი ჯგუფ. მოწაფენი და სხვა), საზოგადოებრივი მუშაობით დატვირთვის წესით. კულტურულ ძალებზე მიმავრებულ უნდა იქნას განსაზღვრული რიცხვი წ. კ. უცოდინარებისა—თითოეულ მცოდნეზე სამი უცოდინარო. მაქსიმალურად ჩაბმულ უნდა იქნას წ. კ. უც. ლიკვიდაციის საქმეში განსაკუთრებით პარტიული და კომკავშირის აქტივი.

არის თუ არა ამის შესაძლებლობა და თუ მოგვეპოვება ადგილობრივი საკმაო კულტ-ძალები.

აღსანიშნავია, თუ რა სურათს იძლევა ზოგიერთ თემში კულტ-ძალების და წ. კ. უცოდინარების რიცხვობრივი შედარება. მაგალითად:

1) სართიქალის თემში მასწავლებელი და უფროსი ჯგუფის მოწაფეა 592, ამავე თემში წ. კ. უცოდინართა რიცხვი შეადგეს 1441 კაცს.

2) საგარეჯოს თემი: მასწ., უფ. ჯგ. მოწ.—575, წ. კ. უცოდ. 1745 კ.

3) ყაზბეგის თემი—მასწ. უფ. ჯგ. მოწ.—128, წ. კ. უცოდ.—815.

4) ერწოს თემი—მასწ. უფ. ჯგ. მოწ.—297, წ. კ. უცოდ.—1.496.

მაშასადამე, აქ მოყვანილ კულტურულ ძალებთან წ. კ. უცოდინართა რიცხვის შედარება ადასტურებს, რომ ასეთ თემებში შესაძლებელია წ. კ. უცოდინარობის სრული ლიკვიდაცია ერთი წლის განმავლობაში და სრულიად უსასყიდლოდ. აქ აღებულია მარტო საბჭოთა მასწავლ. და უფროსი ჯგ. მოწაფეობა, და თუ ამას მივუმატებთ სხვა დანარჩენ საბჭოთა კულტმუშაკებს, მაშინ შეიძლება ერთ მცოდნეზე ერთი ან ორი უცოდინარი მოვიდეს.

მარტყოფის თემში (ტფ. მაზრა) ამას წინად ჩატარებულმა ადგილობრივი კულტურულ ძალების თათბირმა, სადაც დასმული იყო წ. კ. უც. ბრძოლაში მასწავლებლების და საბჭოთა კულტმუშაკების მო-

ნაწილეობის საკითხი, დადებითად შეხედა ამ საქმიანობას და თათბირის მონაწილე მასწავლებლებმა თამამად განაცხადეს რომ აქედანვე შეუდგებიან მოსამზადებელ მუშაობას და თითოეული მათგანი აიყვანს არა სამს, არამედ წ. კ. 20-30 უცოდინარს. წ. კ. უცოდინარობასთან ბრძოლის საკითხები უნდა იყოს დღეს ყველა კულტურული მუშაის ყურადღების ცენტრში. ამ საქმიანობაში არა ნაკლები როლი უნდა შეასრულოს საზოგადოებრივმა ორგანიზაციებმა. არ იქნება საკმარისი მარტო ახალი ფორმებით და მეთოდებით (ინდივიდუალური და ჯგუფური წესით) მუშაობა, აქ ჩვენ მხედველობაში უნდა მივიღოთ ლიკსკოლების ორგანიზაცია, განსაკუთრებით უმცირესობის რაიონებში, სადაც ძალზე ცოტა მოგვეპოვება კულტმუშაკები და წ. კ. უცოდინართა რიცხვი კი საგრძნობად დიდია. მაგალითად: ზემო და ქვემო წალკის რაიონში (ტფ. მაზრა) ირიცხება 6424 წ. კ. უცოდინარი. ასეთ ადგილებში საკმაო რაოდენობით უნდა იქნეს გახსნილი ლიკსკოლები. საზოგადოებრივი ორგანიზაციები აქამდე ამ საქმიანობაში ნაკლებად იყვნენ ჩაბმული და თავის შესაძლებლობას და საშუალებებს არ ანდომებდნენ ამ საქმეს. საჭიროა მათი მხრით დახმარება უფრო ფიზიკური და ენერგიული მუშაობით. უნდა შეიქმნას მთლიანი ფრონტი და არავითარ შემთხვევაში არ უნდა დავეშვათ მუშაობაში პარალელიზმი, რაც ხელს უშლის ნაყოფიერ მუშაობას. წინეთ ხელს გვიშლიდა მოსამზადებელი მუშაობის არასაკმარისი და არა თავის დროზე ჩატარება. ეს ნაკლი მომავალში დაძლეული უნდა იქნას.

საშეფო საზოგადოებებმა, საზ-ბა „წერა-კითხვამ“, ცეკავშირის კულტანყოფილებამ და სხვებმა აქედანვე უნდა შეადგინონ მუშაობის გეგმა წ. კ. უც. ლიკვიდაციის დარგში და თავის დროზე უნდა შეათანხმონ ტფილ. პოლიტგანთან ქ. ტფილისში და მის მაზრაში მათი მუშაობის საკითხი, რომ ავიციდნოთ მუშაობაში პარალელიზმი. წერა-კითხვის სრული ლიკვიდაციის საქმეში ფართოდ უნდა გავშალოთ სოციალისტური შეჯიბრი კულტურულ ძალებს შორის.

აი ის მუშაობა, რომელიც დასახულია ტფილისის პოლიტგანის 3 წლ. გეგმაში და რომელიც შესრულებული უნდა იქნეს სრული 100%-ით, რასაკვირველია, სათანადო სახელმწიფოებრივი ღონისძიებების დახმარებით და საზოგადოებრივობის ამ საქმეში მასიური ჩაბმით.

ი. ძიძიგური.

ტფილ. პოლიტგან. ინსტრუქტორი

შემაჯავრობის თესვის კამპანია და პოლიტიკან- ორგანოები.

ყველასათვის აშკარაა დღეს, რომ თესვის კამპანიას ფრიად დიდ მნიშვნელოვანი პოლიტიკური ხასიათი აქვს, რადგან მის ნაყოფიერად ჩატარება-შესრულებაზეა დამოკიდებული საერთოდ ჩვენი ქვეყნის სოფლის მეურნეობის შემდგომი განვითარება, რაც პარტიისა და საბჭოთა ხელისუფლების გენერალური ხაზის—ქვეყნის ინდუსტრიალიზაციის—განხორციელების აუცილებელი პირობაა.

ჯერ კიდევ პარტიის მე-XV ყრილობაზე, როდესაც მტკიცედ გადაწყდა ჩვენი აგრარულ-ინდუსტრიალური ქვეყნის ინდუსტრიალურ-აგრარულ ქვეყნად გარდაქმნა, ხაზგასმით იყო აღნიშნული, რომ ინდუსტრიალიზაციის განხორციელებას ჩვენში ფრიად დამახასიათებელი და ბრკოლებანი ელოდება წინ, და ერთ ასეთ დაბრკოლებას წარმოადგენს ჩვენი სოფლის მეურნეობის განვითარების შედარებითი (მრეწველობის ინდუსტრიალიზაციის ტემპთან შედარებით) ნელი ტემპი. აი რას ვკითხულობთ ყრილობის რეზოლუციებში სოფლის მეურნეობის განვითარების ტემპის შესახებ: „...სასოფლო მეურნეობის დონე ჯერ კიდევ დაბალია...“, ხოლო თუ რა დიდი მნიშვნელობა აქვს სოფლის მეურნეობის განვითარებას მრეწველობის ინდუსტრიალიზაციის ტემპით,—ამის პასუხს ვნახულობთ საქ. კ. პ. (ბ) ნოემბრის პლენუმის რეზოლუციაში. „სასოფლო მეურნეობა მრეწველობის ბაზაა და მისი ზრდა არის ინდუსტრიალიზაციის სურსათისა და ნედლეულის ბაზის ზრდა. ინდუსტრიის ხანგრძლივი ზრდა ობიექტურად შეუძლებელი ხდება, თუ სათანადოდ არ იზრდება სასოფლო მეურნეობა“.

მოყვანილი ამონაწერებიდან ცხადია ყველასათვის პარტიის და საბჭოთა ხელისუფლების დადგენილების (ხუთწლიანი გეგმის მიხედვით მოსავლიანობის 30—35 %/ო/ი გადიდების შესახებ) მიზანი. აღნიშნული დადგენილების რეალიზაციისათვის საჭიროა ფრიად წინდახედული და ხანგრძლივი მუშაობა, მასში მუშათა კლასის და მშრომელი გლეხობის მთლიანად ჩაბმით.

თესვის კამპანიას უბრალო კამპანიის (პერიოდული) დაკვრითი ხასიათი როდი აქვს. ის ფრიად სერიოზული, ხანგრძლივი (ხუთწლიანი) დაკვრითი პოლიტიკური ამოცანაა. ...მაგრამ ჩვენში მეტად ცუდი თვალსაზრისია განმტკიცებული კამპანიების ჩატარების (და კერძოდ თესვის კამპანიის ჩატარების) დარგში. მუშაობენ მხოლოდ მაშინ, როცა ახლოვდება თესვის პერიოდი, დანარჩენი დრო კი გამოუყენებელი

რჩება ამ მიზნისთვის. საჭიროა ახლავე გადაჭრით და მტკიცედ დაისვას საკითხი იმის შესახებ, რომ მუშაობა გაზაფხულისა და შემოდგომის თვისების კამპანიების ჩასატარებლად განუწყვეტლივ სწარმოებდეს მთელი წლის განმავლობაში. არ შეიძლება დაკმაყოფილება მხოლოდ მოსამზადებელი პერიოდით. მთელი წლის განმავლობაში უნდა სწარმოებდეს მუშაობა წარსული შეცდომების გამოსამკლავებლად და ფართო ღონისძიების შესამუშავებლად სასოფლო მეურნეობის დარგში დასახული ამოცანების წარმატებით გადაჭრის უზრუნველყოფისათვის. თუ ეს აზრი მტკიცედ არ შევითვისეთ, საფრთხეში ჩავადგებით ზემოაღნიშნული გეგმების შესრულებას და, მაშასადამე, ხუთწლიან გეგმასაც. ეს კი არ უნდა მოხდეს“. ხაზი ყველგან ჩენია. პ. ხ) ს. ჯუღელი, „კომუნისტი“, № 196.

ამ გარემოებას კარგად უნდა ჩაუკვირდენ სოფლად მომუშავე ორგანოები, განსაკუთრებით კი პოლიტგანორგანოები, რადგან აგიტაცია-პროპაგანდა მათი მოვალეობის უმთავრეს ნაწილს შეადგენს.

რას უნდა მიეცეს უმთავრესად ყურადღება.

ამბ. იაკოვლევი—წიგნი „ბრძოლა მოსავლიანობისათვის“, გვ. 60, 61, 62. სახაეს სამ უმთავრეს საკითხს:

- 1) უღარიბეს და საშუალო გლეხთა მასის კულტურულ ღონეს.
- 2) ადგილობრივ სახელმწიფო ორგანოთა მუშაობის ხარისხს და
- 3) ზოგიერთ შემთხვევაში ერთგვარ ძალდატანებას, მაგალითად: თესლის დარკვევის და დაწამელის, სათესი არის გაწმენდის და სხვა ამგვარ საკითხებში.

პოლიტგანორგანოებმა აღნიშნული საკითხების დროულად განხორციელებას უნდა მიაპყრონ მთელი თავისი ყურადღება.

ჩვენთვის ცნობილია, რომ მოსავლიანობის გაზრდისათვის სამი მთავარი ხაზი არსებობს: მოწყობა ახლის და გაძლიერება უკვე არსებულ საბჭოთა მეურნეობის, 2. კოლმეურნეობათა ყოველმხრივი განვითარება და 3. კერძო ინდივიდუალურ მეურნეობათა აღორძინება მათი თანდათანობით გაერთიანების მიზნით.

კოოპერაციაში ამ სამი ხაზის განხორციელება უმთავრესად შეგნებაზე—კულტურაზე დამოკიდებული. პოლიტგანორგანოებს ევალება მისცენ ეს კულტურა უღარიბეს და საშუალო გლეხობას, როგორც ძირითად მასას სოფლის მეურნეობაში. აქ საჭიროა მტკიცე კლასიური ხაზის გატარება. ყველა კულტურული ხასიათის დაწესებულების და კულტ-მუშაკების მოვალეობას შეადგენს გადამჭრელი ზომების მიღება გლეხობაში კულტურის შესატანად, რადგან კულტუ-

რული გლეხი თვით აყენებს მიწათმოწყობის, კოლმეურნეობაში გაერთიანების, თესლის დარკვევა-დაწამვლის და სხვა საკითხებს.

გარდა ამისა, კულტურა ხელს უწყობს უღარიბეს და საშუალო გლეხობას, გაერკვეს კლასთა ბრძოლაში და დასახოს სათანადო ზომები კლასიური მტრის საბოლოოდ გასანადგურებლად. მშრომელ გლეხობაში კულტურის შეტანით უნდა განხორციელდეს პარტიის და საბჭოთა ხელისუფლების ღირებულებების უღარიბესი და საშუალო გლეხობის მჭიდროდ შეკავშირების და დარაზმვის შესახებ მოსავლიანობის გადიდებისათვის.

ადგილობრივი სახელმწიფო ორგანოების მუშაობის ხარისხის საკითხიც ფრიად სერიოზულია.

პოლიტგანოვანობებმა განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიაქციონ საგაზაფხულო თესვის კამპანიისათვის ჩატარებული მუშაობის დადებით-უარყოფითი მხარეების გამოკვლევას. მთელი თავისი სიგრძე-სიგანით უნდა გაიშალოს თვითკრიტიკა, პიროვნების მიუხედავად, რომ სათანადოდ გამოზეურდეს დაშვებული შეცდომები.

საჭიროა პოლიტგანოვანობებმა ადგილობრივი სოფლის, თემის და რაიონის კულტძალების დახმარებით სათანადოდ მოამზადოს აქტივი, ხოლო ამ უკანასკნელთა დახმარებით მიიღოს ზომები გლეხური ფართო მასების მუშაობაში ჩაბმისათვის. ამ ამოცანის გადაჭრა უმთავრესად თავს უნდა იღვან სასოფლო სამეურნეო წრეებში აგროპუნქტების და გლეხთა ახალგაზრდობის სკოლების უშუალო ხელმძღვანელობით.

კედლის გაზეთები, სააგიტაციო გასამართლება და სხვა გამოყენებულ უნდა იქნეს ნაკლოვანებათა გამოაშკარავებისათვის. არცერთი ხელსაყრელი მომენტი ისე არ უნდა იქნეს გაშვებული, რომ არ წამოიჭრეს ადგილობრივი ორგანოების მუშაობის გამოკვლევის საკითხი. განმეორებით უნდა აღინიშნოს: თუ ადგილობრივ ორგანოთა მუშაობა მშრომელი მასის კონტროლის ქვეშ იქნება დაყენებული, ეს უკვე მიზნის მიღწევის საწინდარია.

ახლა შევხვთ ზოგადი იძულებითი ზომების მიღების საკითხს. სიტყვა „იძულებითი“ ზედმიწევნით დროულადაა ნახმარი. დღეს, ოქტომბრის რევოლუციის მეცამეტე წლის თავზე, უყოყმანოდ შეიძლება ითქვას, რომ ჩვენი მშრომელი გლეხობა ნათლად გაიგებს ამ იძულებითი ზომების მიღების სარგებლიანობას, რის დამადასტურებელია მშრომელთა განუსაზღვრელი ენტუზიაზმი გზათა მშენებლობის დარგში.

ჩემის აზრით, მკითხველისათვის ზედმეტი არ იქნება, რომ ერთი ფრიად დამახასიათებელი მაგალითი მოვიყვანოთ:

ქუთაისის მაზრაში წელს საშინელი გვალვაა. გლეხობამ მიიღო ზომები ყანების მორწყვისათვის (ხონის კალები), მაგრამ ერთი დიდი დაბრკოლება გადაელობათ: არხები 4—5 წლის გაუწმენდავი აღმოჩნდა. ამ სტრუქტურების დამწერმა, თვით მოისმინა გლეხისაგან შემდეგი: „ჩვენი შეცდომა ისაა, რომ როდესაც დაგვკირდა, მაშინ ვეძებთ არხებს. ჩვენ ვერ გამოვიჩინეთ წინდახედულება, უმთავრესი კი ის ირის, რომ ვერც მთავრობამ მიაქცია ამ საქმეს ყურადღება თავის დროზე და იძულებით არ შეგვაკეთებია არხები“.

გლეხის ასეთი განცხადება ფრიად დამახასიათებელია. სიჭიროა ინიციატივა და ხელმძღვანელობა; მშრომელი გლეხობა ხელისუფლების მიერ მათთვის სასარგებლო დასახულ ღონისძიებებს ფხიზლად ადევნებს თვალყურს და ენტუზიაზმით ეგებება მას. მართალია, ზოგან უღარიბეს და საშუალო ფენებშიც არიან აქა-იქ ისეთნი, რომელნიც ერთგვარ პასივობას იჩენენ, მაგრამ ამის მიზეზი უკუღმართობა და კლასიური მტრის ენერგიული მუშაობაა.

მოსავლიანობის გადიდების უზრუნველყოფისათვის ხელისუფლებამ ფრიად მნიშვნელოვანი ცვლილებები შეიტანა სასოფლო-სამეურნეო გადასახადში. ეს ცვლილებები ყოველ მიწზეც გარეშე უნდა იქნეს ახსნილ-განმარტებული გლეხობისათვის.

პოლიტგან-ორგანოების მოვალეობაა — თემში — სოფელში თითო-ეულმა ღარიბმა და საშუალო გლეხმა დაწვრილებით იცოდეს აღნიშნული ცვლილებები. სასოფლო-სამეურნეო გადასახადში შეტანილი ცვლილებები მიზნად ისახავს წახალისებას, მაშასადამე, უნდა უზრუნველ ვყოთ ეს წახალისება, რადგან ამ უკანასკნელის მიზანია საერთოდ მოსავლიანობის ზრდა.

საქართველოში საშემოდგომო თესვის კამპანიას განსაკუთრებითი სერიოზული ყურადღება უნდა მიექცეს, რადგან საგაზაფხულო თესვის კამპანია შედარებით ცუდ პირობებში ჩატარდა (დასავლეთ საქართველოში) გვალვების გამო, და ივლის-აგვისტოში განუწყვეტელი გვალვების გამო მოსავალს მაინცდამაინც კარგი პირობა არ უჩანს. ამ გარემოებას კარგად უნდა ჩაუკვირდნენ ადგილებზე მომუშავენი.

საავიტაციო-საპროპაგანდო მუშაობა მოსავლიანობის გადიდების ღონისძიებათა განხორციელებისათვის მთელი თავისი მნიშვნელობით უნდა იქნეს გაშლილი, ამისათვის კი საჭიროა პოლიტგან-ორგანოებმა აღრიხნად მოაწყონ თავისი აპარატი: უპირველეს ყოვე-

ლისა მიღებული უნდა იქნეს ზომები აგიტატორების მომზადებისათვის (მოკლევადიანი კურსების საშუალებით). შემდეგ, საჭიროა თესვის კამპანია მჭიდროდ დაუკავშიროთ წერაკითხვის უცოდინარობის ლიკვიდაციის პოპულარიზაციის მიმდინარე კამპანიას.

ყოველი შეკრება ჟურნალ-გაზეთებისა და ბროშურების ხმამაღალი კითხვა, სჯა-ბაასის მოწყობა, კითხვა-პასუხის საღამოები, გასამართლებანი, წარმოდგენები, კინო სეანსი, რადიო გადაცემა და სხვ. მოსაგლიანობის გადიდების ღონისძიებათა ახსნა-განმარტებისთვის უნდა იქნეს გამოყენებული.

ქოხ-სამკითხველოებთან არსებულ წრეებში, სალიკვიდაციო და მცირემცოდნეთა სკოლებში სპეციალური ბაასი უნდა მოეწყოს ხოლმე კამპანიის ნაყოფიერად ჩატარებისათვის.

ზეპირ აგიტაციასთან ერთად დიდმნიშვნელოვანია აგრეთვე პრაქტიკული აგიტაცია. ამიტომ ექსკურსიების მოწყობას საბჭოთა მამულებში, კოლმეურნეობებში, არტელებში და სანიმუშო ინდივიდუალურ მეურნეობებშიაც კი—განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს. საჭირო და აუცილებელია აგრეთვე სასოფლო-სამეურნეო მანქანების საწყობების დათვალიერება.

ზემოაღნიშნულის ღირსეულად შესრულებისათვის პოლიტგანორგანოებმა სოციალისტური შეჯიბრი უნდა ჩაატარონ, ხოლო ამ შეჯიბრის ნაყოფიერად დაგვირგვინების აუცილებელი პირობაა თემის და სოფლის ყველა კულტ-მუშაკის გაერთიანება. შეთანხმებული და გეგმიანი მუშაობით მიზანი მიღწეულ უნდა იქნეს.

პარტია და საბჭოთა ხელისუფლება პოლიტგანორგანოებს ფრიად საპასუხისმგებლო მოვალეობას აკისრებს ჩვენი ქვეყნის სოციალისტურად გარდაქმნისათვის. დროა, დაეუმტკიცოთ პარტიას და საბჭოთა ხელისუფლებას, რომ პოლიტგანორგანოები უკვე საქმით და არა სიტყვით შესძლებენ დაკისრებული ამოცანის გადაჭრას და ამით საპატიოს ადგილს დაიკვირენ კულტურული რევოლუციის პრობლემის გადაჭრაში, სოციალიზმის მშენებელთა რიგებში.

ოფიციალური ნაწილი

მასწავლებელთა დაუსწრებელი კურსების შესახებ.

მაზრის განათლების განყოფილებებს

ცირკულიარი

28/VIII 29 წ.

ოქტომბრის რევოლუციამ თავისი ახალი საწარმოო ურთიერთობით და ახალი ეკონომიკით სახელმწიფოს წინაშე წამოაყენა მრეწველობის ინდუსტრიალიზაციისა და სახალხო მეურნეობაში მის მიერ ხელმძღვანელის როლში გამოსვლის საკითხი, მან წამოაყენა სოფლის მეურნეობის ინდუსტრიალიზაციისა და კოლექტივიზაციის, აგრეთვე სახალხო მეურნეობის გეგმიანობის საკითხი.

ყველა ამ ამოცანის შესაგნებად მუშებმა და გლეხებმა, ამ ამოცანების უშუალო შემსრულებლებმა, აუცილებლად უნდა გამოიმუშაონ ახალი საზოგადოებრივ-შრომითი ფსიქოლოგია და იდეოლოგია. პედაგოგმა, როგორც აღმზრდელმა, ამ საკითხს თავის მუშაობაში პირველი ადგილი უნდა დაუთმოს.

სოფლად მასწავლებელი ძალზე დიდ საქმეს აკეთებს, ბევრ ადგილას ის თავისი ძალ-ღონის დაუზოგავად მუშაობს ჩვენს პარტიულ და საზოგადოებრივ ორგანიზაციებთან ხელი-ხელჩაიდებული და ამ მუშაობაში აბამს მოსახლეობის ფართო წრეებს, მაგრამ, სამწუხაროდ, მას არა აქვს დიდი თეორიული მომზადება სოციალისტური აღმშენებლობის გაუმჯობესება-გაფართოების საკითხებში.

მასწავლებლისთვის დახმარების გასაწევად 28/29 სასწავლო წლის ოქტომბრიდან განათლების სახალხო კომისარიატმა მოაწყო დაუსწრებელი კურსები ჯერჯერობით მხოლოდ პედაგოგიური საკითხების შესახებ, მაგრამ მასწავლებელთა ფართო მასა ჯერ კიდევ არ არის ჩაბმული ამ მუშაობაში, კურსებზე დღემდე ჩაეწერა მხოლოდ 177 მასწავლებელი და ამ მცირერიცხოვანი კურსანტებიდანაც მხოლოდ 22 მასწავლებელმა გააბა კავშირი განათლების სახალხო კომისარიატთან და ისინი უგზავნიან მას პასუხს საკონტროლო კითხვებზე. ასეთი მდგომარეობა ყოველად არანორმალურია და საჭიროა ადგილებზე მეტად ფართო პროპაგანდის ჩატარება მასწავლებლის მომზადების აუცილებლობის შესახებ.

მასწავლებელთა მომავალ საშემოდგომო კონფერენციებზე თქვენ, ამხანაგებო, მძლავრი და საშური კამპანია უნდა ჩატაროთ იმისთვის, რომ მასწავლებელთა მასაში შეიქრას ჟურნალ-გაზეთები, რომ მასწავლებელთა ფართო მასა ჩაებას დაუსწრებელი კურსების მუშაობაში. ამ კონფერენციებზე თქვენ კარგად უნდა აუხსნათ მასწავლებლობას ამ კურსების მიზნები და მნიშვნელობა, შექმნათ დაუსწრებელი კურსების მსმენელთა საინიციატივო ჯგუფები და სოციალისტური შეჯიბრი გააჩალოთ ამ საკითხების შესახებ განათლების განყოფილებებს შორის.

კურსების მუშაობაში მასწავლებლობის ჩაბმის დასაყრდენ პუნქტებად უნდა გადაიქცეს სარაიონო სკოლები, რომლებსაც, როგორც ახალი სკოლის შექმნის საქმეში უშუალო მონაწილეებს, არ შეუძლია არ ჩაებას კურსების მუშაობაში.

კურსებზე ჩაწერა უქვევლად ნებაყოფლობითი უნდა იყოს, მაგრამ მასწავლებლის მომზადების აუცილებლობა ისე კარგად უნდა განემარტოს მასებს, რომ ეს კამპანია წარმატებით ჩატარდეს შემდეგი ლოზუნგით: „შრომის სკოლის არცერთი მასწავლებელი არ უნდა დარჩეს დაუსწრებელი კურსების გარეთ“.

დაუსწრებელი კურსების მსმენელთა უფლებრივი მდგომარეობის უზრუნველყოფისათვის განათლების სახალხო კომისარიატს განზრახული აქვს კვალიფიკაციის ამაღლების ინსტიტუტთან შექმნას სპეციალური კომისია, რომელშიაც გატარდებიან დაუსწრებელი კურსების ის მსმენელი, რომლებსაც თქვენ იცნობთ დაწინაურების ღირსად. იმ მიზნით, რომ ორი აზრი არ არსებობდეს იმის შესახებ, მართლაც დამოუკიდებლად შეასრულეს ამ დასაწინაურებელმა პირებმა სამუშაო თუ არა,—თქვენს მიერ გამოგზავნილი მსმენელი დაუსწრებელი კურსებისა ამ კომისიის წინაშე დაიცავს საბჭოთა სკოლის საკითხებს, მის მიერ დამუშავებულს.

კომისიაში გატარებულ მსმენელს მიენიჭება მეორე საფეხურის სკოლაში მასწავლებლობის უფლება, მაგრამ მან დამატებით უნდა ჩაებაროს გამოცდები, სპეციალური პროგრამის ფარგლებში, იმ საგანში, რომლის სწავლებაც სურს.

ამრიგად, ამხანაგებო, ჩვენ ველით თქვენგან პრაქტიკულ ნაბიჯებს ნამდვილ საბჭოთა მასწავლებელთა კადრების გადიდების საქმეში, ველით ცნობებს ჩატარებული კამპანიის შესახებ.

მარიამ ორახელაშვილი.

1929 — 30 სასწავლო წლის 7-წლედების
სასწავლო გეგმა

ქართული სკოლებისთვის

		საათების რაოდენობა		
		მე-5 ჯგუფი	მე-6 ჯგუფი	მე-7 ჯგუფი
1	ქართული ენა.	4	4	4
2	რუსული ენა	5	5	5
3	მათემატიკა.	6	5	5
4	ბუნებისმეტყველება.	4	4	4
5	გეოგრაფია.	2	3	2
6	საზმეცნიერება	4	4	4
7	ფიზიკა.	3	3	4
8	ხატვა-ხაზვა.	2	2	2
9	ტანვარჯიშობა.	2	2	2
10	მუსიკა და გალობა.	2	2	2
11	პრაქტ. მუშ. (სახელ. ლაბ. მეურნეობაში)	2	2	2
		36	36	36

**Учебный план семилетки нацменьшинств
(кроме русских) на 1929—30 уч. г.**

	Предметы	Количество часов		
		5 гр.	6 гр.	7 гр.
1	Родной язык.	4	4	4
2	Русский язык.	5	5	5
3	Грузинский язык	4	4	4
4	Математика	6	5	5
5	Естествознание.	4	4	4
6	География	2	3	2
7	Физика.	3	3	4
8	Обществоведение	4	4	4
9	Черчение и рисование. . . .	2	2	2
10	Физическое воспитание . . .	2	2	2
11	Музыка и пение.	2	2	2
12	Практическая работа (в мастерских, лабораториях и хозяйствах)	2	2	2
		40	40	40

Учебный план русской семилетки на 1929—30 уч. г.

	Предметы	Количество часов		
		5 гр.	6 гр.	7 гр.
1	Русский язык.	4	4	4
2	Грузинский язык	5	5	5
3	Математика	6	5	5
4	Естествознание.	4	4	4
5	География	2	3	2
6	Физика	3	3	4
7	Обществоведение.	4	4	4
8	Черчение и рисование. . . .	2	2	2
9	Физическое воспитание . . .	2	2	2
10	Музыка и пение	2	2	2
11	Практическая работа в мастерских, лабораториях и хозяйствах	2	2	2
		36	36	36

ათწლიანი შრომის სკოლა — კოოპერატიული განხრით
1929-30 წლის სახწავლო გეგმა

№.	ს ა გ ნ ე ბ ი	8 ჯგ.	9 ჯგ.	10 ჯგ.
1.	ქართული ენა და ლიტერატურა	4	3	2
2.	რუსული ენა და ლიტერატურა	4	4	4
3.	ფიზიკა	2	2	2
4.	ქიმია	—	2	3
5.	მათემატიკა	5	5	3
6.	სახოგადოებათმცნეერება	4	3	3
7.	ფიზიკური გეოგრაფია	3	—	—
8.	ეკონომიური გეოგრაფია	—	3	—
9.	ბიოლოგია	2	2	—
10.	უცხო ენა	5	5	5
11.	ჭიგინა	—	—	2
12.	ფიზიკური აღზრდა	2	1	1
13.	სიმღერა და მუსიკა	2	—	—
14.	კოოპერაციის საფუძვლები, საწარმოო და მომხმარებ. კოოპერაც. ორგანი- ზაცია	4	—	—
15.	ზოგადი და კოოპერატიული მონაგარი- შეობა და კომერციული არითმეტიკა	—	3	3
16.	საქონლის მცოდნეობა	—	—	4
17.	სტატისტიკის საფუძველი	—	2	—
18.	პრაქტიკული კოოპ. დაწესებულებაში . .	—	2	5
ს უ ლ		37	37	37

ათწლიანი შრომის სკოლა — განსაზოგადოებ. სასოფლო მეურნეობის
განხრით 1929-30 წლის სახწავლო გეგმა.

№№	ს ა გ ნ ე ბ ი	8 ჯგ.	6 ჯგ.	10 ჯგ.
1.	ქართული ენა და ლიტერატურა	4	3	2
2.	რუსული ენა და ლიტერატურა	4	4	4
3.	ფიზიკა	2	2	2
4.	ქიმია	—	2	2
5.	მათემატიკა	5	5	3
6.	საზოგადოებათმეცნიერება	4	3	3
7.	ფიზიკური გეოგრაფია	3	—	—
8.	ეკონომიური გეოგრაფია	—	3	—
9.	ბიოლოგია	2	2	—
10.	უცხო ენა	5	5	5
11.	ჰიგიენა	—	—	2
12.	ფიზიკური აღზრდა	2	—	—
13.	სიმღერა-მუსიკა	2	—	—
14.	საბჭოთა მეურნეობ. საფუძვლ. და განვ. პერსპექტივები (სოციალისტური სექ- ტორის ზრდა მრეწველობაში და სა- სოფლო-მეურნეობის კოლექტივიზა- ცია)	2	1	—
15.	მემინდერეობა, მებოსტნეობა, მებაღეო- ბა, მეურნეობა, ტექნიკური და სუბ- ტროპიკული კულტურები	2	2	6
16.	მესაქონლეობა, მეფუტკრეობა, მებაღე- მეწეობა	—	2	6
17.	მუშაობა მეურნეობაში	—	2	2
	ს უ ლ	37	37	37

ათწლედის სასწავლო გეგმა.
ათწლიანი შრომის სკოლა—პედაგოგიური განხრით
1929-30 სასწავლო გეგმა.

№№	ს ა გ ნ ე ბ ი	8 კლ.	9 კლ.	10 კლ.
1.	ქართული ენა და ლიტერატურა	4	3	2
2.	რუსული ენა და ლიტერატურა	4	4	4
3.	ფიზიკა	2	2	2
4.	ქიმია	—	2	2
5.	მათემატიკა	5	5	2
6.	საზოგადოებრივი მეცნიერება	4	3	3
7.	ფიზიკური გეოგრაფია	3	—	—
8.	ეკონომიური „	—	2	—
9.	ბიოლოგია	2	2	—
10.	უცხო ენა	5	5	5
11.	ჭიგინა	—	—	2
12.	ფიზიკური აღზრდა	2	—	—
13.	სიმღერა და მუსიკა	2	—	—
14.	პედოლოგია	—	2	2
15.	მატერ. ფსიქოლოგ. საფუძველი	3	—	—
16.	საბავშვო ბაღის და შრომის სკ. პრინციპ. და მუშაობის მეთოდი	—	4	4
17.	სასაფლავო მეურნეობა	—	—	2
18.	პედაგოგიური პრაქტიკუმი	—	—	4
19.	შრომა და მისი მეთოდები	—	2	2
20.	სახვითი ხელოვნება	1	1	1
ს უ ლ		37	37	37

ათწლიანი შრომის სკოლა—პოლიტსაგანმანათლებლო განხრით
1929-30 წლის სასწავლო გეგმა.

№№	ს ა გ ნ ე ბ ი	8 ჯგ.	9 ჯგ.	10 ჯგ.
1.	ქართული ენა და ლიტერატურა	4	3	2
2.	რუსული ენა და ლიტერატურა	4	4	4
3.	ფიზიკა	2	2	2
4.	ქიმია	2	2	2
5.	მათემატიკა	5	5	3
6.	საზოგადოებრივი მეცნიერება	4	3	3
7.	ფიზიკური გეოგრაფია	3	—	—
8.	ეკონომიური „	—	3	—
9.	ბიოლოგია	2	2	—
10.	უცხო ენა	5	5	5
11.	ჭიგენა	—	—	2
12.	ფიზიკური აღზრდა	2	1	1
13.	სიმღერა და მუსიკა	2	1	1
14.	პოლიტსაგანმანათლებლო დაწესებულებაში მუშაობა და მისი მეთოდები	—	4	—
15.	საბავშვო ბაღის და შრომის სკოლის პრინციპები და მუშაობის მეთოდები	2	—	—
16.	წერაკითხვის უცოდინარობისა და მცირემც. სალიკვიდაციო მუშაობის ორგანიზაცია და მეთოდები	—	—	4
17.	საბიბლიოთეკა და საკლუბო მუშაობის ორგანიზაცია და მეთოდები	—	—	4
18.	რადიო და კინოტექნიკა	—	2	—
19.	პრაქტიკული საპოლიტსაგანმანათლებლო დაწესებულებაში (ქობ-სამკითხველოებში, წერა-კითხვის უცოდინარობის სალიკვიდაციო სკოლაში, საკრებულოში, წითელ კუთხეში და სხვ.)	—	—	4
ს უ ლ		37	37	37

დაუსწრებელი კურსების მასალების შესახებ

მთელი წლის განმავლობაში ჩვენ ჟურნალში დამატებითი სახით იბეჭდებოდა დაუსწრებელი კურსების მასალა.

ამ მასალის მოთავსებით ვფიქრობდით შემდეგი მიზნის მიღწევას: მიგვეწოდებია დაუსწრ. კურ. მსმენელთათვის სამუშაო მასალა და იმავე დროს შეგვეჩინა ისეთი საკითხები, რომლებიც საინტერესო და საჭირო იქნებოდა ჟურნალის ყველა ხელისმომწერთათვის. მივალწიეთ თუ არა მიზანს, იცო ეს მასალა საჭირო და საინტერესო ფართო მასისათვის თუ, პირიქით, ზედმეტი, ჟურნალის დამტვირთავი და არა სასურველი?

ამ საკითხის გასარკვევად მოგმართავთ თქვენ და გთხოვთ გამოთქვათ თქვენი აზრი. მასწავლებლობის ფართო მასის აზრის და შეფასების შეჯამებით ჩვენ შევსძლებთ მოთხოვნილების მიხედვით ჟურნალის და დამატებითი მასალისათვის სასურველი სახის მიცემას.

დაუსწრებელი კურსების პროგრამა (იხ. ქ. 1928 წ. № 8 ამოწურული არ არის, ახალ მსმენელთა ჩაწერა ეხლაც სწარმოებს, მხოლოდ მასწ. კვალ. ამაღლების კაბინეტის დაარსებასთან დაკავშირებით) (იხ. ამ № მოთავსებული განმარტება) ნაგარაუდევია მსმენელთა ჩაწერის და უფლებრივი პირობების ცოტაოდენი შეცვლა. ჩვენი ვარაუდით მსმენელთა რიცხვი გადიდდება, მათი აქტიობა გაძლიერდება, დამყარდება მეტი კაპიორი საკონსულტაციო ცენტრთან და მოთხოვნილებასთან შეფარდებით შესაძლებელია მასალის შინაარსის შეცვლაც.

ამ საკითხებთან დაკავშირებით ჩვენთვის აუცილებლად საჭიროა გადავწყვიტოთ საკითხი თუ სად, როგორ და რა სახით მოვათავსოთ დ. კ. მასალა, ისევ ჟურნალში თუ ცალკე?

ველით ჟურნალის თითოეული ხელისმომწერისაგან დაუყონებლივ პასუხს.

დაუსწრებელი კურსების კოლეგია.

დაუსწრებელი კურსები

პედაგოგიური თვითგანვითარებისათვის

№ 7

1929 წ.

დაწყებითი სკოლის მუშაობის შინაარსი, მეთოდები და ორგანიზაცია.

მეშვიდე დავალება.

პირველი საფეხურის შრომის სკოლის მეთოდები.

1. დავალების მიზანი და განმარტება.

ამ გაკვეთილის მიზანია სკოლის მუშაობის ძირითად მეთოდებში გარკვევა: პედაგოგიური პროცესის სირთულე მუშაობაში მრავალ ხერხს თხოულობს; თუ ყოველ ხერხს მეთოდს დავუძახებთ, იგი ძალიან მრავალრიცხოვანი გამოვა. ამ საკითხის კლასიფიკაციაში საჭიროა სისტემის შეტანა და მისი გამარტივება. ტერმინ „მეთოდს“ უნდა ჩამოვაშოროთ სკოლის მუშაობის ორგანიზაციის ფორმები (კაბინეტური მუშაობა, დალტონ-გეგმა და სხვა), მასალის შერჩევის პრინციპები (მხარეთმცოდნეობითი, წარმოებითი) და სწავლების სისტემის საკითხები (კორელაცია და სხვა).

თვით მეთოდთა შორის საჭიროა განვსაზღვროთ ძირითადი და კერძო მეთოდები. პირველი მთელ მუშაობას ეხება, მეორე კი მხოლოდ ვიწრო საკითხებს (წერაკითხვის სწავლების მეთოდი, მათემატიკის სწავლების მეთოდი და სხვა). რომ გავაადვილოდ ამ საკითხის კლასიფიკაცია, კარგია კერძო მეთოდებს მუშაობის ხერხი ვუწოდოთ; მეთოდების კლასიფიკაციის დროს ძირითადი და კერძო მეთოდები არ უნდა აფუროთ ერთმანეთში. ასეთი შეთანხმების შემდეგ მეთოდების რაოდენობა ძალიან შემცირდება.

ამ დავალების ამოცანაა გაერკვეთ მეთოდების შინაარსში და გამოარკვეოთ, რომელი მათგანი გულისხმობს მზა ცოდნის გადაცემას (მოწაფე ითვისებს იმას, რასაც მასწავლებელი აძლევს) და რომლის საშუალებით იღებს მოწაფე მონაწილეობას იმ წარმოდგენების გამო-მუშავებაში, რომელნიც შემდგომ უნდა შეითვისოს.

„მასწავლებლის თანამგზავრი“ — მეთოდური წრილების კრებული. სახელგამი, 1928 წ.,¹⁾ ფ. 1 მ. 50 კ.

ტრახტენბერგის კლასიფიკაცია:

1. **ლექციური გაკვეთილის მეთოდი**, რომელსაც, მარქსის ენით, იდეალისტიურ-პასიური ხასიათი აქვს.

2. **ილუსტრაციული მეთოდი** — დამყარებულია ამა თუ იმ ილუსტრაციებზე ან მათ წარმოდგენაზე და დამოუკიდებელი ხასიათი არა აქვს. ამ სახეს ეკუთვნის სურათის გადმოხატვა, მუზეუმში, გამოფენებში დაკვირვება და სხვა.

სტუდიურ - სემინარიულ მეთოდი — დამუშავება წიგნური და სხვა განაკვეთების, ნედლ, დოკუმენტალურ მასალაზე მუშაობა. ეს მეთოდი ფართოდ არის გავრცელებული, განსაკუთრებით უმაღლეს სასწავლებელში.

4. **თვითმოქმედობით-საგნობრივი** — პრაქტიკული, აქტიური, კონკრეტულ ობიექტებზე მუშაობის მეთოდი; ამ მეთოდს ეკუთვნის, მაგალითად, შემოქმედებითი ხატვა, თამაში, რომელშიაც შემოქმედებითი ელემენტებია შეტანილი და სხვა. ამასვე ეკუთვნის, რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია, **ლაბორატორიულ - ექსპერიმენტალური მუშაობა**. ეს უკანასკნელი კი თვითმოქმედებით - საგნობრივი მეთოდის უმაღლესი ვარიანტია.

საზოგადოებრივ - წარმოებითი შრომა, რომელიც უბრალო ექსპერიმენტის ან თამაშის საზღვარს სცილდება. ამაში შედის სკოლის თვითორგანიზაცია, მოწაფეების მონაწილეობა საზოგადოებრივ ცხოვრებაში და სხვა.

საზოგადოებრივ-წარმოებითი მეთოდის მნიშვნელოვან და საინტერესო მომენტად უნდა ჩაითვალოს ის, რომ აქ ვცდილებით სინამდვილის იმიტაციას. სკოლის მუშაობის ყველა დანარჩენი მეთოდი ასე თუ ისე მხოლოდ იმეორებს სინამდვილეს და არა ჰქმნის საზოგადოებრივ-ღირებულ ობიექტებს, საზოგადოებრივ-წარმოებითი მეთოდით კი მოწაფე პირველად იწყებს ნამდვილ მუშაობას, ე. ი. ჰქმნის ამისთანა საგნებს (ობიექტებს), რომელთაც მართო სასკოლო ღირებულება როდი აქვს; ეს მეთოდი სკოლის და ცხოვრების შესაერთებელი ხიდის როლს თამაშობს და პედაგოგიური პროცესის იმ მომა-

¹⁾ „მასწავლებლის თანამგზავრი“ თითოეული სკოლის ბიბლიოთეკაში არის, შარშან გადმოგზავნილი ჯან. კომისარიატის მიერ.

ვალი ორგანიზაციის წინამორბედი, რომლისკენაც მივდივართ და უნდა მივდიოდეთ. მომავალში ეს მეთოდი თუ ერთადერთ მეთოდად არ გადაიქცევა, ერთადერთ ძირითად მეთოდად. მაინც გახდება. საბჭოთა სკოლის განსაკუთრებული ხასიათი სწორედ საზოგადოებრივ-წარმოებითი მეთოდის გამოყენების ზრდაში გამოიხატება, რაც არეოლოგიონერებს არა მარტო სკოლას, არამედ გარემოსაც.

ტრახტენბერგის აზრით, ეს კლასიფიკაცია ქვემოთმოყვანილი მარქსის აზრების შედეგია. კ. მარქსი ასე ჰყოფს მეცნიერებას: მატერიალისტური და იდეალისტური, მოქმედი და პასიური. (მათი კომბინაციები შეიძლება ასეთი იყოს: მატერიალისტურ-პასიური, მატერიალისტურ-მოქმედი, იდეალისტურ-მოქმედი და იდეალისტურ-პასიური. ამისდა მიხედვით მეთოდებიც შეიძლება იყოს: (1. Созерцательно-пассивные, оперирующие понятиями (идеалистический пассивный тип), 2. созерцательные, оперирующие конкретными объектами—материалистические, но пассивного характера, 3. действенные, активные, оперирующие понятиями—идеалистические активного типа, 4. Действенные, практические, оперирующие конкретными объектами. Это уже материализм в нашем смысле: диалектический материализм. Высшей формой последнего момента (вариантов внутри его), т. е. действенного, практического является категория социально-трудового познавательного течения.

დავალების დამუშავების გეგმა.

აი რა არის საჭირო იმისათვის, რომ სალი წარმოდგენა მიიღოს რა მეთოდები უფრო მნიშვნელოვანია ჩვენი სკოლის მიზნების განსახორციელებლად:

1. გაეცანით „მასწავლებელთა თანამგზავრში მოყვანილი და ტრახტენბერგის სკოლის მუშაობის მეთოდების კლასიფიკაციას (შეიძლება აგრეთვე გამოიყენოთ თვით პინკევიჩის „შრომის სკოლა“ და მასწავლებელთა ჯგუფის „შრომის სკოლის პრინციპები“).

გიმოარკვიეთ შეცდომები, რომელიც მოსდის მასწავლებლობას მეთოდის ტერმინოლოგიის საკითხში (თუ იყო ეს საკითხი დასმული, რომელიმე კონფერენციაზე).

3. ამოარჩიეთ სკოლის მუშაობის ძირითადი მეთოდები და გამოარკვიეთ მათი განსხვავება.

საკონტროლო კითხვები.

1. რა დამოკიდებულებაა სკოლის მუშაობის ძირითად მეთოდებსა და სკოლის მიზანდასახულობას შორის.

2. აღნიშნეთ მზა ცოდნის გადაცემის დამახასიათებელი ნიშნები.
3. რაში გამოიხატება მზა ცოდნის მეთოდის ნაკლი თანამედროვე სკოლის თვალსაზრისით.
4. რა კავშირი აქვს მზა ცოდნის მეთოდს საზოგადოებრივ-ეკონომიურ ფორმებთან?
5. რით განსხვავდება მზა ცოდნის მეთოდი კვლევითი მეთოდისაგან?
6. კვლევით მეთოდს რა დამოკიდებულება აქვს წიგნთან, განმარტებასთან და მასწავლებლის დახმარებასთან?
7. რა ადგილი უჭირავს ჩვენებს კვლევით მუშაობაში?
8. შეიძლება თუ არა საზოგადოებრივ-სასარგებლო მუშაობის სწორედ დაყენება მხარის გამოუკვლევლად?
9. შეიძლება თუ არა ჩვენმა სკოლამ საზოგადოებრივ სასარგებლო მუშაობა არ ჩაუთოს თავის საქმიანობაში?
10. რა ადგილი უნდა ეჭიროს მას სკოლის მუშაობაში?
11. საზოგადოებრივ-სასარგებლო მუშაობის რა სახეებს სთვლით თქვენი სკოლისათვის მისაღებად და საჭიროდ?
12. რა საზოგადოებრივი მუშაობის ჩატარება შეიძლება სკოლაში ჯგუფების მიხედვით, და რა შეიძლება ჩაატაროს სკოლამ მთლიანად?
13. თუ ჩაგიტარებიათ საზოგადოებრივი მუშაობა, გადმოგვიგზავნეთ მისი ანგარიში (მიზანი, შინაარსი, ორგანიზაცია, კავშირი ჩვენებთან, ავეჯმა, აღრიცხვა და შედეგები).

მე-8 დავალება

როგორ მოვემზადოთ სასწავლო წლის დაწყებისათვის და როგორ შევადგინოთ სკოლის წლიური საწარმოო გეგმა.

შ ე ს ა ვ ა ლ ი

შრომის ნაყოფიერებისათვის ყოველ დარგში უდიდესი მნიშვნელობა აქვს ორგანიზაციას, ამიტომ ეთმობა ასე დიდი დრო და ყურადღება შრომის მეცნიერული ორგანიზაციის საკითხს მთელ მსოფლიოში და განსაკუთრებით საბჭოთა კავშირში. შრომის მეცნიერულ ორგანიზაციას ორი შედეგი მოსდევს: შრომის ნაკლები დახარჯვა (შრომის დაცვა) და მეტი ნაყოფის მიღება.

სიტყვა „ორგანიზაცია“-ს ორი მნიშვნელობა აქვს: ერთი გულისხმობს კოლექტივის სტრუქტურას (მოწყაფეთა ორგანიზაცია, ოსო-

ავიაქიმი, რემედასი), მეორე კი—გარკვეული სტრუქტურაში მუშაობის განაწილებას. პირველი ყოველთვის წინ უძღვის მეორეს. იმისათვის, რომ ორგანიზაციის სტრუქტურა შეიქმნას, უნდა ვიცოდეთ რას გვინდა მივალწიოთ მის საშუალებით (გარკვეული წარმოდგენა ორგანიზაციის მიზანზე ხელს უწყობს როგორც ორგანიზაციის მოწყობას, აგრეთვე შემდეგი მუშაობის ნაყოფიერად ჩატარებას). რა საშუალებას მივმართოთ ორგანიზაციაში მუშაკების შეკავშირებისათვის—რა ტიპის ორგანიზაცია შევქმნათ, როდის ვაწარმოოთ მუშაობა და რა უნდა მივიღოთ შედეგად. ორგანიზაციის მოწყობა შეიძლება ელემენტად იყოფა:

1. მიზანი,
2. ორგანიზაციის ტიპები (ორგანიზაციის რა ფორმა უდგება დასახულ მუშაობას),
3. მუშაობის მეთოდები (რა მეთოდებით მივალწევთ დასახულ მიზანს),
4. მატერიალური პირობები (რა მასალა და ხელსაწყო-იარაღებია საჭირო დასახული მეთოდებით მასალის დასამუშავებლად,
5. მომუშავე პირნი (ვისი საშუალებით ჩატარდება მუშაობა და როგორ განაწილდება იგი მომუშავეთა შორის),
6. დრო (რა დროის განმავლობაში უნდა შესრულდეს მუშაობა, რა დრო უნდა დაეთმოს თითოეული დავალების შესრულებას, რა თანდათანობით უნდა შესრულდეს დავალებები).
7. კონტროლი (მუშაობის გეგმის, მუშაობის პროცესის და შედეგების აღრიცხვის სახეების გამორკვევა. როგორ და როდის უნდა იყოს გამოყენებული აღრიცხვის მასალა მუშაობის გასაუმჯობესებლად).

ტექნიკურად ორგანიზაციის მოწყობისათვის ორგანიზატორმა (ან ორგანიზატორებმა) უნდა ჩამოაყალიბოს ორგანიზაციის ყველა ელემენტი, ეს კი **ორგანიზაციული გეგმის შედგენას** ნიშნავს. საუკეთესოა, თუ ორგანიზატორი თითოეული ელემენტის წერილობითს განმარტებას თან დაურთავს დიაგრამებსა და სქემებს, რომელნიც ნათელყოფენ, თუ რა უჯრედები იქნება ორგანიზაციაში და რა კავშირი იქნება მათ შორის. მატერიალური საშუალებების გათვალისწინების დროს არ არის საკმარისი მარტო იმის აღნიშვნა, რაც არის საჭირო ორგანიზაციისათვის, აუცილებლად საჭიროა ხარჯთაღრიცხვა.

გეგმის შედგენის დროს დიდი ყურადღება უნდა მიექცეს ადგილობრივი პირობების თავისებურებობის გათვალისწინებას, წინააღ-

მდეგ შემთხვევაში მუშაობის დროს დიდი ცვლილების შეტანა დაგეგმვაში. ამიტომ ორგანიზატორის ამოცანაა ისეთი გეგმა შეადგინოს, რომელშიც მიღებული იქნება მხედველობაში შესაძლებელი შემთხვევების მაქსიმუმი; მაშინ გეგმა იქნება დრეკადი და აუცილებლად გამოსადეგი. პრაქტიკულად ეს საკითხი ასე უნდა გადაწყდეს: ორგანიზატორი ერთი გეგმის შედგენით არ უნდა დაკმაყოფილდეს, უნდა შეადგინოს ნორმალური პირობებისათვის გამოსადეგი გეგმა, შემდეგ მიიღოს მხედველობაში არსებული პირობების მიხედვით შესაძლებელი შემთხვევები და შექმნას გეგმის ვარიანტები.

ასეთი მუშაობით ორგანიზატორი თავიდან აიცილებს იმ შემთხვევას, როდესაც მუშადება თეორიულად კარგათ, პრაქტიკულად კი ყოვლად გამოუსადეგარი გეგმა.

ორგანიზაციული მუშაობის განვითარების პროცესი სამ მომენტს შეიცავს: ორგანიზაციის მოწყობა, ასასრულებლად გადაცემა და კონტროლის გაწევა.

პირველი არის გეგმის შედგენა და მუშაობის სისტემის დასახვა, მისი ყველა ელემენტის გათვალისწინება და შემადგენელი ნაწილების გამოყოფა. მეორე—მუშაობის განაწილება თანამშრომელთა შორის—ორგვარად შეიძლება მოხდეს:

1. მუშაობის ნაწილის განაწილება თანამშრომელთა შორის და ამით პასუხისმგებლობისაც ნაწილობრივ განაწილება. ამ შემთხვევაში ძირითადი მუშაობის უმეტესი ნაწილი ისევ ორგანიზატორის ხელში რჩება

2. უფრო განვითარებულ ორგანიზაციაში ხელმძღვანელი მთელ მუშაობას სხვას აკისრებს, თვითონ კი საერთო ხელმძღვანელობას და კონტროლს აწარმოებს. მთელი მუშაობის განაწილება აღმასრულებელთა შორის ორგანიზატორისაგან დიდ მომზადებას და სიფრთხილეს მოითხოვს, მას ნათელი წარმოდგენა უნდა ჰქონდეს, როგორც მომუშავეთა შესაძლებლობაზე, აგრეთვე მუშაობის თითოეულ მომენტზე. მისი საერთო კონტროლი ამ შემთხვევაში საერთო ხელმძღვანელობაა.

ორგანიზაციული მუშაობის შინაარსს ფაიოლი ასე საზღვრავს: მართვა არის გათვალისწინება, დაორგანიზება, ხელმძღვანელობა, შეკავშირება და კონტროლის გაწევა. მუშაობის გათვალისწინება არის მომავალის გამოკვლევა და მოქმედების პროგრამის დასახვა. დაორგანიზება არის მატერიალური და სოციალური პირობების შექმნა. ხელმძღვანელობა—პირადი შემადგენლობის ამუშაება, შეკავშირება, ყველა აქტის და ძალების შეერთება, დაკავშირება და

პარმონიაში მოყვანა. კონტროლის გაწევა—დაკვირვება, რომ მუშაობა მიღებული წესების და განკარგულების მიხედვით სწარმოებდეს.

საინტერესოა ამის შესახებ ერთი ამერიკელი მილიარდერის აზრი. კითხვაზე: რით აიხსნება თქვენი გამარჯვება (გამდიდრება)? მან უპასუხა: ჩემი გამარჯვება იწყება იმ დროიდან, როდესაც შევიგნე, თუ რა ყალბი არის ჩემი აზრი, რომ არავის შეუძლია არაფრის გაკეთება, ჩემზე უკეთესად და ვისწავლე თანამშრომელთა შორის მუშაობის განაწილება. სანამ ვფიქრობდი, რომ მე პირადად აუცილებლად ყველაფერში უნდა ვერეოდე, ფართო მიღწევების მიღება შეუძლებელი იყო. ადამიანმა უნდა იცოდეს თანამშრომლებისა და ამსრულებლების შერჩევა, მისცეს მათ უფლება და დაავალოს პასუხისმგებლობა.

ორიოდე სიტყვა საბჭოთა კავშირის გეგმიან მუშაობაზე. ხაზი უნდა გავუსვათ იმ განსხვავებას, რომელიც არის ამ საკითხში ჩვენსა და ბურჟუაზიულ ქვეყნებს შორის. კაპიტალისტური საზოგადოება, რომლის საძირკველი კერძო საკუთრებაა, ვერ დასვამს სახელმწიფო აღმშენებლობის მთლიანი გეგმის საკითხს. კაპიტალი კერძო პირის ხელშია, მამოძრავებელი ძალა კონკურენციაა, იგი ცდილობს მეცნიერებისა და ტექნიკის განვითარება თავისი კერძო ინტერესებისათვის გამოიყენოს, და ამიტომ თავისი მიღწევების ტექნიკას საიდუმლოებად ხდის. ფართო მასის ინიციატივისა მას ეშინია. დაორგანიზებული, მთლიანი გეგმით მიმართული მეურნეობა შეიძლება ვითარდებოდეს მხოლოდ და მხოლოდ სოციალისტურ სახელმწიფოში, სადაც ნაცვლად კერძო საკუთრებისა და მასთან დაკავშირებული კონკურენციისა, მშრომელთა ფართო მასების ინიციატივისა და მუშაობის გამოდიდი აღმშენებლობა სწარმოებს.

სახელმწიფოებრივი მთლიანი გეგმით მუშაობის საკითხი დასვა ოქტომბრის რევოლუციამ, რომელმაც კერძო მეურნეობის ნაცვლად კოლექტიური მეურნეობის პრინციპი აღიარა და მთელი ხელისუფლება მუშებისა და გლეხების ფართო მასებს გადასცა.

დავალების მიზანი

ამ დავალების მიზანია გამოჩვენება, თუ რა საკითხები უნდა დაისახოს გადასაწყვეტად სკოლის საბჭომ მთლიანად, აგრეთვე თითოეულმა მასწავლებელმა და მოწაფეთა კოლექტივმა, რომ სკოლის მუშაობამ საბჭოთა სკოლის ნამდვილი სახე მიიღოს, საბჭოთა სკოლის პრინციპებს დაეყრდნოს.

დავლების დამუშავების გეგმა

დავლება შემდეგ ნაწილებადაა დაყოფილი:

1. ორგანიზაციის რაობა და მისი მნიშვნელობა,
2. სკოლის მთლიანი საწარმოო გეგმა და კერძო საწარმოო გეგმები,
3. სკოლის მთლიანი საწარმოო გეგმის შედგენის მნიშვნელობა და მისი ნაწილები.

დავლების განმარტება.

ოქტომბერმა შექმნა ახალი საწარმოო ყოფაცხოვრება, ახალი ეკონომიკა, რომელმაც საუქუნეების განმავლობაში დამკვიდრებულ-შესისხლხორცებულ ურთიერთობათა ძირიანფესვიანად შეცვლა მოითხოვა. ეს ახალი საწარმოო ყოფა-ცხოვრება ახალ საზოგადოებრივ-შრომითს ფსიქოლოგიასა და იდეოლოგიას მოითხოვს, მოითხოვს ახალ, სხვაგვარ დამოკიდებულებას შრომისა და წარმოებისადმი. შრომა ცხოვრების მიზნად გადაიქცა, მშრომელი მასები წარმოების პატრონები გახდნენ, საჭირო გახდა მთელი ძალ-ლონის მოკრეფა; მთების გადაგორება და დაქირავებული ფსიქოლოგიის სულ მოკლე ხნის განმავლობაში გაქარწყლება; საჭირო გახდა მოკლე ხანში მეპატრონედ გახდომა, თანაც არა ისეთ მეპატრონედ, რომელსაც კერძო საკუთრება აქვს და თავისი ინტერესების გარდა არაფერი არ სწამს, არამედ კოლექტიურ მეპატრონედ გახდომა, როდესაც მთელი წარმოება, მთელი აღმშენებლობა კოლექტივს თავისად მიაჩნია და ამიტომ მუდამ ფიქრობს და ზრუნავს იმაზე, მუდამ მუშაობს, ძალ-ლონეს კი არ ზოგავს. მთელ თავის ენერგიას, მთელ ძალ-ლონეს ანდომებს შრომას, მთელი თავის არსებით ეკიდება საქმეს და მთელ თავის ცხოვრებასაც ამ საქმის თვალსაზრისით გასცეკრის. ამიტომ დავალბებული მუშაობის კეთილსინდისიერად ასასრულებლად საჭიროა მთლად მუშაობაში გარკვევა და თავისი კერძო მუშაობის მეთოდებისა და დამუშავების სახეების ამ მთლიან მუშაობასთან დაკავშირება. ყოველივე მომუშავე, რაც გინდა პატარა საქმეს ასრულებდეს იგი, უნდა გრძნობდეს, რომ იგი ასრულებს მთლიანი მუშაობის ერთ-ერთ ნაწილს და მისი მუშაობის შეფერხება, მთელი მუშაობის შეფერხებაა. ასე თუ ფიქრობს, მის მუშაობასაც მიზანდასახულობა ეძლევა.

სკოლამ, როგორც საზოგადოების ერთერთმა მნიშვნელოვანმა უჯრედმა, არ შეიძლება გვერდი აუხვიოს ამ საკითხს, ამიტომ საწარმოო გეგმის შედგენა და მისი მიხედვით მუშაობა სკოლაში, ისე

როგორც წარმოებაში, აუცილებელია, მას დიდი აღმზრდელობითი მნიშვნელობა აქვს. გეგმის შედგენასა და მისი შესრულების კონტროლში მოწაფეების ფართო მასებმა ისეთივე დიდი მონაწილეობა უნდა მიიღონ, როგორც შესრულებაში, მაგრამ არ უნდა გეავიწყდებოდეს, რომ ეს მუშაობა სულ ახალია და საკმარის სიძნელეს წარმოადგენს. ჯერ თვით მასწავლებლობასაც უძნელდება გეგმის შედგენა და როდესაც ისმის მოწაფეების ამ საქმეში ჩარევის საკითხი, სიძნელე ორკეცდება; ამ სიძნელის გადალახვა მხოლოდ მასწავლებელთა და საზოგადოების კოლექტიური ძალით შეიძლება; მასწავლებელთა კონფერენციების სამსჯელოდ უნდა გახდეს ეს საკითხი და იქ უნდა გამომუშავდეს გეგმის შედგენის ფორმები, შინაარსი და მეთოდები.

სკოლის მუშაობაში უნდა გავარჩიოთ სკოლის მთლიანი საწარმოო გეგმა და თითოეული ჯგუფის ან საგნის საწარმოო გეგმა. კერძო საწარმოო გეგმები უნდა გამომდინარეობდეს და ემყარებოდეს სკოლის მთლიან საწარმოო გეგმას. თუ სად თავდება მთლიანი და სად იწყება კერძო საწარმოო გეგმა—მასწავლებელს ზუსტად უნდა ჰქონდეს წარმოდგენილი და, გარდა ამისა, მთლიანი გეგმის შედგენა მთელი სასკოლო საბჭოს ამოცანად უნდა გახდეს და არა გამგისა ან რამდენიმე მასწავლებლისა. მოწაფეების აქტიური მონაწილეობა მთლიანი სკოლის საწარმოო გეგმის შედგენაში მეორე საფეხურის სკოლიდან უნდა დაიწყოს.

სამუშაო მასალა.

მთლიანი სკოლის საწარმოო გეგმა და თითოეული ჯგუფის და საგნის საწარმოო გეგმა.

არსებობს მასწავლებელთა შორის აზრი, რომ სკოლა ადგენს მთლიან საწარმოო გეგმას, თითოეული მასწავლებელი კი მხოლოდ სამუშაო პროგრამას. თუ მასწავლებლის სამუშაო პროგრამა გულისხმობს მხოლოდ ცოდნა-ჩვევის განრიგებას, ეს აზრი შემცდარია. სკოლამ უნდა შეადგინოს სკოლის მთლიანი საწარმოო გეგმა, რომლის გამოსავალი წერტილი სოფლის (რაიონის) მოთხოვნილებანი უნდა იყოს, კერძო—საწარმოო გეგმებში კი უნდა ჩანდეს თითოეულ ჯგუფში თითოეული მასწავლებელი მთლიანი საწარმოო გეგმის რა ნაწილს და რა საშუალებით ასრულებს. ამ კერძო საწარმოო გეგმის ნაწილს შეადგენს სამუშაო პროგრამა. რასაკვირველია, სკოლამ შეიძლება ასეთ გზასაც მიმართოს: შეადგინოს სკოლის მთლიანი საწარმოო გეგმა და შემდეგ ამ გეგმის შესრულების სამუშაო პროგრამა, რომელშიაც იქ-

ნება კონკრეტიზაცია თითოეული საკითხისა და განრიგება, თუ ვინ, როდის და რა ძალებით ასრულებს მას. გვეგონია, რომ მასწავლებლებისათვის უფრო ადვილი იქნება ჯერ მთლიანი საწარმოო გეგმის შედგენა, შემდეგ კერძო საწარმოო გეგმების შედგენა მთლიანი გეგმის საფუძველზე. კარგია, როდესაც კერძო გეგმები შედგენილი და განხილული იქნება, მთლიანი საწარმოო გეგმის სქემა დაიხატოს და ნაჩვენები იყოს, როდის და ვინ ასრულებს მის ამა თუ იმ ნაწილს.

მასწავლებლის საწარმოო გეგმა (კერძო) იმავე სქემით უნდა იყოს შედგენილი: მიზანი, ორგანიზაციის ტიპები, მატერიალური პირობები, მომუშავენი, მეთოდები, დრო და აღრიცხვის სახეები. საბჭოთა სკოლის ძირითადი ამოცანები (კავშირი ცხოვრებასთან, საზოგადოებრივ-სასარგებლო შრომა, კავშირი წარმოებასთან, მარქსისტული სოფლმხედველობა და სხვა) არავითარ შემთხვევაში არ შეიძლება მხოლოდ ზოგი საგნების მასალად გადაიქცეს, ეს უნდა იყოს ღერძი მთელი მუშაობისა და ამიტომ ყოველივე საგანი, ყოველივე მუშაობა ამ საკითხებს უნდა ემყარებოდეს. სკოლის მთლიან საწარმოო გეგმაში შედის საკითხები, რომელიც მუშაობის გამოსავალ წერტილს წარმოადგენს, რომელიც ერთნაირია ყველა ჯგუფსა და საგანში და აგრეთვე ისეთი, რომელთაც სწყვეტს სკოლის საბჭო მთლიანად. ვინაიდან საბჭოთა სკოლა მიზნად გარემოს გარდაქმნას ისახავს, ცხადია, მან თავისი მუშაობა გარემოს მიმოხილვით უნდა დაიწყოს. სკოლები ხშირად სვამენ ასეთს საკითხს: სკოლის მუშაობის საფუძველი ხომ მხარეთმცოდნეობაა, მის კვლევა-ძიებით მუშაობას უნდა მოყვეს მხარის გამოკვლევა, მაშ რამდენად სწორეა მუშაობის დაწყებამდე მზა ცნობების საშუალებით მხარის მიმოხილვის შედგენა? საქმე ისაა, რომ სკოლა არ ადგენს მუშაობის დასაწყისში მხარის დამთავრებულ მიმოხილვას და ვერც შეადგენს, რადგან მის შესადგენად დიდი მუშაობის ჩატარება დასჭირდებოდა, ის ზოგადად არკვევს მხოლოდ ბუნებრივ, ეკონომიურ და ზნე-ჩვეულების პირობებს, რომელშიაც სწარმოებს ადგილობრივ მცხოვრებთა შრომა, არკვევს, რამდენად უშლის ხელს თუ ეხმარება ეს პირობები ადგილობრივი შრომის სახეების განვითარებას. ეს მოკლე ცნობები აუცილებელია იმ ამოცანებში გასარკვევად, რომელიც დასმულია ამ გარემოსთან შეფარდებით, დასაწყისში სკოლამ უნდა განსაზღვროს ის გეგმა, რომლის მიხედვით იქნება მხარე შესწავლილი. ამ გეგმის მიხედვით უნდა იქონიოს ზოგადი ცნობები მხარეზე (რაიონზე) და ეს გეგმა უნდა გადიქცეს გამოსავალ წერტილად სკოლის მხარეთმცოდნეობითი მუშაობისათვის. საკითხებმა, რომელიც სკოლაში დამუშავდება, თანდათან

უნდა შეავსოს და გააფართოვოს სქემა: წინასწარ შედგენილი სქემა ძალიან გააადვილებს მხარეთმცოდნეობითი მასალის შეკრებას და მისცემს მას მიზანდასახულობას. როდესაც სქემის ნაწილები და მიმართულება ნათელი იქნება, ტრიმესტრის და წლის ბოლოს ადვილად მისცემს სკოლა პასუხს კითხვაზე: წლის განმავლობაში ახალი რა გავიგეთ ჩვენი სოფლის (რაიონის) ბუნება-საქმიანობა-ყოფაცხოვრებაზე, რა გავაკეთეთ სოფლის პირობების გასაუმჯობესებლად და რა გაუმჯობესება უნდა დავისახოთ მომავალა წლის მიზნად. უკეთესია, თუ სკოლა თავის მუშაობას სოფლის საზოგადოებრივი ორგანიზაციების გეგმას შეუფარდებს და მათთან ერთად ამოარჩევს თავისი მუშაობის მიზანს. ამისთანა კავშირი მოგვცემს საშუალებას სკოლის მუშაობა დაეუკავშიროთ სოციალისტური მშენებლობის საერთო მიზნებს აღნიშნულ რაიონში.

მარტო მიზნის დასახვა, რასაკვირველია, საკმარისი არ არის; მიზანი შეიძლება მშვენიერი იყოს, მაგრამ მისი ასრულება არსებულ პირობებში თუ მიუღწეველია, ჩატარებული მუშაობა ზედმეტი ყოფილა, ამიტომ საერთო მიზნების გამორკვევას მჭიდროთ უნდა დაუკავშირდეს მუშაობის პირობების გამორკვევა. ისმის საკითხი: შეიძლება თუ არა მუშაობის პირობების (სკოლის შემადგენლობა, ინვენტარი, მატერიალური შესაძლებლობა და სხვა) გამორკვევა წლის დასაწყისში წარმოებდეს? რასაკვირველია, ეს არანორმალური მოვლენაა სკოლისათვის. ამ კითხვების უმეტესი ნაწილი წარსულ წელს ეხება და ამიტომ წლის ბოლოს უნდა ყოფილიყო შეჯამებულ-აღრიცხული და დამზადებული ახალი წლისათვის, საზოგადოდ კი უნდა აღვნიშნოთ, რომ სკოლის მუშაობას არ შეიძლება გუყურებდეთ, როგორც ცალკეული წლების დამოუკიდებელ მუშაობას, როდესაც ერთი სამუშაო იენისში თავდება და სულ ახალი იწყება სექტემბერში. ჩვენი სკოლის მუშაობა განუწყვეტელია, მისი მიზანია გარემოს გარდაქმნა, წლიური მუშაობა კი არის მხოლოდ ერთი რგოლი განუწყვეტელი ჯაჭვისა. ამ მუშაობაში შეეხედებით იმისთანა სახეებსაც, რომელიც ერთი წლის განმავლობაში ვერ მოგვცემს დამთავრებულ სურათს.

თუ სკოლა ისე არანორმალურად მუშაობდა, რომ წლის ბოლოს მუშაობის პირობები არ აღურიცხავს, ეს მუშაობა წლის დასაწყისს მაინც უნდა ჩატარდეს ისე ფართოდ, რამდენადაც კი შესაძლებელი იქნება. რასაკვირველია, ყველა მასალა, რომელიც კი დარჩა წარსული წლიდან, აქ ფართოდ უნდა იყოს გამოყენებული. ვიმეორებთ, რაგინდ კარგად ამოარჩიოს სკოლამ დასამუშავებელი საკითხები, ამ მუშაობას ძალიან პატარა მნიშვნელობა ექნება, თუ მიზანი პირობებთან არ არის დაკავშირებულ-შეფარდებული.

როდესაც გამოირკვევა, სამეურნეო-ორგანიზაციული პირობების მიხედვით, რა საკითხების დამუშავება ძალუძს სკოლას, დაისმება საკითხი სკოლის მუშაობის ორგანიზაციისა და შინაარსის შესახებ: დასახული მიზნის განხორციელებაში რა მონაწილეობა უნდა მიიღოს სასკოლო საბჭომ, ბავშთა ორგანიზაციამ, დამხმარე წრემ; სკოლის მიერ დასახულ იმ საკითხთა შორის, რომელნიც გამომდინარეობენ სოფლის (რაიონის) ამოცანებიდან, რას ამუშავებენ სკოლის საერთო ორგანიზაციები (სასკოლო საბჭო, სკოლის მთლიანი ორგანიზაცია) და საკითხების რა ნაწილების განაწილებაა საჭირო ჯგუფებს შორის. მეორე — ამ ამოცანებთან დაკავშირებით, რა მიზნები უნდა დაისახოს თითოეულმა ჯგუფმა და საგანმა და რა სახით დაამუშაოს (რა სახეს მიიღებს და რა ადგილს დაიჭერს საკითხი საგნის გარშემო მუშაობაში).

საწარმოო გეგმის მიმართულება და მისი ზოგადი სახე სჯობს სკოლის საბჭოს პირველ კრებაზე წარმოადგინოს სკოლის გამგემ მსჯელობისათვის. რასაკვირველია, გამგის მიერ სქემის წარმოდგენა არ ნიშნავს, რომ არ უნდა იქნეს გამოყენებული მთელი კოლექტივი საჭირო მასალის მისაღებად, გამგე არის საბჭოს თავმჯდომარე და სკოლის მუშაობის ხელმძღვანელი, ამიტომ მუშაობის გათვალისწინება და მიმართულების მიცემა მისი აუცილებელი მოვალეობაა მთლიანი საწარმოო გეგმის საკითხები ნათელყოფს თითოეული მასწავლებლისათვის საგნის საწარმოო გეგმის საკითხებს. რასაკვირველია შეიძლება (ნორმალურად კი ვერ ჩაითვლება), სკოლის საბჭომ თავისთავად შესცვალოს გამგის მიერ წარმოდგენილი საწარმოო გეგმის საფუძვლები და მიმართულება, მაგრამ ამ შემთხვევაშიც ამ გეგმას თავისი მნიშვნელობა აქვს: მსჯელობისა და დროის ეკონომიისთვის უნდა იყოს კონკრეტული სამსჯელო, უნდა იყოს გამგის მიერ შედგენილი პროექტი. გამგის გამოცდილებასა და პედაგოგიურ ტაქტიკაზე დამოკიდებული — მსჯელობაში ყველა მასწავლებელს, მოწაფეთა, კომკავშირის, მოსახლეობის წარმომადგენელს და პიონერკოლექტივის ხელმძღვანელს მიაღებინოს მხურავალე მონაწილეობა. სკოლის და პიონერორგანიზაციის საწარმოო გეგმები შეფარდებული უნდა იყოს.

რისთვის და რა მიმართულებით უნდა იყოს შედგენილი სოფლის (რაიონის) მხარეთმცოდნეობის მიმოხილვა.

სკოლის მუშაობა დაკავშირებული უნდა იყოს ცხოვრებასთან, მუშაობის შინაარსი გაეღწეოთ უნდა იყოს თანადროულობის მა-

სალით, ამისთვის კი აუცილებელია მასწავლებლისათვის გარემოს ნათელი და საღი წარმოდგენა: რას წარმოადგენს სკოლის გარემო, რანაირია სკოლის რაიონის ბუნებრივი პირობები, რამდენად ხელს უწყობს თუ აბრკოლებს ისინი მოსახლეობის სხვადასხვა სახის შრომის განვითარებას. საჭიროა მასწავლებელს საღი წარმოდგენა ჰქონდეს იმ წარმოების სახეებზე და საერთოდ შრომაზე, რომელიც გავრცელებულია სკოლის გარემოში: რა ადგილი უკავია გარკვეულ შრომასა და წარმოებას, რა ადგილი შეიძლება დაიკავოს მან გლეხის მეურნეობაში, როგორია სოფლის (რაიონის) ძირითადი მოთხოვნილება და მიზნები, რით შეუძლია სკოლას დაეხმაროს მოსახლეობას, რა შეუძლია გააკეთოს ადგილობრივი მეურნეობის კულტურის ამაღლების დარგში. მან უნდა იცოდეს აგრეთვე ადგილობრივი მოსახლეობის კულტურული და ყოფაცხოვრებითი პირობები: როგორ წარმოებს როგორც გლეხის კერძო, აგრეთვე საზოგადოებრივი მეურნეობა, მოსახლეობაში რამდენად ღრმად აქვს ფესვები გამდგარი ძველ ყოფა-ცხოვრებას, რამდენად ფართოდ არის შექრილი სოფელში ახალი ყოფა-ცხოვრების ელემენტები (განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს მოსახლეობის მორწმუნოების გამოკვლევას), რა მდგომარეობაშია სოფელში წერაკითხის ცოდნის საკითხი, რამდენად ჩაბმულია მოსახლეობა წერაკითხვის უცოდინარობის ლიკვიდაციის საქმეში, რამდენად დაინტერესებული ამით, როგორია მოსახლეობის განწყობილება სკოლისადმი და რით აიხსნება არსებული განწყობილება, რა საზოგადოებრივი საკითხებია დასმული სოფლის დაწესებულებების წინაშე, რა საკითხების გადაწყვეტაში შეუძლია სკოლას მონაწილეობის მიღება.

მხარეთმცოდნეობითი მიმოხილვის შესადგენად შეიძლება ხელმძღვანელობა შემდეგი გეგმით:

1. სკოლის რაიონის ბუნებრივი პირობები. ჰავა, რელიეფი (ზედაპირის სახე), ატმოსფერული ნალექები, ნიადაგი, გავრცელებული მცენარეები და ცხოველები, ბუნებრივი სიმდიდრე, მიწის ვარგისობა, მიმოსვლის საშუალებანი.

2. სკოლის რაიონის მეურნეობა. მეურნეობის ძირითადი სახეები, რაიონისათვის მათი მნიშვნელობის მიხედვით: მემინდვრობა, მესაქონლეობა, მევენახეობა და სხვა. მათი მდგომარეობა და საჭიროებანი. საფაბრიკო-საქარხნო წარმოება, მისი მდგომარეობა და საჭიროება. ვაჭრობა. კოოპერაცია, მისი სახეები, მდგომარეობა და საჭიროება. მოსახლეობის სოციალური და ნაციონალური შემადგენლობა. რა მიზანს ისახავს სკოლა მეურნეობის გაჯანსაღების საკითხებში.

3. სკოლის რაიონის მოსახლეობის ყოფა-ცხოვრება და კულტურული დონე: წერაკითხვის მცოდნეთა რაოდენობა, სახალხო ჯანმრთელობა, საბჭოთა და საზოგადოებრივი დაწესებულებანი, სკოლები, ბიბლიოთეკები, ქოხ-სამკითხველოები, საავადმყოფოები. ვეტერინარული პუნქტი, კომუნები, კოლმეურნეობა, საბჭოთა მეურნეობა, აგრო პუნქტი, სოფლის საბჭო, აღმასრულებელი კომიტეტი, ფოსტა და სხვა. მათი მდგომარეობა და საჭიროებანი. რა მუშაობის ჩატარებას აპირებს სკოლა სოფლის ყოფა-ცხოვრების გასაუმჯობესებლად და მოსახლეობის კულტურული დონის ასაწევად.

სკოლის რაიონის რელიგიური და ნაციონალური შეხედულებანი. რას აპირებს სკოლა ამ საკითხის მოსაწესრიგებლად.

როგორ შევადგინოთ რაიონის მხარეთმცოდნეობითი მიმოხილვა და როგორ ვიმუშაოთ ამ საკითხზე.

თუ სკოლას გასულ წლებში არ შეუდგენია თავისი რაიონის მხარეთმცოდნეობითი მიმოხილვა, გამგე გამოიყენებს ყოველგვარ მასალას, რომელიც მოეპოვებათ მასწავლებლებს, მოწაფეებს, დამხმარე საბჭოს წევრებს და თვით მას. ეს მასალა შეიცავს ადგილობრივი მოსახლეობის ნაამბობს, რაიონის საბჭოთა და საზოგადოებრივი დაწესებულებებისა და ორგანიზაციების და სხვათა პირად დაკვირვებასა და მასალებს, და სკოლის საბჭოს პირველ სხდომაზე წარადგენს რაიონის საორიენტაციო მხარეთმცოდნეობის მიმოხილვას, რომელიც იმ ამოცანების გამოსავალ წერტილად უნდა გახდეს, რომელთაც დაისახავს სკოლა რაიონის გარდაქმნის საქმეში. წლის დასაწყისში მხარეთმცოდნეობის მიმოხილვას ზოგადი სახე ექნება, წლის მუშაობის პროცესში კი ის ცნებები, რომელიც აღებული იყო ამ მიმოხილვაში, თანდათან შემოწმდება საკმარისი სიზუსტით.

შემდეგი წლების მუშაობა ამ დარგში მიმოხილვის გაღრმავება-გაფართოვებას წარმოადგენს. მიმოხილვამ უნდა მოგვცეს საშუალება დავინახოთ, როგორ იცვლება წლითი-წლობით რაიონის მეურნეობა და ყოფა-ცხოვრება, როგორ იცვლება (უკეთესდება და უარესდება) რაიონის ბუნებრივი პირობები, მაგ. იზრდება თუ მცირდება ტყის და საზოგადოდ კულტურული მცენარეების სივრცე, იცვლება დაუმუშავებელი მიწების, სარწყავი ადგილების, ჭაობების რაოდენობა; როგორ იცვლება რაიონის კულტურა; რა სისწრაფით მიდის აღმშენებლობა, რა სისწრაფით მყარდება ახალი ყოფა-ცხოვრება და სხვა ამგვარი.

მხარეთმცოდნეობითი მიმოხილვის გეგმა და მისი ნაწილები ისეთი სიზუსტით უნდა იყოს აღებული, რომ ცხადყოფდეს სკოლის მუშაობის მიმართულებას გარემოზე გავლენის საკითხში. მხარეთმცოდნეობითი მიმოხილვა უნდა იყოს სკოლის წლიური მთლიანი საწარმოო გეგმის დასაბუთება როგორც სავანმანათლებლო დარგი (თუ როგორ უნდა შეიცვალოს პროგრამის სავანმანათლებლო მასალა მხარის პირობების გამო), აგრეთვე საზოგადოებრივ-სასარგებლო მიმართულებით. ამიტომ გამგემ ძალიან დაფიქრებით უნდა აარჩიოს ესა თუ ის საკითხები, კარგად წარმოიდგინოს, რა მიმართულებით უნდა ფართოვდებოდეს და ღრმავდებოდეს ცნობები, როგორ და რა სახით მოაწესრიგებს სკოლა თანდათან მიღებულ მასალას, რომ ყველასათვის ცხადი იყოს, როგორ არკვევს სკოლა რაიონს და რა მუშაობას აწარმოებს მისი გაჯანსაღებისათვის. ისე უნდა დაგეგმოს გამგემ სქემა, რომ თითოეული მასწავლებლისა და ბავშვისათვის ცხადი გახდეს, რომ ეს მუშაობა კოლექტიურია და რომელიმე რგოლის მუშაობის შეფერხება მთელ მუშაობას აფერხებს და მის მნიშვნელობას ამცირებს.

სკოლის საბჭოსათვის, უდავო უნდა იყოს, რომ მხარეთმცოდნეობითი მასალა ჯგუფში წლითი-წლობით კი არ მეორდება, ერთისა და იმავე მასალის გადაღეჭვა კი არ ხდება, არამედ იცვლება როგორც ყოველ ჯგუფში, აგრეთვე თითოეულ ჯგუფში წლების განმავლობაში. მაგ., მე-3 ჯგუფში გადასული მოწაფეები, თავიდან კი არ ამუშავენ ყველა იმ მასალას, რომელიც შარშანდელმა მე-3 ჯგუფმა დაამუშავა (იგივე ქარხნები, იგივე სახელოსნოები და სხვა), არამედ გამოიყენებენ წინა ჯგუფების მიერ დამუშავებულ მასალას—გაეცნობიან, როგორ მუშაობდა წინა ჯგუფი, რა მასალა გამოიყენა, რა შედეგები მიიღო, რომელი დასახული მიზნის შესრულება ვერ შესძლო; ამასთან დაკავშირებით დასცემს ჯგუფი საკითხს, რა შეიძლება უცვლელად მივიღოთ და რა მასალის გადამუშავება-გაფართოვება-გაღრმავებაა საჭირო.

ერთი სიტყვით, დამუშავებული და შეჯამებული მასალა უნდა გადაიქცეს შემდეგი ჯგუფებისათვის სამუშაო მასალად; როგორც ჩატარებული მუშაობის გეგმის, აგრეთვე შინაარსის მხრივ შემდეგი ჯგუფები განაგრძობენ ამ საფუძველზე კვლევით მუშაობას. ამისთანა მუშაობას დიდი დადებითი მხარე აქვს: მუშაობის მიზანდასახულობა, პასუხისმგებლობა და შეჯიბრების ელემენტები. როდესაც ჯგუფს ეცოდინება, რომ მის მიერ დამუშავებული მასალა ჯგუფის ფარგალს სცილდება და სხვა ჯგუფის შესაფასებელი ხდება, მუშაობა და მით

უმეტეს მისი შეჯამება და მოწესრიგება, მეტი ყურადღებით იქნება ჩატარებული.

წინა ჯგუფის მასალის გარჩევაზე მოწვეული უნდა იყოს ის ჯგუფი, რომელსაც ეკუთვნის მასალა. კრიტიკამ საჭმომიანი ხასიათი უნდა მიიღოს და უსაფუძვლო ლაპარაკად არ გადაიქცეს. საჭიროა მომხსენებელთ ამ დროისათვის გარკვეული ჰქონდესთ, თუ როგორ აპირებენ ამ მასალის გამოყენებას და, მათი აზრით, რა ცვლილების შეტანაა საჭირო გეგმაში. მსჯელობა ჯგუფთან, რომელმაც უკვე დამუშავა ეს საკითხი, ბევრს რასმეს გაურკვევეს ბავშვებს, ბევრს დაბრკოლებას ააცილებს მათ და ამით მიცემს საშუალებას უფრო გაათავ-როთონ, გააღრმავონ მხარეთმცოდნეობითი მასალა.

რამდენადაც უფრო სერიოზულად მიუდგება ამ საკითხს მასწავლებელი, რამდენადიც უფრო ზუსტად ექნება წარმოდგენილი და ბავშვებთან დაგეგმილი, თუ რა მიმართულებით უნდა წარმოებდეს მსჯელობა, რამდენადაც კარგად შესძლებს ბავშვებს შეუმჩნეველად გაუწიოს ხელმძღვანელობა,—იმდენად კარგად შეიგნებენ ბავშვები კოლექტიური მუშაობის მნიშვნელობას.

თუ ამავე სოფელში არსებობს სხვა სკოლა (სულერთია, იმავე თუ სხვა ეროვნების ბავშვებისათვის), კარგია მასთან კავშირის გაბმა და საერთო მხარეთმცოდნეობითი მუშაობის გეგმის შედგენა. თუ მუშაობის პროცესში სკოლების მუშაობის შეთანხმება ვერ მოხდება, წლის ბოლოს მიღებული შედეგების შეჯამება მაინც შეიძლება და ძალიან მნიშვნელოვან მუშაობად უნდა ჩაითვალოს. თანდათანობით სკოლას შეუძლია გადავიდეს მუშაობაზე რაიონის ფარგალში.

მხარეთმცოდნეობითმა მუშაობამ შეიძლება, მაგალითად ასეთი სახე მიიღოს: სკოლა აიღებს აღმასრულებელი კომიტეტის სოფლის გეგმის ასლს. გეგმაზე ნაჩვენებია მიწების განაწილება, დაწესებულებანი და სხვა. ეს გეგმა უნდა იყოს გამოკიდული იმისთანა ალაგას, რომ ყველასათვის თვალსაჩინო იყოს. გეგმა შეიძლება იყოს გადაღებული ორ ცალად: ერთზე ინიშნება, რას ისახავს სკოლა წლის თავში, მეორეზე თანდათანობით აღინიშნება, რაც შეასრულა დავალებიდან. თითოეულმა ჯგუფმა შეიძლება თავისი ფერი აირჩიოს და ამ ფერის ქაღალდის პატარა ბაირალები დაიმზადოს. გეგმაში, რომელიც გვაჩვენებს, თუ რა მიზნები დაისახა სკოლამ, ჩარკობილი იქნება პატარა ბაირალები იმ ადგილას, რაც ამ წლის განმავლობაში უნდა გაკეთდეს. ბაირალის ფერები გვიჩვენებს მუშაობის განაწილებას ჯგუფებს შორის. გარდა ამისა, გამოყოფილი უნდა იყოს საკითხები,

რომლების გარშემო მუშაობს სკოლა (მდებარეობა, წარმოება, კულტურა და სხვა; საკითხების ამორჩევა სკოლის საბჭოს სურვილზეა დამოკიდებული). თითოეული ჯგუფი ამ საკითხების დამუშავების „პაპებს“ ადგენს და წლის ბოლოს მიღებულ შედეგებს აჯამებს. ცხადია, თუ წლის დასაწყისში არ არის ზუსტად განაწილებული ჯგუფებს შორის საკითხების დამუშავების სირთულე, მუშაობა საკმარის შედეგს ვერ მოიტანს. მაგალითად, მოსახლეობის შრომა-საქმიანობის გარშემო დამუშავებელი მასალა ასე ნაწილდება: პირველი ჯგუფი მუშაობს ოჯახის მუშაობის გარშემო, მეორე არკვევს სოფლის მეურნეობის მთავარი დარგების გარშემო მუშაობის სახეებს, მესამე—სოფლის კოლექტიური შრომის სახეებს, მეოთხე კი—იმ ამოცანებს, რომელიც დასმულია ამ დარგში სახელმწიფოს წინაშე. ავიღოთ სანიტარია: პირველი და მეორე ჯგუფი ოჯახის სანიტარიის გარშემო მუშაობს, მესამე—სოფლის, მეოთხე კი საზოგადოებრივი სანიტარიის ღონისძიებებს ამუშავებს. აქ გადაეჯაჭვება ერთმანეთს სკოლის მთლიანი მუშაობისა და კერძო საწარმოო გეგმები.

წლის ბოლოს ჯერ ჯგუფის და შემდეგ მთელი სკოლის ფარგალში უნდა დაისვას საკითხი: რა გავიგეთ ახალი ჩვენ სოფლის (რაიონის) ბუნებაზე, შრომაზე და ყოფა-ცხოვრებაზე და რის გაცემა შეეძლოთ მისი გაუმჯობესებისათვის. თითოეული ჯგუფი გადაშლის მის მიერ დამუშავებულ მასალას. ბავშვების საზოგადოებრივი საკითხებისადმი ინტერესი თანდათან ვითარდება, და გამოსავალი წერტილი უმეტეს შემთხვევაში პირველ ხანებში კერძო ინტერესია. ამიტომ ზემოაღნიშნული სახის მუშაობა საზოგადოებრივი აღზრდის საკითხად უნდა ჩაითვალოს. ცალკეული ჯგუფის მასალა და ამ მასალის შესახებ ჯგუფის პასუხისმგებლობა მათი პირადი ინტერესის მომენტია. სხვა ჯგუფების მასალასთან ერთად გამოფენა შეჯიბრებას იწვევს, საერთო ძალით კი სკოლის მიერ დასახული გეგმის შესრულება კოლექტიური ჩვევების განვითარებაა. თუ მივიღეთ აგრეთვე მხედველობაში, რომ ამ ანგარიშზე მოწვეულია სოფლის საზოგადოება, რომელიც იტყვის თავის აზრს ჩატარებული მუშაობის შესახებ, უდავო ხდება მუშაობის აღმზრდელობითი ხასიათი.

სკოლის პირობები და შესაძლებლობანი.

რაიონის საჭიროებასთან დაკავშირებით, სკოლა გარკვეულ მიზნებს ისახავს. აუცილებელია გამორკვევა, თუ რა პირობები აქვს სკოლას, რის გაცემა შეუძლია მას. სკოლის მუშაობის პირობების გამორკვევა უმეტეს წილად წარსული წლის მუშაობის შედეგია. რა-

საკვირველია, შეიძლება ზაფხულის განმავლობაში პირობები შეიცვალოს, მაგრამ ეს შეცვლა ნაწილობრივი იქნება. ამიტომ სკოლის პირობების მასალა წლის ბოლოს აღრიცხვიდან უნდა იყოს აღებული. შეუძლებელია სკოლას ისე დაემთავრებინოს წელი, რომ არავითარი აღრიცხვა არ ეწარმოებინოს; რომ წარმოვიდგინოთ კიდევაც, რომ სადმე ასეთი არანორმალური სკოლა არსებობს, იმასაც დასჭირდება წინა წლის მუშაობაში ეძებოს ის მასალა, რომლის საშუალებით გამოირკვევა, ნაწილობრივ მაინც, რა პირობებში მუშაობდა სკოლა.

სკოლის პირობები და შესაძლებლობანი შემდეგ მომენტებს შეიცავს:

ა. სკოლის შენობა და მოწყობილობა: რანაირია სკოლის შენობა (რამდენი ოთახია, როგორ არის ეს ოთახები განაწილებული, რამდენად აკმაყოფილებს მოთხოვნილების მინიმუმს, აქვს თუ არა სკოლას მიწის ნაკვეთი მუშაობისათვის, სათამაშოდ და სხვა. სკოლის მოწყობილობა: რა მდგომარეობაშია სკოლის ინვენტარის საკითხი. რა ავეჯი, რა ხელსაწყოები, იარაღები, სახელოსნოები, სახელმძღვანელოები აქვს სკოლას. ვინ გაუწია სკოლას წლის განმავლობაში დახმარება შენობის და ინვენტარის მოწესრიგების საქმეში (რა იყო შეძენილი და გაკეთებული საქუთარი ძალებით, მშობლების დახმარებით, სოფლის სხვადასხვა ორგანიზაციის საშუალებით).

ბ. მოწაფეთა შემადგენლობა: როგორია სკოლის მოწაფეების შემადგენლობა ეროვნების, ასაკის, სქესის, მშობელთა სოციალური მდგომარეობის და პარტიულობის მხრივ თვითნებულ ჯგუფში და მთლიანად სკოლაში. რამდენია ასაკგადაცილებული და რამდენია ასაკით უფრო პატარა. როგორია ბავშვების განვითარება და ცოდნის დონე. რამდენია მეორე წელს დარჩენილი იმავე ჯგუფში. რამდენი დღე აქვთ ბავშვებს გამოტოვებული წლის განმავლობაში და რა იყო ამის მიზეზი. ვინ იყო ხანგრძლივად ავად და როგორ იმოქმედა ამან ბავშვზე, როგორ იყვნენ დატვირთული მუშაობით, რა დრო სჭირდებოდა წრეებში მუშაობას სკოლაში, პიონერორგანიზაციაში, თითოეულ მოწაფეს რამდენ წრეში ჰქონდა მუშაობის ნება; წრეებში მუშაობაში ყველა ბავში იყო ჩაბმული, უმეტესი ნაწილი თუ უმცირესი. წრეები სკოლის მუშაობის უშუალო გაგძელება იყო, თუ სკოლისგარეშე მუშაობას წარმოადგენდა. რა გავლენას ახდენდა წრეების მუშაობა ბავშვის სკოლაში მეცადინეობაზე და მის განვითარებაზე. ვინ იყვნენ ზედმეტად ჩამორჩენილი ან ზედმეტად დაწინაურებულნი და რით აიხსნება ეს, ვინ არღვევდა სასკოლო დისციპლი-

ნას, რა სახით და რა ზომებს მიმართავენ ამის ასაცილებლად მასწავლებელი და სასკოლო საბჭო. როგორ მუშაობდა მოწაფეთა ორგანიზაცია და ვინ იღებდა მასში მონაწილეობას (ერთი და იგივე მოწაფეები, თუ ფართო მასა). როგორ იყო აღრიცხული მოწაფეთა ორგანიზაციის მუშაობა.

მასწავლებელთა კოლექტივი და მისი მუშაების დატვირთვა (გამგე, მასწავლებლები, პიონერკოლექტივის ხელმძღვანელი, ტეხნიკური მოსამსახურენი), განათლება, წლოვანობა, მასწავლებლების სტაჟი (საერთოდ და კერძოდ ამ სკოლაში), პარტიულობა, ასაკი. რა თანამდებობას ასრულებს თითოეული (დანიშნულია თუ არჩეული) სკოლაში და რამდენ ხანს მუშაობს. რამდენი დრო სჭირდება მუშაობის თითოეულ სახეზე სკოლაში და სკოლის გარედ, წლის დასაწყისის დასახული რომელი მუშაობა არ იყო შესრულებული და რატომ. (პროგრამით რა ფერ გაიარეს, ბევრი ჩამორჩენილი მოწაფეა, საზოგადოებრივი შრომა ვერ შეასრულეს, მიწის ნაკვეთზე მუშაობა არა-დამაკმაყოფილებელია, ბავშვთა ორგანიზაციები არ იკრიბებოდნენ დროზე და მუშაობაც ვერ იყო მოწესრიგებული და სხვა).

რა მუშაობა ჩატარა სასკოლო საბჭომ? რამდენი სხდომა ჰქონდა, რა საკითხები გაიჩინა ამ სხდომებზე; რაში გამოიხატა კავშირი მშობლებთან და საზოგადოდ სოფელთან და რა შედეგი მოიტანა. რა სახით აწესებდა საბჭო აღმზრდელობით მუშაობას და როგორ აღრიცხა მიღებული შედეგები.

აი დაახლოვებით ის კითხვები, რომელთა შესახებ უნდა ჰქონდეს სკოლას ცნობები დარჩენილი წინა წლიდან. კითხვები განაწილდება იმის მიხედვით, თუ როგორ ჰქონდა სკოლას აგეგმილი და აღრიცხული თავისი მუშაობა. თუ გეგმით არ იყო გათვალისწინებული აღრიცხვის საკითხები, მაშინ სკოლას დასჭირდება თავისი ახალი გეგმის მიხედვით, რამდენადაც კი შეიძლება, მოაწესრიგოს შარშანდელი ცნობები, რომ გამოიყენოს იგი როგორც გამოსავალი წერტილი ახალი მუშაობისათვის. სკოლა, რომელიც კარგად მოაწესრიგებს მასალას, შემდეგ ივრძნობს, თუ რა დიდი მნიშვნელობა ჰქონია სკოლის მუშაობისათვის თითოეული ბავშვის და მუშაობის თითოეული სახის შესახებ მოწესრიგებულ ცნობებს. როდესაც სკოლას წლის დასაწყისს ექნება ცნობები წარსული წლის მუშაობის პირობების და შესაძლებლობის შესახებ და აგრეთვე ცნობები, თუ რა იყო გაკეთებული ამ პირობებში, ახალ წელს დაიწყებს მუშაობას იმ ამოცანების გამორკვევიდან, რომელიც დასვა სკოლის წარსულმა მუშაობამ. თუ ეს მუშაობა წლის ბოლოს იყო ჩატარებული (რაც მო-

მეაღწეო აუცილებელ საჭიროებას წარმოადგენს), აუცილებლად მაშინვე უნდა ყოფილიყო დასმულა საკითხი მუშაობის გაუმჯობესების ზომების შესახებ. მაშინ წლის დასაწყისში სკოლას დასჭირდება მხოლოდ გადასინჯვა დადგენილებისა, დამატება ან გამოკლება, ახალი პირობების მიხედვით, და მუშაობის გეგმის შედგენა.

როგორ შევადგინოთ სკოლის მთლიანი საწარმოო გეგმა

სანამ სკოლა საწარმოო გეგმის შედგენას შეუდგება, მან უნდა გაითვალისწინოს სქემა, რომლის მიხედვით, მისი აზრით, სჯობს გეგმის შედგენა. ყველა სკოლისათვის გამოსადეგი მტკიცე გეგმის მიცემა არ შეიძლება და არც არის საჭირო, ბევრად უკეთესია, როდესაც თითოეული სკოლა თავისი მუშაობის მიხედვით და თავისი თვალსაზრისით მიიღებს ამა თუ იმ სქემას. მოვიყვანოთ ერთ-ერთი ნიმუში გეგმის შედგენისა.

საწარმოო გეგმა შესდგება სამი მთავარი ნაწილისაგან:

1. რაიონის ბუნებრივი, ეკონომიური და ყოფა-ცხოვრების პირობების მიმოხილვა (მხარეთმცოდნეობითი) და ამ პირობებთან დაკავშირებული რაიონის ამოცანები.

2. სკოლის მუშაობის პირობები.

3. რაიონის საჭიროებიდან და მოთხოვნილებიდან გამომდინარე ამოცანები, რომელთა შესრულებას ისახავს სკოლა მიზნად, აღმზრდელობის ზოგად ამოცანებთან დაკავშირებით.

4. სკოლის ცხოვრების და მუშაობის ორგანიზაცია,

ამ სქემის ყოველივე ნაწილის შევსებას საფუძვლად უნდა დაედოს წინა წლის ცნობები და მუშაობა (რა არის გაკეთებული და რის გაკეთება საჭირო მომავალ წელს).

განემართოთ ეს აზრი: წინა წელს შედგენილი მხარეთმცოდნეობითი მიმოხილვა უნდა გადაისინჯოს და შეიყოს იმ მასალით, რომელიც მივიღეთ მხარეთმცოდნეობის საკითხში სკოლის წლიური მუშაობის შედეგად (ჩატარებული ექსკურსიების დამუშავების შედეგები, სტატისტიკური ცნობები აღმშენებლობის საკითხში და სხვა).

სკოლის ამოცანების ასარჩევად უნდა გადაისინჯოს, რა ამოცანები იყო დასმული გასულ წელს, რამდენად შეასრულა სკოლამ დასახული ამოცანები და ახლის არჩევა, შეიძლება ან როგორც გაფართოება წინა წლის მუშაობისა, ან, თუ სრულიად ახალ ამოცანებს ვირჩევთ, უნდა იყოს განმარტებული, რატომ სცვლის სკოლა ამოცანას (შეასრულა, თუ ვერ მოერია). რაიონის მხარეთმცოდნეობითი მიმოხილვა, თუ იგი პირველად დგება, მიზანშეწონილია გამ-

გემ პირველი სხდომისათვის დაამზადოს. შემდეგ, თუკი საბჭოს აზრით იქნება საჭირო მისი შევსება, ეს უკვე ბევრ დროს არ მოითხოვს. რაც შეეხება სკოლის პირობებს, პირველ სხდომაზე გამგემ სასკოლო საბჭოს უნდა გაახსენოს წლის ბოლოს ამ დარგში მიღებული მასალა და განმარტოს, თუ რა ცვლილება მოხდა ამ საკითხში ზაფხულის განმავლობაში (რომელიმე დაწესებულებაში დაისვა საკითხი სკოლის პირობების გაუმჯობესების შესახებ, სკოლამ მიიღო მიწის ნაკვეთი, რომელიმე დაწესებულება სკოლას ავალებს განსაკუთრებული საკითხის დამუშავებას და სხვა). საბჭო იღებს ამ განმარტებას მხედველობაში და ისე ისახავს ამოცანებს ამღმზრდელობით საერთო მიზნებთან დაკავშირებით. ამის შემდეგ სკოლა გადადის სკოლის მუშაობის და ცხოვრების ორგანიზაციის დაგეგმვაზე. სკოლის მუშაობის და ცხოვრების ორგანიზაცია ორ ნაწილად იყოფა: სკოლის სამეო და ადმინისტრაციულ-ორგანიზაციული ღონისძიებანი. და სასწავლო-აღმზრდელობითი ღონისძიებანი:

I. სკოლის სამეურნეო და ადმინისტრაციულ-ორგანიზაციული ღონისძიებანი შეიძლება დაეყოს შემდეგ ნაწილებად:

1. სკოლის შენობის რემონტი,

2. შენობის მოწყობა,

სკოლის მოწყობა ინვენტარით და სასწავლო ნივთებით,

4. წლიური მუშაობის დროის ბიუჯეტი,

5. სკოლის და სკოლის გარეშე მუშაობის ორგანიზაცია.

ა. სკოლის შემადგენლობა,

ბ. ბავშთა კოლექტივის ორგანიზაცია,

გ. დამხმარე წრის ორგანიზაცია,

დ. კავშირი მოსახლეობასთან,

ე. მოწათფთა ჯანმრთელობის დაცვის ორგანიზაცია (ამაში შედის ფიზიკური აღზრდაც),

ვ. მუშაობაზე დასწრება-არდასწრების და თვით მუშაობის აღრიცხვის სახეები (მასწავლებლების და ბავშბების).

II. სასწავლო აღმზრდელობითი ღონისძიებანი :

1. შესასწავლი მასალის მოცულობა,

2. სკოლის მუშაობის მეთოდები და მუშაობის მეთოდები განსაკუთრებულ ბავშბებთან,

3. აღზრდა ორგანიზატორებისა,

4. „ საზოგადო მოღვაწეებისა,

5. „ მარქსისტ-მატერიალისტებისა.

გავარჩიოთ, რას იგულისხმებს თითოეული მუხლი.

1. პირველი სამი მუხლი მოითხოვს ხარჯებს, ამიტომ აქ სკოლა შეიძლება ასე მოიქცეს: ჯერ არკვევს იმას, რის გაკეთება-შეძენა აუცილებელი მუშაობის მინიმალურად რაციონალურად დასაყენებლად. ამიტომ აუცილებლად ყველა მოთხოვნილებას უნდა ახლდეს ხარჯთაღრიცხვა. შემდეგ, სკოლა გეგმავს, ვისი ძალებით შეუძლია მას ამ მუშაობის შესრულება (თავის ძალით, დამხმარე წრის, კოოპერატივის, სოფლის საბჭოსი) და ანაწილებს თანხებს. ამ შესაძლებლობის მიხედვით ამცირებს ან აფართოვებს მოთხოვნილებას. თანხების განაწილება კარგია დიდიგემოს, საშუალოს და მაქსიმუმის თვალსაზრისით. თითოეული შესაძლებლობა სკოლის წინაშე აყენებს გარკვეულ მოთხოვნილებას მუშაობის შესრულების შესახებ.

1. სკოლის შენობის რემონტი გულისხმობს სკოლის ზოგად შეკეთებას (მაგ. კედლების გათეთრება, სახურავის, აივანის მოაჯირის შეკეთება და სხვა).

2. შენობის მოწყობა გულისხმობს ისეთ შეკეთებას, რომლის საჭიროება გამოწვეულია მუშაობის სახით, მაგ. ცოცხალი კუთხისათვის ბადის კედლის ამართვა კლასში, ლაბორატორიული მუშაობისათვის კედლის აღება და სხვა.

3. სკოლის მოწყობა ინვენტარით და სასწავლო ნივთებით. აქაც ორნაირი ხარჯი შეიძლება იყოს საჭირო: ერთი—აუცილებელი ინვენტარი, რომელსაც მოითხოვს სკოლის ზრდა (ბავშვა რიცხვი აღემატება სკამების რაოდენობას, ახალი განყოფილება გაიხსნა და არ არის დაფა), მეორე—ინვენტარი, რომელიც საჭიროა მუშაობის განსაკუთრებული პირობებისათვის (რგოლების მუშაობა მოითხოვს მერხების ნაცვლად მაგიდებს, შრომითი პროცესების შემოღება მოითხოვს თიხას, წებოს და სხვა). საჭიროა სასკოლო საბჭომ განსაზღვროს დაახლოებით მუშაობის რა სახეები იქნება სკოლაში, რა დასჭირდება მათ. გაანაწილოს ფული მოთხოვნილების და შესაძლებლობის მიხედვით.

4. წლიური მუშაობის დროის ბიუჯეტი. ამისათვის უნდა იყოს გათვალისწინებული სამუშაო წლის დაწყების და დამთავრების დრო ზამთრის და გაზაფხულის არდადეგების ხანგრძლივობა, სამუშაო დღეების შესაძლებელი შემცირება. მეთოდურ და პროფესიონალურ მუშაობასთან დაკავშირებით (წინა წლების პრაქტიკის საფუძველზე). გათვალისწინებული უნდა იყოს აგრეთვე მაქსიმუმი იმ დროისა, რომელიც შეიძლება დასჭირდესთ მოწაფეებს თითოეულ ჯგუფში გაკვეთილების გარეშე მინაცემების შესასრულებლად. რამდენი დრო

შეიძლება დაეთმოს საკლებო მუშაობას (აქ შევა ყველა წრეში მუშაობაც), სასკოლო საბჭოს, მეთოდური კომისიების, ბავშთა ორგანიზაციების, წრეების და სხვათა შეკრების ვადა.

5. სკოლის და სკოლის გარეშე მუშაობის ორგანიზაცია.

ა. **სკოლის შემადგენლობა.** რა ცვლილებების მოხდენაა საჭირო სკოლის საბჭოს შემადგენლობაში? არჩევნების ჩატარება—საბჭოს მდივანი, ბიბლიოთეკის გამგე, წარმომადგენელი მშობელთა წრეში, ადგილკოში და სხვა. გახსენებული უნდა იყოს წლის ბოლოს მიღებული დადგენილება ამ მიმართულებით ჩატარებული მუშაობის შესახებ და დაისვას გარკვეული ამოცანები (რა ცვლილების მოხდენაა საჭირო სკოლის საბჭოს მდივნის მუშაობაში, რა ცვლილება უნდა მოხდეს ბიბლიოთეკის წარმოების საქმეში...). რა ცვლილების შეტანაა საჭირო მოწაფეთა კოლექტივში (სოციალური შემადგენლობის, ცოდნის გათანაწილების, განტვირთვის მხრივ).

ბ. **მუშაობის ორგანიზაცია.** სკოლის საბჭოს ორგანიზაცია. რა ცვლილება უნდა მოხდეს წინა წლის ორგანიზაციაში ჩატარებული მუშაობისა ან ამოცანების მიხედვით როგორც მასწავლებელთა, აგრეთვე მოწაფეთა ორგანიზაციაში: წრეების რიცხვი, კრებების რაოდენობა, სამუშაო დრო. რა ცვლილება უნდა მოხდეს ბავშთა ორგანიზაციის სტრუქტურაში. რა ღონისძიებანი უნდა იყოს მიღებული, რომ მოწაფეების ფართო მასა ჩაებას ორგანიზაციულ მუშაობაში.

ბავშთა ორგანიზაციის საკითხები, მაგალითად, შეიძლება ასეთი იყოს: ბავშთა ორგანიზაციის ჩაბმა საუზმეების მოწყობა-განაწილებაში. მოწაფეთა კოოპერატივი. კედლის გაზეთი; რევოლუციონური დღესასწაულების ჩატარება; საზოგადოებრივ-სასარგებლო შრომა; საკლებო მუშაობა; მუშაობა პიონრებთან. სასკოლო საბჭომ უნდა გაითვალისწინოს წინა წლის მუშაობის მაგალითზე მუშაობის სახეები და გადაწყვიტოს, თუ როდის და რა გზით უნდა ხდებოდეს ამ მიზნების განხორციელება, ე. ი. გამოარკვიოს ორგანიზაციის სახეები, რომელთა საშუალებით შეიძლება ამ მუშაობის ჩატარება, ხელმძღვანელობა და კონტროლი.

რა ცვლილება უნდა იყოს შეტანილი სკოლის დამხმარე წრის ორგანიზაციაში (როგორ ჩავაბათ დამხმარე წრე სკოლის მთლიან მუშაობაში), რა საკითხები უნდა იყოს დასმული დამხმარე წრეში, რა ვადაში უნდა იკრიბებოდეს იგი.

როგორ იგულისხმებს სასკოლო საბჭო მოსახლეობასთან კავშირს. წლის ფარგალში როდის უნდა გაუკეთოს სკოლამ მოსახლეობას მოხსენება თავისი მუშაობის შესახებ. რამდენ ხანში ერთხელ

ენყოფიერებაში მშობლების კრებები ბავშვების შესახებ აზრთა გაცვლა-გამოცვლის მიზნით.

როდის და რა სახით უზიარებს სკოლა სოფელს საზოგადოებრივი მუშაობის შედეგებს, რომელშიაც მთელი სკოლა ან რამდენიმე ჯგუფია ჩაბმული, სოფლის ორგანიზაციების რა მუშაობაში და რა სახით აპირებს სკოლა ჩაბმას?

მოწაფეთა ჯანმრთელობის დაცვის ორგანიზაცია. რაში გამოიხატება სკოლის კავშირი ექიმთან, როდის ხდება (რამდენჯერ წელიწადში) ბავშვების ჯანმრთელობის გამოკვლევა. როგორ შეიძლება ბავშვების ცხოვრების პირობების გამოკვლევის ყოველდღიურ საპროგრამო მუშაობაში ჩართვა. როგორ უნდა გამოიყენოს (რა ღონისძიებანი იხმაროს) სკოლამ. ექიმის ცნობები ბავშვების გაჯანსაღებისათვის, როდის და ვისი ხელმძღვანელობით უნდა მოეწყოს სკოლაში თამაში და ვარჯიში.

მუშაობის დასწრება-დაუსწრებლობის აღნიშვნა (მასწავლებლის და მოწაფის). ვინ აღნიშნავს, როდის უკეთდება ჯამი. ღონისძიებანი გაკვეთილების გამოტოვებასთან საბრძოლველად (მიზეზის გამორკვევა და პედაგოგიური ზომების გამომუშავება, რომელთა საშუალებით შეიძლება ამ მიზეზების მოსპობა).

აღრიცხვა. სკოლამ უნდა გამოარკვეოს რას აღრიცხავს და რა სახით. სკოლაში უნდა იყოს აღრიცხული როგორც ბავშვების, აგრეთვე მასწავლებლების რაობა და მუშაობა. სასკოლო საბჭომ უნდა გამოიმუშაოს აღრიცხვის ფორმები და პირობები. გარკვეული უნდა იყოს რა სახით აღრიცხება სკოლის შემადგენლობა, მატერიალური მდგომარეობა, მოწაფეთა მასწავლებელთა მოუსვლელობა-დაგვიანება, სასკოლო საბჭოს, ჯგუფების, წრეების და საგნებში მუშაობის შინაარსი და ორგანიზაცია. ბავშვების ცოდნა-ჩვევა, ბავშვების და მათი ოჯახების რაობა. როდის და რა სახით ხდება აღრიცხვა და მუშაობის შეჯამება თემის, ტრიმესტრის და წლის ბოლოს. რას აღრიცხავს სკოლა მოსახლეობის წინაშე, როდის და რა ფორმით. რა მასალა უნდა დარჩეს სკოლას აღრიცხვის შედეგად. როგორ აღრიცხავს სკოლა იმ მუშაობას, რომელიც კოლექტიურად მთელი სკოლის ან რამდენიმე ჯგუფის მიერაა ჩატარებული. აღრიცხვას ისეთი სახე უნდა ექნეს, რომ პირადად განწყობილებამ შეფასებაზე ვერავითარი გავლენა ვერ იქონიოს: ერთი და იგივე მუშაობის აღრიცხვას ყველა მოწაფისათვის ერთი და იგივე და დამოუკიდებელი მუშაობის სახე უნდა ექნეს (ობიექტური აღრიცხვა). აღრიცხვა თუ მარტო მასალის შეჯამებად გადიქცა, მისი მნიშვნელობა 90% დაკარგულია, იგი უნ-

და სვამდეს საკითხს ჩატარებული მუშაობის დადებითსა და უარყო-
ფითი მხარეებზე და საჭირო ზომებზე.

სასკოლო საბჭომ წლის დასაწყისში უნდა განაწესრიგოს, თუ
ვინ როდის და რა სახით აბარებს მას აღრიცხვას და რა რჩება
სკოლაში ჩატარებული მუშაობის შედეგად.

სასკოლო აღმზრდელობითი დარგი.

1. შესასწავლი მუშაობის მოცულობა. წლის დასაწყისში სკო-
ლამ უნდა გადაწყვიტოს—თავის მოთხოვნებს ოფიციალურ პროგ-
რამას უფარდებს, თუ სკვლის მის მოცულობას (ადიდებს ან ამცო-
რებს) სკოლის მთლიანი განვითარების მიხედვით.

მეთოდები. სკოლა არკვევს, რა მეთოდით მუშაობს იგი ან-
უფრო ზუსტად რომ ვთქვათ, მუშაობის რა ორგანიზაციას იზიარებს.
(ლაბორატორული ხერხი, პროექტის საშუალებით მუშაობა და
სხვა) და რაში გამოიხატება მიღებული მეთოდით მუშაობა. რა
ლონისძიებასა ხმარობს განსაკუთრებულ ბავშვებთან მუშაობისათვის
(ჩამორჩენილი ავადმყოფი, დეფექტიური, დისციპლინის დამრღვევი
და სხვა). როგორ იქნება გამოყენებული მიწის ნაკვეთი, სხვადასხვა
სახელოსნოები (თუ ასეთი არსებობს სკოლაში); რაში გამოიხატება
კავშირი წარმოებასთან. აღზრდის საკითხში სკოლამ საწარმოო გეგ-
მაში უნდა გაითვალისწინოს, თუ რა მუშაობა და როგორ გამოიყე-
ნოს ორგანიზატორების და საზოგადოების მშენებელთა აღსაზრდე-
ლად, როგორ აღზარდოს მარქსისტულ-მატერიალისტური მსოფლ-
მხედველობის პირნი. საბჭოთა კავშირი აღზრდის საკითხში არ კმა-
ყოფილდება იმით, თუ ახალგაზრდობა მარტო დავალების კარ-
გი ამსრულებელია, საჭიროა ორგანიზატორები. ლენინმა სთქვა: „სა-
ჭიროა თითოულმა მზარეულმა ქალმა შესძლოს სახელმწიფოს მართვა“.
სკოლამ უდიდესი ყურადღება უნდა მიაქციოს ორგანიზატორების
აღზრდის საკითხს და ამისათვის უნდა გამოიყენოს სკოლის ყოველივე
მუშაობა. ამის შესრულების დიდ შესაძლებლობას იძლევა ბავშთა
ორგანიზაცია, რომლის მიზანია ასწავლოს ბავშვებს კოლექტიური
ცხოვრება და მუშაობა, 2. აღზარდოს სოციალისტური იდეებისათვის
მებრძოლი და კომუნისტური საზოგადოების მშენებელი ახალგაზრ-
დობა. ამიტომ მართალია პ. ბლონსკი, რომელიც ამბობს: „ბავშთა
ორგანიზაციის გარეშე არ არის შრომის სკოლა. ბავშთა ორგანიზა-
ციის საკითხი ჯერ არ არის მოგვარებული ჩვენს სკოლებში და შე-
იძლება ამის მიზეზთა შორის უკანასკნელი ადგილი არ ეკუროს იმ
გარემოებას, რომ მასწავლებელი ჯერ საკმარისად ვერ ერკვევა ამ

საკითხის მნიშვნელობაში და ორგანიზაციის სწორ გაგებაში. მიზნის მისაღწევად უნდა შეიქმნას სკოლაში საღი ორგანიზაცია, ამისათვის კი უნდა გავარკვიოთ, რა ნაკლი აქვს არსებულ ორგანიზაციას. მასწავლებლობის დიდ ერთ ნაწილს ბავშვთა ორგანიზაცია დღემდეც სკოლის ადმინისტრაციულ-დისციპლინარულ ორგანოდ მიაჩნია. მათი აზრით, საკმარისია, თუ ორგანიზაცია შემდეგ სახეს იღებს: კომისიების და წარმომადგენლების (თვალყურის მდევნებლების) არჩევა. ამ აზრს შედეგად მოსდევს შშობლების გამოწვევა და მათი დახმარებით დისციპლინარული ზომების მიღება. ასეთი სახის ბავშვთა ორგანიზაცია ვერ გამოიწვევს ბავშვებში ინტერესს, ვერ შექმნის კოლექტივს, პირიქით, დააშორებს ბავშვებს ერთმანეთს და მათ შორის განხეთქილებას გამოიწვევს. ასეთი სახის ორგანიზაცია ჩვენს სკოლაში უარყოფილი უნდა იყოს.

ბავშვთა ორგანიზაციის მეორე ნაკლია მისი ფორმალური ხასიათი. კომისიები და წრეები არც ბავშვების ინიციატივით, არც საჭიროების მიხედვით არ არსდება, არამედ მასწავლებლის კარნახით ან რომელიმე სქემის მიხედვით.

ორგანიზაციის მესამე ნაკლია მუშაობის შინაარსის და მისი აღრიცხვის სახეების გაურკვეველობა. ბავშვების მასა უმეტეს შემთხვევაში მხოლოდ არჩევნებისათვის იკრიბება. მუშაობის შესახებ უფერული და უშინაარსოა. მეოთხე ნაკლი: არჩეული ორგანოები დაშორებულია მოწაფეთა ფართო მასას და არც ერთმანეთთან აქვთ კავშირი. შეიძლება კარგადაც არკვევდნენ საკითხებს, მაგრამ განხორციელებამდე ამხანაგების სამსჯელოდ არ სვამენ დამუშავების საკითხებს. ამას შედეგად მოჰყვება მოწაფეთა ფართო მასის ჩამორჩენა სოციალური განვითარების საკითხში. ზემონათქვამს უნდა დაემატოს, რომ ხშირია მოვლენა, როდესაც ორგანიზაციის ფორმა არ შეესაბამება ასაკს და არ არის ბავშვთა ორგანიზაციის მოქმედების სახეების თანდათანობითი გაფართოვება. მასწავლებელიც არ აქცევს საკმარისს ყურადღებას ორგანიზაციის მუშაობას (შეიძლება იმიტომაც, რომ თვით არ არის საკმარისად გარკვეული ამ საკითხში).

სკოლაში ბავშვთა ორგანიზაცია სამი მიმართულებით უნდა მუშაობდეს: უჯრედის რამდენიმე გაერთიანებული ჯგუფის და მთელი სკოლის ფარგლებში. უკანასკნელი, მაგალითად, შეიძლება მუშაობის შემდეგ სახეებს შეიცავდეს: სამეურნეო, სანიტარული, სასწავლო-სააღრიცხვო და კულტურულ-განმანათლებლობითი. პირველში შევა სასკოლო კოოპერატივი, მეორეში—სკოლის ჰიგიენურ პირობებზე ზრუნვა, სანიტარული კუთხის მოწყობა, ჯგუფების სანიტარული

კომისიების ხელმძღვანელობა, მოწაფეების და მოსახლეობის წინაშე მოხსენებების გაკეთება. სასწავლო-სააღრიცხვო სკოლის მთლიანი მუშაობის აღრიცხვა (სკოლის შემადგენლობა, მატერიალური პირობები: რა გააკეთეს სკოლის ერთგვარმა კომისიებმა და იმ საკითხების აღრიცხვა, რომელთა დამუშავება მთელმა სკოლამ იკისრა). კულტურულ-საგანმანათლებლო წარმოება და აგრეთვე სხვადასხვა (ფრინველების დამცველის, უღმერთოთა და სხვ.) სკოლის მთლიან წრეებში მუშაობა. საზოგადოდ უნდა აღინიშნოს, რომ თუ სკოლა 2-3 საფეხურიანია, საჭიროა 1 საფეხურის ორგანიზაცია ცალკე იყოს გამოყოფილი.

სკოლის მთლიანი ორგანიზაცია ფრთხილად მიდგომას მოითხოვს. თუ ბავშბებს ჯგუფში ორგანიზაციული ჩვევები არ აქვთ მიღებული, სკოლის მთლიან მუშაობას თუ ფართო ხასიათი მივეცით, უნაყოფო იქნება, ნაყოფიერება დიდია და დამოკიდებულია იმაზე, თუ რამდენად კარგადაა მომზადებული მასწავლებელი ხელმძღვანელობისათვის, რამდენად კარგად აქვს მას დაგეგმილი მუშაობა, რამდენად აქვე გათვალისწინებული დაბრკოლებანი.

გარდა იმ ორგანიზაციისა, რომელიც აერთიანებს ყველა ჯგუფის მუშაობას, შესაძლებელია ორგანიზაცია, რომელიც აკავშირებს რამდენიმე ჯგუფის მუშაობას, ეს საკითხიც მთლიანი საწარმოო გეგმის საკითხია. საზოგადოდ მასწავლებელს ყოველთვის უნდა ახსოვდეს, თუ რა დიდმნიშვნელოვანი საკითხია ორგანიზაციული ჩვევების აღზრდა და რა უარყოფით შედეგებს მივიღებთ, თუ ზემოთ აღნიშნულ ორგანიზაციის სხვადასხვა ნაკლს არ გავითვალისწინებთ და არ ავიცილებთ. სასკოლო საბჭომ უნდა გაითვალისწინოს შესაძლებელი ორგანიზაციების შინაარსი, ხელმძღვანელობის საკითხი და აღრიცხვის სახეები.

აღზრდის საკითხში რევოლუციონური დღეების ჩატარებას განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს. რევოლუციონური დღესასწაულების ჩატარებას უმთავრესად მხატვრული ხასიათი უნდა ჰქონდეს, გამოწვეული უნდა იყოს ბავშვებში ემოციები, არაერთარი გაუგებარი და მოსაწყენი მოხსენებები არ უნდა იყოს. ის დღესასწაული, რომელიც მთელი სკოლის ძალით ეწყობა, დიდ ორგანიზაციას და ინიციატივას მოითხოვს მასწავლებლისა და მოწაფეებისაგან. მასალის ამორჩევას, მუშაობის განაწილებას ჯგუფებს შორის და ჯგუფში მოწაფეებს შორის, როგორც ჩასატარებლად, აგრეთვე კონტროლის გასაკეთებლად უდიდესი მნიშვნელობა აქვს, რადგან მუშაობის ყოველ მომენტს თითოეული მოწაფის საქმედ აქცევს. სკოლამ ყველა რევო-

ლუციონური დღესასწაულის გარშემო უნდა ჩაატაროს მუშაობა. ამ მუშაობის საუკეთესო სახედ მხატვრული დილა-საღამოების მოწყობა უნდა ჩაითვალოს. საღამოს მოწყობა საერთო ძალით ძალიან აფერხებს სკოლის მუშაობას. მთელი სკოლის ჩაბმა ამ მუშაობაში შეუძლებელი ხდება და უმეტეს შემთხვევაში ნაწილი ტყუილ-უბრალოდ კარგავს დროს, როდესაც საღამო მზადდება. მით უმეტეს არ უნდა გვავიწყებოდეს, რომ ესთეტიურმა აღზრდამ ჩვენი ყურადღება აუცილებლად უნდა მიიქციოს, და ეს საღამოებია ამ აღზრდის საშუალება. ამავე დროს მთელი სკოლის მიერ საღამოს მოწყობასაც დიდი მნიშვნელობა აქვს კოლექტიურ-ორგანიზაციულ-საზოგადოებრივი ჩვევებისათვის, ამიტომ გვჭირდება ასეთ ზომას მიემართოთ: სკოლა ირჩევს რამდენიმე საღამოს, ორ-სამს, რომელსაც მთელი თავისი შემადგენლობით ატარებს, დანარჩენებს კი ანაწილებს ჯგუფებს შორის. აგრევე უნდა მოიქცეს იგი სხვა საკითხებშიაც და რამდენადაც მეტი იქნება ამ კოლექტიური მუშაობისადმი ინტერესი, იმდენად ადვილად და მტკიცედ ჩაინერგება ბავშვში ანტირელიგიური, ინტერნაციონალური და კლასიური შეგნება. ორგანიზატორის ჩვევის მიღება შეიძლება ყოველივე კოლექტიური მუშაობის შედეგად გადაიქცეს, ამიტომ საჭიროა საწარმოო გეგმაში გათვალისწინებული იყოს აგრეთვე ის საერთო მეთოდები, რომელნიც კოლექტიური და ორგანიზატორის ჩვევის მიღების შესაძლებლობას იძლევიან.

საზოგადო მოღვაწეების აღზრდა. ჩვენს სკოლას საფუძვლად უდევს საზოგადო მოღვაწეების აღზრდა. ჩვენი სკოლა ცხოვრების შესწავლას და მის გარდაქმნას ისახავს თავის მიზნად. ამით ცხადია მისი საზოგადოებრივი ხასიათი. გამოსარკვევია, რა საზოგადოებრივი საქმის გაცეთება შეუძლია სკოლას და როგორ უნდა ჩააბას მასში მოსახლეობა. საზოგადოებრივი შრომის სახეები თითოეულ ჯგუფში, რასაკვირველია, განირჩევა, მაგრამ მათი მიმართულება ერთია—ეკონომიური, კულტურულ-საგანმანათლებლო, ჰიგიენურ-სანიტარული მხარეები. სოფლისათვის ეკონომიურ წინსვლის საქმეში სკოლის მხრივ დახმარება უმეტეს შემთხვევაში სასოფლო-სამეურნეო მუშაობას შეიცავს; სკოლას შეუძლია ან წლების მიხედვით ამოირჩიოს ესა თუ ის მუშაობა, ან ჯგუფების მიხედვით. საკითხების განაწილება, მათი სირთულის განსაზღვრა და მუშაობის ჯგუფთა შორის განაწილება საწარმოო გეგმის საკითხია (სკოლის და ამა თუ იმ საგნის საწარმოო გეგმების კავშირი). მუშაობის სახეები, მაგალითისათვის, შეიძლება ასეთი იყოს:

სასოფლო-სამეურნეო დარგში: თესლის აღმოცენების უნარია-

ნობის განსაზღვრა; სკოლის და ოჯახის მიწის ნაკეთების სანიმუშოდ დამუშავება; სასოფლო-სამეურნეო გამოფენაზე მონაწილეობის მიღება; ფრინველების დაცვა; მანებლებთან ბრძოლა; სანერგეს მოწყობა; ყვავილნარების გაკეთება; ფრინველების და შინაური ცხოველების რაციონალური მოვლა და სხვა.

კულტურულ-საგანმანათლებლო დარგში: ბავშებისათვის სათამაშოდ მოედნების მოწყობა; მოსახლეობისათვის წერილების და გაზეთების მიტანა; წერაკითხვის უცოდინარებთან მეცადინეობა; ქოხ-სამკითხველოსთვის მუშაობაში დახმარება; გაზეთების კითხვა; სოფლის არჩევნებში მონაწილეობის მიღება; ანტირელიგიური მუშაობის ჩატარება; ცრუმორწმუნეობასთან ბრძოლა.

სანიტარულ-ჰიგიენურ დარგში: ბუზებთან ბრძოლა, მალარიასთან ბრძოლა; მაგარი სასმელების ხმარების წინააღმდეგ ბრძოლა. სანიტარული რაზმის შექმნა და სოფლად სისუფთავის დაცვა; სანიტარულ-ჰიგიენური პირობების დაცვა ოჯახში, ძილის, კვების, ტანსაცმელის ნორმის საკითხის მოგვარება;

როდესაც სკოლა ამგვარ მუშაობას დაისახავს, უნდა გამოარკვიოს, როგორ ჩააბამს თავის მუშაობაში მოსახლეობას. მუშაობის მეთოდების გამორკვევას დიდი დრო და ადგილი უნდა დაუთმოს სასკოლო საბჭომ. თუ სკოლა მოხსენებების გზას დაადგება, უნდა გამოიმუშაოს, რა სახით იქნება ეს მოხსენებები გაკეთებული, რომ მოსახლეობისათვის მისაწდომი და საინტერესო იყოს. სკოლა უნდა ეცადოს ისეთი მუშაობა ჩაატაროს, რომ შედეგი მისი მუშაობისა თვალსაჩინო იყოს. მუშაობის ნაყოფიერებისათვის სკოლა არ უნდა გამოეყიდოს მუშაობის ბევრ სახეს. ამ შემთხვევაში ბავშის ენერგია იფანტება და მას აღარ შეუძლიან დაკვირვებით და შეგნებულად მოჰკიდოს ხელი მუშაობას. საჭირო ჩვევას ბავში მიიღებს მხოლოდ საკმარისად ხანგრძლივ მუშაობაში. ირა ნაკლები მნიშვნელობა აქვს აგრეთვე მუშაობის სახის არჩევას. იმისთანა მუშაობა უნდა იყოს არჩეული, რომელიც მართლა საჭიროა მოსახლეობისათვის და მოკლე განმარტების შემდეგ გასაგები გახდება მისთვის—ამისათვის კი აუცილებელია სკოლის კავშირი და შეთანხმებული მუშაობა სოფლის დაწესებულებებთან. შემდეგ მუშაობა აუცილებლად ბავშის ძალოვნად არ უნდა აღემატებოდეს და საინტერესო უნდა იყოს მისთვის. უმეტეს შემთხვევაში საზოგადოებრივი შრომა სასწავლო მასალასთან უნდა იყოს დაკავშირებული, როგორც გამონაკლისი კი შეიძლება მის გარეშეც იყოს (წერაკითხვის სწავლება, წერილების და გაზეთების დარიგება). როგორც ორგანიზაციების, აგრეთვე საზოგა-

დოების ნამდვილი წევრის აღზრდის საქმეში განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს პიონერებთან და კომკავშირელებთან ორგანიზაციების მუშაობას. სკოლის მუშაოების საწარმოო გეგმის შედგენაში მხურვალე მონაწილეობას უნდა იღებდეს პიონერთა კოლექტივის ხელმძღვანელი და კომკავშირის მდივანი (თუ სკოლა ორსაფეხურიანია) და სკოლას და ამ ორგანიზაციებს შორის მუშაობაში უნდა იყოს მკიდრო კავშირი, რომელსაც შედეგად უნდა მოყვეს ამ ორგანიზაციების გაფართოება სკოლაში. მარქსისტ-მატერიალისტების აღზრდა. მარქსისტულ-მატერიალისტების აღზრდა შეიცავს: მატერიალისტურ-ევოლუციონური, კლასიური, ინტერნაციონალური, ანტირელიგიური და შრომითი-პოლიტეხნიკურ საკითხებს. სასკოლო საბჭომ უნდა წლის დამდეგს დასვას ეს საკითხები და თქვას თავის აზრი იმის შესახებ თუ როგორ ესმის მას თვითმეტი მათგანი, რა სირთულით უნდა იყოს ეს საკითხები გაშუქებული ოთხწლიდში და ამისდა მიხედვით დააეღოს ჯგუფის მასწავლებლებს ჩამოაყალიბოს ამ საკითხების შინაარსი თვითმეტი ჯგუფისათვის. დიდი ყურადღება უნდა მიექცეს ამ შემთხვევაში ბუნებისმეტყველების საკითხებს განსაკუთრებით მატერიალისტურ-ევოლუციონურ და ანტირელიგიურ საკითხებში. საუკეთესოა თუ ჯგუფის საწარმოო გეგმის შედგენამდე ან შედგენის დროს, თვითმეტი მასწავლებელი ცალკე ჩამოაყალიბებს ამ საკითხების შინაარსს და დამუშავების სახეებს და შემდეგ სასკოლო საბჭოს ექნება ამის შესახებ მსჯელობა. სკოლის მუშაობის მიზანდასახულობა აღმზრდელობითი საკითხებში უნდა იყოს და ამიტომ ჯგუფის მასწავლებლების საწარმოო გეგმაში ერთი მხრით ხაზგასმით უნდა ჩანდეს აღმზრდელობითი საკითხების შინაარსი, სირთულე, დამუშავების სახეები, მეორეთი კი ცოდნა-ჩვევების ჯამი თვითმეტი ჯგუფში.

საწარმოო გეგმის საბარათო სისტემა.

საწარმოო გეგმის შედგენის ერთ-ერთ სახეს წარმოადგენს საბარათო სისტემა. ამ სისტემაში არის ბარათები, რომელიც ყველა სკოლისათვის იქნება საჭირო (მხარეთმცოდნეობითი მიმოხილვა სკოლის მოწაფეთა შემადგენლობისა), გარდა ამისა სკოლა ადგენს ბარათებს თავისი განსაკუთრებული მუშაობის სახეებისათვის (მიწის ნაკვეთზე, სახელოსნოებში მუშაობა და სხვა). ბარათზე აღნიშნული უნდა იყოს თითოეული მუშაობის შესრულების ვადები და აქვე უნდა იყოს დატოვებული თავისუფალი ადგილი, სადაც აღინიშნება შესრულება. ზოგჯერ საბარათო სისტემა აადვილებს საწარმოო გეგმის

შედგენას და უფრო მეტად მისი შესრულების კონტროლს, რადგან მოკლე და გარკვეულ შინაარს მოითხოვს. ამა თუ იმ სისტემის ამო-
რჩევა (ბარათებით თუ უბარათოდ) მასწავლებელთა სურვილზე უნდა
იყოს; შესაძლებელია ეს საკითხი თითოეულმა სკოლამ კი არ გადა-
წყვიტოს. არამედ მასწავლებელთა კონფერენციებმა, ე. ი. მასწავლე-
ბელთა იმ კოლექტივმა, რომელსაც ერთად უხდება მუშაობის და-
გეგმვა და აღრიცხვა. თუ შემოღებულია მუშაობის დაგეგმვა ბარა-
თებით, მაშინ აღრიცხვაც (ნამუშევრის შეჯამება) ამავე სახით უნდა
წარმოებდეს. ეს აზრი უდავოა, რადგან გეგმიანი მუშაობა გულის-
ხმობს ჩატარებული მუშაობის შეფარდებას და შედარებას გეგმასთან;
რა არის შესრულებული, რა არა და რატომ? მოვიყვანთ აქ რამდე-
ნიმე სქემას მაგალითად.

მხარეთმცოდნეობითი მოკლე მიმოხილვა.

	სკოლის რაიონის ბუნებრივი პირობები	სკოლის რაიონის მეთურნეობა	რაიონის ვაჭრობა და მრეწველობა	მოსახლეობა, ყოფა-ცხოვე- ლება და მისი კულტურულ- ლი დონე	
რაიონის ამოცანები მეთურნეო- ბის და კულტურ- ის ძხრივ					
სკოლის ამოცანე- ბი რაი- ონის ამო- ცანებიდან გამომდი- ნარე					

4-წლედის ბავშთა უმადგენლობის ბარათი.

ჯგუფი	ს ა მ კ ი							ს ქ ე ს ი	ეროვნება	სოციალური მდგომარეობა	ს ა მ კ ი		
	7	8	9	10	11	12	13					14	15
1													
2													
3													
4													
სულ...													

პედაგოგთა და აღმინისტრაციის შემადგენლობის და მათ შორის მუშაობის განწილების ბარათი

[illegible]

სკოლის ორგანიზაციების მუშაობის წლიური გეგმის ბარათი.

ნაწილი	სასკოლო საბჭო	ნაწილი	მეთოდური კომისიები	ნაწილი	მოწოდება ორგანიზაცია	ნაწილი	პიონერთა ორგანიზაცია	ნაწილი	დამხმარე საბჭო	ნაწილი	შესრულების აღნიშვნა
I ტერიტორიული											
II ტერიტორიული											
III ტერიტორიული											

სასკოლო ორგანიზაციათა სხდომების ვადების ბარათი

ორგანიზაციის დახმარება	სასკოლო საბჭო	მეთოდური კომისიები	სკ. კოლექტი. საერთო კრება	მოწოდება კომიტეტი	ჯგუფების საერთო კრება	სკოლური მუშაობა	დამხმარე საბჭო
სხდომების ვადები							

ადმინისტრაციულ - ორგანიზაციული ღონისძიებანი

№№	საკითხები	ორგანიზაცია	შესრულ. ვადა	შესრულება
1	ბავშთა მიღება სკოლაში	მიმღები კომის. მოწყობა, პარტკომის, სოფ. საბჭ. და კომკავ., დამხმ. საბჭოს და სკოლის წარმომადგ.	1/IX	
2	საწარმოო გეგმისა და სამუშაო პროგრამის შედგენა	ბავშვების მიღება სკ. საბ. და მასწ. კომ-ბის შედგენა და მუშაობა	1/IX — 5/IX 1/IX 10/IX	
3	მუშაობის დაწყება	საზაფხ. დავალ. აღრიცხვა	5/IX — 20/IX	
4	პირველი ტრი-მესტრის მუშაობის დაწყება და ა.ე. ბოლომდე	ჯგუფის საწარმოო თათბ. მოწყობა. გამოუფენ. მოწ. ჯგ. მუშ. საზოგად. ანგ-ში	20/XII 2I/XIII 25/XII	

რევ. დღესასწ. ზეიმის და კამპანიების ჩატარების ბარათი

დღესას. და კამპ. დასახელება	ვინ ატარებს	მ/წ	პასუხისმგებ. მასწავლებ.	სხვა სკოლებ. და ორგანიზ. კავშირი
ოქტომბრის რევ.	მთელი ოთხწ.	7/XI	მე-IV ჯგ. მას.	მოწვეულია საზოგადოება
ლენინის დღეები	მე-IV ჯგ. მე-3 ჯგ.	21/I 22/II	მე-V ჯგ. მას. მე-3 ჯგ. მასწ.	} მოწ. არიან მშობლები
წ/ა და საქართ. გასაბჭ. დღე	მთ. სკოლა	25/II	1 ჯგ. მასწავ.	
ქალთა დღე	მე-2 ჯგ.	8/III	მე-2 ჯგ. მას.	სოფ. პიონერ. და კ.კ. ერთად
პირველი მაისი	მთ. სკოლა	1/V	მე-3 ჯგ. მას.	ქალთა წრე
კამპანიები:				სოფელთან ერთად
მოსავლის დღე	პიონერორგან. და 3-4 ჯგ. I ჯგ.	15/X 7/I 19/I	პიონერორგ. ხელმძღვან. 1 ჯგ. მასწ.	} კომკავ-ბის და პიონ. ხელმძღვ.
ანტირელიგიური	II ჯგ. III ჯგ. მე IV	აღდ-გომას	მე-2 ჯგ. მას. მე-3-4 ჯგ. მას.	

ამგვარი ბარათები, თუ სკოლა გადაწყვეტს ბარათების შემოღებას, შეიძლება შედგენილი იყოს თითოეული მუშაობისათვის.

მ ა გ ა ლ ი თ ე ბ ი.

ტომსკის ოლქის პირველი საფეხურის ზაქარზინის სკოლის 1927-28 წლიური საწარმოო გეგმა.

სოფელი ზაქარზინა ქ. ტომსკიდან 9¹/₂ კილომეტრზეა. სოფელი მდებარეობს ორ მდინარეზე — უბაიკასა და კამენკაზე. სოფლის მიდამოები წარმოადგენს გორაკიან ამაღლებულ ადგილს, მინდვრებით და სახნავ-სათესი მიწებით დასერილს.

სოფელში 78 მეურნეობაა. მცხოვრებთა რაოდენობა 334 კაცს უდრის; მათ შორის 176 მამაკაცია და 158 დედაკაცი. მცხოვრებლები უმთავრესად მესაქონლეობას და მეცხვარეობას მისდევენ, შემდეგ მეფრინველეობას და ნაწილობრივ მეველეობას.

სოფლის გლეხობა პურს ცოტას სთესავს, რადგან გამოსადეგი მიწა ცოტაა. მთელი სოფლის მიერ წრეულ დათესილი იყო მხოლოდ 41,8 დეს. და ამიტომ სოფელი იძულებული გახდა პური ქალაქში ეყიდა.

გლეხის მეურნეობა უმეტეს შემთხვევაში პრიმიტიულია. მიწის დამუშავების სახეები ძველია, სასოფლო-სამეურნეო მანქანების რაოდენობა საკმარისი არ არის: მთელს სოფელს აქვს 22 გუთანი, ერთი ცხენის ფოცხი და ერთი გასანიავებელი.

სოფელი უმეტეს შემთხვევაში ირჩენს თავს ქალაქში მესაქონლეობის და მებოსტნეობის პროდუქტების გასაღებით (რძის ნაწარმოები, კვერცხი, ბოსტნეული, თივა); გარდა ამისა, მიაქვთ ქალაქში გასაყიდად ზეშა.

ზეშის გარდა, ადგილობრივი გლეხობის დამზადრე სამუშაოა, შენობებისათვის ქვის მტარევა.

სოფელში არის მხოლოდ ერთი ზეინკალი, ერთი მჭედელი, ფეხსაცმელის მკერავი — ორი, სამი დურგალი.

სოფელში არის კომპარტიის და ა.ლ.კ.კ. უჯრედები, სოფლის საბჭო, სკოლა, წითელი კუთხე, რემედასის, ავიაქიმიის უჯრედები.

საერთო კულტურული დონე საშუალოს არ აღემატება: წერა-კითხვის მცოდნე მამაკაცებში 52⁰/₁₀₀, ქალებში — 55⁰/₁₀₀. მცხოვრებთა ძირითად საქმიანობასთან დაკავშირებით სოფ. ზაქარზინის ადგილობრივ პარტიულ საბჭოთა და საზოგადოებრივ ორგანიზაციათა წინაშე დასმულია მთელი რიგი ამოცანები, რომელთა შორის უფრო მნიშვნელოვნად უნდა ჩაითვალოს:

1. მესაქონლეობის გაუმჯობესება საქონლის რაციონალური მოვლისა და კვების მოწყობის გზით. ამასთან დაკავშირებით დგას საკითხი რძის საკონტროლო კავშირის ორგანიზაციის შესახებ, სოფ. პოზდნევეკის მაგალითის მიხედვით.

2. მებოსტნეობის რაციონალიზაცია, ბოსტნის დამუშავების სახეების გაუმჯობესება და აგრეთვე ყველაზე ხელსაყრელი კულტურების გაშენება.

3. ტყის დაცვა და ბრძოლა მის ველურ განადგურებასთან.

4. სახნავ-სათესი ადგილების გაფართოვება და ბრძოლა სარევე-ლა მცენარეებთან.

5. ბალახის თესვის შემოღება.

II. სოფელ ზაქარზინის საჭიროებისა და მოთხოვნილებებიდან გამომდინარე სკოლის ამოცანები.

სოფლის ამოცანებთან დაკავშირებით, სკოლა მომავალი წლისათვის შემდეგ ამოცანებს ისახავს:

1. შესაფერ თემასთან დაკავშირებით შეისწავლოს სოფლის მთავარი ნაკლი საქონლის მოვლის საკითხში; დაისახოს ამ საქმის გაუმჯობესების ზომები და შეძლების დავგარად აღმოუჩინოს სოფელს დახმარება ამ ზომების ცხოვრებაში გასატარებლად (ნორმით კვება, ბოსლის გათბობა).

2. გამოარკვიოს, რომელი ბოსტნეულის მოშენება უფრო ხელსაყრელია ამ სოფლისათვის, გააშენოს ეს ჯიშები, რომ შემდეგ შესაძლებელი გახდეს მათი დარიგება მცხოვრებთათვის.

3. შესაფერი თემის დამუშავების დროს შესწავლილ იქნეს, თუ რა ნაკლი აქვს სოფლის მიერ ფრინველების მოშენების საქმეს. გამომუშავდეს ზომები მექათმეობის გასაუმჯობესებლად და დაირაზმონ, დაორგანიზდნ ბავშვები მექათმეობის გარშემო მუშაობისათვის.

4. მოეწყოს ხანძრის და გაჩენა-განადგურებისაგან ტყის დაცვის კამპანია (სოფელში „ტყის დღის“ ჩატარება).

5. მიეცეს ბავშვებს პირადი და საზოგადოებრივი ჰიგიენური ჩვევების მინიმუმი და ბავშვების საშუალებით გადატანილ იქნეს ეს ჩვევები მათ ოჯახებში.

6. რამდენადაც სკოლას ძალ-უძს, მოაწყოს სოფელში კულტურული მუშაობა და გართობანი (წარმოდგენების დადგმა, გაზეთის გამოშვება, მათი კითხვა წითელ კუთხეში).

7. მოეწყოს სოფელში რევოლუციონური დღესასწაულების ჩატარება.

III. ზაქარზინის სკოლის პედაგოგიური და საზოგადოებრივი ამოცანების შესრულების პირობები და შესაძლებლობა.

სკოლის შენობა და მოწყობილობა. პირობები, რომელშიაც მუშაობს სკოლა, დამაკმაყოფილებლად ვერ ჩაითვლება: 1. სკოლის შენობა ძალიან პატარაა, აღმასრულებელი კომიტეტის მიერ გადაღებულია 150 მანეთი, რომ მომავალ წელს სკოლა გადავიდეს მეორე შენობაში. სათბობი მასალის შესახებ განზრახულია ზაფხულის განმავლობაში ჩატარდეს მოსახლეობას შორის აგიტაცია, რომ დაუმზადოს სკოლას შეშა და ამით სკოლას მიეცეს საშუალება აღმასკომის მიერ შეშისათვის გადაღებული თანხა სკოლის სხვა გადაუღებელ მოთხოვნილებას მოხმარდეს; ნორმალური მუშაობისათვის სკოლას ესაჭიროება მერხები: სკოლაში 45 მოწაფეა და მხოლოდ 11 მერხია, მათ შორის ოთხი გატეხილი; საჭიროა კიდევ 13 მერხი, აკლია აგრეთვე ერთი საკლასო დაფა.

2. სახელმძღვანელოებით სკოლა უზრუნველყოფილი იყო, არ იყო საკმარისი მესამე ჯგუფში საკითხავი წიგნები და ანგარიშის ხელსაწყოები. ამიტომ მომავალი წლისათვის საჭიროა შეძენილი იყოს: ამოცანათა კრებული — 1, 2 და მე-3 ნაწილი; საკითხავი წიგნები მე-3 ჯგუფისათვის, 24 ცალი; საკანცელარიო ნივთებიდან მუშაობისათვის საჭიროა შეძენილი იყოს: უჯრედიანი ქაღალდი $\frac{1}{2}$ ოზმა, ერთხაზიანი — 1 ოზმა; რუხი ქაღალდი — 100 ფურცელი, რვეულები — 100 ცალი; ფანქრები — 50 ცალი, კალამი — ერთი კოლოფი, მელანი — 2 ბოთლი.

3. სკოლაში 45 მოწაფეა, მათ შორის 26 ვაჟი, 19 ქალი. ბავშვების წლოვანება 8-14 წლ. მოწაფეები გარდა ერთისა მოსამსახურის შვილის, გლეხები არიან, ამასთანავე ღარიბი გლეხების შვილებია 58%, საშუალო — 42%. ჯგუფებში ბავშვების რიცხვი თანაბარი არ არის: მეორე ჯგუფში გადადის 11, მესამეში — 23 ბავშვი. ბავშვების განვითარება როგორც მე-2, აგრეთვე მე-3 ჯგუფში საშუალოა; ძალიან ჩამორჩენილი ბავშვები არ არიან. შემდეგი მუშაობისათვის მომზადების მხრივ უნდა აღინიშნოს, რომ ბავშვები მართლწერაში ჩამორჩენილნი არიან, რასაც მომავალში ყურადღება უნდა მიექცეს.

4. წარსულ წელს სკოლის მუშაობას შემდეგი ნაკლი ჰქონდა: სუსტად მუშაობდა დამხმარე წრე და ბავშვთა სანიტარული უჯრედი; წლის დასაწყისს ბავშვები დისციპლინას ხშირად არღვევდნ და ბოლოს ვერ მიიღეს საკმარისი ჩვევები მართლწერაში.

5. მიღწევებს ეკუთვნის: ბავშები საკმარისად კარგად კითხულობენ; წლის ბოლოს დისციპლინა საკმარისად განმტკიცდა; საკმარისად უნდა ჩაითვალოს აგრეთვე კოლექტიური მუშაობის ჩვენები, როგორც სასწავლო მასალის დამუშავების დროს, აგრეთვე სკოლის სხვა მუშაობის და რეეოლუციონური დღესასწაულების ჩატარების დროს მიღებული. უფროსი ჯგუფი შეძლების დავგარად იღებდა მონაწილეობას სოფლის საზოგადოებრივ ცხოვრებაში, რის გამოც მოსახლეობა ისე გულგრილად აღარ უყურებდა სკოლას, როგორც წინად. გაბმულია კავშირი სხვა სკოლებთან. მომავალ წელს საჭიროა გამოსწორდეს აღნიშნული ნაკლი.

IV. მომავალი წლისათვის სკოლის მიერ დასახული ღონისძიებანი.

ახალ სასწავლო წელს საჭიროა შემდეგ ღონისძიებათა გატარება ცხოვრებაში: სამეურნეო და ადმინისტრაციულ-ორგანიზაციულ ნაწილში სასკოლო საბჭოს ყურადღების მიქცევა სკოლის მთლიან მუშაობის მხარეებზე და ამით საბჭოს მუშაობის მოწესრიგება. ამისათვის სასკოლო საბჭოში ხშირად უნდა დაისვას სასწავლო აღმზრდელობითი მუშაობის საკითხები; დამხმარე საბჭოს მუშაობის მოსაგვარებლად მისი მუშაობის გეგმის შედგენა; მშობელთა და მოსახლეობის საერთო კრებებზე სკოლის საკითხების შესახებ მოხსენებებით გამოსვლა და ამით მოსახლეობასთან კავშირის განმტკიცება.

პედაგოგიური გამოცდილების შესახებ აზრთა გაცვლა-გამოცვლისათვის კავშირის განმტკიცება სხვა სკოლებთან. ბოსტნის მოსაშენებლად მიწის ნაკვეთის გამოთხოვა და მისი შემოღობა.

ბავშვთა ორგანიზაციის მორიგი ამოცანები. მოწაფეთა ორგანიზაციის საკითხების დამუშავების გაგრძელება და რგოლებრივი მუშაობის ცდის ჩატარება. ბავშვთა აქტივობის ასამაღლებლად და ყველა მოწაფის ბავშვთა ორგანიზაციის ორგანოებში ჩასაბმელად, უფრო ხშირად, ვიდრე, წარსულ წელს, ბავშვთა საერთო კრებების მოწვევა. სასკოლო კომიტეტის, სანიტარული და სამეურნეო კომისიების არა საკმარისი აქტივობის მიზეზების გამორკვევა და ნაკლის გამოსასწორებელი ზომების მიღება, კერძოდ: მოწაფეთა კედლის გაზეთის გამოცემის მოწყობა, ფიზკულტურის და ცოცხალი ბუნების წრის დაარსება და კომიტეტისა და მისი კომისიების მიერ წარსულ წელთან შედარებით უფრო ხშირად ანგარიშების ჩაბარება.

როგორ უნდა შევადგინოთ კომპლექსური თემების დამუშავების კალენდარული გეგმა.

კომპლექსური თემების დამუშავების კალენდარული გეგმა შეიძლება შედგენილ იქნეს ერთი ქვეთემის კომპლექსური თემის დასამუშავებლად საჭირო დროისთვის, ან მთელი ტრიმესტრისთვის. ჩვენი ნასიური სკოლების პრაქტიკაში უფრო ხშირად ვხვდებით ტრიმესტრისთვის შედგენილ გეგმებს, ვინაიდან ტრიმესტრების წინ მასწავლებელს უფრო მეტი თავისუფალი დრო აქვს და მეტი შესაძლებლობა ეძლევა თავისი გეგმის საკითხების შესახებ სხვა სკოლების მასწავლებლებს მოელაპარაკოს. გარდა ამისა ტრიმესტრულ გეგმებს მასწავლებელთა სარაიონო კონფერენციებზეც ხშირად განიხილავენ ხოლმე.

ამ გეგმის შესადგენად მიზანშეწონილი იქნება, რომ მასწავლებელმა მუშაობის დაწყებამდე შემდეგი გააკეთოს:

1) ისარგებლოს განსაკომის პროგრამებით და მეთოდური წერილებით, თავისი სკოლის წლიური საწარმოო გეგმით, როგორც სახელმძღვანელოთი, დაისახოს (ტექნიკურად უფრო მოსახერხებელია ცალკეულ ფურცლებზე) ყველა ქვეთემისა და კომპლექსში შესული საკითხების კონკრეტი შინაარსი და განსაზღვროს მათი დამუშავებისათვის საჭირო დრო.

2) შეარჩიოს ყოველი ქვეთემისათვის ყველაზე უფრო საჭირო მასალა, რომლითაც შეიძლება ქვეთემის ძირითადი შინაარსის დამუშავება, კერძოდ კი შეარჩიოს საკითხავი მასალა, რისთვისაც უნდა ისარგებლოს საბავშვო ლიტერატურის სიით და საკითხავი წიგნებით, რომლებიც სკოლას აქვს (ტექნიკურად ესიც ცალკეულ ფურცლებზეა უფრო მოსახერხებელი.)

3) წლიურ გეგმაში მოთავსებული საზოგადოებრივ-სასარგებლო სამუშაოთა სიიდან გამოჰყოს ისეთები, რის შესრულებაც შეიძლება თემების დამუშავებასთან დაკავშირებით.

4) მოიფიქროს, სასკოლო მუშაობის რა სახეები (საუბარი, თხრობა, თხზულებანი, ცდები, ექსკურსიები და სხვ.) იქნება საჭირო თითოეული ქვეთემის დასამუშავებლად და თითოეული კომპლექსური თემისთვის ჯამის გასაკეთებლად; დაისახოს თითოეულ ამ სამუშაოთა შინაარსი და შეარჩიოს მასალა, რომლითაც შეიძლება მუშაობის ჩატარება (აქაც შეიძლება ცალკეულ ფურცლებზე გაკეთდეს).

5) ამრიგად შერჩეული და მომზადებული მასალის საფუძველზე შეადგინოს დასახულ სამუშაოთა კონკრეტი ჩამოთვლა, თანაც აღნიშნოს თითოეული სამუშაოს შინაარსი, მასალა, რომლითაც შეიძლება მათი დამუშავება, აგრეთვე ამ მუშაობათა ფორმები.

6) სამუშაოთა ჩამოთვლაში შეიტანოს აგრეთვე სპეციალური სამუშაოანი, რომლების მიზანია მორიგ ჩვევათა მტკიცედ შეთვისება, თუ საჭირო იქნება მუდმივი მასალითაც კი, იმის აღნიშვნით, რომ მოცემული მუშაობა არ არის კომპლექსური თემის დამუშავებასთან ორგანიულად დაკავშირებული მუშაობა.

7) აღნიშნოს, რამდენი დრო დასჭირდება თითოეულ დასახულ მუშაობას, და შეამოწმოს ქვეთემებისათვის ადრევე ნავარაუდები დრო.

8) თუ კომპლექსური თემებით მუშაობის კალენდარული გეგმა ისეა შედგენილი, რომ ნაგულისხმევია ერთი მასწავლებლის მუშაობა 2-3 ჯგუფთან, აღნიშნულს გარდა შემდეგიც უნდა მივიღოთ მხედველობაში:

ა) 2-3 ჯგუფთან მუშაობის დროს შესაძლოა ფაქტიური მასალის საერთო ჯამის შემცირება, მაგრამ ისე, რომ ჩვევათა მოცულობის მხრივ განსაკომის პროგრამების მიერ აღნიშნული მინიმუმი ხელშეუხებელი დარჩეს;

ბ) თითოეული ჯგუფებისთვის სამუშაოს შერჩევის დროს უნდა იქნეს განსაზღვრული, თუ რას გააკეთებენ ბავშვები დამოუკიდებლად, რას—მასწავლებელთან ერთად და სამუშაო საათების საერთო რიცხვიდან რამდენი საათის დახარჯვა შეიძლება მასწავლებელთან ერთად მუშაობაზე და რამდენის—დამოუკიდებლად; რადარა მუშაობის ჩატარება შეიძლება უფროსი ჯგუფების ბავშვთა ხელმძღვანელობით, მასწავლებლის მიერ მოწვეული აგრონომის, ექიმის, სოფლის საბჭოს წევრის, მექობის, კოოპერატორის, დელეგატი ქალის, ახალ-მოსული წითელარმიელის და სხვათა ხელმძღვანელობით;

გ) თითოეულ ჯგუფში სხვადასხვა სამუშაო ისე უნდა იქნეს გაწესრიგებული, რომ მორიგ სამუშაოთა ცხრილის შედგენის დროს მუშაობის ის სახეები, რომელიც მოითხოვს მასწავლებლის დასწრებას, სხვადასხვა ჯგუფში ერთსადიამდე დროს არ იყოს.

შეჩერდებით: კომპლექსური თემების დამუშავების გეგმების შედგენის დარგში სკოლის პრაქტიკის ანალიზზე, პედაგოგიური პროცესის ანალიზზე კომპლექსური თემების დამუშავების კალენდარული გეგმების დასაბუთებასთან დაკავშირებით, სკოლებში არსებული ამ გეგმების სხვადასხვა სახის შეფასებაზე, შემდეგ კი შევუდგებით სამუშაო გეგმის უკანასკნელ ნაწილს—მორიგ სამუშაოთა ცხრილის შედგენას.

მორიგ სამუშაოთა განრიგება და მისი შინაარსი.

მორიგ სამუშაოთა ეს განრიგება უფრო მეტ კონკრეტ და დაწვრილებით მასალას შეიცავს, ვიდრე კომპლექსური თემების დამუშავების კალენდარული გეგმა.

ამ განრიგებაში ნაჩვენებია უნდა იყოს:

1) რადარა სამუშაოა განზრახული თითოეული ჯგუფისათვის განსაზღვრულ დღეებში (დასამუშავებელი საკითხები, გაკვეთილების-სამუშაოთა თემები): ექსკურსიები, ცდები, თამაშობანი, შრომა, კითხვა, ანგარიში, წერა და სხვ.

2) თითოეული სამუშაოსთვის რა დროა ნაგარაუდები (რამდენი საათი და წამი).

3) რა მასალით ჩატარდება თითოეული მუშაობა (მასალა კითხვისთვის, წერისთვის, ანგარიშისთვის და სხვ.).

4) რას გააკეთებენ ბავშვები მასწავლებელთან ერთად და რას უმასწავლებლოდ, დამოუკიდებლოდ, რას გააკეთებენ სკოლაში და რას შინ და სხვა ადგილებში.

ეს განრიგება იმით განსხვავდება გაკვეთილების წინანდელი კვირეული განრიგებისაგან, რომ მასში ჩანს, როგორაა დროის მიხედვით განაწილებული სასკოლო მუშაობის კონკრეტი სხვადასხვაგვარი სახე მორიგი ქვეთემის ან მორიგი საკითხის დასამუშავებლად, ძველ სკოლაში კი გაკვეთილების განრიგება მთელი დროისთვის ერთსადაიმავე ტრაფარეტს იძლეოდა, მიუხედავად იმისა, თუ როგორი მასალა უნდა დამუშავდეს.

როგორ უნდა შევადგინოთ მორიგ სამუშაოთა განრიგება.

მასწავლებელი, როდესაც მას თავისი მუშაობის გარკვეული პერსპექტივა აქვს, რაც კომპლექსური თემის დამუშავების კალენდარულ გეგმაშია ასახული, სისტემატიურად ემზადება მორიგ სამუშაოთათვის და თვით ამ მზადების პროცესში შესძლებს ბავშვებთან მუშაობის დეტალური განრიგების შედგენას.

თუ მასწავლებელი ერთ ჯგუფთან მუშაობს, მიზანშეწონილი იქნება განრიგების შედგენა იმ ხნისთვის, რაც დასჭირდება თემაში შემავალ ამა თუ იმ საკითხის ან რაიმე ცალკეული დავალების შესრულებას. როდესაც მასწავლებელი 2—3 ჯგუფს ასწავლის, რამდენიმე დღისთვის საათების მიხედვით დაწვრილებითი განრიგების შედგენა მიზანშეწონილია, ვინაიდან ამას დასჭირდება ძალიან დიდ დრო და ამ შემთხვევებშიც შესაძლოა სულ უახლოესი დროისთვის —

ერთი ან, იშვიათად, ორი დღისთვის განრიგების შედგენით დაკმაყოფილება.

ყოველი დღის სამუშაოსათვის მზადება შემდეგს შეიცავს:

1) ჯერ მასწავლებელი არკვევს, გეგმას სად და როგო გადაუხვია სკოლაში ახლა შესრულებულ სამუშაოთა დროს. ამ გადახვევებს ის გეგმის არეებზე აღნიშნავს.

2) მიიღებს რა მხედველობაში გეგმის გადახვევას წინა მუშაობაში, მასწავლებელი კომპლექსური თუ მის დამუშავების კალენდარული გეგმიდან იღებს მთელ რიგ მორიგ სამუშაოებს. ამასთანავე, თითოეული სამუშაოს სირთულის მიხედვით, ის არკვევს მათი შესრულების ვადას (1 საათი $1\frac{1}{2}$ საათი).

3) მასწავლებელს სახეში აქვს დასახულ სამუშაოთ შინაარსი და არჩევს სათანადო მასალას (რას უნდა დააკვირდენ, სად მოეწყოს ექსკურსია, რა წაიკითხონ, რა დაწერონ, ანგარიშში რაღარა ვარჯიშობა ჩაატარონ და სხვ.); ამასთანავე უპირველეს ყოვლისა იღებენ სკოლაში მიღებულ წიგნებს, შემდეგ კი სხვებსაც გამოიყენებენ ¹⁾

4) შერჩეული მასალა მასწავლებელმა გულდასმით უნდა გადათვალიეროს, დაინიშნოს თავისთვის, რა უნდა ახსნას მასწავლებელმა, და მოიფიქროს ახსნა. თუ მასწავლებელს ეჭვი შეეპარება ამა თუ იმ საკითხში თავისი ცოდნის სიზუსტეში, მან უნდა მიმართოს მასწავლებლისთვის შედგენილ სათანადო დამხმარე წიგნს თუ ნივთებს.

5) როდესაც მასალას შეარჩევს, მასწავლებელმა უნდა მოიფიქროს, ამ მასალით უფრო უკეთ როგორ მოაწყოს და შეასრულოს დასახული სამუშაო. თუ მასწავლებელს განზრახული აქვს რაიმე ცდის დაყენება, ხანდისხან მიზანშეწონილია, თუკი ამ ცდას წინასწარ თვითონ ჩაატარებს.

6) იმ შემთხვევებში, როდესაც საძნელოა ამა თუ იმ სახის სამუშაოს მოწყობა და ჩატარება, მასწავლებელი მიმართავს მეთოდურ სახელმძღვანელოებსა და დამხმარე ნივთებს.

7) ამრიგად დასახული და მოფიქრებული ყველა სამუშაო მორიგ სამუშაოთა სახით ჩაიწერება, თანაც აღნიშნული იქნება დასახულ სამუშაოთათვის მოცემული საათები, სკოლაში მიღებულ სამუშაოთა განრიგების მიხედვით.

¹⁾ ვინაიდან მასალის შერგოვება ყველაზე უფრო სადავოა და რა საჭიროა მასწავლებელს დიდ დროს ართმევს, საჭიროა რაიონის სკოლებმა შეერთებული ძალებით შეადგინონ ცნობარები, რომლებშიც იქნება აღნიშნული, რა მასალის აღება შეიძლება თითოეული თემისთვის და რა სახელმძღვანელოებსა და დამხმარე წიგნებში შეიძლება ამ მასალის პოვნა. ასეთი ცნობარები ძალიან გაუადვილებს მასწავლებელს, მუშაობისთვის მომზადებას.

8) თუ მასწავლებელი ერთ ჯგუფთან მუშაობს, მიზანშეწონილია ასეთი განრიგების შედგენა რამდენიმე დღისთვის, მაგალითად, ერთი კვირისთვის ან იმ დროისთვის, რომელიც სჭირდება დასამუშავებლად დავალების ამა თუ იმ საკითხს, ქვეთემაში შემაჯავს. ამ შემთხვევაში მასწავლებელი ყველა დასახულ დღისათვის ერთად ემზადება 1,2,3 და 7 მუხლებში აღნიშნულ საკითხებში, ხოლო 4,5 და 6 მუხლების საკითხებს მასწავლებელი ყოველდღე ამზადებს შემეგვი მორიგი დღისთვის.

9) ამ სახის განრიგებას ადგენენ მასწავლებელნი, ზოგან დღიურის სახით, რომელშიც მომავლისათვის სამუშაოთა განრიგების გარდა აღინიშნება ხოლმე გეგმის შესრულება-შეუსრულებლობა.

10) თუ მასწავლებელი ემზადება არა ერთ, არამედ ორ-სამ ჯგუფთან მეცადინეობისთვის, მაშინ მხედველობაში უნდა მიიღოს განრიგების შედგენის, მომზადების და ბავშვებთან მუშაობის ორგანიზაციის მთელი რიგი თავისებურებანი.

ლი ბ მ რ ა ბ უ რ ა :

ტფ. განათლების განყოფილება: „სკოლის წლიური საწარმოო გეგმა“.

Главсоюз НКП РСФСР. „Как составлять производственный план по программе Гус'а“.

Покровский. „Марксизм в программах школ 1 ступени“.

საკონტროლო კითხვები

დაამუშავეთ დავალება და გადმოგვიგზავნეთ პასუხი შემდეგ კითხვებზე.

1. რით განირჩევა სკოლის მთლიანი საწარმოო გეგმა და კერძო საწარმოო გეგმები, ანუ სამუშაო პროგრამები.

2. შეადგინეთ თქვენი რაიონის მხარეთმცოდნეობითი მიმოხილვა და დაისახეთ ის ამოცანები, რომელიც უნდა გადაწყვიტოს სკოლამ.

3. დაკვირვებით გაეცანით მასალაში მოცემული საწარმოო გეგმის შედგენის სქემას, შეადარეთ თქვენი სკოლის სქემა აქ მოყვანილ სქემას და განმარტეთ, რა დადებითი და უარყოფითი მხარეები აქვს თითოეულს.

4. როგორია თქვენი სკოლის მოწაფეთა ორგანიზაციის სახე.

5. თქვენი აზრით, როგორ შეიძლება (შარშანდელ მაგალითზე) გაფართოვდეს თქვენი სკოლის მოწაფეთა ორგანიზაციის გავლენა სკოლის მუშაობაზე და მოწაფეთა საგანმანათლებლო მუშაობაზე.

6. რა კავშირია თქვენი სკოლის და პიონერების მუშაობას შორის.

7. როგორ გაქვთ წარმოდგენილი პიონერ უჯრედის და სკოლის მუშაობის სასურველი კავშირი.

8. რაში გამოიხატება თქვენი სკოლის გავლენა სოფლის მოსახლეობის ყოფა-ცხოვრებაზე (კონკრეტულად).

9. რა აღმზრდელობითი საკითხები აირჩია სკოლამ დასამუშავებლად და როგორ აპირებს მათ ჩატარებას მოსახლეობაში.

10. როგორ დაუკავშირეთ თქვენი ჯგუფის პროგრამას მარქსისტულ-ევოლუციონური, კლასიური, ინტერნაციონალური, ანტირელიგიური და შრომითი-პოლიტექნიკური აღზრდის საკითხები (ამოწერეთ თქვენი სამუშაო პროგრამიდან).

11. რა აზრისა ხართ აქ მოყვანილ ბარათებზე, რომელი მათგანი ზედმეტია და რატომ, რომელი აკლია.

ქართული საბავშვო
ლიტერატურა

დაუსწრებელ კურსებზე ჩამწერათათვის.

იწყება ახალი სამოსწავლო წელი და მასთან ერთად ჟურნალის ახალი წელიც. წრეულსაც გამოვა „დაუსწრებელი კურსების“ მასალა. ამიტომ საჭიროთ ვსთვლით მეორეთ მოვითავსოთ ამ ჟურნალში დაუსწრებელ კურსებზე ჩაწერის პირობები. კურსებზე ჩასაწერად საჭიროა ამ ჟურნალზე ხელის მოწერა, ქვემოთ მოყვანილი ანკეტის შევსება და მუშაობის დაწყება **პირველი დავალებიდან** (1928/29 წლის ჟურნალი № 1-2). **კურსებზე ჩაწერილ მსმენელებს** შეუძლიანთ ჟურნალის 1928/29 წლის ნომრები მიიღონ წრეულს გამოთქმის სახით შეღავათიან ფასში — 2 მანეთად. ამასთანავე აღვნიშნავთ, რომ იმ მასწავლებელთ, რომელთაც არა აქვთ საშუალო განათ. ცენზი და რომელნიც კარგათ შეასრულებენ დაუსწრებელი კურსების მუშაობას, და რომლებიც მოისურვებენ მეორე საფეხურის დამთავრების მოწმობის მიღებას ჩაეთვლებათ წარმოებული მუშაობა და განთავისუფლებულ იქნებიან პედაგოგიური საგნების ჩაბარებისაგან.

დაუსწრებელი კურსების კოლეგია.

ეროვნული საზღვარგარეთის
ბიბლიოთეკა

ტფილისი
რუსთაველის პროსპექტი, 31
განათლების სახალხო კომისარიატი
ჟურნალის „ახალ სკოლისაკენ“
რედაქცია

მსურს ჩავეწერო „დაუსწრებელ კურსებზე“

ზუსტი მისამართი	
სახელი და გვარი	
რა ტიპის სასწავლებელში მუშაობთ	
ასაკი	
პარტიულობა	
პედაგ. სტაჟი	
თანამდებობა	
განათლება (რა სასწავლებელი დაამთავრეთ ან სად სწავლობდით და როდის?)	
რა კურსები გაქვთ გავლილი 1921 წლის შემდეგ?	
ინდივიდუალურად აპირებთ კურსების მასალის დამუშავებას თუ წრეში?	
რამდენ საათს ანდომებთ დღეში სასკოლო და საზოგადოებრივ მუშაობას?	
რა საკითხები გაინტერესებთ პროგრამაში ჩამოთვლილიდან ან პროგრამის გარეშე?	
რა პედაგ. ჟურნალები გაქვთ გამოწერილი?	

ხელის მოწერა:

ეროვნული საკითხები

სახელმძღვანელოები ზრომის სკოლებისათვის 1929—30 წლისათვის

პირველი ჯგუფი

ა. გვახარია და ვ. ძიძიგური — „პირველი წიგნი“, ნაწ. I და II	ერთი ამათ-განი.
ბ. ბოცვაძე, კ. ბურჯანაძე და რ. ჩიხლაძე — „ახალი წიგნი“, ნაწ. I და II	
ტ. ზაალიშვილი — „ვისწავლოთ“, ნაწ. I და II	
- მოდრავი ფერადი ანბანი.

მეორე ჯგუფი

ბ. ძიძიგური და პ. აფხაძე — „ჩირაღდანი.	ერთი ამათ-განი.
ბ. ბოცვაძე, კ. ბურჯანაძე და რ. ჩიხლაძე — „ჯეჯილი“	
ტ. ზაალიშვილი — „ნაკადული“	
გ. ბურჭულაძე — „სამუშაო წიგნი მათემატიკაში“	
ნ. მგელაძე, ნ. შაფაქიძე და ნ. კვინიკაძე — „მათემატიკა“	

მესამე ჯგუფი

შ. თაბუკაშვილი, ნ. კეცხოველი და სხვ. — „ახალი სოფელი“	ერთი ამათგ.
ს. ოცხელი და პ. წულუკიძე — „მათემატ. ამოც. კრებული“	
ა. ხარაბაძე, ა. დევიძე და ს. ლორთქიფანიძე — „მათემატ. ამოც. კრებული“	
Н. Мисабишвили и Цулукидзе — „Новый мир“	ერთი ამათგ.
С. Пурцеладзе — „Живая струйка“, ч. I	
დ. დონდუა. — „გეოგრაფიის რვეული“, ნაწ. I	

მეოთხე ჯგუფი

შ. თაბუკაშვილი, ნ. კეცხოველი და ო. შარაბიძე. — „ჩვენი კავშირი“, სამ. წიგნი	ერთი ამათგანი
გ. ქუმბურიძე „საბჭოთა კავშირი“ სამ. წიგნი.	
ს. ლორთქიფანიძე და ა. ხარაბაძე — მათემატ. ამოც. კრებული	ერთი ამათგანი
ს. ოცხელი და პ. წულუკიძე — მათემატ. ამოც. კრებული	
დ. დონდუა — „წყარო“ (ბუნებისმეტყ. და გეოგრაფიაში)	

- Н. Мисабишвили и Цулукидзе — „Новый мир“, ч. I
Пурцеладзе — „Живая струйка“, ч. II (1928 წ. გამოც.).
ნ. შაფაქიძე — „თვალსაჩინო პრაქტ. გეომეტრია“, ნაწ. I
დ. დონდუა — „გეოგრაფიის რვეული“, ნაწ. II

ერთი
ამბოჯ.

მეხუთე ჯგუფი

(სოფლის ახალგაზრდათა სკოლების I ჯგუფი)

- ი. სიხარულიძე — „ენის დაკვირვება“
С. Пурцеладзе — „Русская реч“, ч. I
თ. კუმბურიძე — „სახოვადოებათმეცნიერება“
ა. ხარაბაძე — „მათემატიკის ამოც. კრებული“
გ. ბურჭულაძე — „სამუშაო წიგნი მათემატიკაში“
ნ. შაფაქიძე — „თვალსაჩინო პრაქტ. გეომეტრია“, ნაწ. II
ნ. კეცხოველი და სხვა — „ბუნება და სოფლის მეურნეობა“
ი. გაჩეჩილაძე — „მეტეოროლოგია“ (მხოლოდ სოფ. ახ. სკ.)
ს. იაშვილი — „დაწყებითი გეოგრაფია“

ერთი
ამბოჯ.

დამხმარე წიგნები მოწაფეთათვის

- ერმ. ნაკაშიძე — „სიმინდის ჩრჩილი“
ერმ. ნაკაშიძე — „თხილი, მისი გაშენება და მოვლა“
დ. უჩანეიშვილი და ს. ძიმისტარაშვილი — „საქართველოს ისტორია“, ნ. II
ჯიშკარიანი — „წელთა აღრიცხვის ძველი და ახალი წესი“
ტ. თაბუკაშვილი — „სასეენი ნიშნების ხმარება“
პოლოვცევი — „პრაქტიკული ვარჯიშობა ბოტანიკაში“
ნ. კვინიკაძე და სხვა — „სამუშაო წიგნი მათემატიკაში“

მეექვსე ჯგუფი

(სოფლის ახალგაზრდათა სკოლების II ჯგუფი)

- ი. სიხარულიძე — „ენის დაკვირვება“
ზ. კლიშიაშვილი — „საქართველოს გეოგრაფია“
ზ. კლიშიაშვილი. „ს. ს. რ. კავშირის გეოგრაფია“
ს. იაშვილი — „ს. ს. რ. კავშირის გეოგრაფია“
კ. ბერიძე და კორძაძე — „მათემატ. სამუშაო წიგნი“
კისელიოვი — „ალგებრა“

ერთი
ამბოჯ.

С. пурцеладзе — „Русская реч“ ч. II

მ. ფაჩუაშვილი — და პ. მეტრეველი — „ზოოლოგია“

დ. ქუთათელაძე — „ზოოლოგია“

ა. ხარაბაძე — „მათემატიკა. ამოცანები“

პროფ. ა. ჯავახიშვილი — „პრაქტიკ. ვარჯიშობის რეგულირება — გეოგრაფია“

მასწავლებელთა ჯგუფი — „ფიზიკის ელემენტები“

თ. ქუმბურიძე — „საზოგადოებათმეცნიერება“

ერთი
ამთავ.

დამხმარე წიგნები მოწაფეთათვის

ი. ქავთარაძე — „ახალგაზრდა ბუნებისმეტყ. თანამგზავრი“.

ი. ქავთარაძე — „ბუნება სკოლასა და სახლში“.

კ. ჩიჩინაძე — „მეფრინველეობა“

ფ. მაზარაძე — „სევანეთი“

ბ. ყავრიშვილი — „სევანეთი“

ე. გაბლიანი — „ძველი და ახალი სევანეთი“, ნაწ. 1-ლი

მისივე — „თავისუფალი სევანეთი, ნაწ. მე-2“

ა. კიკინაძე — „ცხელი ქვეყნის მცენარეები და ცხოველები.“

ვ. წულუკიძე — „მყინვარწვერიისაკენ“

დ. მესხი — „ფიზიკური გამარტივებული ხელსაწყოები“

ტ. თაბუაშვილი — „სასვენო ნიშნების ხმარება“

ი. ნიკოლაიშვილი — „ქართული ენის პრაქტიკა. გრამატიკა“

ჩხიკვიშვილი — „საქართველოს ფაუნა“

მეშვიდე ჯგუფი

(სოფლის ახალგაზრდათა სკოლის მე-III ჯგუფი)

ი. სიხარულიძე — „ენის დაკვირვება“

თ. ქუმბურიძე — „საზოგადოებათმეცნიერება“

ს. იაშვილი — „მსოფლიოს მოკლე გეოგრაფია“

შ. და ტ. ჩუბინიძეები — „ანატომია, ფიზიოლოგია და ჰიგიენა“

ა. ხარაბაძე — „მათემატიკური ამოცანები“

კ. ბერიძე და კორძაია — „სამეშაო წიგნი მათემატიკაში“

С. Пурцеладзе — „Русская реч“, ч. II. (6-7 ჯგ. გამოც. 1928 წლის)

ი. გაჩეჩილაძე — „მეტეოროლოგია“ (მხოლოდ სოფ. ახ. სკოლ.)

მასწავლებელთა ჯგუფი — „ფიზიკის ელემენტები“, ნაწ. მე-2

კისელიძე — „ალგებრა“

ერთი
ამთავ.

დამხმარე წიგნები მოწაფეთათვის.

- ივ. გომართელი — „თავის მოვლა“
 მისივე — „გლეხის კარაბადინი“
 ი. ქავთარაძე — „ბუნება სკოლასა და სახლში“
 ფ. მახარაძე — „1905 წელი ამიერ-კავკასიაში“
 ლენინი — „ოქტომბერი“
 ლენინი — „ოქტომბრისაკენ“
 დ. უჩანეიშვილი და ძიმისტარაშვილი — „საქართველოს ისტორია“, მე-2 ნაწ.
 დ. სულიაშვილი — „ლენინთან პეტროგრადამდე“
 ნ. მიწიშვილი — „აელანისტანი“
 ბ. ყავრიშვილი — „დასავლეთ ევროპის გეოგრაფია“
 თ. კუმბურიძე — „საზოგადოებრივ ცნებებზე“, ნაწ. მე-2

მე-3-ე ჯგუფი

- ს. გორგაძე — „ჩვენი ძველი მწერლობა და ხალხური პოეზია“
 В. Канделаки и Д. Мгеладзе — „Труд и знание“
 კ. სულაქველიძე — „სწორწიროვანი ტრიგონომეტრია“
 ა. ხარაბაძე და დევიძე — „ტრიგონომეტრია“
 ა. ხარაბაძე და გიორგოზიანი — „აღებებული ამოცანები“
 კისელიოვი — „აღებრა“
 მენი და ტვისი — „ფიზიკა“, ნაწილი 1-ლი
 მოდესტოვი — „ფიზიკა“, ტომი 1-ლი
 დ. გვაზავა და ვ. ბახტაძე — „კლასთა ბრძოლის ისტორია“
 კ. კანდელაკი — „გეომეტრია“
 ს. ბერეჟიანი და ყიფშიძე — „ფიზიკური გეოგრაფია“
 ა. ჩხენკელი — „ბიოლოგია“
 მ. ქავჭავიძე — „ბიოლოგია“
 ბრეგელი და კაბო — „პოლიტიკური ეკონომია“
 კ. ბერიძე — „ლოგარითმების ცხრილი“
 გ. წერეთელი და ნ. კვინიკაძე — „აღებრა“

ერთი ან
 ოცნა

ერთი
 ან
 ოცნა

ერთი
 ან
 ოცნა

დამხმარე წიგნები მოწაფეთათვის

- ი. ჯიშკარიანი — „ტრიგონომეტრია“
 ფ. მახარაძე — „თხზულებანი“, ტ. 1, 2, 3, 4 და 5
 ლუკინი — „დასავლეთ ევროპის ისტორია“

- თ. ბეგიაშვილი — „ქართული ლიტერატურის ისტორია“
 გ. გიორგაძე — „ფეოდალური ურთიერთობა საქართველოში“
 ქ. რაჭველიშვილი — „საქართველოს ფეოდალიზმის ისტორია“
 ბუბლიკოვი — „ბიოლოგიური საუბრები“
 ოცხელი და ეზიკაშვილი — „პლანიმეტრია. ამოცანათა კრებული“
 ს. მაკალათა — „საზოგ. ფორმათა განვითარების ისტორია“
 ი. ქავთარაძე — „ორგანიული ქიმია“
 პ. ქარუმიძე — „არაორგანიული ქიმია“
 გ. გიორგაძე — საზოგადოებრივი ურთიერთობა საქართველოში
 დ. მთვარელიძე — „პარიზის კომუნა“

მეცხრე ჯგუფი

- შ. სიხარულიძე და სხვ. — „კლასთა ბრძოლის ისტორია“, ტ. 1
 მოდესტოვი — „ფიზიკა“, ტ. 1 და 2.
 მენი და ტვისი — „ფიზიკა“, ნაწ. მე-2.
 Канделаки, Д. Мгеладзе — „Труд и знание“
 კ. სულაქველიძე — „სწორწირო-
 ვანი ტრიგონომეტრია“
 ა. ხარაბაძე და დევიძე — ტრი-
 გონომეტრია“
 კისელიოვი — „ალგებრა“
 ა. ხარაბაძე და გიორგობიანი — „ალგებრული ამოცანები“
 ბრეგელი და კაზო — „პოლიტიკური ეკონომია“.
 ჯანაშვილი — „საქართველოს ეკონომ. გეოგრაფია“
 გ. წერეთელი — „სტერეომეტრია“.
 კ. კანდელაკი — „გეომეტრია“.
 სოზონოვი და ვერხოვსკი — „ქიმიის სახელმძღვანელო“.
 ა. ჩხენკელი — „ბიოლოგია“.
 მ. ქავჭანიძე — „ბიოლოგია“.
 კ. ბერიძე — „ლოგარითმების ცხრილი“.
 გ. წერეთელი და ნ. კვინიკაძე — „ალგებრა“.
 დ. გვაზავა — „პარიზის კომუნა“ (ქრესტომატია).

დამხმარე წიგნები მოწაფეთათვის.

- ლეონტიევი — „პოლიტიკური ეკონომია“.
 ტარასოვი — „საზოგადოებათმეცნიერება.“ ტ. 1; წ. 1—2.
 ჯიშკარიანი — „ტრიგონომეტრია“.

ხორაბინი — მსოფლიო ეკონომ. გეოგრაფია“.

თ. ბეგიაშვილი — „ქართული ლიტერატურის ისტორია“, ტ. მე-II.

ვ. ხუროძე — „ლიტერატურის თემატიური განხილვა“.

ფ. მახარაძე — თხზულებანი — მე-2, 3, 4, და 5.

მისივე — „საბჭოები და ბრძოლა საბჭოთა ხელისუფლებისათვის საქართველოში“.

ბუბლიკოვი — „ბიოლოგიური საუბრები“.

ა. კეონია — „ნ. ბარათაშვილი, როგორც მგოსანი და მოქალაქე“.

კ. კაპანელი — „ქართული ლიტერატურის სოციალური გენეზისი“.

მოტილოვი — „პოლიტიკური ეკონომია“.

ს. ხუნდაძე — „სოციალიზმის ისტორია“, ტ. 1-ლი და 2.

ვ. კაკაბაძე — „პირველი მუშაობანი ქიმიაში“.

ტიუმენევი — „შრომის ისტორია“.

გ. გეხტმანი — „მსოფლიოს ეკონომ. გეოგრაფია“.

ქ. რაჭველიშვილი — „საქართველოს მოკლე ისტორია“.

მ. პოკროვსკი — „რუსეთის ისტორია“.

გ. დევდარიანი — „კომკავშირის სათავეებთან“.

მისივე „ნარკვევი კომკავშირის ისტორიიდან“.

ფოლსხევიჩი — „საკავშ. კომპარტიის ისტორია“.

ს. გორგაძე — „ქართული ლექსი“.

თ. ჟღენტი — „1905 წელი გურიაში, სამეგრელოში და შორაპნის მაზრაში“ (სამი წიგნი).

ა. ლუნაჩარსკი — „დასავლეთ ევროპის ლიტერატ. ისტორია“, ტ. I.

გურჯიჩი — „საბჭოთა კონსტიტუციის საფუძვლები“.

მეათე ჯგუფი

შ. სიხარულიძე, დ. ლორთქიფანიძე და ლ. ციხსთავ — „კლასთა ბრძოლის ისტორია“, ტ. 2.

Канделаки и Мгеладзе — „Труд и знание“.

კ. ხუდაბედიძე — სწორწიროვანი ტრიგონომეტრია“.

ა. ხარაბაძე და დევიძე — „ტრიგონომეტრია“

ერთი ამბავი.

კისელიოვი — „ალგებრა“.

ა. ხარაბაძე და გიორგობიანი — „ალგებრული ამოცანები“.

კ. ბერიძე — „ლოგარიფმების ცხრილი“.

კ. კანდელაკი — „გეომეტრია“.

დემიდოვი — „საბჭოთა კონსტიტუცია“.

სეგალი და ტალი — „საბჭოთა ხელისუფლების ეკონომიური პოლიტიკა“.

მოდესტოვი — „ფიზიკა, ტ. 2

სოზონოვი და ვერხოვსკი — „ქიმიის სახელმძღვანელო“.

დამხმარე წიგნები იგივე, რაც მე-8 და მე-9 ჯგ.

პედაგოგიური განხრის ცხრაწლადისათვის

კორნილოვი — „ფსიქოლოგია“.

მისივე — „სკოლის ასაკამდე ბავშვის ყოფა-ცხოვრება“.

წულუკიძე, მაჩაბელი და ერისთავი — „წერა-კითხვა საბავშვო ბაღში“.

უნაფქოშვილი — „ბუნება საბავშვო ბაღში“.

მასწავლებლის თანამგზავრი“ (კრებული).

გ. დეედარიანი — „პედოლოგია“.

კ. კაპანელი — „პედოლოგია“.

პაილი — „ფსიქოლოგიის გამოყენება სწავლების დროს“.

Группа преподавателей — „Методич. руководство по изучен. русск. яз.“

გ. ბურჭულაძე — „მათემატიკის სწავლების მეთოდური სახელმძღვანელო“.

გ. ეგნატაშვილი — ფიზიკური აღზრდა შრომის სკოლებში“.

რ. ნიკოლაძე — „როგორ ვასწავლოთ წერა-კითხვა“.

მასწავლებელთა ჯგუფი — „შრომის სკოლების პრინციპები“.

პ. ჭანიშვილი — „მასწავლებელი და თვითგანვითარება“.

პრუშინცაია — „სკოლის ასაკამდე ბავშვის აღზრდა“.

დემურია და კიზირია — „მხარეთმცოდნეობა შრომის სკოლაში“.

დ. თურდოსპირელი — „მხარეთმცოდნეობის საკითხი“.

ერტლი — „სახალხო სკოლა“.

Билибина и Церетели — „Русский язык в грузинской школе“.

გორგაძე და აბესაძე — „პიონერ-კოლექტივის მუშაობა“.

გორგაძე და ბარსეგოვი — „პიონერთა თამაშობანი“.

მ. ორახელაშვილის რედაქციით — კრებული „სკოლის ასაკამდე აღზრდა“.

სასოფლო-სამეურნეო განხრა.

ქიქოძე — „მელენიერობა“.

ბელსკი — „სასოფლო-სამეურნეო ჰიდრო-ტექნიკა“.

კონგე — „მაკე საქონლის მოვლა“.
ნაკაშიძე — „სიმინდის ჩრჩილი“.
ნაკაშიძე — „ჩაის ბუჩქი, მისი გაშენება და მოვლა“.
ნაკაშიძე — „თხილი, მისი გაშენება და მოვლა“.
ჩირაძე — „მეფორინგელობა“.
თვალჭრელიძე — „ციტრუსოვანთა კულტურა“.
ღვალაძე — „ვენახების აღდგენა“.
სურგულაძე — „ტყე და მისი მნივწნელობა“.
ნაკაშიძე — „მევენახეობა და მეღვინეობა“.
ბათიაშვილი — „ბამბისა და თამბაქოს მავნებლები“.
ა. წულაძე — „ფუტკარი და მეფუტკრეობა“.

კოოპერატიული განხრ.

მასლოვი „კოოპერაციის საფუძვლები“.
კირნევი — „კოოპერაციის ისტორია“.
ი. გაბიაია — „კოოპერაცია და ახალგაზრდობა“.
შ. გოგებაშვილი — „სამომხ. კოოპერაციის ორგანიზაცია“.
ლიუბინსკი და დიკანსკი — „სამომხ. კოოპერაციის ისტორია“.
ვ. ხიუნიაკოვი — „კოოპერატიული ამხანაგობის კაპიტალები“.
ცაგარეშვილი — „კოოპერატ. კრედიტ. ორგანიზაცია“.
მაკაროვი — „ს. ს. რ. კ. სამომხ. კოოპ. ისტორია“.
გალაგანი — „საეაქრო ანგარიშის წარმოება“.
ლიტვაროვი — „კოოპერაციის ანბანი“.
ბორისოვი — „კოოპერატიული ქრესტომატია“.
ვ. ლე-კურტე — „ბალანსმცოდნეობა“.

ქართული ენა არაქართულ სკოლებსათვის

კაღანდარაშვილი და სხვ. — „ცოცხალი სიტყვა“. 3 და 4 ჯგ.
ბურჯანაძე — „ქრესტომატია არაქართველთათვის“. 8-9-10 და
ტეხნიკ.
ბეგიაშვილი — „ქართული ენის სახელმძღვანელო“. 5 ჯგ.
ქარცივაძე და წულეისკირი — „ქართული ენა“. 8-9-10 ჯგ.
სიხარულიძე და მეტრეველი — „ძმობა“ მე-5 და მე-6 ჯგ.

ქართული ენა უკომის სკოლებში

შიო არაგვისპირელი — „რა ზიზლით მიცქერის“ და სხვ. (მე-5 და
მე-9 ჯგ.)
მ. ჯავახიშვილი — „ჩინჩურა“. „მართალი აბდულა“ (მე-5 ჯგ.)

- ა. წერეთელი — „მოგონება“ (მე-5 ჯგ.)
არსენას ლექსი (მე-5 ჯგ.)
- ა. წერეთელი — „რჩეული ლექსები“ (5, 6, 7 და მე-9 ჯგ.)
- ბ. ლომოური — „ყოველი მხრიდან“ (მე-5 ჯგ.)
„ — „ბედი უბედურთა“ (მე-9 ჯგ.)
„ — „ალი“ (მე-9 ჯგ.)
„ — „ქრისტიანი ლექსები“ (მე-9 ჯგ.)
„ — „გიგო ღრუბელაშვილი“ (მე-7 და მე-9 ჯგ.)
- ბ. შანშიაშვილი — „ურემი, შეშა და სხვ.“ (მე-5 ჯგ.)
- გ. ერისთავი — „გაყრა“ (მე-6 და მე-9 ჯგ.)
„ — „დავა“ (მე-9 ჯგ.)
- დ. ჭონჭაძე — „სურამის ციხე“ (მე-6 და მე-9 ჯგ.)
- შ. არაგვისპირელი — „ჩემი ბრალი არ არის“ (მე-6 ჯგ.)
- დ. კლიაშვილი — „ქამუშაძის გასაჭირი“ (მე-6 და მე-9 ჯგ.)
- ი. კავკაზაძე — „ოთარაანთ ქვრივი“ (მე-6 და მე-8 ჯგ.)
„ — „გლახის ნაამბობი“ (მე-6 და მე-9 ჯგ.)
„ — „რჩეული ლექსები“ (მე-6, მე-7 და მე-9 ჯგ.)
„ — „კაცია ადამიანი“ (მე-6 და მე-9 ჯგ.)
„ — „კაკო ყაჩაღი“ (მე-5 და მე-9 ჯგ.)
„ — „განდგეილი“ (მე-7 და მე-9 ჯგ.)
„ — „სახრჩობელაზე“ (მე-7 და მე-9 ჯგ.)
- ო. თუმანიანი — „გიქორ“ (მე-5 ჯგ.)
- ბ. მგალობლიშვილი — „და შეუიცეს“ (მე-7 და მე-9 ჯგ.)
„ — „ჯორ-ზაქარა“ (მე-9 ჯგ.)
„ — „დედა მაია“ (მე-9 ჯგ.)
- ქ. ლომთათიძე — „პირველი მაისი და სხვ.“ (მე-7 და მე-9 ჯგ.)
- ი. ეკალაძე — „ზღვის პირად“ და სხვ.“ (მე-7 ჯგ.)
- ე. ნინოშვილი — „განკარგულება“, „გ. უიშვილი“ (მე-5 და მე-9 ჯგ.)
„ — „მოსე შწერალი“ (მე-6 და მე-9 ჯგ.)
„ — „სიმონა“ (მე-7 და მე-9 ჯგ.)
„ — „პალიასტომის ტბა“ (მე-6 და მე-9 ჯგ.)
„ — „ჩვენი ქვეყნის რაინდი“ (მე-6 და მე-9 ჯგ.)
- ა. ყაზბეგი — „ხევის ბერი გოჩა“ (მე-7 და მე-9 ჯგ.)
„ — „მოძღვარი, „ელისო“ (მე-7 და მე-9 ჯგ.)
- ბ. გორკი — „ქარიშხალი“ (მე-7 ჯგ.)
- ნ. მიწიშვილი — „თებერვალი“ (მე-9 ჯგ.)
- ლ. ქიაჩელი — „ტარიელ გოლუა“ (მე-7 ჯგ.)

დ. სულიაშვილი — „ლენინთან პეტროგრადამდე“ (მე-7 ჯგ.).

„ჩიკორი“ (მე-7 ჯგ.)

ლ. არდაზიანი — „სოლომონ მეჯღანუაშვილი“ (მე-7 და მე-9 ჯგ.)

გ. წერეთელი — „პირველი ნაბიჯი“ მე-7 და მე-9 ჯგ.)

რ. ერისთავი — „რჩეული ლექსები“ (მე-5 და მე-9 ჯგ.)

ი. დავითაშვილი — „რჩეული ლექსები“ (მე-5 და მე-9 ჯგ.)

„ხალხური შემოქმედება“ 1 და 2 ნაწ. (მე-8 ჯგ.)

აღ. ქავჭავაძე, გ. ოზბელიანი, ნ. ბარათაშვილი — „რჩეული ლექსები“ (მე-7 და 8 ჯგ.)

ნ. ჩხიკვაძე, ნ. ზომლეთელი, ს. ეული, ა. აბაშელი, გ. ქუჩიშვილი, ი. ვაკელი — „ლექსთა კრებული“ (ნ. 7 და 9 ჯგ.).

ვაჟა-ფშაველა — „პოემები და ლექსები“ (5, 6, 7 და 9 ჯგ.)

ი. ევდოშვილი — „რჩეული ლექსები“ (5, 6, 7 და 9 ჯგ.)

გ. ტაბიძე — „1917 წ. ჯონ-რიდი“ (9 ჯგ.)

კ. ლორთქიფანიძე — „პიონერი თანდო“ და სხ. (5, 6, და 7 ჯგ.)

ი. გრიშაშვილი, კ. კიკინაძე, ვ. გაფრინდაშვილი, ი. მოსაშვილი, და ვ. გორგაძე — „ლექსთა კრებული“ (5 და 6 ჯგ.)

პუშკინი — „ევგენი ონეგინი“ (9 ჯგ.)

გრიბოედოვი — „ვაი კეუისაგან“ (9 ჯგ.)

სერვანტესი — „დონკიხოტი“ (9 ჯგ.)

შექსპირი — „ჰამლეტი“ (9 ჯგ.)

მოლიერი — „გაანჯარებული მდაბიო“ (9 ჯგ.).

ბოშარშე — „ფიგაროს ქორწინება“ (9 ჯგ.)

ქართული საბავშვო
საგამოცემო

შ ი ნ ა ა რ ს ი

ამიერკავკასიის პიონერთა პირველი შეკრებისათვის ტფილის-ში (ორი სურათი)	83
სოციალისტური შეჯიბრება კულტურულ-საგანმანათლებლო დაწესებულებებში მარიამ ორახელაშვილი	3
ჩვენი მხურვალე სალამი ლენინელების მესამე თაობის სახე-ლოვანი რაზმის ამიერკავკასიის შეკრებას მარიამ ორა-ხელაშვილი	5
პიონერთა შეკრების შედეგები და სკოლა ვ. ასათიანი	19
ბავშვთა სოციალური შერჩევა საბჭოთა შრომის სკოლაში ნ. კრუპსკაია	22
ანტიკომუნისტურ განწყობილებასთან ბრძოლის საკითხები შ. სიხარულიძე	25
პოლიტექნიკური აღზრდის პრინციპებისათვის ოთხწლედში ე. ასათიანი	29
ინფორმაცია მასწავლებელთა კვალიფიკაციის ამაღლების კაბინეტის დაარსების შესახებ ბ. კანდელაკი	46
რა მოგვცა სკოლების გამოკვლევამ ლომინაძე, ბებუ-რიშვილი, კანდელაკი	53
რა თავისებურებები ახასიათებს ქართული ენის აგებულებას არნ. ჩიქოვავა	56
მეტყველების ნაწილებისათვის ქართულში ე. თოფური	73
	92

ჩვენი სკოლების მუშაობიდან

„დარჩენილ“ მოწაფეთა სწავლების ზოგიერთი თავისებურება მიხეილ ჩიქოვანი	100
ქართული ენის სწავლების ზოგიერთი მტკივნეული საკითხები მიხეილ ჩიქოვანი	111
სერიოზული და გადაუდებელი ამოცანა ე. დემურია	114
მოწაფეთა მშობლების დამხმარე საბჭოების მუშაობის შესა-ხებ ნ. მექვაბიშვილი	117
ჩვენი სკოლების საზოგადოებრივი მუშაობა გ. ურუშაძე	126

ბედ-წრეები მასწავლებელთა კვალიფიკაციის ამაღლების სა- ქმეში ალ. დვალისშვილი	129
ახალი კადრი განათლების ფრონტზე შალვა რამისშვილი	130

გიგლიოზგრაფია

პროფ. ვ. გ. პაილი. „ფსიქოლოგიის გამოყენება სწა- ვლების დროს“ მ. ჩიქოვანი	131
---	-----

საკოლიტგანმანათლებლო მუშაობა

განვაახლოთ მუშაობა წერაკითხვის უცოდინარობის მოს- პობისათვის გ. გელაძე	133
წერაკითხვის უცოდინარობის ლიკვიდაციის ფრონტზე პ. ხო- ბუა	135
ტფილისის მაზრაში სალიკვიდაციო სკოლებში მუშაობის შედეგები და წ. კ. უცოდინარობის სრული ლიკვი- დაციისთვის 3 წლის პერსპექტიული გეგმის გარ- შემო ი. ძიძიგური	139
შემოდგომის თესვის კამპანია და პოლიტგანორგანოები პ. ხ.	144

ოფიციალური ნაწილი

მასწავლებელთა კურსების შესახებ ცირკულარი	149
1929—30 სასწავლო წლის 7-წლედების სასწავლო გეგმა	151
ათწლიანი შრომის სკოლის 1929—30 წლის სასწავლო გეგმა	154

პასუხისმგებელი რედაქტორი მარიამ ორაბელაშვილი
პასუხისმგებელი მდივანი რ. ნიკოლაძე.

ა 981

1929

ცალკე ნომრები არ იქმნება

უახი წელიწადში (12 ნომერი, „დაუსრულებელი კურსების“
დამატებით) — 5 მანეთი.